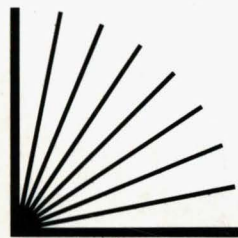

Notat 11/85

Nils Vibe og Per Olaf Aamodt

Trengsel eller trivsel?

Studentenes bruk og vurdering
av universitetenes tilbud

Utredninger om forskning og høyere utdanning
NAVF's utredningsinstitutt
Norges allmennvitenskapelige forskningsråd

Notat 11/85

FORORD

I denne fjerde delrapport fra prosjektet "Studentenes tidsbruk og studieforhold" tar vi opp studentenes bruk og vurdering av studieforholdet. Rapporten bygger på en spørreundersøkelse foretatt høsten 1984.

Presidiumet "Studentenes tidsbruk og studieforhold" samarbeider med økonomisk statistikk og arbeidsmarkedsundersøkelser (RFSP), Universitetet i Oslo og Universitetet i Bergen. Prosjektet ble startet i 1982 og har vært gjennomført i 1983 og 1984. Det er i gj en bred deltagelse av studenter og lærere i prosjektet og andre aktiviteter.

Nils Vibe og Per Olaf Aamodt

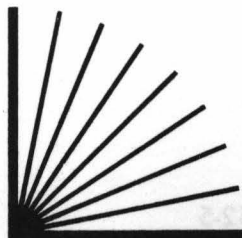
Trengsel eller trivsel?

Publiseringen av materialet i delrapporter og en sluttrapport, som bygger på spørreundersøkelsen, vil bygge på ulike aktiviteter som brukes på ulike aktiviteter.

Studentenes bruk og vurdering
av universitetenes tilbud

Til støtte for prosjektet har Universitetet i Oslo og Universitetet i Bergen etablert en utredningsgruppe.

Ved Universitetet i Oslo har Per Olaf Aamodt og Nils Vibe vært ansvarlige for prosjektet. I Bergen har Elin Skjott-Larsen og Per Olaf Aamodt vært ansvarlige for prosjektet. Prosjektet er støttet av Norges allmennvitenskapelige forskningsråd.

Utredninger om forskning og høyere utdanning
NAVF's utredningsinstitut
Norges allmennvitenskapelige forskningsråd

Notat 11.85

Nils Vibe og Per Olav Amundt

Trengsel

eller trivsel

Statistisk data om
arbeidsforholdene

ISBN 82-7218-152-5
Haakon Arnesen A.s, Oslo

Forlaget om forskning og høyere utdanning
HVA's arbeidsstatistikk
Norges offentlige utredninger

FORORD

I denne første delrapporten fra prosjektet "Studentenes tidsbruk og studieforhold" tar vi opp studentenes bruk og vurdering av studietilbudet. Rapporten bygger på en spørreskjemaundersøkelse foretatt høsten 1984.

Prosjektet "Studentenes tidsbruk og studieforhold" gjennomføres med økonomisk støtte fra Rådet for forskning for samfunnsplanlegging (RFSP), Universitetet i Oslo, Universitetet i Bergen, Kultur- og vitenskapsdepartementet og Norsk Studentunion. Prosjektet ble startet i 1984 og skal være avsluttet i løpet av 1986. Formålet er å gi en bred kartlegging av hvordan studentene deler sin tid mellom studier og andre aktiviteter, og hvordan dette slår ut i studiet.

Undersøkelsens materiale faller i to ulike deler: En spørreskjemaundersøkelse foretatt blant et utvalg på 3751 studenter, som denne første rapporten bygger på, og en tidsnyttingsundersøkelse foretatt våren 1985.

Publiseringen av materialet vil skje ved i alt tre delrapporter og en sluttrapport. Denne første og den neste delrapporten bygger på spørreskjemamaterialet. Delrapport nr. 2 tar særlig opp yrkesaktivitet, omsorgsansvar og studenttillitsverv. Delrapport nr. 3 vil bygge på tidsnyttingsundersøkelsen, og vil fokusere på hvor mye tid som brukes på ulike aktiviteter, og hvordan aktiviteten fordeles over døgnet og uka.

Til støtte for prosjektarbeidet er det etablert en rådgivningsgruppe bestående av utredningsleder Gudbrand Kvaal, Kultur- og vitenskapsdepartementet, seksjonsleder Kirsti Harg, Universitetet i Oslo og Thorvald Sirnes, Norsk Studentunion.

Ved NAVF's utredningsinstitutt har utredningskonsulent Rolf Edvardsen nedlagt et stort arbeid i planleggingen av prosjektet. Gunnar Åsen og Elin Olsen har vært engasjert som utredningsassistenter og har stått for kodingen av undersøkelsens materiale. Utredningskonsulent Per Olaf Aamodt har vært prosjektleder.

Oslo, februar 1986
NAVF's utredningsinstitutt

Sigmund Vangsnes

INNHold

	Side
TABELLOVERSIKT	7
SAMMENDRAG	13
1 INNLEDNING	17
1.1 Bakgrunn og formål	17
1.2 Opplegg og utvalg	17
1.3 Utvalgets sammensetning etter kjønn, alder og yrkesaktivitet	23
2 STUDENTENES BRUK AV UNDERVISNINGSTILBUDET	28
2.1 Innledning	28
2.2 Bruk av forelesninger	30
2.3 Bruk av rettledningstilbudet	39
2.4 Bruk av lesesal	46
2.5 Tilgangen på lesesalsplasser	51
2.6 Bruk av bibliotek	54
2.7 Bruk av EDB-terminal og laboratorium	61
2.8 Hovedfagsveiledning	70
3 STUDENTENES VURDERING AV UNDERVISNINGSTILBUDET OG STUDIESITUASJONEN	73
3.1 Innledning	73
3.2 Undervisningstilbudets omfang	73
3.3 Ulike gruppers utnytting av tilbudet	78
3.4 Forelesningenes kvalitet	87
3.5 Årsaker til ikke å følge forelesninger	92
3.6 Ønske om alternative forelesningstidspunkt	96
3.7 Vurdering av rettledningstilbudet	101
3.8 Vurdering av bibliotekstjenesten	104
3.9 Vurdering av hovedfagsveiledningen	106
4 ØNSKER OM ENDRINGER I UNDERVISNINGSTILBUDET	108
4.1 Mer eller mindre pensumretting?	108
4.2 Frihet i pensumvalg	110
4.3 Studentmedvirkning	115
4.4 Yrkesretting og praktisk trening	117
4.5 Oppgaveskriving	121
4.6 Seminarer og lærerledede kollokvier	124
4.7 Tilrettelegging for selvstudier	127
4.8 Ønsket eksamensfrekvens	130
4.9 Endringsønsker innen de ulike fagene	133
5 STUDENTENES VURDERING AV EGEN INNSATS OG STUDIEPROGRESJON	140
5.1 Faglig oversikt	141
5.2 Studieprogresjon	144
5.3 Avbrudd i studiet	147
5.4 Sammenhengen mellom faglig oversikt og studieprogresjon	149
5.5 Bruk av undervisningstilbudet og faglig oversikt	150
5.6 Årsaker til usikkerhet	152
6 OPPSUMMERING OG VIDERE DISKUSJON	158
6.1 Innledning	158
6.2 Studiemåter ved de ulike studiene	158
6.3 Studerer kvinner og menn på forskjellig måte?	160
6.4 Sammenhengen mellom yrkesaktivitet og studiemåte	161
6.5 Sammenhengen mellom de ulike undervisningstilbudene	162
6.6 Underliggende mønstre	163
ENGLISH SUMMARY	169
VEDLEGG SPØRRESKJEMA	

1	2
3	4
5	6
7	8
9	10
11	12
13	14
15	16
17	18
19	20
21	22
23	24
25	26
27	28
29	30
31	32
33	34
35	36
37	38
39	40
41	42
43	44
45	46
47	48
49	50
51	52
53	54
55	56
57	58
59	60
61	62
63	64
65	66
67	68
69	70
71	72
73	74
75	76
77	78
79	80
81	82
83	84
85	86
87	88
89	90
91	92
93	94
95	96
97	98
99	100

TABELLER	Side
Tabell 1.1 Oversikt over utvalgsplan, antall registrerte studenter, utvalg og svarprosent	19
Tabell 1.2 Testing av utvalgsskjevhet med hensyn på alder og kjønn ..	21
Tabell 1.3 Studenter i utvalget etter studium, kjønn og alder	23
Tabell 1.4. Studenter i utvalget etter studium, kjønn og yrkesaktivitet	26
Tabell 2.1 Utnytting av forelesningstilbudet etter studium. Prosent	31
Tabell 2.2 Bruk av forelesninger blant HF-studentene i Oslo og Bergen. Prosent	32
Tabell 2.3 Bruk av forelesninger blant HF-studentene i Oslo og Bergen etter nivå. Prosent	33
Tabell 2.4 Bruk av forelesninger blant SV-studentene i Oslo. Prosent	33
Tabell 2.5 Bruk av forelesninger blant SV- og jusstudentene i Oslo etter fag og nivå. Prosent	35
Tabell 2.6 Bruk av forelesninger blant realfagsstudentene i Oslo. Prosent	36
Tabell 2.7 Bruk av forelesninger blant realfagsstudentene i Oslo etter nivå. Prosent	36
Tabell 2.8 Bruk av forelesninger blant sivilingeniørstudentene ved NTH. Prosent	37
Tabell 2.9 Bruk av forelesninger blant NTH-studentene etter nivå. Prosent	37
Tabell 2.10 Bruk av forelesninger etter yrkesaktivitet. Prosent	38
Tabell 2.11 Utnytting av rettledningstilbudet etter studium. Prosent	40
Tabell 2.12 Bruk av rettledning blant HF-studentene i Oslo og Bergen. Prosent	41
Tabell 2.13 Bruk av rettledning blant HF-studentene i Oslo og Bergen etter nivå. Prosent	42
Tabell 2.14 Bruk av rettledning blant SV-studentene i Oslo. Prosent ..	42
Tabell 2.15 Bruk av rettledning blant SV- og jusstudentene i Oslo etter fag og nivå. Prosent	43
Tabell 2.16 Bruk av rettledning blant realfagsstudentene i Oslo. Prosent	44
Tabell 2.17 Bruk av rettledning blant realfagsstudentene i Oslo etter nivå. Prosent	44

Tabell 2.18	Bruk av rettlledning blant sivilingeniørstudentene ved NTH. Prosent	45
Tabell 2.19	Bruk av rettlledning blant NTH-studentene etter nivå. Prosent	45
Tabell 2.20	Bruk av rettlledning etter yrkesaktivitet. Prosent	46
Tabell 2.21	Bruk av lesesal etter studium. Prosent	47
Tabell 2.22	Bruk av lesesal ved SV i Oslo og HF i Bergen etter fag. Prosent	49
Tabell 2.23	Bruk av lesesal etter yrkesaktivitet. Prosent	50
Tabell 2.24	Bruk av lesesal etter studietrinn. Prosent	51
Tabell 2.25	Tilgang på plass blant lesesalsbrukere etter studium. Prosent	52
Tabell 2.26	Andel av lesesalsbrukere uten fast lesesalsplass som ofte eller noen ganger har problemer med å få plass. Prosent ..	53
Tabell 2.27	Bruk av bibliotek etter studium. Prosent	55
Tabell 2.28	Bruk av bibliotek blant HF-studentene i Oslo og Bergen. Prosent	56
Tabell 2.29	Bruk av bibliotek blant HF-studentene i Oslo og Bergen etter nivå. Prosent	57
Tabell 2.30	Bruk av bibliotek blant SV-studentene i Oslo. Prosent ...	57
Tabell 2.31	Bruk av bibliotek blant SV- og jusstudentene i Oslo etter fag og nivå. Prosent	58
Tabell 2.32	Bruk av bibliotek blant realfagsstudentene i Oslo. Prosent	59
Tabell 2.33	Bruk av bibliotek blant realfagsstudentene i Oslo etter nivå. Prosent	59
Tabell 2.34	Biblioteksbruk blant sivilingeniørstudentene ved NTH. Prosent	60
Tabell 2.35	Bruk av bibliotek blant NTH-studentene etter nivå. Prosent	60
Tabell 2.36	Bruk av bibliotek etter yrkesaktivitet. Prosent	61
Tabell 2.37	Behov for EDB-terminal etter studium. Prosent	62
Tabell 2.38	Behov for laboratorie plass eller vitenskapelig utstyr etter studium. Prosent	63
Tabell 2.39	Behov for plass ved EDB-terminal blant realfagsstudentene i Oslo. Prosent	63

	Side
Tabell 2.40 Behov for plass ved EDB-terminal blant realfags- og NTH-studentene etter nivå. Prosent	64
Tabell 2.41 Bruk for plass ved EDB-terminal blant realfags- og NTH-studentene etter nivå. Prosent	65
Tabell 2.42 EDB-terminalens tilgjengelighet. Prosent	66
Tabell 2.43 Forsinkelse på grunn av EDB-plassmangel. Prosent	66
Tabell 2.44 Behov for laboratorieplass blant realfagsstudentene i Oslo. Prosent	67
Tabell 2.45 Behov for laboratorieplass blant sivilingeniørstudentene ved NTH. Prosent	68
Tabell 2.46 Bruk for laboratorieplass blant realfags- og NTH-studentene etter nivå. Prosent	68
Tabell 2.47 Laboratoriets tilgjengelighet. Prosent	69
Tabell 2.48 Forsinkelse på grunn av laboratorieplassmangel. Prosent ..	69
Tabell 2.49 Studenter på hovedfagsnivå eller tilsvarende som arbeider med hovedoppgave/diplomoppgave etter studium. Prosent ...	70
Tabell 2.50 Antall veiledningssamtaler for studenter som skriver hovedoppgave/diplomoppgave etter studium. Prosent	71
Tabell 3.1 Vurdering av undervisningstilbudets omfang etter studium. Prosent	73
Tabell 3.2 Vurdering av tilbudets omfang etter yrkesaktivitet. Prosent	74
Tabell 3.3 Vurdering av undervisningstilbudets omfang etter studium og kjønn. Prosent	76
Tabell 3.4 Vurdering av undervisningstilbudets omfang etter alder og kjønn. Prosent	77
Tabell 3.5 Utnytting av forelesningstilbudet etter studium og kjønn. Prosent	79
Tabell 3.6 Bruk av forelesninger etter alder og kjønn. Prosent	80
Tabell 3.7 Utnytting av tilbud om rettledning etter studium og kjønn. Prosent	81
Tabell 3.8 Rettledning etter alder og kjønn. Prosent	82
Tabell 3.9 Lesesalsbruk etter studium og kjønn. Prosent	83
Tabell 3.10 Lesesalsbruk etter alder og kjønn. Prosent	84
Tabell 3.11 Biblioteksbruk etter studium og kjønn. Prosent	85
Tabell 3.12 Biblioteksbruk etter alder og kjønn. Prosent	86

	Side
Tabell 3.13 Vurdering av forelesningenes kvalitet etter studium og kjønn. Prosent	88
Tabell 3.14 Vurdering av forelesningenes kvalitet etter alder og kjønn. Prosent	89
Tabell 3.15 Vurdering av forelesningenes kvalitet etter yrkesaktivitet. Prosent	91
Tabell 3.16 Årsaker til å følge færre enn 75 prosent av forelesningene etter studium. Prosent	92
Tabell 3.17 Årsaker til å følge færre enn 75 prosent av forelesningene etter alder og kjønn. Prosent	94
Tabell 3.18 Årsaker til å følge mindre enn 75 % av forelesningene etter yrkesaktivitet. Prosent	95
Tabell 3.19 Ønske om kveldsforelesninger etter studium og kjønn. Prosent	96
Tabell 3.20 Ønske om helgeforelesninger etter studium. Prosent	97
Tabell 3.21 Ønske om ferieforelesninger etter studium. Prosent	97
Tabell 3.22 Ønske om kveldsforelesninger etter alder og kjønn. Prosent	98
Tabell 3.23 Ønske om helgeforelesninger etter alder. Prosent	99
Tabell 3.24 Ønske om ferieforelesninger etter alder. Prosent	99
Tabell 3.25 Ønske om kveldsforelesninger, helgeforelesninger og ferieforelesninger etter yrkesaktivitet. Prosent	100
Tabell 3.26 Vurdering av rettledning etter studium og kjønn. Prosent	103
Tabell 3.27 Vurdering av rettledning etter alder og kjønn. Prosent ..	102
Tabell 3.28 Vurdering av rettledning etter yrkesaktivitet. Prosent ..	103
Tabell 3.29 Vurdering av bibliotekstjenesten etter studium og kjønn. Prosent	104
Tabell 3.30 Vurdering av bibliotekstjenesten etter alder og kjønn. Prosent	105
Tabell 3.31 Veiledningsproblemer blant studenter som skriver hovedoppgave etter studium. Prosent	106
Tabell 4.1 Ønske om pensumretting av undervisningen etter studium og kjønn. Prosent	108
Tabell 4.2 Ønske om pensumretting av undervisningen etter alder. Prosent	109
Tabell 4.3 Ønske om pensumretting av undervisningen etter yrkesaktivitet. Prosent	110

	Side
Tabell 4.4 Ønske om frihet i pensumvalg etter studium og kjønn. Prosent	111
Tabell 4.5 Ønske om frihet i pensumvalg etter alder. Prosent	112
Tabell 4.6 Ønske om frihet i pensumvalg etter studium og studietrinn. Prosent	113
Tabell 4.7 Ønske om frihet i pensumvalg etter yrkesaktivitet. Prosent	114
Tabell 4.8 Ønske om tilrettelegging for studentmedvirkning, diskusjon og samtale i undervisningen etter studium og kjønn. Prosent	115
Tabell 4.9 Ønske om tilrettelegging for studentmedvirkning i undervisningen etter alder. Prosent	116
Tabell 4.10 Ønske om tilrettelegging for studentmedvirkning i undervisningen etter yrkesaktivitet. Prosent	117
Tabell 4.11 Ønske om yrkesretting og praktisk trening etter studium og kjønn. Prosent	118
Tabell 4.12 Ønske om yrkesretting og praktisk trening etter alder og kjønn. Prosent	119
Tabell 4.13 Ønske om yrkesretting og praktisk trening etter yrkesaktivitet. Prosent	120
Tabell 4.14 Ønske om oppgaveskriving med kommentarer og rettleiding fra lærer etter studium og kjønn. Prosent	121
Tabell 4.15 Ønske om oppgaveskriving med kommentarer og rettleiding fra lærer etter alder og kjønn. Prosent	122
Tabell 4.16 Ønske om oppgaveskriving med kommentarer og rettleiding fra lærer etter yrkesaktivitet. Prosent	123
Tabell 4.17 Ønske om tilbud om seminarer og lærerledede kollokvier etter studium og kjønn. Prosent	124
Tabell 4.18 Ønske om tilbud om seminarer og lærerledede kollokvier etter alder. Prosent	125
Tabell 4.19 Ønske om tilbud om seminarer og lærerledede kollokvier etter yrkesaktivitet. Prosent	126
Tabell 4.20 Ønske om tilrettelegging for selvstudier etter studium og kjønn. Prosent	127
Tabell 4.21 Ønske om tilrettelegging for selvstudier etter alder. Prosent	128
Tabell 4.22 Ønske om tilrettelegging for selvstudier etter studium og studietrinn. Prosent	128
Tabell 4.23 Ønske om tilrettelegging for selvstudier etter yrkesaktivitet. Prosent	129

Tabell 4.24	Ønsket eksamensfrekvens etter studium og kjønn. Prosent ..	130
Tabell 4.25	Ønsket eksamensfrekvens etter alder og kjønn. Prosent ...	131
Tabell 4.26	Ønsket eksamensfrekvens etter yrkesaktivitet. Prosent ...	132
Tabell 4.27	Endringsønsker blant HF-studentene i Oslo og Bergen. Prosent	134
Tabell 4.28	Endringsønsker blant SV-studentene i Oslo. Prosent	135
Tabell 4.29	Endringsønsker blant realfagsstudentene i Oslo. Prosent ..	137
Tabell 4.30	Endringsønsker blant sivilingeniørstudentene ved NTH. Prosent	138
Tabell 5.1	Følelse av faglig oversikt og sikkerhet etter studium og kjønn. Prosent	141
Tabell 5.2	Følelse av faglig oversikt og sikkerhet etter alder og kjønn. Prosent	143
Tabell 5.3	Studieprogresjon hittil i studiene etter studium og kjønn. Prosent	145
Tabell 5.4	Studieprogresjon hittil i studiene etter alder og kjønn. Prosent	146
Tabell 5.5	Tidligere avbrudd i studiet etter studium og kjønn. Prosent	147
Tabell 5.6	Tidligere avbrudd i studiet etter alder og kjønn. Prosent	148
Tabell 5.7	Følelse av faglig oversikt etter studieprogresjon. Prosent	149
Tabell 5.8	Følelse av faglig oversikt etter tidligere avbrudd i studiene. Prosent	150
Tabell 5.9	Følelse av faglig oversikt etter bruk av forelesningstilbudet. Prosent	150
Tabell 5.10	Følelse av faglig oversikt etter bruk av rettledningstilbudet. Prosent	151
Tabell 5.11	Følelse av faglig oversikt etter bruk av lesesal. Prosent	152
Tabell 5.12	Årsaker til usikkerhet blant HF-studentene etter kjønn. Prosent	153
Tabell 5.13	Årsaker til usikkerhet blant SV-studentene etter kjønn. Prosent	154
Tabell 5.14	Årsaker til usikkerhet blant jusstudentene etter kjønn. Prosent	154
Tabell 5.15	Årsaker til usikkerhet blant realfagsstudentene etter kjønn. Prosent	155
Tabell 5.16	Årsaker til usikkerhet blant sivilingeniørstudentene ved NTH etter kjønn. Prosent	155

SAMMENDRAG

Dette notatet inneholder den første omfattende presentasjonen av data fra undersøkelsen "Studentenes tidsbruk og studieforhold". Hovedtanken bak dette prosjektet har vært å gi et bilde av studentenes tidsbruk og og deres bruk og vurdering av universitetenes tilbud. En sentral problemstilling har vært å få kartlagt omfanget av inntektsgivende arbeid, studenttillitsverv og omsorgsarbeid blant studentene og se hvilken innvirkning disse forholdene har på studieprogresjonen og bruken av tilbudene.

Instituttet startet dette prosjektet i 1984. Et spørreskjema ble sendt til 3700 universitetsstudenter. I tillegg ble 1200 studenter trukket ut til en mer detaljert tidsnyttingsundersøkelse. I dette notatet tar vi utgangspunkt i en del av resultatene fra spørreskjemaundersøkelsen, nemlig de som gjelder studentenes utnytting og vurdering av tilbudet ved universitetene.

Undersøkelsens utvalg er ikke basert på den samlede studentpopulasjonen, men er trukket fra bestemte fakulteter og fag ved universitetene i Oslo og Bergen og fra NTH. Sammensetningen av utvalget er gjort slik at vi mener det til sammen kan gi et representativt bilde av den norske studentmassen på universitetsnivå.

Kvinnefag og mannsfag

De forskjellige lærestedene og fagene skiller seg til dels sterkt fra hverandre med hensyn til studentmassens sammensetning. De mannlige studentene er i sterk overvekt i realfagene og sosialøkonomi og ved NTH, mens kvinnene dominerer i språkfagene og i pedagogikk og sosialpedagogikk. De yngste studentene finner vi ved NTH, mens overvekten av studenter over 26 år er særlig påtakelig i fag som historie og nordisk og i de fleste av samfunnsfagene. Størst aldersmessig spredning og best kjønnsbalanse finner vi ved jus. Yrkesaktivitet og alder henger nøye sammen slik at vi finner flest yrkesaktive ved de fagene der innslaget av studenter over 26 år er størst.

Studiestruktur og undervisningsopplegg

Sammensetningen av studentmassen og utnyttingen av tilbudet må forutsettes å henge nøye sammen med de forskjellige studienes oppbygning og struktur og den måten undervisningen er organisert på. De fast strukturerte studiene, som sivilingeniørstudiet ved NTH, vil passe dårlig for deltidsstudenter og andre med tyngende forpliktelser utover studiene. Ved slike studier er undervisningen i stor grad obligatorisk og vil kreve innsats på heltid. De løse strukturerte studiene innen humaniora og samfunnsfag vil derimot lettere kunne la seg kombinere med deltidsjobb og familieforpliktelser.

Halvfulle auditorier?

Omtrent halvparten av studentene i undersøkelsen følger mer enn 75 prosent av det forelesningstilbudet som gis innen deres fag, mens én

av åtte studenter aldri følger forelesninger. Variasjonene er store mellom de forskjellige studiene. Høyest er deltakerprosenten blant NTH-studentene og ved realfagene mens den er lavest ved fagene historie, sosiologi og pedagogikk. De yrkesaktive studentene har naturlig nok en lavere utnyttingsgrad av forelesningstilbudet enn de som ikke arbeider ved siden av studiene, men det viser seg likevel at inntektsgivende arbeid inntil 15 timer pr. uke har relativt liten innvirkning på utnyttingsgraden.

Ikke rettledning til alle

Personlig rettledning fra lærerne er et tilbud som benyttes av omtrent 40 prosent av studentene. Jusstudentene nyter i mindre grad enn de øvrige studentene godt av dette tilbudet på grunn av den helt spesielle situasjonen ved dette fakultetet. På undersøkelsestidspunktet var det 67 studenter pr. lærer ved jus, mens de tilsvarende tallene ved de humanistiske fagene lå mellom 6 av 15 og noe høyere ved samfunnsfagene. Denne situasjonen gir seg utslag i at bare 16 prosent av jusstudentene hadde mottatt rettledning.

Bruken av rettledning lar seg i enda mindre grad påvirke av yrkesaktivitet enn utnyttingen av forelesningstilbudet. Bruken synker en del når ukentlig antall arbeidstimer overstiger 30, men selv i denne gruppen har 28 prosent av studentene fått rettledning.

Fullle lesesaler er et jusproblem

71 prosent av studentene bruker universitetets lesesaler. Færrest brukere er det ved fagene historie og nordisk i Bergen og ved sosiologi, pedagogikk og sosialpedagogikk, mens NTH-studentene bruker lesesalene flittigst. Dette kan ikke uten videre tolkes som at NTH-studentene leser mest ettersom lesing foregår i utstrakt grad også utenfor universitetenes lesesaler.

Også for bruken av lesesaler ser vi at yrkesaktiviteten virker inn først når antall arbeidstimer overstiger 15 pr. uke. Blant de heltids yrkesaktive er det bare én av fem som bruker lesesalen.

Jusstudentene har store problemer med å skaffe seg lesesalsplass. Omtrent 80 prosent av lesesalsbrukerne ved dette studiet oppgir at det ofte er vanskelig å få plass. Problemene ved de øvrige studiene synes å være marginale.

Halvparten av studentene bruker biblioteket. Størst er bruken innen de humanistiske fagene og samfunnsfagene. Biblioteksbruken påvirkes ikke av yrkesaktiviteten så lenge studenten jobber mindre enn 31 timer pr. uke.

Bruk av EDB-utstyr og laboratorium begrenser seg stort sett til realfagene og til NTH. Tilgjengeligheten på slikt utstyr synes å være noe bedre ved NTH enn ved realfagene i Oslo. Forsinkelser i studiene på grunn av dårlig tilgjengelighet rammer Oslostudentene i noe større grad enn NTH-studentene.

Tilbudet kunne ha vært større

Svært få studenter mener at det undervisningstilbudet som gis i deres fag er for stort, mens én av fire kunne ønske seg et større tilbud. Halvparten av jusstudentene er av denne oppfatning, noe som igjen avspeiler vanskene ved dette studiet. I den grad noen finner tilbudet for stort, så gjelder dette særlig de yngste kvinnelige studentene. Vi kan her ane en mer selektiv holdning blant de eldste studentene, mens de yngste, og da særlig jentene, beflitter seg på å rekke over alt, noe som kan gå utover muligheten til refleksjon og fordypning.

Reserverte holdning til forelesningenes kvalitet

Vi kan ikke si at studentene mottar forelesningstilbudet med særlig stor entusiasme; 70 prosent mener kvaliteten på forelesningene er varierende, mens bare 20 prosent synes de er overveiende gode. 9 prosent mener at forelesningene er overveiende dårlige. Størst er misnøyen ved NTH og ved samfunnsfagene. Kvinnene er jevnt over mer fornøyd enn mennene. De eldste studentene er dessuten langt mer fornøyd enn de yngste, noe som kan henge sammen med at de i større grad har lært seg å plukke ut den delen av tilbudet de har mest nytte av.

Hyppigste årsak til å redusere forelesningsbruken er at studieeksterne forhold krever dette. En betydelig gruppe oppgir dessuten at de foretrekker selvstudier. Blant de som følger mindre enn 75 prosent av forelesningene er det en av fire som oppgir dårlige forelesere som grunn og nesten like mange som synes at forelesningene gir lite utover bøkene.

Kveldsforelesninger etterlyses

Innslaget av deltidsstudenter vil naturlig resultere i etterspørsel etter forelesninger utenom normal arbeidstid. 23 prosent av studentene etterlyser kveldsforelesninger, mens 14 prosent vil ha forelesninger i helgene og 10 prosent i feriene. Det er interessant å merke seg at en betydelig andel av NTH-studentene ønsker kveldsforelesninger til tross for at yrkesaktiviteten blant disse studentene er svært lav. Særlig er jentene ved NTH interessert i et slikt tilbud.

Kvinnene ønsker økt aktivisering

Ønsker om endringer i undervisningstilbudet varierer med kjønn, alder og studium. Selv om forskjellene ikke er store, ser kvinnelige studenter ut til å etterspørre reformer i undervisningen i større grad enn de mannlige. Vi kan ane en prioritering av større frihet i pensumvalg blant mennene, mens kvinnene ønsker økt engasjement gjennom studentmedvirkning i undervisningen, oppgaveskriving, seminarer og kollokvier. Særlig blant de yngste jentene ser det ut til å være et ønske om å tre ut av anonymiteten og styrke selvtilliten gjennom økt aktivisering.

Eksamenssystemet vurderes forskjellig fra fag til fag, og dette henger selvsagt nøye sammen med måten studiene er organisert på. Jusstudentene ser ut til å være svært fornøyd med sin nye ordning med fem

avdelinger og årlige eksamener, mens det er et ønske om oftere eksamener innen de humanistiske fagene og samfunnsfagene.

Selvsikre menn og usikre kvinner

Følelsen av å være i rute med studiene henger nøye sammen med kjønn og studium. De mannlige studentene er jevnt over mer positive i vurderingen av egen faglig status enn de kvinnelige. Ved alle studier framviser mennene større følelse av faglig sikkerhet enn kvinnene. De av de mannlige studentene som føler seg minst sikre, nemlig samfunnsfagsstudentene, er mer positive i vurderingen av egen faglig status enn de sikreste blant kvinnene, nemlig realfagsstudentene. Størst usikkerhet finner vi blant kvinnene i de humanistiske fagene, mens de mannlige NTH-studentene er de sikreste på egen faglig status.

Drøyt halvparten av studentene i undersøkelsen følger normal studieprogresjon, mens 6 prosent legger opp til et raskere tempo. 36 prosent går seinere fram enn det normal progresjon skulle tilsi. Ved NTH følger over 90 prosent av studentene normal progresjon, mens dette gjelder for i underkant av 40 prosent av kvinnene innen samfunnsfagene og mennene som studerer humanistiske fag.

Kjønnsroller og studieavbrudd

38 prosent av de mannlige og 45 prosent av de kvinnelige studentene har hatt tidligere studieavbrudd av minst ett semesters lengde. Igjen er det humanistene og samfunnsviterne som peker seg ut. Kvinner og menn framviser tydelige livsfasebestemte forskjeller når det gjelder studieavbrudd. Mens kvinnene bryter av studiene fra begynnelsen av tjueåra på grunn av barnefødsler, kan vi ane at mennene har slike avbrudd noen år seinere og da først og fremst fordi de går over i lønnet arbeid på heltid.

Høy utnyttning gir økt sikkerhet

Følelse av faglig oversikt og sikkerhet ser ut til å henge nøye sammen med utnyttning av universitetenes tilbud. Særlig når det gjelder bruk av rettledning ser vi at den faglige sikkerheten øker med bruken av tilbudet. Studenter som er usikre på om de er i stand til å fullføre studiene er overrepresentert blant de som aldri følger forelesninger og aldri bruker lesesalen.

Årsaken til faglig usikkerhet ser for en stor del ut til å være at andre gjøremål hindrer pensumlesing. Særlig gjelder dette studentene innen samfunnsfagene som i tillegg ofte ikke har tid til å følge all undervisning. For stort pensum ser ut til å være et problem i første rekke blant NTH-studentene og innen de humanistiske fagene. Jus-studentene er mer usikre på hvilke faglige krav som stilles til dem enn andre studenter, og dette gjenspeiler nok for en stor del den vanskelige undervisningssituasjonen ved dette studiet. Tilbakeføringen til studentene er for dårlig.

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn og formål

Formålet med prosjektet "Studentenes tidsbruk og studieforhold" er å beskrive situasjonen til dagens student. Tidsbruk og studieeffektivitet står i fokus. Studentmassen består i større grad enn tidligere av eldre studenter, flere kvinner, flere med barn og flere med deltidsarbeid. Universitetet har tradisjonelt vært innrettet mot unge, ugifte heltidsstudenter som stort sett har fulgt en opptrukket rute gjennom studiene fram til en endelig avsluttende eksamen. Mange signaler kan tyde på at universitetets tilbud ikke er like godt tilpasset dagens studenter. Stryk og frafall innebærer problemer for den enkelte student, og betydelig sløsing med samfunnets ressurser.

En bred kartlegging av studentenes situasjon slik dette prosjektet sikter mot, kan gi svar på mange av de spørsmålene som reises om universitetsstudiene. I denne rapporten er det forhold som går direkte på selve undervisningssituasjonen som tas opp. Studentenes utnytting av tilbudet kan fortelle noe om dårlig utnytting av kapasiteten og om underkapasitet. En mer presis måling av den reelle belastningen kan gi et bedre grunnlag for beslutninger om dimensjonering og organisering av undervisningen. Studentenes vurderinger av tilbudets kvalitet og ønsker om alternative studieformer er også sentrale variable for utdanningsplanleggerne. Studentenes vurderinger av egen innsats og studieprogresjon bør også være viktige indikatorer på om noe er galt med studieoppleggene.

Effektiviteten i studiet avhenger ikke bare av selve studietilbudet, men i høy grad også av i hvilken grad studentene har anledning til å konsentrere seg om det å studere. Omfanget og årsakene til deltidsarbeid, og omfanget av omsorgsansvar og studenttillitsverv vil bli tatt opp i neste delrapport. I denne første rapporten vil vi likevel se på i hvilken grad studietilbudet brukes av og er tilpasset ulike kategorier studenter. Et hovedspørsmål må være om studiene i størst mulig grad skal tilpasses et økende antall deltidsstudenter eller om forholdene bør legges til rette, for eksempel gjennom studiefinansieringen, for at studentene i størst mulig grad skal kunne konsentrere seg om studiene.

1.2 Opplegg og utvalg

Innledning

Undersøkelsen om studentenes tidsbruk og studieforhold er basert på et spørreskjema sendt til et utvalg universitetsstudenter. Vi vil i dette kapitlet beskrive de utvalgskriteriene som ble benyttet, samt drøfte mulige skjevheter i det utvalget av studenter som besvarte spørreskjemaet. Selve spørreskjemaet er gjengitt i vedlegg 1.

Denne undersøkelsen er begrenset til å si noe om universitetsstudentenes situasjon. Betegnelsen "universitet" dekker i dag følgende institusjoner: Norges landbrukshøgskole, Universitetet i Oslo, Menighetsfakultetet, Norges veterinærhøgskole, Arkitekthøgskolen i Oslo,

Norges idrettshøgskole, Musikkhøgskolen, Statens kunstakademi, Universitetet i Bergen, Norges handelshøyskole, Universitetet i Trondheim (Den allmennvitenskapelige høgskolen og Norges tekniske høgskole) og Universitetet i Tromsø. Tilsammen har disse institusjonene ca. 40 000 studenter. Universitetssektoren dekker med andre ord et langt videre spekter av institusjoner og studier enn de tradisjonelle universitetene. Flere av disse studiene har et klart "høgskolepreg" med fast studieopplegg og der utdanningen ofte sikter mot et bestemt yrke. De problemene som vi finner i universitetsundervisningen er nok i første rekke antatt å være konsentrert om de tradisjonelle og løst strukturerte studiene. Det er særlig her en finner et stort innslag av deltidsstudenter, og hvor avbrudd og frafall har noe særlig omfang. De fast oppbygde studiene kan på den annen side tenkes å ha helt andre problemer som vi håper å kunne avdekke.

Utvalgstrekkning

Naturlig nok var målsettingen med utvalget representativitet, det vil si at resultatene i størst mulig grad skal kunne generaliseres til å gjelde hele massen av universitetsstudenter. Dette hensynet ivaretas best dersom en trekker et tilfeldig utvalg blant alle studentene. Et slikt utvalg ville imidlertid ha bestått av studenter spredt utover alle fag, og med få studenter fra hvert dersom en da ikke ville operere med et urimelig stort utvalg. Mange av de spørsmålene vi tar opp har liten mening uten at de kan relateres til de enkelte studiene. Det var derfor nødvendig å konstruere utvalget ved først å velge ut bestemte studier eller fag og så foreta tilfeldig trekking i neste fase.

Representativiteten i det endelig utvalget avhenger da av hvilke fag en velger å trekke studenter fra. Faglig spredning, og spredning etter type studieorganisering er det tatt hensyn til ved valget av de fagene som utvalget er trukket fra. Dessuten ble fagene valgt ut slik at de samlet hadde en fordeling etter kjønn, heltid/deltid og nivå som lå nærmest mulig oppp til studentmassen som helhet. En viss institusjonsmessig spredning er oppnådd ved å trekke utvalg fra Universitetet i Oslo, Universitetet i Bergen og NTH. Utvalget i Bergen består av de fire samme historisk-filosofiske fagene som i Oslo. Resultatene fra like fag ved de to institusjonene kan antyde noe om variasjoner mellom lærestedene.

Utvalgene ble trukket fra studentregistrene ved de tre lærestedene som er med i undersøkelsen. Utredningsinstituttet mottok ferdige adresselister til bruk ved utsendingen av skjema. Ved det historisk-filosofiske fakultet i Oslo og Bergen ble utvalget trukket fra fagene historie, nordisk, engelsk og fransk. Ved det samfunnsvitenskapelige fakultetet i Oslo var det fagene sosialøkonomi, sosiologi, pedagogikk og sosialpedagogikk som dannet utvalget. Ved det juridiske fakultetet ble det trukket tilfeldig fra cand.jur-studiet, og ved det matematisk-naturvitenskapelige fakultet ble det trukket tilfeldig blant alle registrerte studenter. Ved NTH ble det trukket fra hvert årskurs innen hver linje ved alle linjer unntatt arkitektlinjen. I alt ble det trukket ut og sendt skjema til 3751 studenter.

Skjemaene ble sendt ut til studentene i oktober 1984 med svarfrist 15. november. Purreskriv ble sendt ut i to omganger, første gang i desember 1984 og annen gang januar 1985. Ved første gangs purring var noe under halvparten av skjemaene kommet inn. Tabell 1.1 gir oversikt over hvordan utvalget er sammensatt, antall svar og svarprosent.

Tabell 1.1 Oversikt over utvalgsplan, antall registrerte studenter, utvalg og svarprosenter.

	Utvalgs- plan	Antall registrerte studenter	Utvalg	Antall svar	I retur	Svar- prosent
Universitetet i Oslo, HF:	Annenhver student fra fagene: Historie Nordisk Engelsk Fransk	3510	641	431	16	70,5
Universitetet i Oslo, SV:	Annenhver student fra fagene: Sosialøkonomi Sosiologi Pedagogikk Sosialpedagogikk	3382	647	474	10	74,8
Universitetet I Oslo, Jus:	Hver sjette student av alle cand.jur-studenter	3815	590	384	24	69,2
Universitetet i Oslo, Realfag:	Hver sjette student av alle ved fakultetet	3817	592	446	18	78,4
NTH, 1.-4. årskurs, Diplomkand.:	Hver sjuende student innen hver avdeling og hvert årskurs	4310	509	400	28	84,1
Universitetet i Bergen, HF:	Alle studenter ved fagene: Historie Nordisk Engelsk Fransk	1413	642	438	20	71,3
Totalt			3751	2642	134	74,0

NTH-studentene danner begge ytterpunktene når det gjelder svarprosent. Studentene fra 1. til 4. årskurs har den høyeste svarprosenten, fulgt av realfags- og samfunnsfag i Oslo. Diplomstudentene har desidert lavest svarprosent, det skyldes at mange av dem allerede hadde avsluttet studiet på det tidspunktet da skjemaene ble sendt ut. Dessuten passet mange av spørsmålene dårlig, blant annet fordi de i liten grad følger undervisning.

Ulikhet i svarprosent skaper altså en viss skjevhet i forhold til det opprinnelige utvalget. Men siden dette utvalget allerede i utgangspunktet ikke var et tilfeldig utvalg, bør dette ikke tillegges særlig stor vekt. Alvorligere er det om bestemte grupper av studenter har unnlatt å svare. Det er for eksempel ikke urimelig å anta at studenter med løs tilknytning til studiet i større grad enn andre har latt være å fylle ut skjemaet. Dette tar vi opp i neste avsnitt.

Vurdering av utvalgsskjevhet

Slik vi har satt sammen vårt utvalg avhenger skjevheten av: a) Hvordan vi har valgt vår populasjon i forhold til alle studentene, b) den tilfeldige trekkingen av utvalg og c) svarprosenten. Den første har vi selv lagt inn gjennom den måten vi har satt sammen utvalget på. Vi har imidlertid ikke hatt kontroll over alle aktuelle variable, og vet ikke hvordan det slår ut på for eksempel alder, yrkesaktivitet, omsorgsansvar og så videre. Den andre faktoren kan anslås ved vanlig sannsynlighetsberegning, mens vi bare må gjøre antakelser om hvordan de som ikke har svart atskiller seg fra de som har svart.

Utvalgsskjevhet kan vi til en viss grad teste ved å sammenlikne fordelingen langs variable som finnes både i utvalget og i de registrene utvalget er trukket fra. De variablene som er definert likt i registrene og i utvalget er fag, alder og kjønn. Vi har allerede i tabell 1.1 vist hvordan svarprosenten varierer fra fag til fag, og vil nå forsøke å beskrive skjevheter etter kjønn og alder. Variable som for eksempel yrkesaktivitet kan vi dessverre ikke foreta sammenlikninger etter.

Tabell 1.2 Testing av utvalgsskjevhet med hensyn på alder og kjønn.

	Kjønn		Alder					
			17-20 år	21-22 år	23-24 år	25-26 år	27-32 år	33 år og over
	Menn	Kvinner						
HF - Oslo, respondentene:	34,0	66,0	6,2	16,7	15,5	14,8	24,8	21,4
HF - Oslo, hele fakultetet	34,8	65,2	7,0	12,0	13,8	12,7	24,5	29,9
SV - Oslo, respondentene	44,8	55,2	3,9	9,7	12,4	16,5	28,8	27,9
SV - Oslo, hele fakultetet	45,2	54,8	5,3	12,6	14,5	16,3	30,1	21,1
Jus - Oslo, respondentene	50,0	50,0	9,4	27,3	17,9	14,7	15,8	14,7
Jus - Oslo, hele fakultetet	52,0	48,0	10,4	21,5	17,1	13,5	18,7	18,8
Realfag - Oslo, respondentene	70,7	29,3	15,0	20,4	20,0	17,7	19,7	6,3
Realfag - Oslo, hele fakultetet	67,7	32,3	13,4	18,8	18,8	16,4	22,2	10,3
Alle respondenter fra Univ. i Oslo	49,6	50,4	8,5	18,0	16,3	16,0	22,6	17,8
Univ. i Oslo, alle studenter	48,3	51,7	14,8	16,8	15,5	13,7	22,1	17,1
NTH, respondent- ene 1)	78,3	21,7	9,7	26,9	34,2	20,9	7,3	1,1
NTH, hele lære- stedet	79,0	21,0	8,0	25,8	32,7	22,4	10,0	1,1
HF - Bergen, respondentene	37,5	62,5	6,8	15,9	10,0	15,9	21,2	29,8
HF - Bergen, alle stud. i de samme fire fagene	39,8	60,2	5,6	14,4	10,8	14,7	24,1	30,3
HF - Bergen, hele fakultetet	39,3	60,7	5,5	13,0	11,8	12,3	28,9	28,4
Hele Univ. i Bergen	45,9	54,1	16,0	19,1	17,3	13,7	21,0	12,9

1) Alderen ved NTH er i denne tabellen regnet pr. 31.12.85.

Ideelt sett burde vi kunne sammenlikne kjønns- og aldersfordelingen i utvalget med: a) Samtlige registrerte studenter i den populasjonen vi har trukket fra, b) Samtlige på vedkommende fakultet og c) hele lærestedet. Punkt a) gjelder bare for utvalgene fra HF og SV der vi har satt sammen populasjonen fra utvalgte fag. Dessverre har vi bare hatt denne sammenlikningsmuligheten for Universitetet i Bergen. Det betyr at for HF og SV i Oslo kan vi ikke skille effekten av populasjonssammensetningen fra utvalgs- og svarprosentsskjevheter. I registerdataene fra NTH var aldersberegningen foretatt pr. 31.12.85, vi har derfor endret aldersdefinisjonen også i utvalget i denne tabellen for å kunne sammenlikne.

Gjennomgående ser det ut til at menn og kvinner er representert blant respondentene i samsvar med kjønnsammensetningene i de tilsvarende studentgrupper. Derimot har vi fått en viss aldersmessig skjevhet, i det de eldste gruppene er underrepresentert. Unntaket er samfunnsfagene i Oslo, men det har nok sammenheng mest med at noen av de fagene vi har valgt ut (særlig pedagogikk og sosialpedagogikk) har et stort innslag av eldre studenter. Ved NTH er skjevheten helt rimelig, siden diplomkandidatene har betydelig lavere svarprosent enn NTH forøvrig.

Underrepresentasjonen av eldre må tas alvorlig, siden mange av de sentrale variablene (f.eks. yrkesaktivitet, omsorgsansvar, studienivå og utnyttingsgrad) samvarierer med alder. I tråd med hva en ville regne som rimelig, har vi fått et noe større bortfall av eldre, yrkesaktive studenter med en "løsere" tilknytning til studiet. Våre anslag for antall "deltidsstudenter" er derfor neppe for høye.

Alt i alt vurderer vi ikke skjevhetene som så store at det i vesentlig grad ødelegger dataenes utsagnskraft. Ser vi på Universitetet i Oslo som helhet, er det et forbausende godt samsvar mellom kjønns- og aldersfordelingen i vårt materiale og alle de registrerte studentene. Vårt materiale har færre blant de aller yngste, det skyldes at vi ikke har trukket blant det store antall ferske studenter som holder på med forberedende prøver.

1.3 Utvalgets sammensetning etter kjønn, alder og yrkesaktivitet

Mange trekk ved studieatferden henger sammen med hvordan studentmassen er sammensatt etter kjønn, alder og yrkesaktivitet. Vi finner det derfor hensiktsmessig allerede i innledningen å beskrive utvalget i hovedtrekk.

Tabell 1.3. Studenter i utvalget etter studium, kjønn og alder.

	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH	Bergen
		HF	SV	Jus	Mat. nat.	siv. ing.	HF
ANTALL							
MENN OG KVINNER	2595	420	466	374	441	465	429
SUM PROSENT	99,9	100,1	100,1	100,1	100,0	100,0	100,1
17-20 år	10,8	6,2	3,9	9,4	15,0	23,0	6,8
21-22 år	20,2	16,7	9,7	27,3	20,4	31,8	15,9
23-24 år	17,5	15,5	12,4	17,9	20,0	28,6	10,0
25-26 år	15,1	14,8	16,5	14,7	17,7	11,4	15,9
27-32 år	19,0	24,8	28,8	15,8	19,7	4,1	21,2
33 år og over	16,6	21,4	27,9	14,7	6,3	0,2	29,8
Ubesvart	0,7	0,7	0,9	0,3	0,9	0,9	0,5
ANTALL MENN	1365	142	207	187	308	360	161
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	100,1	100,0	100,0	100,0
17-20 år	10,8	3,5	4,3	6,4	14,3	18,3	7,5
21-22 år	20,2	15,5	10,1	24,6	21,1	29,4	9,9
23-24 år	20,3	14,8	15,0	20,9	18,5	31,9	8,7
25-26 år	16,6	14,8	20,8	19,3	17,9	14,2	13,0
27-32 år	21,0	32,4	31,9	19,3	22,1	5,3	31,7
33 år og over	10,3	16,9	17,4	9,1	5,5	0,3	28,6
Ubesvart	0,7	2,1	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6
ANTALL KVINNER	1219	277	257	187	129	101	268
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9
17-20 år	10,8	7,6	3,5	12,3	16,3	40,6	6,3
21-22 år	20,1	17,3	9,3	29,9	19,4	39,6	19,4
23-24 år	14,5	15,9	10,5	15,0	24,0	17,8	10,8
25-26 år	13,5	14,8	13,2	10,2	16,3	2,0	17,5
27-32 år	17,0	20,6	26,5	12,3	14,7	-	14,9
33 år og over	23,9	23,8	36,6	20,3	8,5	-	30,6
Ubesvart	0,2	-	0,4	-	0,8	-	0,4
Prosentandel kvinner	47,0	66,0	55,2	50,0	29,3	21,7	62,5

Som ventet varierer kvinneandelen betydelig fra studium til studium. Den er høyest blant studentene fra historisk-filosofiske fag i Oslo og Bergen (66,0 og 62,5 prosent), og lavest på NTH og i realfag (Oslo) med henholdsvis 21,7 og 29,3 prosent. Blant jusstudentene i vårt materiale er det nøyaktig like mange menn og kvinner.

Vi vil også gå litt videre og se på hvordan innslaget av kvinner varierer mellom de enkelte fagene i materialet, og har derfor klassifisert fagene i "mannsdominerte", "kvinnedominerte" og "kjønnsnøytrale" fag.

Mannsdominerte - 0-34,9 prosent kvinner:

SV, Oslo:	Sosialøkonomi	31,1	prosent	kvinner
Realfag, Oslo:	Matematikk	26,5	"	"
	Informatikk	26,5	"	"
	Fysikk	15,6	"	"
	Kjemi	31,7	"	"
	Geografi	25,0	"	"
	Geologi	28,2	"	"
	Andre fag	32,1	"	"
NTH:	Berg A	33,3	"	"
	Berg B	16,7	"	"
	Bygg	27,3	"	"
	Elektro	16,3	"	"
	Allmennavd.			
	teknisk fysikk	25,8	"	"
	Allmennavd.			
	EDB	13,0	"	"
	Maskin	3,8	"	"
	Skip	16,7	"	"

Kjønnsnøytrale - 35-64,9 prosent kvinner:

HF, Oslo:	Historie	41,9	prosent	kvinner
HF, Bergen:	Historie	46,5	"	"
SV, Oslo:	Sosiologi	61,9	"	"
Jus, Oslo:		50,0	"	"
Realfag, Oslo:	Biologi	50,9	"	"
NTH:	Kjemi	44,8	"	"

Kvinnedominerte - 65-100 prosent kvinner:

HF, Oslo:	Nordisk	70,2	prosent	kvinner
	Engelsk	76,1	"	"
	Fransk	87,8	"	"
HF, Bergen:	Nordisk	72,1	"	"
	Engelsk	75,3	"	"
	Fransk	72,0	"	"
SV, Oslo:	Pedagogikk	69,9	"	"
	Sosialpedagogikk	73,2	"	"

Oversikten viser at samtlige realfag og NTH-linjer bortsett fra biologi (Oslo) og kjemi (NTH) er manndominerte. I tillegg kommer sosialøkonomi. Språkfagene, pedagogikk og sosialpedagogikk er kvinne-dominerte fag.

De yngste studentene finner vi ved NTH, hvor 54,8 prosent er 22 år eller yngre, og bare 4,3 prosent eldre enn 26 år. Deretter følger realfag med henholdsvis 35,4 og 26,0 prosent. SV-studentene er de eldste, bare 18,6 var under 23 år, mens 56,7 var eldre enn 26 år. Her er det særlig studentene ved sosialpedagogikk som slår ut - over 2/3 av studentene var her 33 år eller eldre, og nesten ingen var yngre enn 27 år. Disse variasjonene gjenspeiler dels studienes lengde formelt og ikke minst reelt (dvs. når vi tar hensyn til avbrudd og forlenget studietid), og dels ulike begynnertidspunkt.

Hovedmønsteret er stort sett likt for kvinner og menn, men kvinnene har en mer "polarisert" aldersstruktur, dvs. flere helt unge og flere av de eldste. Dette skyldes at kvinner gjennomgående har kortere ventetid etter videregående skole, gjennomgående velger kortere studier, har hyppigere avbrudd og en større andel "tilbakevendere". Dessuten gir økt tilstrømming av kvinner i mange studier de siste åra en større tyngde av yngre. Dette er særlig tydelig ved NTH. Alt dette gjenspeiler ulike livsfasemønstre og trekk ved utviklingen av rekrutteringen av kvinner.

Vi skal ikke her gi aldersfordelingen for alle fag, men bare trekke fram noen enkelte fag med en spesiell aldersprofil. Foruten sosialpedagogikk finner vi en stor andel eldre studenter på pedagogikk, med 74,2 prosent 27 år og eldre og 46,2 over 32 år. Videre har historie i Bergen 36,8 prosent over 32 år og 64,5 prosent over 26 år. Historie i Oslo har derimot ikke noen spesiell overvekt av eldre sammenliknet med HF-fagene forøvrig. Sammenliknet med real-fagene ellers finner vi mange eldre studenter på informatikk.

Desiderert størst andel unge studenter finner vi på matematikk, 45,3 prosent er under 21 år og 66,7 prosent under 23. Dette har sammenheng med at alle realfagsstudenter må gjennom et visst omfang matematikk tidlig i studiet. Matematikk samler vesentlig opp begynnerstudenter, viderekomne utgjør bare en liten andel.

Sammenliknet med de øvrige HF-fagene er det mange unge studenter på fransk både i Oslo og Bergen. I Oslo er det også relativt mange i alderen 33 år og over, det er altså mellomkategoriene som mangler. Fransk er et fag med svært få hovedfagsstudenter.

Ved SV-fakultetet er sosialøkonomistudentene yngre enn gjennomsnittet.

Tabell 1.4 Studenter i utvalget etter studium, kjønn og yrkesaktivitet.

	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH	Bergen
		HF	SV	Jus	Mat. nat.	siv. ing.	HF
ANTALL							
MENN OG KVINNER	2595	420	466	374	441	465	429
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	100,1
Ingen yrkesaktivitet	47,3	45,0	30,9	47,9	42,0	72,0	45,5
1-7 timer i uka	11,8	10,5	10,1	11,8	14,5	14,6	9,1
8-15 timer i uka	13,8	14,0	16,3	16,8	18,8	6,7	11,0
16-30 timer i uka	12,3	16,2	18,0	11,2	8,6	3,0	16,8
31 timer og over	13,1	13,3	23,0	12,0	14,1	0,4	16,1
Ubesvart	1,7	1,0	1,7	0,3	2,0	3,2	1,6
ANTALL MENN	1365	142	207	187	308	360	161
SUM PROSENT	100,0	100,1	100,2	100,0	100,0	100,1	99,9
Ingen yrkesaktivitet	47,5	43,0	29,0	44,9	40,6	70,6	39,8
1-7 timer i uka	12,2	9,9	9,7	11,2	12,7	16,1	9,3
8-15 timer i uka	15,0	15,5	21,3	18,2	21,4	6,4	9,9
16-30 timer i uka	10,5	14,8	15,5	12,3	9,1	3,6	16,1
31 timer og over	13,2	15,5	23,7	13,4	14,3	0,6	23,6
Ubesvart	1,6	1,4	1,0	-	1,9	2,8	1,2
ANTALL KVINNER	1219	277	257	187	129	101	268
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1	100,0	100,2
Ingen yrkesaktivitet	46,9	46,2	32,3	50,8	44,2	77,2	48,9
1-7 timer i uka	11,4	10,8	10,5	12,3	19,4	9,9	9,0
8-15 timer i uka	12,6	13,0	12,5	15,5	13,2	7,9	11,6
16-30 timer i uka	14,3	17,0	20,2	10,2	7,0	1,0	17,2
31 timer og over	13,2	12,3	22,6	10,7	14,0	-	11,6
Ubesvart	1,6	0,7	1,9	0,5	2,3	4,0	1,9

Yrkesaktiviteten er størst på SV-fakultetet og minst på NTH. Totalt sett er det små forskjeller i menns og kvinners yrkesaktivitet, men innenfor alle studier er kvinner mindre yrkesaktive enn menn.

Variasjonene er store, fra nesten 70 prosent yrkesaktive ved samfunnsfag til under 1/4 ved NTH. Av de studentene som jobber har halvparten deltidsarbeid fra 1-15 timer, resten er delt på omlag like mange med deltidsarbeid fra 16 til 30 timer og heltidsarbeid (regnet fra 31 timer

og over). Når vi har satt grensen for heltidsarbeid til 31 skyldes det at de aller fleste i kategorien over 30 timer har minst 35 timers arbeidsuke.

Yrkesaktiviteten er relativt lik ved HF, SV og mat-nat både når det gjelder andel yrkesaktive totalt og heltidarbeidende. Ved mat-nat er det særlig mange med arbeidstid fra 1-15 timer. Ellers er det bemerkelsesverdig mange flere mannlige enn kvinnelige studenter med heltidsarbeid ved HF i Bergen.

Bryter vi ned på fag, finner vi størst andel heltids yrkesaktive på sosialpedagogikk med 35,7 prosent pedagogikk med 34,4 og informatikk med 32,4. Informatikk og sosialpedagogikk har også den høyeste andelen yrkesaktive totalt med 75,3 og 75,0 prosent.

De fagene som har høyest andel med fra 1-15 timers jobb pr. uke er allmennavdelingen - linje for teknisk fysikk og EDB - ved NTH, geologi og biologi, samt sosialøkonomi.

Blant HF-fagene de eldste studentene er mer innstilt på hyppigere eksamener. Dersom vi ser tallene i forhold til studietrinn, finner vi at det særlig er hovedfagsstudentene ved HF og SV i Oslo som ønsker kortere mellomrom mellom hver eksamen, det vil i praksis si at de ønsker flere eksamener enn den ene avsluttende. Blant NTH-studentene, og til dels også Mat-nat-studentene, gjør en helt annen tendens seg gjeldende. Der er de viderekomne studentene stort sett svært fornøyd med studieordningen og eksamensfrekven

2 STUDENTENES BRUK AV UNDERVISNINGSTILBUDET

2.1 Innledning

Dette kapitlet handler om utnytting av undervisningstilbudet. Dataene våre vil bli brukt med det for øye å måle belastning og kapasitetsutnytting, såvel flaskehalser som underutnytting. Vi tenker først og fremst på de rent kvantitative sidene ved utdanningsplanleggingen som har betydning for dimensjoneringen av studietilbudet. Hvordan undervisningstilbudet fungerer, både pedagogisk og i forhold til de ulike studentgruppene, vil vi komme tilbake til.

Slik perspektivet i dette kapitlet er, vil hver student som møter fram telle like mye, uansett alder, kjønn og andre bakgrunnsvariable. Deltidsbegrepet vil imidlertid bli trukket inn. Viktigst blir å måle belastningene på de ulike lærestedene, fakultetene og instituttene.

Belastningen vil vi måle ved hvor mange av studentene som følger forelesninger, mottar rettledning/veiledning og som bruker lesesal, bibliotek og teknisk utstyr som EDB-terminal og laboratorium. Belastningen på institutt- og fakultetsadministrasjon i forbindelse med eksamensavvikling tas ikke opp.

De resultatene vi presenterer om utnytting av undervisningstilbudet må sees i nær sammenheng med hvordan studiet og undervisningen er lagt opp. Begrepet kapasitet kan ha ulik betydning alt etter studieopplegg. Enkelte studier kan ha helt klare kapasitetsgrenser, mens det i andre studier er langt mer fleksible grenser for hvor mange studenter som kan undervises. Stort sett vil kapasitetsgrensene være mer absolutte jo fastere studieopplegget og undervisningsopplegget er.

En snakker ofte om faste og løse organiserte studier. Det er her viktig å skille mellom studiestruktur og undervisningsopplegg. Med studiestruktur menes hvordan de ulike faglige delene er bygd sammen. Fast studiestruktur betyr oppbygging i avdelinger, linjer etc. med fastlagt rekkefølge og "pakker" av enheter (f.eks. NTH). Løs studiestruktur har vi typisk innen HF og realfag, der studiet temmelig fritt kan settes sammen av ulike fag i relativt vilkårlig rekkefølge.

Fast eller løst undervisningsopplegg går på om undervisningen gis som faste felleskurser, obligatoriske øvinger etc., eller om studentene fritt kan velge kurser og forelesninger, eller stort sett satse på selvstudier. Fast studiestruktur og fast undervisningsopplegg behøver ikke nødvendigvis å henge sammen:

		Undervisningsopplegg	
		Fast	Løst
Studie- struktur	Fast	NTH, NHH	
		NLH, Medisin	Jus
	Løst	Enkelte språk- og realfag	De fleste HF og SV-fag
		Sosialpedagogikk	

Ulike studier kan ha ulik vekt på de ulike undervisningsformene. Vi kan ha lesefag, lyttefag eller øvefag. Dette gir ulike frihetsgrader for tilpasning til studentrollen, og ulik grad av forutsigbarhet sett fra planleggerens side. Det gir også ulike muligheter for å kombinere studiene med andre aktiviteter, men også rollen som heltidsstudent kan spilles innenfor et vidt spekter av muligheter.

Studiestruktur og undervisningsopplegg har nær sammenheng med selve det faglige innholdet. Enkelte fag er preget av at de er oppdelt i emner som er klart definert og skarpt atskilt fra hverandre. De har også en hierarkisk struktur, det vil si at emnene bygger på hverandre og ikke kan tas i en hvilken som helst rekkefølge. Selve undervisningsmåten vil være preget av overføring fra etablert fastlagt kunnskap fra lærer til student. Realfag, tekniske fag og medisin har slike særtrekk.

På den annen side finner vi fag der de ulike kunnskapselementene i større grad flyter over i hverandre og heller ikke så klart bygger på hverandre. Kunnskapen er i mindre grad etablert en gang for alle, det vil alltid være rom for nye synspunkter og nye vinklinger. Undervisningen blir mer preget av diskusjon. Humanistiske fag og enkelte samfunnsfag, særlig sosiologi, er å finne i denne enden av skalaen.

Slike faglig dimensjoner har altså konsekvenser for både den pedagogiske metoden og for sosiale og organisatoriske trekk ved studiesituasjonen. Dette har igjen konsekvenser for studentenes muligheter til å kombinere studiet med andre aktiviteter.

Spørsmålet om valgfrihet er også viktig, men har litt ulike sider. Det kan være valgfrihet i faglige deler, som for eksempel ved mat-nat, eller det kan være valgfrihet i pensum innen en gitt faglig enhet. Valgfrihet i pensumvalg gir også valgmuligheter når det gjelder undervisningstilbudet. Stor valgfrihet har sannsynligvis som resultat at mange bare følger deler av undervisningstilbudet.

Forelesninger kan i enkelte fag være obligatoriske, eller de kan presentere kunnskapsstoff som ellers ikke er å finne i lærebøkene. Studentene kan dermed ikke droppe forelesninger uten å få vesentlige kunnskapshull. I andre fag kan forelesningene mer gi supplerende stoff, utdypinger og perspektiver i tillegg til det en kan lese seg til.

Behovet for rettleiding/veiledning er trolig større desto mer selvstendig studieopplegget er.

Behovet for bruk av bibliotek er trolig størst der lesemengden er stor, og hvor en må trekke inn supplerende litteratur, for eksempel språkfag.

Dessuten henger biblioteksbruk sammen med en studiemåte preget av aktiv kunnskapssøking.

I studier brutt ned i vekttallsemner gis valgfrihet gjennom valg av frittstående emner snarere enn ved spesialisering innenfor et fag. Fag som har høy grad av valgfrihet gir en annen og mer spredt studiebelastning, og dermed mindre forutsigbarhet enn fag med lite

valgfrihet. Selv innenfor studier bygd opp rundt vektallsemner vil likevel bestemte veier gjennom studiet peke seg ut som mer naturlige enn andre. Emnene bygger dessuten for en stor del på hverandre. Valgfriheten vil derfor i praksis ofte være mindre enn det kan synes som ved første øyekast.

I vår gjennomgang av bruk av studietilbudet vil vi til dels gå helt ned på fag. Våre kommentarer er relativt knappe, skulle vi diskutert de ulike formene mer utførlig ville det sprengte rammene for dette notatet. Dessuten krever dette detaljert kunnskap om studiesituasjonen innen hvert enkelt fag. Vi regner med at de som jobber ved de ulike institusjonene er bedre egnet til å sette tallene i sammenheng med den konkrete studiesituasjonen enn det vi vil være.

2.2 Bruk av forelesninger

Forelesninger er kanskje den undervisningsformen som oppfattes som den mest typiske for universitetsstudiet. Bare unntaksvis er forelesninger obligatoriske, og det er stor variasjon i hvor nødvendige de er for læringen i faget. I enkelte tilfeller presenterer foreleserne kjernestoff som ikke gis andre steder, og hvor studenter ikke kan la være å møte opp uten å få vesentlige huller. Det vanligste er nok at mye av det stoffet som foreleses kan hentes fra andre kilder. Gjennom sin utdypning og bidrag til forståelse står likevel forelesningen sentralt, men er ikke absolutt nødvendig.

I tilknytning til våre tall for bruken av forelesninger er det viktig å peke på andre undervisningsformer som vi ikke har kartlagt, men som er sentrale i mange fag. Seminarer, kollokvier og andre former for gruppeundervisning gir i mange fag en større del av kjernestoffet enn det forelesningene gjør. Dette er undervisningsformer mer preget av toveis-kommunikasjon. Det er også mer ressurskrevende former all den tid det er klare grenser for antall deltakere dersom formen skal være effektiv. En forelesning derimot, kan i prinsippet fungere for flere hundre studenter samtidig.

Kartleggingen av studentenes bruk av forelesningstilbudet er basert på spørsmålet: "Har du fulgt forelesningene for dette fag/kull i dette semesteret?" Svaralternativene var - Ja, minst 75 prosent, Ja, mellom 25 og 75 prosent, Ja, men færre enn 25 prosent, og Nei, aldri. Vi har altså ikke spurt om det absolutte antall forelesninger studentene deltar i. Svarene må ses i forhold til at forelesningstettheten varierer fra studium til studium.

Tabell 2.1 Utnytting av forelesningstilbudet etter studium. Prosent.

Har du fulgt forelesningene?	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.		
ABSOLUTTE TALL	2 595	420	466	374	441	465	429
SUM PROSENT	100,1	100,0	99,9	100,1	99,9	99,9	100,0
Ja, minst 75 %	48,8	39,3	38,6	38,0	57,8	67,1	49,4
Ja, 25-75 %	20,0	24,5	21,2	27,3	19,0	17,8	11,2
Ja, under 25 %	13,0	19,5	18,9	19,0	8,2	4,5	9,1
Nei, aldri	12,6	13,1	16,7	13,9	10,4	3,0	18,9
Ubesvart	5,7	3,6	4,5	1,9	4,5	7,5	11,4

Om lag halvparten av studentene følger altså mer enn 75 prosent av forelesningstilbudet, mens 1 av 8 aldri følger forelesninger. Ut fra dette kan vi anslå at fra halvparten til 2/3 av de registrerte studentene i gjennomsnitt er tilstede på alle aktuelle forelesninger.

Store variasjoner mellom studiene

Studentene ved NTH har den klart høyeste relative utnyttningen av forelesningstilbudet, deretter følger realfagene. De tre Oslo-fakultetene HF, SV og jus har lavest utnyttingsgrad, og skiller seg lite fra hverandre. Historisk-filosofisk i Bergen atskiller seg fra tilsvarende i Oslo ved å være mer "polarisert", dvs. med en høyere andel av storbrukere og den høyeste andelen ikke-brukere. At realfag og NTH har høy utnyttingsgrad kan skyldes at disse fagene har en mer "kumulativ" kunnskapstilegnelse - dvs. at ett trinn forutsetter de foregående. Dermed blir huller i forelesningene mer ødeleggende enn i fag der kunnskapsbitene kan serveres i en mer tilfeldig rekkefølge.

Et spørsmål som reiser seg er hvordan forelesningsutnyttningen henger sammen med tilbudets omfang. Er f.eks. utnyttningen lavest der tilbudet er størst? For å gi et svar på det måtte vi ta det omfattende arbeidet med å lage "timeplaner" for alle studier, og det er i alle tilfelle nødvendig å bryte ned på fag.

Historisk-filosofiske fag

Utvalget består her av de fire fagene historie, nordisk, engelsk og fransk både i Oslo og Bergen. Vi tar for oss begge lærestedene samtidig. Dermed får vi fram hva som er særegne trekk ved fagene uansett lærested, og vi får også fram eventuelle forskjeller mellom de to institusjonene.

Tabell 2.2 Bruk av forelesninger blant HF-studentene i Oslo og Bergen. Prosent.

Har du fulgt forelesningene?	Alle	Historie	Nordisk	Engelsk	Fransk
ANTALL HF-STUDENTER OSLO OG BERGEN	813	279	225	185	124
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,1	100,0	99,9
Ja, minst 75 %	45,3	40,1	39,6	54,6	53,2
Ja, 25-75 %	18,3	12,9	19,6	18,4	28,2
Ja, under 25 %	14,5	13,3	18,7	10,8	15,3
Nei, aldri	16,2	25,8	15,1	12,4	2,4
Ubesvart	5,7	7,9	7,1	3,8	0,8
ANTALL HF-STUDENTER OSLO	409	124	114	92	74
SUM PROSENT	99,8	100,1	100,1	100,1	100,0
Ja, minst 75 %	40,3	39,5	31,6	53,3	39,2
Ja, 25-75 %	25,2	19,4	26,3	19,6	40,5
Ja, under 25 %	20,0	21,0	27,2	10,9	18,9
Nei, aldri	13,1	19,4	13,2	14,1	1,4
Ubesvart	1,2	0,8	1,8	2,2	-
ANTALL HF-STUDENTER BERGEN	409	155	111	93	50
SUM PROSENT	99,9	99,9	99,9	100,1	100,0
Ja, minst 75 %	50,1	40,6	47,7	55,9	74,0
Ja, 25-75 %	11,5	7,7	12,6	17,2	10,0
Ja, under 25 %	9,0	7,1	9,9	10,8	10,0
Nei, aldri	19,3	31,0	17,1	10,8	4,0
Ubesvart	10,0	13,5	12,6	5,4	2,0

Tendensen til større "polarisering" (enten alle eller ingen forelesninger) i Bergen finner vi igjen i alle fag. I Oslo er det vanligere å plukke deler av tilbudet. Historie skiller seg ut begge steder med en svært høy andel som aldri følger forelesninger, i Bergen er denne hele 31 prosent. På fransk derimot, er det bare et forsvinnende lite mindretall som aldri følger forelesninger, andelen ligger omtrent på samme nivå som på NTH. Både norsk og fransk har et mønster hvor Oslo og Bergen har om lag like mange samlet i de to kategoriene 75 + og 25-75, men hvor Bergen har tyngdepunktet i den første av kategoriene. Skyldes disse forskjellene mellom Oslo og Bergen ulikheter i undervisningsopplegg, eller ulikheter i studentenes utenomfaglige aktiviteter (arbeid, omsorg etc.)? Dette kommer vi nærmere tilbake til. Innslaget av deltidsstudenter er særlig høyt på historie. I Bergen er det en høy andel studenter med 31 timer yrkesaktivitet eller mer, i Oslo en høy andel med inntil 30 timer.

Tabell 2.3 Bruk av forelesninger blant HF-studentene i Oslo og Bergen etter nivå. Prosent.

Har du fulgt forelesningene?	Grunn- og mellomfag	Hovedfag
ANTALL HF-STUDENTER	564	250
SUM PROSENT	100,0	100,0
Ja, minst 75 %	53,9	25,6
Ja, 25-75 %	20,4	13,6
Ja, under 25 %	13,8	16,0
Nei, aldri	7,6	36,0
Ubesvart	4,3	8,8

Utnytting av forelesningstilbudet er klart mye større blant grunn- og mellomfagsstudenter enn blant hovedfagsstudenter. Særlig er det mange av hovedfagsstudentene som aldri følger forelesninger. Trolig er dette studenter som bare arbeider med hovedoppgaven, dette er det mulig å finne ut i materialet.

Samfunnsvitenskapelige fag og jus

Utvalget består her av sosialøkonomi, sosiologi, pedagogikk og sosialpedagogikk. Dette er fire temmelig ulike studier med hensyn på undervisningsopplegg og studiestruktur. Sosialøkonomi er relativt fast organisert, sosiologi det motsatte. Sosialpedagogikk har et spesielt undervisningsopplegg med blant annet en del obligatorisk undervisning.

Tabell 2.4 Bruk av forelesninger blant SV-studentene i Oslo. Prosent.

Har du fulgt forelesningene?	Alle	Sosialøkonomi	Sosiologi	Pedagogikk	Sos.pedagogikk
ANTALL SV-STUDENTER	453	136	168	93	56
SUM PROSENT	100,1	100,0	100,1	100,0	100,1
Ja, minst 75 %	40,0	47,8	28,0	29,0	75,0
Ja, 25-75 %	21,4	26,5	22,6	21,5	5,4
Ja, under 25 %	19,2	16,9	27,4	16,1	5,4
Nei, aldri	16,6	8,1	18,5	26,9	14,3
Ubesvart	2,9	0,7	3,6	6,5	-

Både sosiologi og pedagogikk har lav utnyttingsgrad, lavere enn det vi fant på noen av HF-fagene. Pedagogikk har en særlig høy andel som aldri

følger forelesningene. Til å være et såvidt fast organisert studium, er utnyttingsgraden ved sosialøkonomi temmelig lav, men høyere enn de løst organiserte fagene. Høy andel med deltidsarbeid inntil 15 timer kan forklare noe. Den høye andelen ved sosialpedagogikk som følger mer enn 75 prosent gjenspeiler det spesielle studieopplegget, som tydeligvis også gir rom for selvstudier, jfr. 14 prosent som aldri følger forelesninger. Både pedagogikk og sosialpedagogikk har en høy andel eldre studenter, og mange med heltidsarbeid ved siden av studiet.

Trekker vi inn jusstudiet, ser vi at studentene har en forelesningsutnytting som ligger nær HF-fagene, og vesentlig lavere enn sosialøkonomi. Dette understreker jusstudiet som et studium med et typisk løst undervisningsopplegg.

De ulike fagene som er trukket ut i SV-utvalget er så vidt forskjellig oppbygd at de bør sees hver for seg når en skal se på hvordan nivå slår ut.

Tabell 2.5 Bruk av forelesninger blant SV- og jusstudentene i Oslo etter fag og nivå. Prosent.

Fag og nivå	Antall SV- og jus- studenter	Sum prosent	Har du fulgt forelesningene?				
			Ja, minst 75 %	Ja, 25-75%	Ja, under 25%	Nei, aldri	Ube- svart
Sosialøkonomi, 1. avd., grunn- og mellomfag	86	100,0	60,5	20,9	11,6	7,0	-
Sosialøkonomi, 2. avd.	50	100,0	26,0	36,0	26,0	10,0	2,0
Sosiologi, grunn- og mellomfag	95	100,1	40,0	25,3	17,9	11,6	5,3
Sosiologi, hovedfag, magistergrad	73	100,0	12,3	19,2	39,7	27,4	1,4
Pedagogikk, grunn- og mellomfag	40	100,0	30,0	22,5	7,5	27,5	12,5
Pedagogikk, hovedfag, 3. og 4. avd.	53	100,0	28,3	20,8	22,6	26,4	1,9
Sosialpedagogikk, grunn- og mellomfag	24	100,0	95,8	4,2	-	-	-
Sosialpedagogikk, hovedfag	32	100,1	59,4	6,3	9,4	25,0	-
Jus, 1. avd.	136	100,0	58,8	19,9	11,0	8,8	1,5
Jus, 2. avd. og ny 3. avd.	134	100,0	26,9	28,4	24,6	17,9	2,2
Jus, 3. avd.	88	100,0	20,5	37,5	25,0	15,9	1,1

Vi finner det samme mønsteret som ved HF, at forelesningsbruken er lavere på hovedfags- enn på grunn- og mellomfagsnivå. Pedagogikk er et unntak. Ved det sosialøkonomiske studiet avtar andelen storbrukere fra 60 til 26 prosent, men samtidig er det bare en moderat økning i andelen som aldri følger forelesninger. Ingen av SV-fagene har så mange som aldri følger forelesninger som det var ved HF.

Ved sosialpedagogikk grunn- og mellomfag følger nesten alle hele tilbudet, ved hovedfag er det 1/4 som aldri følger forelesninger.

Verdt å merke seg for øvrig er at de avdelingsoppbygde studiene, sosialøkonomi og jus har en redusert forelesningsbruk med økende nivå akkurat som vi finner ved studiene bygd opp av grunn-, mellom- og hovedfag. Det er altså ikke bare større selvstendighet og frihet i studiesituasjonen som vi finner blant hovedfagsstudenter som slår ut i forelesningsbruken. Kan det også ha noe å gjøre med studieerfaring

dette at man tillater seg å plukke av tilbudet? Eller er selve studiet på høyere nivå mer preget av at valgfrihet er innebygd, også i de fast oppbygde studiene?

Matematisk-naturvitenskapelige fag

Utvalget fra det matematisk-naturvitenskapelige fakultetet er trukket direkte, uten stratifisering på fag. Alle fagene er dermed representert.

Tabell 2.6 Bruk av forelesningene blant realfagsstudentene i Oslo. Prosent.

Har du fulgt forelesningene?	Alle	Mate- matikk	Infor- matikk	Fysikk	Kjemi	Geo- logi	Bio- logi	Andre realfag
ANTALL REALFAGS-STUDENTER	428	118	105	45	41	39	54	26
SUM PROSENT	99,9	99,9	100,0	99,9	99,9	99,9	100,2	99,9
Ja, minst 75%	58,4	66,1	45,7	57,8	46,3	69,2	70,4	53,8
Ja, 25-75%	19,6	16,1	24,8	13,3	31,7	17,9	13,0	23,1
Ja, under 25%	7,9	9,3	11,4	2,2	14,6	-	5,6	3,8
Nei, aldri	10,5	7,6	14,3	24,4	7,3	5,1	5,6	7,7
Ubesvart	3,5	0,8	3,8	2,2	-	7,7	5,6	11,5

Det er relativt store forskjeller mellom fagene når det gjelder full utnytting (75 prosent og over), men slår vi denne kategorien sammen med 25-75 prosents utnyttingsgrad, ser vi at andelen ligger på rundt 80 prosent i de fleste fagene. Informatikk og fysikk har lavere utnyttingsgrad, og begge har en betydelig andel som aldri følger forelesninger, henholdsvis 14,3 og 24,4 prosent. Det viser seg å være relativt mange deltidsstudenter på informatikk.

Hva skyldes så ellers disse variasjonene? Matematikk er litt spesielt, siden det danner grunnlag for de øvrige fagene, og fordi forelesningsformen trolig er den dominerende. Har det å gjøre med omfanget av forelesninger, forelesningens plass i det totale undervisningsbildet eller med andre forhold ved studentene?

Tabell 2.7 Bruk av forelesninger blant realfagsstudentene i Oslo etter nivå. Prosent.

Har du fulgt forelesningene?	Emne- studier	Hoved- fag
ANTALL REALFAGS-STUDENTER	296	132
SUM PROSENT	100,0	100,0
Ja, minst 75 %	61,8	50,8
Ja, 25-75 %	21,3	15,9
Ja, under 25 %	8,1	7,6
Nei, aldri	8,1	15,9
Ubesvart	0,7	9,8

Tendensen til redusert forelesningsbruk på hovedfagsnivå finner vi også blant realfagsstudentene, men i betydelig mindre grad. Også på "grunnfagsnivå" har realfagsstudentene høy utnyttingsgrad sammenliknet med HF og SV, men det er særlig hovedfagsstudentene ved mat-nat som skiller seg fra hovedfagsstudenter for øvrig.

NTH

Utvalget består her av alle linjer unntatt arkitekt, og fra alle årskurs. Diplomstudentene er imidlertid underrepresentert i vårt materiale på grunn av lav svarprosent.

Tabell 2.8 Bruk av forelesninger blant sivilingeniørstudentene ved NTH. Prosent.

Har du fulgt forelesningene?	Alle	Berg A Berg B	Bygg	Elek- tro	Kjemi	Maskin	Almen	Skip
ANTALL								
NTH-STUDENTER	461	47	99	86	58	78	54	39
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	100,0	99,9	100,0	100,1	100,0
Ja, minst 75 %	67,2	70,2	77,8	55,8	65,5	73,1	61,1	61,5
Ja, 25-75 %	17,8	21,3	11,1	24,4	12,1	16,7	20,4	23,1
Ja, under 25 %	4,3	2,1	1,0	9,3	1,7	2,6	7,4	7,7
Nei, aldri	3,0	4,3	4,0	1,2	3,4	3,8	1,9	2,6
Ubesvart	7,6	2,1	6,1	9,3	17,2	3,8	9,3	5,1

Variasjonene mellom NTH-linjene er mindre enn mellom mat-nat-fagene, og går helst på fordelingen mellom de to høyeste kategoriene. Utnyttingsgraden er svært høy på alle linjer. Mange av forelesningene i de første årskursene er felles for flere av linjene, dette kan forklare noe av de små variasjonene.

Tabell 2.9 Bruk av forelesninger blant NTH-studentene etter nivå. Prosent.

Har du fulgt forelesningene?	1. og 2. årskurs	3. og 4. årskurs	Diplom- kandidater
ANTALL NTH-STUDENTER	192	205	65
SUM PROSENT	99,9	99,9	100,1
Ja, minst 75 %	84,9	64,4	23,1
Ja, 25-75 %	13,5	24,9	7,7
Ja, under 25 %	1,0	8,3	3,1
Nei, aldri	-	2,0	15,4
Ubesvart	0,5	0,5	50,8

Også ved NTH finner vi at forelesningbruken avtar betydelig fra 1. avdeling til 2. avdeling, andelen som bruker 75 % eller mer avtar med 20 prosentenheter. Svarmønsteret blant diplomkandidatene viser at spørsmålene og tidspunktet passet dårlig - mange av dem regner seg trolig ferdig med studiet. Vi får likevel en antydning om en tendens som går i samme retning som for hovedfagsstudentene.

Går vi inn på de enkelte årskursene, så faller andelen som følger minst 75 prosent fra 92,2 prosent i 1., 76,4 i 2. til 69,5 i 3. og 60,0 prosent i 4. årskurs. Dette understreker den tendensen vi har funnet til at viderekomne studenter reduserer sin utnytting av forelesninger uansett studieorganisering.

Forelesninger og yrkesaktivitet

Tabell 2.10 Bruk av forelesninger etter yrkesaktivitet. Prosent.

Har du fulgt forelesningene?	Alle	Antall timer inntekstgivende arbeid pr. uke						Uopp- gitt
		0 timer	1-7 timer	8-15 timer	16-30 timer	31 t. og over		
ABSOLUTTE TALL	2595	1227	306	359	318	341		44
SUM PROSENT	100,1	100,0	100,0	100,0	100,1	100,0		100,0
Ja, minst 75 %	48,8	60,2	55,2	45,4	29,9	21,4		61,4
Ja, 25-75 %	20,0	17,5	26,5	27,9	23,6	11,7		18,2
Ja, under 25 %	13,0	10,6	6,9	13,9	22,0	18,2		9,1
Nei, aldri	12,6	6,4	6,5	9,7	16,7	40,2		6,8
Ubesvart	5,7	5,3	4,9	3,1	7,9	8,5		4,5

Yrkesaktivitet på 1-7 timer influerer lite på bruken av forelesningstilbudet. Riktignok faller andelen som følger minst 75 prosent av tilbudet med fem prosentenheter, men samtidig blir det færre som følger mindre enn 25 prosent. Når vi passerer 8 arbeidstimer skjer det noe; de som utnytter 75 prosent eller mer blir færre, mens mellomkategorien 25-75 prosent er konstant. Blant de som har "lang deltid", dvs. fra 16-30 timers arbeid får vi en sterk reduksjon i de hyppigste brukerne, men det er særlig kategorien under 25 prosent som øker. Mange ikke-brukere får vi først blant de heltids yrkesaktive (40,2 prosent), men også her er det såvidt mange som 21,4 prosent som utnytter tilbudet fullt ut.

Resultatene antyder klart den store fleksibiliteten i studentrollen. Langt på vei er det mulig både å være heltids student og yrkesaktiv samtidig. Siden det aller meste av forelesningstilbudet foregår på dagtid, må det bety at de yrkesaktive enten har anledning til å følge forelesninger i arbeidstida eller at de har unormal arbeidstid. Dette tar vi opp nærmere i kapittel 6.

2.3 Bruk av rettledningstilbudet

Anledning til å treffe lærerne for personlig rettledning er en viktig del av studietilbudet. Denne muligheten kan oppveie noe av anonymiteten og følelsen av vakuum som de fleste studenter har følt i perioder. Hvor mange er det så som utnytter denne muligheten? En skal være klar over at selv om bare et visst antall studenter har hatt direkte samtaler med lærerne, kan flere nyte godt av dette indirekte gjennom kontakt studentene imellom. Lærersamtaler med enkeltstående studenter kan altså ha en "overrisslingseffekt" utover i studentmiljøet. Andre, mer uformelle kontakter med lærerne fanges ikke opp, for eksempel pausesamtaler under forelesninger.

Vi skiller i prinsippet mellom veiledning og rettledning. I spørreskjemaet har vi egne spørsmål spesielt rettet mot hovedfagsstudenter for å kartlegge deres spesielle veiledningsbehov i forbindelse med arbeidet med hovedoppgaven. Selv om vår intensjon har vært å skille mellom slik veiledning og rettledning, må vi likevel ta forbehold om at våre respondenter kan ha definert grensene mellom de to typene tilbud på en annen måte enn det vi haddet tenkt oss. I praksis vil dette si at det kan forekomme en viss overlapping når det gjelder registreringen av bruk av veiledning og rettledning. Fordi spørsmålene om veiledning er eksplisitt rettet mot hovedfagsstudentene, regner vi med at overlappingen her vil være et mindre problem. Rettledningsspørsmålene er mer generelt formulert og kan være besvart av studenter som strengt tatt skulle ha holdt seg til spørsmålene om veiledning. Vi kommer tilbake til veiledningsspørsmålene i avsnitt 2.7. Mange faktorer er trolig med på å avgjøre utnyttningen av rettledningstilbudet. En skulle anta at behovet er størst der hvor undervisningsopplegg og pensum er løsest. Fagets størrelse, både absolutt og ikke minst forholdstallet lærer/student har sikkert betydning, både på grunn av kapasitets-/køproblemer og liten kontakt mellom lærer og student.

Denne miljømessige "tettheten" bestemmes også av andre faktorer som størrelse, så som "studiekultur", lærerholdninger osv. Lærerkontakten økes med nivå, både fordi behovet øker på grunn av økt valgfrihet, og fordi veteranstudenter er varmere i trøya, mindre usikre enn førstereisjenter og -gutter.

Spørsmålet vi bygger på lød: "Har du benyttet anledningen til å få personlig rettledning fra lærerne i treffetiden i dette semesteret?"

Tabell 2.11 Utnytting av rettledningstilbudet etter studium. Prosent.

Har du fått rettledning?	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.		
ABSOLUTTE TALL	2 595	420	466	374	441	465	429
SUM PROSENT	100,1	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ja, minst 10 ganger	4,0	1,4	2,4	1,1	5,9	9,7	2,6
Ja, 3-9 ganger	12,5	13,8	15,9	4,8	9,5	14,0	15,6
Ja, 1-2 ganger	22,9	27,6	28,3	11,2	20,4	20,4	27,7
Nei, aldri	55,7	53,8	47,6	80,2	59,0	53,1	44,3
Ubesvart	5,0	3,3	5,8	2,7	5,2	2,8	9,8

Stort sett har noe under halvparten benyttet sjansen til å få personlig rettledning fra lærerne. De fleste av disse har gjort dette relativt sporadisk. Bare ved NTH er det relativt mange som har fått rettledning minst 10 ganger, dette kan ha sammenheng med hjelp under laboratorie- og andre øvinger. Jus skiller seg ellers sterkt ut siden bare ca. 1/5 av studentene har hatt slik kontakt med lærerne. Det virker nærliggende å tilskrive dette den sterke studenttallsøkningen ved det juridiske fakultet de seineste åra. Behovet for denne typen tilbud er neppe vesentlig mindre enn i andre studier.

Historisk-filosofiske fag

Tabell 2.12 Bruk av rettledning blant HF-studentene i Oslo og Bergen. Prosent.

Har du fått rettledning?	Alle	Historie	Nordisk	Engelsk	Fransk
ANTALL HF-STUDENTER OSLO OG BERGEN	813	279	225	185	124
SUM PROSENT	100,1	99,9	99,9	100,1	100,0
Ja, minst 10 ganger	2,1	1,8	2,2	2,2	2,4
Ja, 3-9 ganger	14,8	16,8	12,9	16,8	10,5
Ja, 1-2 ganger	28,4	23,3	26,2	35,7	33,1
Nei, aldri	50,1	52,3	52,4	41,6	53,2
Ubesvart	4,7	5,7	6,2	3,8	0,8
ANTALL HF-STUDENTER OSLO	404	124	114	92	74
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,1	100,1	100,0
Ja, minst 10 ganger	1,5	0,8	0,9	2,2	2,7
Ja, 3-9 ganger	13,6	12,9	11,4	19,6	10,8
Ja, 1-2 ganger	28,5	25,0	28,1	30,4	32,4
Nei, aldri	55,4	61,3	58,8	45,7	52,7
Ubesvart	1,0	-	0,9	2,2	1,4
ANTALL HF-STUDENTER BERGEN	409	155	111	93	50
SUM PROSENT	100,0	100,0	99,9	100,1	100,0
Ja, minst 10 ganger	2,7	2,6	3,6	2,2	2,0
Ja, 3-9 ganger	15,9	20,0	14,4	14,0	10,0
Ja, 1-2 ganger	28,4	21,9	24,3	40,9	34,0
Nei, aldri	44,7	45,2	45,9	37,6	54,0
Ubesvart	8,3	10,3	11,7	5,4	-

Ved samtlige HF-fag, i Oslo såvel som i Bergen, er det bare en svært liten del av studentene som har fått rettledning ti ganger eller mer i løpet av semesteret. Andelen som har fått rettledning mer enn to ganger er høyest på engelsk når vi ser de to universitetene samlet, deretter følger historie. Fransk har lavest andel hyppige brukere. Blant ikke-brukerne finner vi høyest andeler ved historie og norsk i Oslo.

Ulik andel hovedfagsstudenter er en nærliggende forklaring på forskjellene. Men også på grunn- og mellomfagsnivå kan det være betydelige forskjeller mellom fagene og lærestedene når det gjelder undervisningsopplegg. Fagenes størrelse ser ikke ut til å bety noe, siden fransk både har færrest studenter og en relativt lav utnyttingsgrad. Fransk har imidlertid svært få hovedfagsstudenter. Andelen deltidsstudenter kan bety noe; en mulig hypotese er at de studentene som har den løseste tilknytningen til lærestedet også er de som sjeldnest oppsøker lærerne for rettledning. Den motsatte hypotesen

RESEARCH

1. The first part of the research was to determine the effect of the treatment on the growth of the plants.

2. The second part of the research was to determine the effect of the treatment on the yield of the plants.

3. The third part of the research was to determine the effect of the treatment on the quality of the plants.

4. The fourth part of the research was to determine the effect of the treatment on the survival of the plants.

5. The fifth part of the research was to determine the effect of the treatment on the flowering of the plants.

6. The sixth part of the research was to determine the effect of the treatment on the fruiting of the plants.

7. The seventh part of the research was to determine the effect of the treatment on the seedling of the plants.

8. The eighth part of the research was to determine the effect of the treatment on the germination of the plants.

9. The ninth part of the research was to determine the effect of the treatment on the establishment of the plants.

10. The tenth part of the research was to determine the effect of the treatment on the maintenance of the plants.

11. The eleventh part of the research was to determine the effect of the treatment on the harvesting of the plants.

12. The twelfth part of the research was to determine the effect of the treatment on the storage of the plants.

13. The thirteenth part of the research was to determine the effect of the treatment on the distribution of the plants.

14. The fourteenth part of the research was to determine the effect of the treatment on the reproduction of the plants.

15. The fifteenth part of the research was to determine the effect of the treatment on the survival of the plants.

Sosialpedagogikk skiller seg helt klart ut med en betydelig høyere utnyttingsgrad enn de øvrige fagene. Dette tyder på et mye tettere pedagogisk miljø enn ved de øvrige instituttene. Ellers er det interessant å merke seg at det relativt fast organiserte sosialøkonomistudiet og det løst organiserte sosiologistudiet har temmelig lik utnyttingsgrad. Det kan tyde på at bruken av rettledningstilbudet ikke henger nøye sammen med om studieopplegget er fast eller løst.

Tabell 2.15 Bruk av rettledning blant SV- og jusstudentene i Oslo etter fag og nivå. Prosent.

Fag og nivå	Antall SV- og jus- studenter	Sum prosent	Har du fått rettledning?				
			Ja, minst 10 ganger	Ja, 3-9 ganger	Ja, 1-2 ganger	Nei, aldri	Ube- svart
Sosialøkonomi, 1. avd., grunn- og mellomfag	86	100,0	3,5	8,1	25,6	60,5	2,3
Sosialøkonomi, 2. avd.	50	100,0	2,0	16,0	34,0	48,0	-
Sosiologi, grunn- og mellomfag	95	100,0	1,1	9,5	22,1	58,9	8,4
Sosiologi, hovedfag, magistergrad	73	100,1	1,4	19,2	46,6	31,5	1,4
Pedagogikk, grunn- og mellomfag	40	100,0	-	5,0	20,0	62,5	12,5
Pedagogikk, hovedfag, 3. og 4. avd.	53	100,0	1,9	28,3	17,0	50,9	1,9
Sosialpedagogikk, grunn- og mellomfag	24	100,0	12,5	33,3	20,8	29,2	4,2
Sosialpedagogikk, hovedfag	32	100,0	3,1	31,3	40,6	21,9	3,1
Jus, 1. avd.	136	99,9	0,7	2,9	8,8	86,0	1,5
Jus, 2. avd. og ny 3. avd.	134	100,0	1,5	6,7	11,2	76,9	3,7
Jus, 3. avd.	88	100,0	1,1	5,7	13,6	77,3	2,3

Ved både sosialøkonomi, sosiologi og pedagogikk finner vi den forventede økningen i bruk av rettledningstilbudet med økende nivå. På jus er denne tendensen svært svak, selv blant siste avdelings studenter er det mer enn 3/4 som aldri har fått personlig rettledning.

Sosialpedagogikk viser et helt avvikende mønster, der studentene på grunn- og mellomfagsnivå har større rettledningshyppighet enn hovedfagsstudentene. Dette understreker tettheten i miljøet, som ikke bare omfatter de viderekomne studentene.

Realfag

Tabell 2.16 Bruk av rettledning blant realfagsstudentene i Oslo. Prosent.

Har du fått rettledning?	Alle	Mate- matikk	Infor- matikk	Fysikk	Kjemi	Geo- logi	Bio- logi	Andre realfag
ANTALL REALFAGS-STUDENTER	428	118	105	45	41	39	54	26
SUM PROSENT	100,1	99,9	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ja, minst 10 ganger	6,1	2,5	1,9	11,1	4,9	10,3	11,1	15,4
Ja, 3-9 ganger	9,8	4,2	7,6	11,1	14,6	25,6	7,4	15,4
Ja, 1-2 ganger	20,6	15,3	17,1	28,9	29,3	25,6	18,5	26,9
Nei, aldri	59,6	77,1	69,5	40,0	51,2	38,5	50,0	38,5
Ubesvart	4,0	0,8	3,8	8,9	-	-	13,0	3,8

Variasjonene mellom de ulike realfagene er store. At matematikk har lav utnyttingsgrad er ikke overraskende, siden faget har en overvekt av helt ferske og unge studenter. Informatikk har også en lav utnytting. Typisk for de øvrige fagene, bortsett fra kjemi, er en andel ikke-brukere som er omlag like stor som den vi fant ved HF og SV. Derimot er det betydelig flere studenter som har fått rettledning ti ganger eller mer.

Tabell 2.17 Bruk av rettledning blant realfagsstudentene i Oslo etter nivå. Prosent.

Har du fått rettledning?	Emne- studier	Hoved- fag
ANTALL REALFAGS-STUDENTER	296	132
SUM PROSENT	99,9	100,0
Ja, minst 10 ganger	1,4	16,7
Ja, 3-9 ganger	5,7	18,9
Ja, 1-2 ganger	20,9	19,7
Nei, aldri	70,9	34,1
Ubesvart	1,0	10,6

På mat-nat er forskjellene i antall rettledningstreff med lærer særlig

store mellom grunn- og videregående nivå. Emnestudenter har lavere utnytting enn alle studier bortsett fra jus, mens hovedfagsstudentene har heller hyppigere bruk enn andre hovedfagsstudenter. Særlig er det mange med svært hyppig rettledning, men det er også atskillig flere ikke-brukere enn på HF.

NTH

Tabell 2.18 Bruk av rettledning blant sivilingeniørstudentene ved NTH. Prosent.

Har du fått rettledning?	Alle	Berg A Berg B	Bygg	Elek- tro	Kjemi	Maskin	Almen	Skip
ANTALL NTH-STUDENTER	461	47	99	86	58	78	54	39
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	100,0	100,1	100,0
Ja, minst 10 ganger	9,8	10,6	9,1	8,1	17,2	10,3	5,6	7,7
Ja, 3-9 ganger	14,1	14,9	17,2	14,0	8,6	15,4	3,7	25,6
Ja, 1-2 ganger	20,2	14,9	22,2	23,3	19,0	20,5	16,7	20,5
Nei, aldri	53,1	53,2	47,5	52,3	51,7	53,8	70,4	46,2
Ubesvart	2,8	6,4	4,0	2,3	3,4	-	3,7	-

Stort sett har NTH en relativt høy andel med hyppig bruk av rettledning, men også relativt mange ikke-brukere. Variasjonene mellom linjene er relativt store. Andelen med mer enn to rettledningssamtaler varierer fra 9,3 prosent ved allmennlinjene til 33,3 ved skip. Ved kjemilinja har hele 17,2 prosent fått rettledning ti ganger eller mer. En mulig forklaring kan være at det gis mye rettledning i forbindelse med laboratoriearbeid. Både kjemi og Berg B har høye andeler som bruker laboratorium ofte. Men også elektro og allmenn-teknisk fysikk har høyt laboratoriebruk men lav utnytting av rettledningstilbudet. Det må altså finnes andre forklaringer som ligger i organiseringen av studiet.

Tabell 2.19 Bruk av rettledning blant NTH-studentene etter nivå. Prosent.

Har du fått rettledning?	1. og 2. årskurs	3. og 4. årskurs	Diplom- kandidater
ANTALL NTH-STUDENTER	192	205	65
SUM PROSENT	100,0	100,1	100,1
Ja, minst 10 ganger	3,6	8,3	32,3
Ja, 3-9 ganger	4,2	16,6	35,4
Ja, 1-2 ganger	18,2	23,9	15,4
Nei, aldri	72,4	49,8	6,2
Ubesvart	1,6	1,5	10,8

1. avdelingsstudentene bruker rettledningstilbudet i temmelig liten grad, omtrent på samme nivå som emnestudentene på Mat-nat. Hyppigheten øker betraktelig i 2. avdeling, og blant diplomstudentene er omfanget av rettledning langt over det vi har funnet i noe hovedfag. Hele 1/3 har fått rettledning mer enn 10 ganger, det er dobbelt så stor andel som ved mat-nat. Diplomarbeidet ved NTH er dermed i mye større grad enn hovedfagsarbeidet ved andre studier overvåket av lærerne. Dette har nok sammenheng med at arbeidet utføres konsentrert i løpet av ½ år. Vi skal seinere se på dette under spørsmålet om hovedfagsveiledning.

Rettledning og yrkesaktivitet

Tabell 2.20 Bruk av rettledning etter yrkesaktivitet. Prosent.

Har du fått fått rettledning?	Alle	Antall timer inntektsgivende arbeid pr. uke					
		0 timer	1-7 timer	8-15 timer	16-30 timer	31 t. og over	Uopp- gitt
ABSOLUTTE TALL	2595	1227	306	359	318	341	44
SUM PROSENT	100,1	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9
Ja, minst 10 ganger	4,0	5,1	4,9	4,2	2,2	0,6	4,5
Ja, 3-9 ganger	12,5	13,1	16,0	13,9	12,6	5,6	11,4
Ja, 1-2 ganger	22,9	21,9	21,9	24,8	28,0	21,4	15,9
Nei, aldri	55,7	56,3	53,3	52,9	49,7	63,0	63,6
Ubesvart	5,0	3,6	3,9	4,2	7,5	9,4	4,5

Det mest slående i tabell 2.20 er at bruken av rettledningstilbudet varierer svært lite med antall arbeidstimer. Utnyttingen holder seg temmelig konstant helt til vi passerer 30 arbeidstimer, men er også relativt høy blant de heltids yrkesaktive.

Yrkesaktive studenter ser altså ut til å prioritere rettledningstilbudet relativt høyt. En forklaring på det kan være at de trenger å være selektive med hensyn på hvordan studiet skal legges opp, siden de skal dele sin tid mellom studier og jobb. Mangelen på uformell informasjon kan også være en forklaring på at utnyttingen av rettledningstilbudet ikke faller mer i takt med yrkesaktiviteten.

2.4 Bruk av lesesal

Bruken av lesesalene er et sentralt tema i analysen av studentenes utnytting av de ulike tilbudene de høyere lærestedene gir. Uansett type studium og lærested vil forekomsten av lesesalsplasser inngå som en nødvendig forutsetning for opprettholdelsen av et miljø for utdanning på høyere nivå. Den tradisjonelle læringsformen der det veksles mellom undervisning i form av forelesninger, kurs og seminarer på den ene siden og selvstendig fordypning i litteratur på den andre, forutsetter rom for

begge hovedtyper av aktiviteter. Uansett om vi har å gjøre med faste eller løsere studiestrukturer og undervisningsopplegg, er det fortsatt den tradisjonelle læringsformen som er den framherskende ved de lærestedene som inngår i denne undersøkelsen.

Lesesalsplasser tilbys ved samtlige læresteder, men tilbudets omfang står ikke alltid i forhold til etterspørselen. Noe av bakgrunnen for denne analysen er den vanskelige situasjonen ved det juridiske fakultetet i Oslo der nettopp romknapphet er ett av hovedproblemene. Fakultetet disponerte høsten 1984 i alt 1095 lesesalsplasser for sine 4175 studenter (tallene inkluderer kriminologi og offentlig rett), altså 3,8 studenter for hver lesesalsplass. Til sammenlikning tilbyr det historisk-filosofiske fakultetet 1424 lesesalsplasser til 3510 studenter, et forholdstall på 2,5:1 (Kilde: Innstilling fra Ad hoc-utvalget for ressurs- og oppgaveanalyse av det juridiske fakultet, UiO, mai 1985.) Selv om avstanden mellom de to forholdstallene er relativt stor, skulle man likevel umiddelbart tro at det også fantes en knapphet på lesesalsplasser på HF-fakultetet. Slike forholdstall kan likevel være en noe misvisende faktor på etterspørselen fordi de tar utgangspunkt i antall registrerte studenter og ikke tar hensyn til sammensetningen av studentmassen, studiestruktur og undervisningsopplegg.

I spørreskjemaet til denne undersøkelsen inngår to spørsmål som har tilknytning til lesesalsbruken. I det første spør vi informantene om de har brukt lesesalen dette semesteret og i så fall hvor ofte. Studenter med fast hovedfagsplass er her gitt et eget svaralternativ. Det andre spørsmålet stilles studenter som bruker lesesalen. Disse blir spurt om det er vanskelig å få plass. Tabellen nedenfor viser hvor stor andel og i hvilket omfang studentene ved de ulike lærestedene bruker lesesalen.

Tabell 2.21 Bruk av lesesal etter studium. Prosent.

Har du benyttet lesesalen dette semesteret?	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.		
ABSOLUTTE TALL	2 595	420	466	374	441	465	429
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ja, nesten hver dag	28,8	24,0	20,4	47,1	29,5	23,0	32,4
Ja, 2-3 ganger i uka	15,9	20,7	14,6	12,8	15,9	21,5	9,1
Ja, maks én dag i uka	12,0	17,1	10,3	6,7	8,8	21,5	6,5
Nei, aldri	24,3	19,3	31,5	27,0	21,3	16,3	30,5
Har fast hovedfags- plass	14,4	14,3	17,4	3,2	20,9	16,6	11,9
Ubesvart	4,6	4,5	5,8	3,2	3,6	1,1	9,6

28,8 prosent av studentene i undersøkelsen oppgir at de bruker lesesalen nesten hver dag, mens 24,3 prosent aldri bruker lesesalen. Tre fjerdedeler av de som har besvart spørsmålet bruker lesesalen. Høyest andel med fast plass finner vi på mat-nat, lavest på jus. Denne svarkategorien trenger imidlertid en utfyllende kommentar. For det første passer svaralternativene dårlig ved Jus og NTH der betegnelsen "hovedfag" ikke benyttes. Dessuten har en del studenter på lavere trinn fast lesesalsplass. I hvilken grad denne gruppen har benyttet hovedfagsplassalternativet, vet vi ikke noe sikkert om. Når andelen med fast plass er så lav som den er på jus, samsvarer nok dette likevel relativt godt med virkeligheten. Faste lesesalsplasser er mindre utbredt der enn ved de øvrige fakultetene og viderekomne studenter gis bare i liten grad fortrinn ved tildeling av plasser.

Hovedinntrykket av tabellen er at en solid majoritet av studentene bruker lesesalen, men variasjonen er samtidig stor. De flittigste brukerne finnes på jus, mens SV-fakultetet har størst andel ikke-brukere og samtidig en relativt liten andel som bruker lesesalen hver dag. Dersom vi slår sammen kategoriene "ja, nesten hver dag" og "fast plass", viser det seg at 50 prosent av mat-nat- og jusstudentene finnes i disse kategoriene, mot 38 prosent av SV- og HF-studentene i Oslo. HF-studentene i Bergen framviser et helt spesielt mønster. Det ser ut til at man stort sett enten bruker lesesalen hver dag eller aldri bruker den. På NTH er fordelingen på de ulike kategoriene jevnere enn ved de øvrige lærestedene.

Fakulteter er et noe grovt inndelingskriterium ved en analyse som denne. Dersom vi går ned på fagnivå, får vi fram en del nyanser som kan være nyttige å ta med seg. Ved HF i Oslo, mat-nat og NTH beholdes hovedinntrykket også når vi bruker fag- eller avdelingsinndelingen. Likevel finnes det unntak: Lesesalsbruken er mindre på matematikk og informatikk enn på de øvrige realfagene, mens den er større på biologi og geologi. Bygningsavdelingen og fysikk/matematikk-avdelingen har de flittigste lesesalsbrukerne på NTH, mens EDB- og elektro-avdelingen henger etter i så måte. Ved SV-fakultetet og HF i Bergen er forskjellene fagene i mellom riktig store, noe som framgår av tabellen nedenfor.

Tabell 2.22 Bruk av lesesal ved SV i Oslo og HF i Bergen etter fag.
Prosent.

Har du benyttet lesesalen dette semesteret?	Alle	Sosi- aløko- nomi	Sosio- logi	Peda- go- gikk	Sos.pe- dago- gikk
ANTALL SV-STUDENTER OSLO	453	136	168	93	56
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,1	100,0	100,0
Ja, nesten hver dag	21,6	38,2	14,9	18,3	7,1
Ja, 2-3 ganger i uka	14,8	15,4	17,9	7,5	16,1
Ja, maks. én dag i uka	10,2	6,6	13,1	9,7	10,7
Nei, aldri	31,1	10,3	36,9	37,6	53,6
Har fast hovedfagsplass	18,1	28,7	12,5	16,1	12,5
Ubesvart	4,2	0,7	4,8	10,8	-
	Alle	Histo- rie	Nor- disk	Eng- gelsk	Fransk
ANTALL HF-STUDENTER BERGEN	409	155	111	93	50
SUM PROSENT	100,0	100,0	99,9	100,0	100,0
Ja, nesten hver dag	33,0	25,2	27,0	46,2	46,0
Ja, 2-3 ganger i uka	8,8	8,4	5,4	10,8	14,0
Ja, maks. én dag i uka	6,8	4,5	6,3	8,6	12,0
Nei, aldri	31,1	39,4	32,4	20,4	22,0
Har fast hovedfagsplass	12,2	13,5	17,1	7,5	6,0
Ubesvart	8,1	9,0	11,7	6,5	-

Sosialøkonomi hører med blant de fagene der lesesalsbruken er mest intens, mens sosialpedagogikk-studentene i svært liten utstrekning bruker lesesalen. Også på sosiologi og pedagogikk er det en relativt høy andel av studentene som aldri bruker lesesalene. Engelsk- og franskstudentene i Bergen skiller seg også ut som flittige lesesalsbrukere, mens lesesalsbruken på nordisk og historie i Bergen er mer moderat. Blant historiestudentene i Bergen er det særlig mange som aldri benytter lesesalen. Disse forskjellene vitner i stor grad om ulike studiekulturer, men de forteller nok kanskje vel så mye om ulikheter i sammensetning av studentmassen. Et stort innslag av deltidsstudenter vil trolig gi lave tall for bruken av lesesalene, noe som vil gå fram av tabellen nedenfor.

Tabell 2.23 Bruk av lesesal etter yrkesaktivitet. Prosent.

Har du benyttet lesesalen dette semesteret?	Alle	Antall timer inntekstgivende arbeid pr. uke					
		0 timer	1-7 timer	8-15 timer	16-30 timer	31 t. og over	Uopp- gitt
ABSOLUTTE TALL	2595	1227	306	359	318	341	44
SUM PROSENT	100,0	100,1	100,1	100,0	100,0	100,0	100,0
Ja, nesten hver dag	28,8	36,3	38,9	34,5	12,6	2,9	22,7
Ja, 2-3 dager i uka	15,9	18,3	14,4	14,8	22,0	2,6	27,3
Ja, maks én dag i uka	12,0	12,8	10,8	12,3	11,0	10,3	18,2
Nei, aldri	24,3	16,8	13,1	12,8	31,1	68,0	15,9
Har fast hovedfagsplass	14,4	13,0	19,3	22,8	15,1	5,9	9,1
Ubesvart	4,6	2,9	3,6	2,8	8,2	10,3	6,8

Tabellen viser ikke uventet at inntekstgivende arbeid har betydning for bruken av lesesalene. Likevel er det noe overraskende at såvidt mange som 22 prosent av de heltidsarbeidende bruker lesesalene. Det er først når antallet arbeidstimer overstiger 15 pr. uke at bruken av lesesalene avtar. Dette er en bekreftelse på det vi allerede har funnet om forholdet mellom tid anvendt på inntekstgivende arbeid og utnytting av forelesningstilbudet. Det gir oss en indikasjon på to viktige forhold. For det første utfører en del av de deltidsarbeidende studentene arbeidet på kveldstid eller i helgene, for det andre lar ikke nødvendigvis de studentene som har inntekstgivende arbeid innenfor rammen av 1-15 timer pr. uke arbeidet gå utover tid anvendt på studier. Dette mønsteret ser ut til å gå igjen ved alle læresteder, og en nærmere analyse av problematikken vil bli gitt i et seinere notat der studentenes tidsbruk er hovedtema.

Tabellen forteller også noe interessant om fordelingen av de faste lesesalsplassene. Den viser at studenter med inntekstgivende arbeid inntil 15 timer pr. uke i større grad enn andre grupper har fast lesesalsplass. Dette kan være en indikasjon på at vi her står overfor en gruppe studenter med en relativt velorganisert tilværelse. De utnytter lesesalstilbudet i vel så stor grad som de ikke-arbeidende studentene, samtidig som forholdene er lagt bedre til rette for dem.

Neste skritt i denne analysen er å se lesesalsbrukerne i forhold til studietrinn. Vi skiller i tabellen nedenfor mellom et lavere trinn (tilsvarende grunn- og mellomfag, 1. og 2. avdeling på jus, 1. og 2. år på NTH osv.) og et høyere trinn.

Tabell 2.24 Bruk av lesesal etter studietrinn. Prosent.

Har du benyttet lesesalen dette semesteret?	Studietrinn	
	Grunn- og mellomnivå	Høyere nivå
ABSOLUTTE TALL	1567	948
SUM PROSENT	100,0	99,9
Ja, nesten hver dag	33,9	21,8
Ja, 2-3 ganger i uka	19,5	10,2
Ja, maks. én dag i uka	14,0	9,4
Nei, aldri	26,3	20,9
Har fast hovedfagsplass	2,4	35,0
Ubesvart	3,9	2,6

Lesesalsbruken er klart høyere blant de viderekomne studentene enn blant dem som studerer fag på lavere nivå. Hovedforskjellen ligger likevel i andelen som oppgir at de har fast lesesalsplass. Vi må likevel ta et forbehold for tallet for studenter på grunn- og mellomnivå på grunn av den noe uheldige utformingen svaralternativet fikk. At faste lesesalsplasser stort sett forbeholdes studenter på høyere nivå går igjen ved alle læresteder med unntak av jus der tilgangen på faste plasser er like dårlig på begge nivåer. Det juridiske fakultetet gir ikke sine viderekomne studenter forrang når det søkes om fast lesesalsplass, bortsett fra at de viderekomne studentene plasseres på de mest sentralt beliggende lesesalene. En viss andel av lesesalsplassene tildeles søkere på medisinske eller sosiale kriterier og til studenter med særlig lang reisevei. Dersom vi ser dette antallet faste plasser i forhold til total studentmasse, ser våre tall for faste lesesalsplasser på jus ut til å ligge et par prosent lavere enn det vi kunne forvente. Når det gjelder faste plasser for høyere nivå-studenter ved de øvrige lærestedene ligger andelen på mellom 30 og 60 prosent, lavest på NTH og SV og høyest på mat-nat.

2.5 Tilgangen på lesesalsplasser

Etter gjennomgangen av studentenes bruk av lesesalene, vil vi nå gå over til spørsmålet om vansker med å få lesesalsplass. Tabellen nedenfor skiller mellom brukere og ikke-brukere av lesesal ved de forskjellige lærestedene og fordeler dessuten lesesalsbrukere etter om de har problemer med å skaffe seg plass eller ikke.

Tabell 2.25 Tilgang på plass blant lesesalsbrukere etter studium. Prosent.

Er det vanskelig å få plass på lesesalen?	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Jus.	Mat. nat.		
ALLE LESESALSBRUKERE	1845	320	292	261	331	384	257
SUM PROSENT	100,0	100,1	100,0	99,9	100,0	100,0	99,9
Ja, ofte	13,9	-	1,0	78,2	1,2	5,7	8,9
Ja, noen ganger	10,4	1,9	8,6	8,4	8,5	20,1	13,2
Ja, men sjelden	9,8	2,2	12,0	3,4	10,9	17,2	10,9
Nei, aldri	42,9	74,4	46,9	3,8	49,5	34,6	42,8
Har fast hovedfagsplass	20,2	18,8	27,7	4,6	27,8	20,1	19,8
Ubesvart	2,8	2,8	3,8	1,5	2,1	2,3	4,3

Tabellen viser at vanskene med å skaffe seg lesesalsplass er et problem som i første rekke rammer jusstudentene i Oslo. Der oppgir 78,2 prosent av lesesalsbrukerne at de ofte har slike problemer, mens HF-studentene i Oslo til sammenlikning har helt marginale problemer. I den grad det er vanskelig å skaffe seg plass ved de andre lærestedene, ser dette stort sett ut til å begrense seg til NTH og HF i Bergen.

Hovedfagsstudentene vil stort sett benytte lesesaler som disponeres av det enkelte institutt. Tilgangen på lesesalsplasser vil derfor kunne varierer mellom de ulike fagene. Ved enkelte fag er det også hovedfagsstudenter som disponerer eget kontor. En nærmere analyse av vårt materiale viser at vanskene med å få lesesalsplass er konsentrert om enkeltfag og da i særlig grad rammer de som studerer fag på grunn- og mellomnivå. Det er bare ved jus og NTH at viderekomne studenter oppgir at de ofte har problemer med å skaffe seg lesesalsplass. Enkelte hovedfagsstudenter ved SV-fakultetet oppgir at de noen ganger har problemer. Dette gjelder i første rekke sosiologistudentene. Videre kan vi blant Mat-nat-studentene registrere en viss knapphet blant studenter på lavere nivå på fagene matematikk og informatikk. I tabellen nedenfor gir vi en oversikt over de fagene som har lesesalsproblemer. Tabellen omfatter bare fag/avdelinger der antallet studenter i vårt utvalg overstiger 30.

Tabell 2.26 Andel av lesesalsbrukere uten fast lesesalsplass som ofte eller noen ganger har problemer med å få plass. Prosent.

Fag og trinn	Ofte vansker	Noen ganger
Jus 3. avdeling	88,1	1,5
Jus 2. avdeling	81,0	8,6
Jus 1. avdeling	66,3	15,0
Fransk grunn- og mellomfag, Bergen	20,6	23,5
NTH, Elektroavdeling, 3., 4. og 5. år	16,7	38,9
Engelsk, grunn- og mellomfag, Bergen	16,7	9,3
NTH, Elektroavdeling, 1. og 2. år	14,3	28,6
NTH, Maskinavdeling, 3., 4. og 5. år	10,0	15,0
Historie, grunn- og mellomfag, Bergen	9,8	24,4
NTH, Bygningsavdeling, 3., 4. og 5. år	9,1	34,1
Nordisk grunn- og mellomfag, Bergen	8,6	25,7
NTH, Maskinavdeling, 1. og 2. år	6,3	18,8
Sosialøkonomi, grunn- og mellomfag og 1. avd.	6,3	3,2
NTH, Bygningsavdeling, 1. og 2. år	5,3	28,9
Informatikk	4,8	11,9
Matematikk	3,8	20,5
Sosiologi, grunn- og mellomfag	2,0	14,0

Ved siden av jusstudentene, som er i en særstilling, er det grunn- og mellomfagsstudentene ved HF i Bergen og NTH-studentene som i størst grad må konkurrere om lesesalsplassene. Det er særlig elektro-, maskin- og bygningsavdelingen som peker seg ut som problematiske ved NTH. Det er dessuten grunn til å merke seg at de av 3. og 4.års- og diplomstudentene ved NTH som ikke har fast plass har det vel så vanskelig som 1. og 2. års-studentene. På jus rammes viderekomne studenter hardere enn de som er på grunnnivå.

Våre tall fanger opp bruk og vansker for dem som bruker lesesalen, men vi kan bare gi antydninger om hvor stort det faktiske behovet for lesesalsplasser er. Hvor mange er det som gir opp i kampen for lesesalsplass? På HF, mat-nat og SV i Oslo vil dette være en lite aktuell problemstilling, kanskje med unntak for fagene informatikk og matematikk. På jus er problemstillingen derimot i høy grad aktuell, og den vil nok ganske sikkert være det for HF-studentene i Bergen og for enkelte studentgrupper ved NTH. Hvis dette er tilfelle, vil våre tall for bruken av lesesalene være lavere enn det faktiske behovet for lesesalsplasser.

Er det slik at flere ville bruke lesesalene dersom det var bedre tilgang på plasser? Våre tall gir ingen sikre holdepunkter for dette, men en sammenlikning av tallene for lesesalsbruk og for problemer med å skaffe plass kan gi en viss indikasjon på hvor stort dette umettede behovet er. I figuren nedenfor deler vi inn "problemfagene" etter de to nevnte kriteriene.

PROBLEMER MED Å FÅ LESESALSPLASS

BRUK AV LESESAL	Som gjennom- snittet	Noe over gjennomsnittet	Langt over gjennomsnittet
Langt over gjennom- snittet	Sosialøkonomi grunn- og mellomfag + 1.avd.	NTH Bygg 3., 4. og 5 år	
Noe over gjennom- snittet	NTH Bygg 1. og 2. år	Fransk og engelsk grunn- og mellom- fag, Bergen	Jus 1. og 2. avd.
Som gjennom- snittet			Jus, 3. avd.
Noe under gjennom- snittet		NTH Maskin 3., 4. og 5. år	
Langt under gjennom- snittet	NTH Maskin 1. og 2 år Informatikk, matematikk og sosiologi, grunn- og mellomfag	NTH Elektro Historie og nordisk grunn- og mellomfag, Bergen	

Ut fra figuren kan vi komme med noen forsiktige antydninger om forholdet mellom tilbud og etterspørsel og om mulige reserver. Ved sosialøkonomi på grunnnivå er lesesalsbruken langt over gjennomsnittet, mens problemene med å få plass er omtrent som gjennomsnittet, dvs. at det er registrert visse problemer, men disse er ikke av særlig omfang. Dette, sett i forhold til at bruken er høy, skulle tilsi at det er en fornuftig balanse mellom antall lesesalsplasser og bruken av dem. Ved NTH elektro og ved historie og nordisk grunn- og mellomfag i Bergen er situasjonen anderledes. Der er bruken av lesesalene langt under gjennomsnittet, mens problemene er noe større. Dette skulle tilsi at en moderat økning i studentenes bruk av lesesalene ved disse fagene vil kunne skape alvorlige problemer. Ut fra figuren og med forbehold for den usikkerheten som knytter seg til våre relativt upresise definisjoner av bruk og problemer, kan vi på denne måten lete oss fram til hvilke fag som er i en særlig kritisk situasjon.

2.6 Bruk av bibliotek

Bibliotekstjenesten er en sentral del av det totale undervisningstilbudet. Studentenes behov for biblioteket vil variere fra fag til fag og ikke minst etter hvilket trinn i studiet en befinner seg på. Biblioteket dekker ulike studiebehov. I forbindelse med hovedoppgaver er særlig litteratursøking aktuelt, men også på grunn- og mellomfagsnivå er behovet stort for supplerende litteratur utover de kjernebøkene studentene sjøl har. For språkfagene er dessuten rik

tilgang på skjønnlitterære bøker viktig. Tilgang på oppslagsverk spiller også en stor rolle. Det å lære å utnytte bibliotek er i seg selv en viktig del av studiet.

Variasjoner i biblioteksbruk varierer med studiemessige behov, men også med tilgjengelighet og alternative boksamlinger, for eksempel på lesesalen.

Tabell 2.27 Bruk av bibliotek etter studium. Prosent.

Har du brukt biblioteket?	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.		
ABSOLUTTE TALL	2 595	420	466	374	441	465	429
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,1	100,0	100,0	99,9	100,1
Ja, minst 1 gang i uka	9,6	21,7	5,8	4,8	10,7	6,0	8,6
Ja, men mindre enn én gang i uka	41,1	47,1	56,9	24,9	28,6	40,2	46,2
Nei, aldri	45,2	28,1	32,2	67,4	57,1	53,3	35,7
Ubesvart	4,1	3,1	5,2	2,9	3,6	0,4	9,6

Biblioteksbruken er klart størst på HF i Oslo. Dette kan ha nær sammenheng med samlokalisering av bibliotek og lesesal, men også HF-studentene i Bergen har høy biblioteksbruk. Jusstudentene bruker biblioteket desidert minst, det kan ha å gjøre med studiets spesielle karakter. Mye av det viktigste tilleggsstoffet, som for eksempel Lovtidende, finnes på lesesalen, dette er materiale som jusstudentene har hyppig behov for å slå opp i. Som vi har sett er jusstudentene hyppige lesesalsbrukere. Realfagsstudenter har en høy andel som aldri bruker bibliotek, men også en relativt høy andel hyppige brukere.

Belastningen på bibliotekene er vanskelig å måle ut fra hvor hyppig studentene bruker dem. Besøkene kan være kortvarige og langvarige, og kan kreve ulik bistand fra bibliotekspersonalets side.

Historisk-filosofiske fagTabell 2.28 Bruk av bibliotek blant HF-studentene i Oslo og Bergen.
Prosent.

Har du brukt biblioteket?	Alle	Histo- rie	Nor- disk	Eng- elsk	Fransk
ANTALL HF-STUDENTER OSLO OG BERGEN	813	279	225	185	124
SUM PROSENT	100,0	100,0	99,9	100,0	100,0
Ja, minst én gang i uka	15,4	15,4	20,4	13,0	9,7
Ja, men mindre enn én gang i uka	47,6	49,8	49,3	44,9	43,5
Nei, aldri	32,6	30,5	23,1	37,8	46,8
Ubesvart	4,4	4,3	7,1	4,3	-
ANTALL HF-STUDENTER OSLO	404	124	114	92	74
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ja, minst én gang i uka	21,8	21,0	30,7	19,6	12,2
Ja, men mindre enn én gang i uka	48,5	53,2	50,9	46,7	39,2
Nei, aldri	29,0	25,8	17,5	31,5	48,6
Ubesvart	0,7	-	0,9	2,2	-
ANTALL HF-STUDENTER BERGEN	409	155	111	93	50
SUM PROSENT	100,0	100,0	99,9	100,1	100,0
Ja, minst én gang i uka	9,0	11,0	9,9	6,5	6,0
Ja, men mindre enn én gang i uka	46,7	47,1	47,7	43,0	50,0
Nei, aldri	36,2	34,2	28,8	44,1	44,0
Ubesvart	8,1	7,7	13,5	6,5	-

Blant de historisk-filosofiske fagene brukes biblioteket desidert mest blant norsk-studentene i Oslo. Hele 30,7 prosent oppgir at de bruker biblioteket minst én gang i uka. I Oslo er biblioteksbruken desidert

minst på fransk. Ellers ser vi at biblioteksbruken er betydelig høyere i Oslo enn i Bergen i alle fag. Det er en indikasjon på at beliggenhet og nærhet til f.eks. lesesal er av avgjørende betydning. Undervisningsopplegget er neppe så forskjellig innen samme fag mellom de to lærestedene at det forklarer de ulike behov.

Tabell 2.29 Bruk av bibliotek blant HF-studentene i Oslo og Bergen etter nivå. Prosent.

Har du brukt biblioteket?	Grunn- og mellomfag	Hovedfag
ANTALL HF-STUDENTER	564	250
SUM PROSENT	100,0	100,0
Ja, minst én gang i uka	11,7	23,6
Ja, men mindre enn én gang i uka	42,2	59,6
Nei, aldri	41,0	14,0
Ubesvart	5,1	2,8

Blant HF-studentene finner vi en klar økning i biblioteksbruken fra grunn-/mellomfag til hovedfag. Andelen som bruker bibliotekt mer enn 1 gang pr. uke fordobles, og andelen ikke-brukere reduseres fra 41 til 14 prosent. Utstrakt biblioteksbruk henger tydeligvis sammen med en studieform preget av selvstendighet og frihet - med et behov for lesing i og søking etter litteratur utover "kjernepensum". Men finner vi den samme tendensen i de andre studiene?

Samfunnsfag

Tabell 2.30 Bruk av bibliotek blant SV-studentene i Oslo. Prosent.

Har du brukt biblioteket?	Alle	Sosi- aløko- nomi	Sosio- logi	Peda- go- gikk	Sos.pe- dago- gikk
ANTALL SV-STUDENTER	453	136	168	93	56
SUM PROSENT	100,1	100,0	100,0	99,9	100,1
Ja, minst én gang i uka	6,0	5,9	7,7	3,2	5,4
Ja, men mindre enn én gang i uka	58,1	52,2	63,7	50,5	67,9
Nei, aldri	32,5	40,4	24,4	38,7	26,8
Ubesvart	3,5	1,5	4,2	7,5	-

Sammenliknet med HF i Oslo, er det omlag like mange ikke-brukere, men færre hyppige brukere blant SV-studentene. Flest brukere finner vi på sosiologi og sosialpedagogikk, ca. 1/4 hadde ikke brukt bibliotek blant disse studentene. Dette er færre enn i de fleste HF-fagene.

Tabell 2.31 Bruk av bibliotek blant SV- og jus-studentene i Oslo etter fag og nivå. Prosent.

Fag og nivå	Antall SV- og jus- studenter	Sum prosent	Har du brukt biblioteket?			
			Ja, minst én gang i uka	Ja, men mindre enn én gang i uka	Nei, aldri	Ube- svart
Sosialøkonomi, 1. avd., grunn- og mellomfag	86	100,0	3,5	47,7	46,5	2,3
Sosialøkonomi, 2. avd.	50	100,0	10,0	60,0	30,0	-
Sosiologi, grunn- og mellomfag	95	100,0	4,2	57,9	30,5	7,4
Sosiologi, hovedfag, magistergrad	73	99,9	12,3	71,2	16,4	-
Pedagogikk, grunn- og mellomfag	40	100,0	2,5	32,5	50,0	15,0
Pedagogikk hovedfag, 3. og 4.avd.	53	99,9	3,8	64,2	30,2	1,9
Sosialpedagogikk, grunn- og mellomfag	24	100,0	4,2	62,5	33,3	-
Sosialpedagogikk, hovedfag	32	100,0	6,3	71,9	21,9	-
Jus, 1. avd.	136	100,0	4,4	16,9	76,5	2,2
Jus, 2. avd. og ny 3. avd.	134	100,0	3,7	26,9	65,7	3,7
Jus, 3. avd.	88	100,0	8,0	35,2	54,5	2,3

Sammenhengen mellom nivå og biblioteksbruk er klar og entydig også blant SV-studentene. Andelen av hovedfagsstudenter som bruker biblioteket minst én gang pr. uke kommer imidlertid ikke for noen fag opp på det nivået vi fant blant HF-studentene. Samfunnsfagene er mer preget av mer sporadisk biblioteksbruk, andelen på grunn- og mellomfagsnivå som ikke bruker bibliotek er lavere på både sosiologi og sosialpedagogikk enn på HF. Også blant jusstudentene øker biblioteksbruken når en kommer lenger ut i studiet, men forblir likevel lav. Selv i den avsluttende avdeling er det over halvparten som aldri bruker bibliotek.

Realfag

Tabell 2.32 Bruk av bibliotek blant realfagsstudentene i Oslo. Prosent.

Har du brukt biblioteket?	Alle	Mate- matikk	Infor- matikk	Fysikk	Kjemi	Geo- logi	Bio- logi	Andre realfag
ANTALL REALFAGS-STUDENTER	428	118	105	45	41	39	54	26
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,1	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ja, minst én gang i uka	11,2	4,2	1,0	13,3	7,3	33,3	24,1	26,9
Ja, men mindre enn én gang i uka	29,0	15,3	27,6	35,6	29,3	30,8	48,1	42,3
Nei, aldri	57,5	78,8	70,5	44,4	63,4	35,9	20,4	30,8
Ubesvart	2,3	1,7	1,0	6,7	-	-	7,4	0,0

Det er svært store variasjoner i bibliotekbruk mellom de ulike realfagene. Andelen som bruker bibliotek minst én gang i uka varierer fra 33,3 prosent i geologi og 24,1 i biologi til 4,2 og 1,0 prosent i matematikk og informatikk. Denne forskjellen har nok nær sammenheng med fagenes og undervisningens karakter. Behovet for et stort tilfang av tilleggs litteratur er tydeligvis beskjedent i fag som matematikk og informatikk, betydelig i geologi og biologi.

Tabell 2.33 Bruk av bibliotek blant realfagsstudentene i Oslo etter nivå. Prosent.

Har du brukt biblioteket?	Emne- studier	Hoved- fag
ANTALL REALFAGS-STUDENTER	296	132
SUM PROSENT	100,0	100,0
Ja, minst én gang i uka	2,0	31,8
Ja, men mindre enn én gang i uka	20,3	48,5
Nei, aldri	75,3	17,4
Ubesvart	2,4	2,3

Skillet mellom grunnnivå og hovedfagsnivå i studentenes biblioteksbruk er særlig stor på Mat-nat. Blant emnestudentene er biblioteksbruken omtrent som for 1. avdeling jus, - dvs. svært lav, mens hovedfagsstudentene har enda hyppigere bibliotekbruk enn på HF.

NTH

Tabell 2.34 Biblioteksbruk blant sivilingeniørstudentene ved NTH. Prosent.

Har du brukt biblioteket?	Alle	Berg A Berg B	Bygg	Elek- tro	Kjemi	Maskin	Almen	Skip
ANTALL NTH-STUDENTER	461	47	99	86	58	78	54	39
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	100,1	99,9	100,0	100,1	100,0
Ja, minst én gang i uka	5,6	12,8	2,0	1,2	1,7	7,7	3,7	20,5
Ja, men mindre enn én gang i uka	40,1	29,8	31,3	41,9	60,3	39,7	42,6	38,5
Nei, aldri	53,8	57,4	66,7	57,0	36,2	52,6	51,9	41,0
Ubesvart	0,4	-	-	-	1,7	-	1,9	-

NTH-studentenes biblioteksbruk er preget av relativt mange som bruker bibliotek maksimum én gang pr. uke. Dette er særlig tydelig på kjemi, noe som kan ha sammenheng med at behovet for oppslagslitteratur er særlig stort. Skip har svært mange ofte-brukere, mens bygg har lavest biblioteksbruk.

Forskjellene i biblioteksbruk ved NTH, hvor undervisningsopplegget har mange fellestrekk fra linje til linje, tyder på at selve det faglige innholdet har stor betydning, mer enn studiestruktur og undervisningsopplegg. Tilgjengelighet av lærebøker betyr sikkert mye, men det kan se ut som om selve kunnskapsorganiseringen i faget er viktigst.

Tabell 2.35 Bruk av bibliotek blant NTH-studentene etter nivå. Prosent.

Har du brukt biblioteket?	1. og 2. årskurs	3. og 4. årskurs	Diplom- kandidater
ANTALL NTH-STUDENTER	192	205	65
SUM PROSENT	100,0	100,0	99,9
Ja, minst én gang i uka	5,7	3,4	13,8
Ja, men mindre enn én gang i uka	26,6	41,0	76,9
Nei, aldri	67,2	55,6	7,7
Ubesvart	0,5	-	1,5

Også ved NTH gjentar mønsteret seg. Bibliotekbruken øker en del fra 1. til 2. avdeling, og derfra sterkt til diplomstudentene. Av diplomstudentene er det bare et lite mindretall som ikke er bibliotekbrukere, men andelen som bruker biblioteket minst én gang pr. uke er lavere enn blant hovedfagsstudentene på mat-nat.

Alt i alt er det mange tegn på at det spesielt er i forbindelse med hovedfagsarbeid at biblioteket brukes hyppig.

Bibliotekbruk og yrkesaktivitet

Tabell 2.36 Bruk av bibliotek etter yrkesaktivitet. Prosent.

Har du brukt biblioteket?	Alle	Antall timer inntektsgivende arbeid pr. uke					Uopp-gitt
		0 timer	1-7 timer	8-15 timer	16-30 timer	31 t. og over	
ABSOLUTE TALL	2595	1227	306	359	318	341	44
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,1	100,1	100,0	100,0	100,0
Ja, minst én gang i uka	9,6	9,6	13,1	10,9	10,7	4,1	6,8
Ja, men mindre enn én gang i uka		41,1	39,5	47,1	49,3	46,5	28,4
Nei, aldri	45,2	48,2	36,6	36,8	36,2	58,7	52,3
Ubesvart	4,1	2,7	3,3	3,1	6,6	8,8	4,5

Biblioteksbruken øker når vi går fra de som ikke er yrkesaktive til de som jobber fra 1-7 timer. Den holder seg så konstant helt til vi kommer til de heltids yrkesaktive, dvs. de som jobber 31 timer eller mer.

Tallene understreker det vi tidligere har vært inne på, at bruken av undervisningstilbudet er relativt høy også blant yrkesaktive med mange arbeidstimer. At bibliotekbruken ikke berøres mer av yrkesaktiviteten, kan ha sammenheng med at brukerne sjøl bestemmer tida, og at bibliotekene ofte er åpne utover normal arbeidstid.

2.7 Bruk av EDB-terminal og laboratorium

I studier som krever mye teknisk utstyr setter dette klarere kapasitetsgrenser enn i andre studier. Informatikkstudenter uten terminal eller kjemistudenter uten laboratorieplass kan ikke forventes å ha særlig mye faglig framgang. Samtidig er dette utstyret kostbart, og bør utnyttes best mulig. Vi vil i dette avsnittet både se på den faktiske bruken, og på tilgjengeligheten sett fra studentenes side.

Nå ble studentene faktisk ikke spurt direkte om de bruker EDB-terminal og laboratorium. Spørsmålene lød "Har du bruk for plass ved EDB-terminal dette semesteret?" og "Har du bruk for laboratorieplass eller vitenskapelig utstyr dette semesteret?" Vi har med andre ord mer vært ute etter behov enn den faktiske bruken. Men i alle tilfelle må dette kunne brukes som indikator på presset på disse tjenestene.

Tabell 2.37 Behov for EDB-terminal etter studium. Prosent.

Har du bruk for plass ved EDB-terminal?	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH	Bergen
		HF	SV	Jus	Mat. nat.	siv. ing.	HF
ABSOLUTTE TALL	2 595	420	466	374	441	465	429
SUM PROSENT	100,1	100,0	100,1	100,0	100,1	100,0	100,0
Ja, i høy grad	11,4	2,9	5,2	0,5	27,9	27,7	1,2
Ja, i noen grad	11,7	1,7	10,3	1,9	17,5	32,7	2,8
Nei	71,1	89,0	77,3	91,7	50,8	39,4	83,9
Ubesvart	5,9	6,4	7,3	5,9	3,9	0,2	12,1

Tabell 2.38 Behov for laboratorieplass eller vitenskapelig utstyr etter studium. Prosent.

Har du bruk for labora- torieplass?	Studium						
	Alle studier	Oslo				NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.		
ABSOLUTTE TALL	2 595	420	466	374	441	465	429
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0	100,1	100,1
Ja, i høy grad	7,0	0,2	0,6	-	18,6	20,0	0,5
Ja, i noen grad	6,2	2,1	0,9	-	7,7	22,2	2,6
Nei	78,4	89,0	89,1	90,6	67,1	55,3	82,5
Ubesvart	8,4	8,6	9,4	9,4	6,6	2,6	14,5

Som ventet er det særlig realfags- og NTH-studentene som har bruk for EDB-terminal og laboratorium. Men EDB-terminal er også i bruk i noen utstrekning blant SV-studentene. Særlig gjelder dette hovedfagsstudenter. At noen HF-studenter oppgir behov for laboratorium, må bety språklaboratorium. Realfags- og NTH-studentene har like store andeler både som i høy grad har bruk for terminal og laboratorium, mens det er betydelig større andeler ved NTH som oppgir "i noen grad".

Vi skal så se nærmere på bruken av EDB-terminal og laboratorium i de enkelte fagene og på de ulike nivå i studiet, i hvilken grad utstyret er tilgjengelig, og hvilke problemer eventuelle mangler kan ha påført studentene. Vi tar bare for oss studenter ved realfag og NTH.

EDB-terminal

Tabell 2.39 Behov for plass ved EDB-terminal blant realfagsstudentene i Oslo. Prosent.

Har du bruk for plass ved EDB- terminal?	Alle	Mate- matikk	Infor- matikk	Fysikk	Kjemi	Geo- logi	Bio- logi	Andre realfag
ANTALL REALFAGS- STUDENTER	428	118	105	45	41	39	54	26
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,0	100,0	99,9	100,0	100,1	100,0
Ja, i høy grad	28,0	9,3	69,5	33,3	7,3	20,5	9,3	19,2
Ja, i noen grad	17,8	5,9	21,0	22,2	12,2	33,3	24,1	23,1
Nei	51,9	83,9	7,6	37,8	78,0	43,6	63,0	57,7
Ubesvart	2,3	0,8	1,9	6,7	2,4	2,6	3,7	-

Behovet for EDB-terminal varierer sterkt mellom de ulike fagene, og er naturlig nok størst blant informatikkstudentene der nesten alle har bruk for terminal. Minst terminalbruk er det på matematikk og kjemi. Hvor stor belastningen på terminalene er kan vanskelig angis nøyaktig. Dessuten er det ikke utenkelig at kategoriene "i høy grad" og "i noen grad" kan ha ulike valører i ulike fag, at for eksempel "i høy grad" er mer på informatikk enn for eksempel på fysikk/kjemi. På informatikk betyr trolig "i høy grad" at studentene har behov for daglig bruk og til dels lange økter foran terminalen.

Tabell 2.40 Behov for plass ved EDB-terminal blant sivilingeniørstudentene ved NTH. Prosent.

Har du bruk for plass ved EDB-termial?	Alle	Berg A Berg B	Bygg	Elek- tro	Kjemi	Maskin	Almen	Skip
ANTALL NTH- STUDENTER	461	47	99	86	58	78	54	39
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	99,9	100,0	100,0
Ja, i høy grad	27,8	23,4	11,1	31,4	10,3	25,6	57,4	56,4
Ja, i noen grad	32,5	27,7	28,3	50,0	36,2	26,9	27,8	23,1
Nei	39,5	48,9	60,6	18,6	51,7	47,4	14,8	20,5
Ubesvart	0,2	-	-	-	1,7	-	-	-

Også mellom de ulike NTH-linjene varierer EDB-terminalbruken mye, men den er atskillig jevnere fordelt enn det vi fant for realfagene. Andelen ikke-brukere er høyest på Berg B og Bygg, med ca. 60 prosent, mens den til sammenlikning var rundt 80 prosent på matematikk og kjemi. Terminalbruken er mest utbredt på allmennavdelingen. Her er det linjen for EDB som slår sterkt ut. Den har omlag samme brukshyppighet som informatikk. Ellers er det mye terminalbruk på elektro, teknisk fysikk og skip.

Tabell 2.41 Bruk for plass ved EDB-terminal blant realfags- og NTH-studentene etter nivå. Prosent.

NIVA	Antall studenter	Sum prosent	Har du bruk for plass ved EDB-terminal?			
			Ja, i høy grad	Ja, i noen grad	Nei, aldri	Ubesvart
Realfag, emnestudier	296	100,0	25,7	11,5	60,1	2,7
" hovedfag	132	99,9	33,3	31,8	33,3	1,5
NTH, 1. og 2. årskurs	192	100,0	31,3	10,9	57,3	0,5
" 3. og 4. årskurs	205	100,0	19,0	55,1	25,9	-
" Diplomkandidater	65	100,0	44,6	26,2	29,2	-

På realfag endres andelen som bruker terminalen mye, relativt lite med nivå, på NTH er denne andelen betydelig lavere på 2. avdeling enn på 1. avdeling. Andelen ikke brukere går ned på hovedfag og på 2. avdeling. På NTH øker derimot andelen som bruker terminal mye sterkt blant diplomstudentene. Alt i alt synes det altså som om terminalbruk er mindre direkte avhengig av nivå. Det er relativt mange brukere, til dels hyppige brukere, på lavere nivåer. Forskjellene på type fag betyr trolig mer. Typisk blant studenter på lavere nivå er at de enten bruker terminalen mye eller ikke i det hele tatt, dette ser vi både på mat.nat. og NTH.

I hvilken grad er så EDB-terminalen lett tilgjengelig, og i hvilken grad kan mangelen føre til forsinkelser eller andre problemer i studiet? Tallene på terminalbrukere på de fleste fag og linjer er såvidt små at vi bare tar med de største fagene.

Tabell 2.42 EDB-terminalens tilgjengelighet. Prosent.

Er plass ved EDB-terminal lett tilgjengelig?	Sum Mat-nat og NTH	Mat-nat		NTH				
		Alle	Av dette informa- tikk	Alle	Bygg	Elek- tro	Maskin	Bygg
ALLE MED BEHOV FOR PLASS VED TERMINAL	475	196	95	279	39	70	41	31
SUM PROSENT	100,0	100,1	100,1	100,0	100,0	99,9	100,0	99,9
Ja, lett tilgjengelig	39,6	28,6	23,2	47,3	56,4	25,7	65,9	29,0
Ja, mindre lett	56,2	64,8	69,5	50,2	41,0	71,4	31,7	67,7
Nei, utilgjengelig	1,9	3,1	2,1	1,1	-	1,4	2,4	3,2
Ubesvart	2,3	3,6	5,3	1,4	2,6	1,4	-	-

Tabell 2.43 Forsinkelse på grunn av EDB-plassmangel. Prosent.

Har mangel på plass ved EDB- terminal ført til forsinkelser i studiene?	Sum Mat-nat og NTH	Mat-nat		NTH				
		Alle	Av dette informa- tikk	Alle	Bygg	Elek- tro	Maskin	Bygg
ALLE SOM HAR OPPLEVD MANGEL PÅ PLASS VED EDB-TERMINAL	378	183	86	195	27	59	24	24
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ja, forsinkelser	5,8	9,3	5,8	2,6	-	5,1	4,2	4,2
Nei, men mangelen har ført til ekstra- arbeid, kvelds- arbeid o.l.	66,1	67,2	77,9	65,1	48,1	72,9	58,3	95,8
Lite betydning	28,0	23,5	16,3	32,3	51,9	22,0	37,5	-

Et flertall av terminalbrukerne oppfatter som vi ser terminalen som mindre lett tilgjengelig. Vi må tolke dette som om det er en god del ventetid og kø ved terminalene. Alvorlige forsinkelser oppstår bare i liten grad, men studentene påføres relativt mye forstyrrelser i form av kveldsarbeid, ekstraarbeid og liknende. Dette kan sikkert føre til vansker med konsentrasjonen om andre deler av det faglige arbeidet, og en del ineffektiv bruk av tida. Stort sett ser utstyrssituasjonen ut til å være en god del bedre ved NTH enn ved mat-nat i Oslo. I Oslo oppga ca. 2/3 mindre lett tilgjengelighet, mot ca. halvparten ved NTH. Presset på terminalene er stort ved informatikkstudiet, og de aller fleste påføres uregelmessigheter i studiet. På NTH er terminalsituasjonen relativt god ved bygg og maskin, mindre god ved elektro og skip. De to sistnevnte linjene opplever om lag like store vansker som informatikkstudentene i Oslo.

Laboratorium

Tabell 2.44 Behov for laboratorieplass blant realfagsstudentene i Oslo.
Prosent.

Har du bruk for laboratorieplass?	Alle	Mate- matikk	Infor- matikk	Fysikk	Kjemi	Geo- logi	Bio- logi	Andre realfag
ANTALL REALFAGS-STUDENTER	428	118	105	45	41	39	54	26
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,1	100,0	100,0	100,1	100,0	99,9
Ja, i høy grad	19,2	2,5	3,8	26,7	51,2	30,8	44,4	23,1
Ja, i noen grad	7,7	5,9	2,9	8,9	7,3	20,5	13,0	3,8
Nei	68,0	90,7	86,7	53,3	31,7	46,2	37,0	69,2
Ubesvart	5,1	0,8	6,7	11,1	9,8	2,6	5,6	3,8

Studentene på kjemi og biologi er de som bruker laboratorium i størst utstrekning. Dette er da også fag hvor en kunne vente at laboratorieforsøk utgjør en sentral del av studiet. Brukerandelen for begge fag ligger oppunder 60 prosent. Laboratoriebruk er relativt vanlig også innen geologi og fysikk, mens bare et fåtall oppgir laboratoriebruk i matematikk og informatikk. For enkelte fag som kjemi og biologi er det kanskje overraskende at laboratoriearbeid ikke utgjør en enda større del av studiet, tross alt utgjør ikke-brukere i begge fag rundt en tredel.

Tabell 2.45 Behov for laboratorieplass blant sivilingeniørstudentene ved NTH. Prosent.

Har du bruk for laboratorieplass?	Alle	Berg A Berg B	Bygg	Elek- tro	Kjemi	Maskin	Almen	Skip
ANTALL NTH-STUDENTER	461	47	99	86	58	78	54	39
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1	100,1
Ja, i høy grad	20,2	25,5	5,1	17,4	75,9	9,0	16,7	2,6
Ja, i noen grad	21,9	19,1	8,1	54,7	12,1	17,9	27,8	2,6
Nei	55,3	53,2	83,8	25,6	8,6	71,8	51,9	92,3
Ubesvart	2,6	2,1	3,0	2,3	3,4	1,3	3,7	2,6

Variasjonene i laboratoriebruk mellom NTH-linjene er store - fra kjemi der 3/4 oppgir å bruke laboratoriet mye, til skip der over 90 prosent er ikke-brukere. Sammenliknet med kjemistudentene ved det matematisk-naturvitenskapelige fakultetet i Oslo er kjemilinja ved NTH mye mer preget av laboratorieforsøk.

Bortsett fra skip og bygg er laboratoriearbeidet viktig ved alle linjer. Variasjonene skyldes nok i liten grad studentenes egne valg, svært mye av laboratoriearbeidet er obligatoriske kurser innenfor enkelte fag.

Tabell 2.46 Bruk for laboratorieplass blant realfags- og NTH-studentene etter nivå. Prosent.

	Antall studenter	Sum prosent	Har du bruk for laboratorieplass?			
			Ja, i høy grad	Ja, i noen grad	Nei	Ubesvart
Realfag emnestud.	296	100,0	10,8	7,4	76,4	5,4
" " hovedfag	132	99,9	37,9	8,3	49,2	4,5
NTH 1. og 2. årskurs	192	100,1	16,7	24,0	57,3	2,1
" 3. og 4. årskurs	205	100,0	16,1	24,4	55,6	3,9
" Diplomkandidater	65	100,0	43,1	7,7	49,2	-

På mat-nat finner vi en klar økning i labortoriebruken etter nivå. Få har svart "noe" - enten bruker man laboratoriet mye eller så ikke. På NTH er det ingen forskjeller på 1. og 2. avdelings laboratoriebruk, mens diplomstudentene ligger nær opp til hovedfagsstudentene i realfag. Denne "enten-eller"-situasjonen har nok å gjøre med ulike fag eller linjer. Noen fag innebærer svært mye laboratoriebruk, andre ikke noe.

Tabell 2.47 Laboratoriets tilgjengelighet. Prosent.

Er laboratorie plass/ vitenskapelig utstyr lett tilgjengelig?	Sum		
	Mat-nat og NTH	Mat-nat	NTH
ALLE MED BEHOV FOR LABORATORIEPLASS	309	115	194
SUM PROSENT	100,0	100,1	100,0
Ja, lett tilgjengelig	80,9	78,3	82,5
Ja, mindre lett	17,2	18,3	16,5
Nei, utilgjengelig	1,3	2,6	0,5
Ubesvart	0,6	0,9	0,5

Tabell 2.48 Forsinkelse på grunn av laboratorie plassmangel. Prosent.

Har mangel på laboratorie plass eller vitenskapelig utstyr ført til forsinkelser i studiene?	Sum		
	Mat-nat og NTH	Mat-nat	NTH
ALLE SOM HAR OPPLEVD MANGEL PÅ PLASS ELLER UTSTYR?	163	72	91
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0
Ja, forsinkelser	17,8	26,4	11,0
Nei, men mangelen har ført til ekstraarbeid, kveldsarbeid o.l.	19,0	16,7	20,9
Lite betydning	63,2	56,9	68,1

Mangel på laboratorie plasser synes ikke å være noe stort problem hverken blant realfagsstudenter i Oslo eller på NTH. Laboratorie plassmangel fører i langt mindre grad enn terminalplassmangel til ekstraarbeid og kveldsarbeid. Men der hvor det er mangel på plasser blir konsekvensene lettere alvorlige i form av forsinkelser. I Oslo oppgir så mye som 11,1 prosent av de som har svart forsinkelser på ett semester eller mer, og 15,3 forsinkelser av kortere varighet. Dette kan tyde på plassproblemer ved bestemte laboratorier knyttet til enkelte kurs, og at dette fører til ventetid og forsinkelser. Men i forhold til alle studentene ved mat-nat utgjør de som har opplevd forsinkelser tross alt ikke mer enn 4,5 prosent.

I forbindelse med spørsmålet om laboratorie plasser må vi skille mellom to forhold. Det kan på den ene siden være plassmangel som fører til problemer for studentene på et bestemt kurs. På den andre sida kan laboratorie plassmangel begrense opptaket av studenter til bestemte fag. Våre spørsmål er i første rekke myntet på det første aspektet. Et annet forhold som vi ikke har fått berørt er i hvilken grad det opereres med

faste laboratorieplasser. Selv om det stort sett er ledige plasser kan det ofte være problematisk ikke å ha fast plass, fordi en ikke i samme grad står fritt i når arbeidet skal utføres. Utføringen av laboratorieforsøk som tar lang tid kan derfor lett forstyrre annen undervisning.

2.8 Hovedfagsveiledning

I det selvstendige forskningsarbeidet som en hovedfagsoppgave er, har veiledningen en helt sentral plass. Mange er vel de hovedfagsstudenter som har hatt alvorlige vansker i arbeidet som har vært nært forbundet med mangelfull veiledning.

I vår presentasjon av dette problemet har vi valgt å ha en vid definisjon av begrepet "hovedfagsstudent". Således er både sosialøkonomi og NTH med, selv om verken spesialoppgaven eller diplomoppgaven kan sammenliknes med hovedoppgaver ved HF, SV- og mat-nat. Derimot har vi holdt juristene utenom.

I tabell 2.49 ser vi nærmere på hvor mange hovedfagsstudenter innenfor hvert studium som arbeider med hovedoppgave eller tilsvarende skriftlig arbeid.

Tabell 2.49 Studenter på hovedfagsnivå eller tilsvarende som arbeider med hovedoppgave/diplomoppgave etter studium. Prosent.*

Har du arbeidet med hovedoppgave dette semesteret?	Alle studier	Studium				
		Oslo			NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Mat. nat.		
ALLE PÅ HOVEDFAGSNIVÅ.						
ABSOLUTTE TALL	655	125	208	132	65	125
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ja, mye	39,8	32,8	26,0	50,0	73,8	41,6
Ja, noe	28,2	34,4	29,8	22,7	7,7	36,0
Nei	18,8	25,6	27,4	7,6	-	19,2
Ubesvart	13,1	7,2	16,8	19,7	18,5	3,2

*) Jus er ikke inkludert i tallene. For NTH er bare diplomstudenter tatt med.

Dessverre har ikke alle studentene besvart våre spørsmål om arbeid med hovedoppgave. Ingen av diplomstudentene ved NTH svarer at de ikke arbeider med oppgaven, mens 18,5 prosent ikke har svart på spørsmålet. Ettersom diplomoppgaven utgjør selve grunnlaget for diplomstudiet, må vi kunne regne med at alle disse studentene arbeider med oppgaven.

Færrest som arbeider med oppgaven er det ved SV-fakultetet. Dette kan henge sammen med at sosialøkonomi er med i utvalget og at en del studenter som arbeider med spesialoppgaven ikke har besvart spørsmålet. Spesialoppgaven skal dessuten normalt være mindre omfattende enn en hovedoppgave. Ved HF i Oslo og Bergen og blant realfagsstudentene arbeider mellom 2/3 og 3/4 av hovedfagsstudentene med hovedoppgaven. Realfagsstudentene ser ut til å arbeide særlig mye med hovedoppgaven. Antallet hovedfagsstudenter på de enkelte fag i vårt materiale er såvidt lite at det har liten hensikt å bryte tabellene lenger ned enn etter fakultet/lærested. Tabell 2.50 viser hvor mye veiledning de studentene som arbeider med hovedoppgaven har mottatt.

Tabell 2.50 Antall veiledningssamtaler for studenter som skriver hovedoppgave/diplomoppgave etter studium. Prosent.

		Studium				
Hvor mange ganger har du drøftet oppgave med veileder dette semesteret?	Alle studier	Oslo			NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Mat. nat.		
ALLE SOM SKRIVER HOVEDOPPGAVE.						
ABSOLUTTE TALL	446	84	116	96	53	97
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,1	100,1	100,0
Ingen	10,8	16,7	15,5	6,3	1,9	9,3
1-2 ganger	32,5	36,9	41,4	22,9	13,2	38,1
3-5 ganger	33,2	33,3	34,5	34,4	17,0	39,2
6 ganger eller mer	20,6	9,5	6,9	32,3	64,2	11,3
Uoppgitt	2,9	3,6	1,7	4,2	3,8	2,1

Vi ser svært store forskjeller i bruken av hovedfagsveiledere. Andelen som har drøftet hovedoppgaven med veileder seks ganger eller mer er nesten ti ganger større ved NTH enn ved SV-fakultetet i Oslo. Dette har nok nær sammenheng med den tida som er satt av til oppgaven. Ved NTH gjennomføres diplomoppgaven normalt i løpet av ett semester, mens den ved HF og SV kan ta både ett og to år. Oppgavens faglige karakter kan også ha betydning, kanskje er drøftingene i forbindelse med diplomoppgavene mer preget av å få klargjort faktiske forhold. En diplomoppgave er neppe av samme omfang som en hovedfagsavhandling, men gjenspeiler både gjennomføringstid og veiledningshyppighet også forskjeller i innsats fra lærestedets side for å få studentene effektivt gjennom? Også realfagsstudentene mottar betydelig mer veiledning enn HF- og SV-studentene.

De observerte forskjellene kan ha å gjøre med den formen veiledningen har, og at veiledningsinnsatsen måles dårlig bare ut fra hyppighet. Kanskje passer hyppige drøftingsmøter med veileder godt i realfaglige

studier, mens en i "mykere" fag har behov for sjeldnere samtaler, men at disse er av mer prinsipiell karakter og krever større forberedelse fra veileders side? Forskjellene kan skyldes holdninger hos studentene, som f.eks. sterke ønsker om personlig utforming og selvstendighet, eller de kan skyldes holdninger hos institusjonene, f.eks. lav prioritering, liten følelse av ansvar overfor studentenes progresjon osv. Er vi her på sporet etter bestemte "studiekulturer" blant både studenter og lærere?

3 STUDENTENES VURDERING AV UNDERVISNINGSTILBUDET OG STUDIESITUASJONEN

3.1 Innledning

I kapittel 2 har vi forsøkt å gi en kartlegging av den faktiske utnyttingen av de ulike undervisningstilbudene. Vi vil nå gå litt nærmere inn på hvordan tilbudet er tilpasset studentene. Studentene er bedt om å vurdere kvaliteten på forelesninger, rettledning og bibliotekstjeneste. Når det gjelder lesesal, EDB-terminal, laboratorium og annet vitenskapelig utstyr er kvalitet først og fremst et spørsmål om tilgjengelighet, og det så vi på i forrige kapittel.

Når det gjelder forelesninger, har vi også spurt om årsakene til at tilbudet ikke utnyttes fullt ut, og vi har kartlagt behovet for alternative tidspunkter. I tillegg til studentenes egne vurderinger går vi i dette kapitlet litt nærmere inn på variasjoner i utnyttingsgrad mellom menn og kvinner og ulike aldersgrupper. Hvordan utnyttingsgrad henger sammen med yrkesaktivitet har vi allerede sett på.

3.2 Undervisningstilbudets omfang

Forrige kapittel ga blant annet det klare inntrykk at studentene på langt nær utnytter studietilbudet fullt ut, eksempelvis er det halvparten som følger mindre enn 75 prosent av forelesningstilbudet. Spørsmålet blir nå om dette må ansees som en normal situasjon, eller om vi kan tale om et underforbruk. Hvis det sistnevnte er tilfelle må vi prøve å finne årsakene. Skyldes det rett og slett at tilbudet er for stort eller at det er for dårlig? Hvis det er for stort, skyldes det at selv heltidsstudenter ikke rekker over alt, eller at studentene har andre gjøremål som prioriteres foran full utnyttning av tilbudet?

En enkel hypotese om sammenhengen mellom tilbud og etterspørsel ville være at jo større tilbud desto lavere utnyttingsgrad. Ut fra en slik hypotese ville vi vente at i de studiene der studentene i minst grad utnytter forelesningstilbudet ville vi finne at de oftest gir uttrykk for at undervisningstilbudet er for omfattende.

Tabell 3.1 Vurdering av undervisningstilbudets omfang etter studium. Prosent.

	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.		
ABSOLUTTE TALL	2584	419	464	374	437	461	429
SUM PROSENT	100,1	100,0	100,0	100,0	99,3	100,1	99,7
For stort	5,6	9,8	3,2	0,3	4,1	4,6	11,4
For lite	23,5	20,8	22,8	50,8	21,3	11,1	19,3
Passe	53,3	51,3	54,1	38,2	60,2	65,3	46,6
I tvil	11,1	13,6	14,7	7,0	9,6	11,1	10,3
Annet eller ubesvart	6,4	4,5	5,2	3,7	4,1	8,0	12,1

Resultatene gir liten støtte til denne hypotesen. For det første er det svært få som finner tilbudet for stort, betydelig flere finner det for lite, de fleste finner det passe. Ved NTH, som har størst utnyttning er det færrest som finner tilbudet for lite, og ved SV som har lav utnyttning er det nesten ingen som finner tilbudet for stort, men tvert om mange som sier det er for lite. Endringsønsket er størst på jus hvor det er et sterkt, entydig svar om for lite tilbud.

Det kan være mange grunner til at vår forenklede hypotese ikke finner noen støtte i tallene. For det første spør vi om to ulike ting: Utnytting av forelesningstilbudet og om undervisningstilbudets omfang. Det er altså mulig at mange synes at tilbudet av forelesninger er stort nok, men ønsker seg mer av andre tilbud, som seminarer, kollokvier o.l. Det siste skal vi seinere se stemmer.

En annen sak er at begrepet "omfang" både kan tolkes som rent kvantitativt i antall timer, og mer kvalitativt som faglig spredning. Ønsket om større undervisningstilbud behøver derfor ikke bety et ønske om flere timer, men større bredde både faglig og pedagogisk. De som synes tilbudet er for lite behøver ikke å ønske å følge flere undervisningstilbud, men å ha flere tilbud å velge mellom.

En ting synes vi kan slå fast: Når så mange studenter bare følger deler av det totale undervisningstilbudet, skyldes det ikke at tilbudet er så stort at studentene ikke rekker over det.

Tabell 3.2 Vurdering av tilbudets omfang etter yrkesaktivitet. Prosent.

Er undervisnings- tilbudet for stort eller for lite?	Alle	Antall timer inntektsgivende arbeid pr. uke					
		0 timer	1-7 timer	8-15 timer	16-30 timer	31 t. og over	Uopp- gitt
ABSOLUTTE TALL	2595	1227	306	359	318	341	44
SUM PROSENT	100,1	99,9	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0
For stort	5,6	7,6	4,9	6,1	2,5	0,9	9,1
For lite	23,5	20,7	26,1	28,7	28,3	21,7	20,5
Passe	53,3	56,2	57,5	54,3	51,9	39,6	47,7
I tvil	11,1	9,1	7,5	7,2	9,7	26,1	15,9
Flere svar	0,2	0,2	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0
Følger friundervisning e.l.	1,7	0,3	0,0	0,6	3,5	7,3	2,3
Ubesvart	4,7	5,8	3,9	3,1	3,8	4,4	4,5

Er det så slik at deltidsstudenter i større grad enn heltidsstudenter føler at tilbudet er for stort ut fra deres situasjon? Resultatene kan nærmest tyde på det motsatte, hvis da ikke deltidsstudentene har vurdert tilbudet i forhold til heltidsstudentenes situasjon snarere enn sin

egen. Med økende yrkesaktivitet blir det færre som finner tilbudet for stort, og stort sett flere som finner det for lite. Et unntak utgjør de heltids yrkesaktive som i særlig grad er i tvil. Det kan tyde på at de ikke kjenner tilbudet godt nok til å gi et klart svar.

Vi har tidligere vist at bruken av forelesninger ikke avtar så sterkt med økende yrkesaktivitet som en kanskje kunne tro. Det kan også være at i den grad yrkesaktive reduserer bruken skyldes ikke først og fremst at tilbudet er for stort, men at forelesningene ikke passer inn tidsmessig. Det kan hende at når såvidt mange yrkesaktive finner tilbudet for lite, så er det et uttrykk for at de ønsker et større tilbud på tider der de lettere kan utnytte det.

Undervisningstilbudets omfang er tydeligvis ikke grunn i seg sjøl til at tilbudet ikke utnyttes fullt ut. Vi kommer tilbake til andre mulige årsaker. Først vil vi se nærmere på hvordan ulike grupper av studenter utnytter tilbudet og vurderer omfanget. Sammenhengen med yrkesaktivitet har vi alt sett på, nå vil vi ta for oss kjønn og alder. Først vil vi se på om kvinner og menn og ulike aldersgrupper vurderer tilbudets omfang forskjellig, deretter vil vi se på forskjeller i faktisk utnytting.

Tabell 3.3 Vurdering av undervisningstilbudets omfang etter studium og kjønn. Prosent.

Er undervisnings- tilbudet for stort eller for lite?	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.		
ANTALL							
KVINNER OG MENN	2584	419	464	374	437	461	429
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1	99,9
For stort	5,6	9,8	3,2	0,3	4,1	4,6	11,4
For lite	23,6	20,8	22,8	50,8	21,3	11,1	19,3
Passe	53,1	51,3	54,1	38,2	60,2	65,3	46,6
I tvil	11,3	13,6	14,7	7,0	10,3	11,1	10,5
Følger							
friundervisning	1,7	-	2,4	1,6	0,2	-	5,8
Ubesvart	4,7	4,5	2,8	2,1	3,9	8,0	6,3
ANTALL MENN	1365	142	207	187	308	360	161
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,1	100,0	100,0	100,0	100,0
For stort	4,0	9,9	3,4	0,5	3,6	3,6	5,0
For lite	22,5	21,8	21,3	47,1	20,8	11,7	23,6
Passe	56,2	46,5	56,5	41,7	60,1	66,7	50,3
I tvil	12,0	16,2	15,0	8,0	12,0	11,1	11,2
Følger							
friundervisning	0,8	-	1,0	1,1	0,3	-	3,7
Ubesvart	4,5	5,6	2,9	1,6	3,2	6,9	6,2
ANTALL KVINNER	1219	277	257	187	129	101	268
SUM PROSENT	100,0	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0
For stort	7,5	9,7	3,1	0,0	5,4	7,9	15,3
For lite	24,9	20,2	24,1	54,5	22,5	8,9	16,8
Passe	49,7	53,8	52,1	34,8	60,5	60,4	44,4
I tvil	10,5	12,3	14,4	5,9	6,2	10,9	10,1
Følger							
friundervisning	2,6	-	3,5	2,1	-	-	7,1
Ubesvart	4,8	4,0	2,7	2,7	5,4	11,9	6,3

Totalt sett er det små forskjeller i hvordan kvinner og menn vurderer tilbudets omfang, noe færre kvinner sier "passe". På HF i Oslo, SV og mat-nat er fordelingene temmelig like. På jus understreker jentene i enda sterkere grad enn guttene at tilbudet er for lite, kanskje skyldes det at de er sterkere representert blant de ferskeste studentene som føler problemene sterkest. På NTH og HF i Bergen er det en noe sterkere tendens blant jentene til å finne tilbudet for stort. Når det gjelder NTH vil vi komme nærmere tilbake til jentenes problemer.

Tabell 3.4 Vurdering av undervisningstilbudets omfang etter alder og kjønn. Prosent.

Er undervisnings- tilbudet for stort eller for lite?	Alle	Alder						Uopp- gitt
		17- 20 år	21- 22 år	23- 24 år	25- 26 år	27- 32 år	33 år og over	
ANTALL								
KVINNER OG MENN	2584	280	521	454	391	493	432	13
SUM PROSENT	100,0	100,1	100,1	99,9	100,0	100,1	100,0	()
For stort	5,6	9,3	7,9	6,2	6,6	3,9	1,2	()
For lite	23,6	17,5	23,6	22,2	27,4	26,4	22,7	()
Passe	53,1	56,1	58,0	56,6	51,4	50,9	45,8	()
I tvil	11,1	11,4	7,5	8,8	8,7	14,0	16,4	()
Flere svar	0,2	0,4	-	0,4	-	0,2	-	()
Følger fri- undervisning e.l.	1,7	0,4	-	-	-	1,0	8,6	()
Ubesvart	4,7	5,0	3,1	5,7	5,9	3,7	5,3	()
ANTALL MENN	1365	148	276	277	227	286	141	10
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1	99,8	100,0	()
For stort	4,0	5,4	4,7	5,4	4,0	2,8	0,7	()
For lite	22,5	14,2	21,4	19,5	27,8	26,9	22,0	()
Passe	56,2	60,1	63,4	59,6	53,3	52,4	44,0	()
I tvil	11,7	14,2	8,7	9,0	8,8	14,3	19,1	()
Flere svar	0,3	0,7	-	0,7	-	0,3	-	()
Følger fri- undervisning e.l.	0,8	-	-	-	-	0,3	7,1	()
Ubesvart	4,5	5,4	1,8	5,8	6,2	2,8	7,1	()
ANTALL KVINNER	1219	132	245	177	164	207	291	3
SUM PROSENT	100,0	99,9	99,9	100,0	100,0	99,9	100,0	()
For stort	7,5	13,6	11,4	7,3	10,4	5,3	1,4	()
For lite	24,9	21,2	26,1	26,6	26,8	25,6	23,0	()
Passe	49,7	51,5	51,8	52,0	48,8	48,8	46,7	()
I tvil	10,5	8,3	6,1	8,5	8,5	13,5	15,1	()
Følger fri- undervisning e.l.	2,6	0,8	-	-	-	1,9	9,3	()
Ubesvart	4,8	4,5	4,5	5,6	5,5	4,8	4,5	()

En klar tendens er at det helst er de yngste som finner tilbudet for stort. Dette kan både ha sammenheng med de yngstes forutsetninger og med at de som ferske studenter møter et større undervisningsomfang tidlig i studiet. Det kan også være at de yngste ennå ikke har lært seg å være selektive, men har med seg oppdragelsen fra tidligere skolegang der en må følge all undervisning. Alt i alt virker det rimelig at unge, nye studenter føler arbeidspresset mer tyngende enn eldre. Men dette må ikke overdrives, også blant de yngste er det flere som finner tilbudet for lite, og flertallet finner det passe.

En karakteristisk forskjell ellers er at i aldersgruppen under 25 år er det flere kvinner enn menn som sier tilbudet er for lite, fra 25 år og oppover er andelen temmelig like. På den annen side er det særlig i de to yngste aldersklassene og i klassen 25-26 år at flere kvinner enn menn vurderer tilbudet som for stort. Blant de yngste jentene kan vi ane en "polarisering" mellom de som vil ha et større tilbud og de som synes det eksisterende er for stort. Kan det være en sammenheng mellom grad av faglig sikkerhet og ønsker om endringer i forelesningstilbudet? I aldersgruppen 25-26 år kan forskjellene tolkes som at flere kvinner enn menn har et omsorgsansvar som gjør undervisningstilbudet byrdefullt.

3.3 Ulike gruppers utnytting av tilbudet

I dette avsnittet vil vi se på forskjeller i utnyttingen av undervisningstilbudet, dvs. forelesninger, rettleiding, lesesal, bibliotek og teknisk utstyr, mellom de ulike aldersgrupper og etter kjønn. Slike forskjeller vil kunne fortelle oss noe om hvordan tilbudet er tilpasset ulike grupper.

Tabell 3.5 Utnytting av forelesningstilbudet etter studium og kjønn. Prosent.

Har du fulgt forelesningene?	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.		
ANTALL							
KVINNER OG MENN	2584	419	464	374	437	461	429
SUM PROSENT	100,0	100,1	100,0	100,1	100,0	100,0	100,0
Ja, minst 75 %	48,7	39,4	38,6	38,0	57,7	66,8	49,4
Ja, 25-75 %	20,0	24,6	21,3	27,3	19,0	18,0	11,2
Ja, under 25 %	13,0	19,6	18,8	19,0	8,2	4,6	9,1
Nei, aldri	12,6	12,9	16,8	13,9	10,5	3,0	18,9
Ubesvart	5,7	3,6	4,5	1,9	4,6	7,6	11,4
ANTALL MENN	1365	142	207	187	308	360	161
SUM PROSENT	100,1	99,9	99,9	100,1	99,9	99,9	100,0
Ja, minst 75 %	46,2	31,0	35,7	25,7	55,8	64,4	37,3
Ja, 25-75 %	21,8	24,6	21,7	32,1	20,1	19,7	14,9
Ja, under 25 %	13,2	22,5	19,3	24,6	9,4	4,7	9,9
Nei, aldri	13,8	17,6	19,8	16,6	11,4	3,3	28,0
Ubesvart	5,1	4,2	3,4	1,1	3,2	7,8	9,9
ANTALL KVINNER	1219	277	257	187	129	101	268
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,1	100,0	100,0	100,0
Ja, minst 75 %	51,5	43,7	40,9	50,3	62,0	75,2	56,7
Ja, 25-75 %	18,1	24,5	21,0	22,5	16,3	11,9	9,0
Ja, under 25 %	12,8	18,1	18,3	13,4	5,4	4,0	8,6
Nei, aldri	11,2	10,5	14,4	11,2	8,5	2,0	13,4
Ubesvart	6,4	3,2	5,4	2,7	7,8	6,9	12,3

I alle studier er bruken av forelesninger betydelig større blant de kvinnelige studentene enn blant de mannlige. Særlig er det mange flere kvinner som følger mer enn 75 prosent av tilbudet, men det er også færre kvinner som aldri følger forelesninger. Forskjellene er størst på HF og jus, særlig på HF-fag i Bergen, hvor det er særlig mannlige studenter som aldri følger forelesninger.

Tabell 3.6 Bruk av forelesninger etter alder og kjønn. Prosent.

Har du fulgt forelesningene?	Alder							Uopp- gitt
	Alle	17- 20 år	21- 22 år	23- 24 år	25- 26 år	27- 32 år	33 år og over	
ANTALL								
KVINNER OG MENN	2584	280	521	454	391	493	432	13
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	100,0	()
Ja, minst 75 %	48,7	74,3	64,5	47,8	37,9	31,6	43,3	()
Ja, 25-75 %	20,0	15,7	23,4	24,9	25,1	17,4	12,3	()
Ja, under 25 %	13,0	6,1	7,7	12,3	17,4	20,3	12,0	()
Nei, aldri	12,6	1,4	3,1	9,3	13,0	24,3	20,8	()
Ubesvart	5,7	2,5	1,3	5,7	6,6	6,3	11,6	()
ANTALL MENN	1365	148	276	277	227	286	141	10
SUM PROSENT	100,1	99,9	100,1	100,0	99,9	99,9	100,0	()
Ja, minst 75 %	46,2	70,9	62,7	47,7	38,3	29,0	31,9	()
Ja, 25-75 %	21,8	15,5	26,1	27,8	26,4	16,4	12,8	()
Ja, under 25 %	13,2	9,5	9,1	10,1	16,3	19,6	12,1	()
Nei, aldri	13,8	2,0	2,2	8,3	11,0	29,0	33,3	()
Ubesvart	5,1	2,0	-	6,1	7,9	5,9	9,9	()
ANTALL KVINNER	1219	132	245	177	164	207	291	3
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	99,9	100,1	100,1	100,0	()
Ja, minst 75 %	51,5	78,0	66,5	48,0	37,2	35,3	48,8	()
Ja, 25-75 %	18,1	15,9	20,4	20,3	23,2	18,8	12,0	()
Ja, under 25 %	12,8	2,3	6,1	15,8	18,9	21,3	12,0	()
Nei, aldri	11,2	0,8	4,1	10,7	15,9	17,9	14,8	()
Ubesvart	6,4	3,0	2,9	5,1	4,9	6,8	12,4	()

Forelesningsbruken etter alder og kjønn viser interessante trekk. Blant de yngste og de eldste er kvinner de hyppigste brukerne, men i aldersgruppen 23-26 år er det omvendt. Riktignok er det like mange mannlige og kvinnelige "storbrukere" i denne aldersgruppen, men det er noe flere kvinner enn menn som følger mindre enn 25 prosent av tilbudet eller som aldri følger forelesninger. Er det kvinner med omsorgsansvar som skaper dette mønsteret? Blant de eldste mennene ser vi at forelesningsbruken avtar sterkt, blant kvinnene øker den derimot i

forhold til mellomkategoriene når vi bruker 75 prosent eller mer som mål. Er dette forsinkede eller tilbakevendte kvinnelige heltidsstudenter, mens det mannlige studentene i denne alderskategorien vesentlig er deltidsstudenter? Dette kan vi finne ut mer om ved å se på de øvrige undervisningstilbudene.

Tabell 3.7 Utnytting av tilbud om rettledning etter studium og kjønn. Prosent.

Har du fått rettledning?	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.		
ANTALL							
KVINNER OG MENN	2584	419	464	374	437	461	429
SUM PROSENT	100,0	99,8	99,9	100,0	100,0	99,9	100,0
Ja, minst 10 ganger	3,9	1,4	2,2	1,1	5,9	9,5	2,6
Ja, 3-9 ganger	12,5	13,8	15,9	4,8	9,6	14,1	15,6
Ja, 1-2 ganger	22,9	27,4	28,2	11,2	20,6	20,6	27,7
Nei, aldri	55,7	53,9	47,8	80,2	58,6	52,9	44,3
Ubesvart	5,0	3,3	5,8	2,7	5,3	2,8	9,8
ANTALL MENN	1365	142	207	187	308	360	161
SUM PROSENT	99,9	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ja, minst 10 ganger	5,3	2,8	2,4	1,6	6,5	10,3	2,5
Ja, 3-9 ganger	13,8	13,4	17,4	8,0	9,7	15,8	19,9
Ja, 1-2 ganger	21,8	23,2	26,6	10,7	21,1	19,4	33,5
Nei, aldri	55,3	57,0	48,3	78,6	58,8	51,7	37,3
Ubesvart	3,7	3,5	5,3	1,1	3,9	2,8	6,8
ANTALL KVINNER	1219	277	257	187	129	101	268
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1
Ja, minst 10 ganger	2,3	0,7	1,9	0,5	4,7	6,9	2,6
Ja, 3-9 ganger	11,1	14,1	14,8	1,6	9,3	7,9	13,1
Ja, 1-2 ganger	24,2	29,6	29,6	11,8	19,4	24,8	24,3
Nei, aldri	56,0	52,3	47,5	81,8	58,1	57,4	48,5
Ubesvart	6,4	3,2	6,2	4,3	8,5	3,0	11,6

Vi finner ikke særlig klare og systematiske forskjeller mellom kjønnene i de enkelte studiene. Litt overraskende er det i Bergen med en betydelig større andel kvinner som aldri har fått rettledning. Når det gjaldt bruk av forelesninger var forholdet omvendt. Noe av tendensen for øvrig til hyppigere rettledning blant menn kan nok tilskrives at det er flere menn på høyere nivå i studiet.

Tabell 3.8 Rettledning etter alder og kjønn. Prosent.

Har du fått rettledning?	Alle	Alder						Uopp- gitt
		17- 20 år	21- 22 år	23- 24 år	25- 26 år	27- 32 år	33 år og over	
ANTALL								
KVINNER OG MENN	2584	280	521	454	391	493	432	13
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,1	99,9	99,9	100,0	100,0	()
Ja, minst 10 ganger	3,9	1,4	3,5	4,6	6,6	4,9	1,9	()
Ja, 3-9 ganger	12,5	4,6	7,9	13,4	16,1	17,2	13,9	()
Ja, 1-2 ganger	22,9	18,2	21,5	20,5	24,8	26,8	23,6	()
Nei, aldri	55,7	72,5	65,1	57,7	49,6	45,6	48,1	()
Ubesvart	5,0	3,2	2,1	3,7	2,8	5,5	12,5	()
ANTALL MENN	1365	148	276	277	227	286	141	10
SUM PROSENT	99,9	100,1	100,0	100,0	100,1	100,1	100,0	()
Ja, minst 10 ganger	5,3	2,0	4,0	6,5	9,3	6,3	1,4	()
Ja, 3-9 ganger	13,8	4,1	9,4	15,2	15,4	19,6	17,0	()
Ja, 1-2 ganger	21,8	14,9	21,0	20,2	20,3	25,2	27,7	()
Nei, aldri	55,3	76,4	64,9	54,9	51,1	44,1	44,7	()
Ubesvart	3,7	2,7	0,7	3,2	4,0	4,9	9,2	()
ANTALL KVINNER	1219	132	245	177	164	207	291	3
SUM PROSENT	100,0	100,1	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0	()
Ja, minst 10 ganger	2,3	0,8	2,9	1,7	3,0	2,9	2,1	()
Ja, 3-9 ganger	11,1	5,3	6,1	10,7	17,1	14,0	12,4	()
Ja, 1-2 ganger	24,2	22,0	22,0	20,9	31,1	29,0	21,6	()
Nei, aldri	56,0	68,2	65,3	62,1	47,6	47,8	49,8	()
Ubesvart	6,4	3,8	3,7	4,5	1,2	6,3	14,1	()

Et hovedtrekk er at bruk av rettledning øker med alderen, noe som temmelig sikkert har å gjøre med nivå i studiet. Stort sett er det flere menn enn kvinner som gjør hyppig bruk av rettledning, dette er særlig tydelig i aldersgruppene fra 23 til 32 år. Blant de yngste og de eldste er forskjellene mindre.

Tabell 3.9 Lesesalsbruk etter studium og kjønn. Prosent.

Har du benyttet lesesalen dette semesteret?	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.		
ANTALL							
KVINNER OG MENN	2584	419	464	374	437	461	429
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1	100,0
Ja, nesten hver dag	28,8	24,1	20,5	47,1	29,3	23,0	32,4
Ja, 2-3 ganger i uka	15,9	20,8	14,7	12,8	16,0	21,7	9,1
Ja, maks. én dag i uka	12,0	17,2	10,1	6,7	8,9	21,5	6,5
Nei, aldri	24,3	19,3	31,7	27,0	21,3	16,3	30,5
Har fast hovedfagsplass	14,3	14,1	17,2	3,2	20,8	16,5	11,9
Ubesvart	4,6	4,5	5,8	3,2	3,7	1,1	9,6
ANTALL MENN	1365	142	207	187	308	360	161
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,0	99,9	99,9	100,0	100,0
Ja, nesten hver dag	27,8	21,8	25,6	49,7	29,2	20,0	24,8
Ja, 2-3 ganger i uka	16,4	21,1	12,1	12,8	16,2	21,4	11,2
Ja, maks. én dag i uka	13,4	19,0	11,6	4,8	10,1	23,1	5,6
Nei, aldri	23,5	14,8	29,0	28,3	21,4	17,8	35,4
Har fast hovedfagsplass	16,0	18,3	17,4	2,7	20,1	16,9	17,4
Ubesvart	2,9	4,9	4,3	1,6	2,9	0,8	5,6
ANTALL KVINNER	1219	277	257	187	129	101	268
SUM PROSENT	100,0	100,0	99,9	100,0	100,0	100,1	99,9
Ja, nesten hver dag	30,0	25,3	16,3	44,4	29,5	33,7	36,9
Ja, 2-3 ganger i uka	15,4	20,6	16,7	12,8	15,5	22,8	7,8
Ja, maks. én dag i uka	10,4	16,2	8,9	8,6	6,2	15,8	7,1
Nei, aldri	25,2	21,7	33,9	25,7	20,9	10,9	27,6
Har fast hovedfagsplass	12,4	11,9	17,1	3,7	22,5	14,9	8,6
Ubesvart	6,6	4,3	7,0	4,8	5,4	2,0	11,9

Stort sett er kvinner flittigere lesesalsbrukere enn menn. Menn har imidlertid oftere fast plass (flere viderekomne studenter), og slår vi sammen kategoriene "Ja, nesten hver dag" og "fast plass", blir forskjellene mindre. På HF i Oslo er det betydelig flere kvinner enn menn som aldri bruker lesesal, i Bergen er det omvendt. At menn er

hyppigere lesesalsbrukere enn kvinner på samfunnsfag har å gjøre med at sosialøkonomi er sterkt mannsdominert, og samtidig et fag med høy lesesalsbruk. På NTH er det en påfallende stor forskjell, kvinnene bruker lesesalen langt oftere enn mennene.

Tabell 4.10 Lesesalsbruk etter alder og kjønn. Prosent.

Har du benyttet lesesalen dette semesteret?	Alle	Alder						Uopp- gitt
		17- 20 år	21- 22 år	23- 24 år	25- 26 år	27- 32 år	33 år og over	
ANTALL								
KVINNER OG MENN	2584	280	521	454	391	493	432	13
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	100,1	100,0	100,1	100,0	()
Ja, nesten hver dag	28,8	32,5	45,3	34,8	31,2	20,7	7,6	()
Ja, 2-3 ganger i uka	15,9	28,6	19,2	16,3	13,8	11,8	10,2	()
Ja, maks. én dag i uka	12,0	20,4	15,2	10,4	10,0	7,5	11,1	()
Nei, aldri	24,3	13,9	13,6	17,2	19,2	32,5	47,0	()
Har fast hovedfagsplass	14,3	1,4	5,2	18,5	23,8	22,9	10,4	()
Ubesvart	4,6	3,2	1,5	2,9	2,0	4,7	13,7	()
ANTALL MENN	1365	148	276	277	227	286	141	10
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	99,9	()
Ja, nesten hver dag	27,8	30,4	37,0	29,6	33,9	20,6	8,5	()
Ja, 2-3 ganger i uka	16,4	25,7	22,1	18,4	10,6	12,2	9,2	()
Ja, maks. én dag i uka	13,4	22,3	19,2	11,2	10,1	9,1	10,6	()
Nei, aldri	23,5	18,2	17,0	17,7	18,1	31,1	46,8	()
Har fast hovedfagsplass	16,0	0,7	4,7	20,9	24,7	22,7	16,3	()
Ubesvart	2,9	2,7	-	2,2	2,6	4,2	8,5	()
ANTALL KVINNER	1219	132	245	177	164	207	291	3
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1	()
Ja, nesten hver dag	30,0	34,8	54,7	42,9	27,4	20,8	7,2	()
Ja, 2-3 ganger i uka	15,4	31,8	15,9	13,0	18,3	11,1	10,7	()
Ja, maks. én dag i uka	10,4	18,2	10,6	9,0	9,8	5,3	11,3	()
Nei, aldri	25,2	9,1	9,8	16,4	20,7	34,3	47,1	()
Har fast hovedfagsplass	12,4	2,3	5,7	14,7	22,6	23,2	7,6	()
Ubesvart	6,6	3,8	3,3	4,0	1,2	5,3	16,2	()

Bruken av lesesal er vanligst blant studentene i alderen 21-24 år, særlig blant kvinnene. Blant de yngste er kvinner de flittigste lesesalsbrukerne, i alderen 25-26 år er det mennene, mens det er mindre forskjeller blant de eldste, bortsett fra at menn langt oftere har fast plass i aldersgruppen over 32 år. Vi finner her ikke det samme mønsteret som ved forelesninger, at de eldste kvinnene hadde høy utnyttingsgrad. Er kanskje de eldste (og gifte) kvinnelige studentenes studiemåte slik at de følger forelesninger, men ellers i liten grad utnytter universitetets tilbud?

Tabell 3.11 Biblioteksbruk etter studium og kjønn. Prosent.

Har du brukt biblioteket?	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH	Bergen
		HF	SV	Jus	Mat. nat.	siv. ing.	HF
ANTALL							
KVINNER OG MENN	2584	419	464	374	437	461	429
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	100,0	100,1	99,9	100,1
Ja, minst én gang i uka	9,6	21,7	5,8	4,8	10,8	6,1	8,6
Ja, men mindre enn én gang i uka	41,1	47,0	56,9	24,9	28,6	40,3	46,2
Nei, aldri	45,1	28,2	32,1	67,4	57,0	53,1	35,7
Ubesvart	4,1	3,1	5,2	2,9	3,7	0,4	9,6
ANTALL MENN	1365	142	207	187	308	360	161
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ja, minst én gang i uka	10,0	24,6	6,8	4,3	11,0	6,9	12,4
Ja, men mindre enn én gang i uka	40,5	48,6	52,7	27,8	28,6	43,1	49,7
Nei, aldri	47,2	23,9	36,2	66,8	57,8	49,7	32,9
Ubesvart	2,3	2,8	4,3	1,1	2,6	0,3	5,0
ANTALL KVINNER	1219	277	257	187	129	101	268
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,0	99,9	100,0	100,0	99,9
Ja, minst én gang i uka	9,2	20,2	5,1	5,3	10,1	3,0	6,3
Ja, men mindre enn én gang i uka	41,8	46,2	60,3	21,9	28,7	30,7	44,0
Nei, aldri	42,8	30,3	28,8	67,9	55,0	65,3	37,3
Ubesvart	6,2	3,2	5,8	4,8	6,2	1,0	12,3

Totalt sett er det relativt små forskjeller i kvinners og menns bruk av

bibliotek, det samme gjelder i de fleste studier. På HF både i Oslo og Bergen og på NTH bruker menn biblioteket oftere enn kvinner, og på SV er det atskillig flere menn enn kvinner som aldri bruker bibliotek. Igjen er det nok sosialøkonomi som slår ut.

Tabell 3.12 Biblioteksbruk etter alder og kjønn. Prosent.

Har du brukt biblioteket?	Alder							Uopp-gitt
	Alle	17-20 år	21-22 år	23-24 år	25-26 år	27-32 år	33 år og over	
ANTALL								
KVINNER OG MENN	2584	280	521	454	391	493	432	13
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	100,0	()
Ja, minst én gang i uka	9,6	3,9	5,8	8,8	14,3	15,4	7,9	()
Ja, men mindre enn én gang i uka	41,1	26,1	38,0	42,3	52,2	45,0	38,9	()
Nei, aldri	45,1	66,4	54,5	46,9	32,0	36,1	40,5	()
Ubesvart	4,1	3,6	1,7	2,0	1,5	3,4	12,7	()
ANTALL MENN	1365	148	276	277	227	286	141	10
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,1	100,0	100,0	100,0	100,0	()
Ja, minst én gang i uka	10,0	4,7	6,2	8,7	11,9	16,1	9,9	()
Ja, men mindre enn én gang i uka	40,5	23,6	38,8	40,8	51,5	42,3	39,0	()
Nei, aldri	47,2	68,2	54,7	49,1	34,4	39,5	43,3	()
Ubesvart	2,3	3,4	0,4	1,4	2,2	2,1	7,8	()
ANTALL KVINNER	1219	132	245	177	164	207	291	3
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0	()
Ja, minst én gang i uka	9,2	3,0	5,3	9,0	17,7	14,5	6,9	()
Ja, men mindre enn én gang i uka	41,8	28,8	37,1	44,6	53,0	48,8	38,8	()
Nei, aldri	42,8	64,4	54,3	43,5	28,7	31,4	39,2	()
Ubesvart	6,2	3,8	3,3	2,8	0,6	5,3	15,1	()

Bruken av bibliotek øker med alderen fram til 27-32, og avtar så blant de eldste. Dette har sammenheng med at andelen hovedfagsstudenter er størst i alderen 25-30 år. I alle aldersklasser er det færre kvinner enn menn som aldri bruker bibliotek. Særlig i aldersklassen 25-26 år er kvinnes biblioteksbruk mye høyere enn den blant menn.

Bruk av EDB-terminal og laboratorium må vi anta er nøye integrert i studieopplegget i de fagene der disse hjelpemidlene er mye i bruk. Det

blir mindre rom for individuelle tilpasninger, og dermed vil variasjoner etter f.eks. kjønn mest gjenspeile kjønnssammensetning i studiene. For eksempel bruker de mannlige NTH-studentene langt hyppigere EDB-terminal enn de kvinnelige, mens det er omvendt når det gjelder laboratorium. En relativt stor andel kvinner på kjemilinja er med på å forklare dette.

Etter at vi nå har kartlagt de ulike gruppernes bruk av undervisningstilbudet, vil vi se nærmere på årsakene til den utnyttingsgraden som finnes. Er det for eksempel kvaliteten av forelesningene som holder mange studenter borte, eller er det andre forhold? Er det behov for et større tilbud av forelesninger på tider der deltidsstudenter kan være med? Er kvaliteten på det tilbudet som gis av rettleiding og bibliotek tjenester god nok?

Når det gjelder bruk av lesesal og teknisk utstyr, er tilgjengelighet den viktigste kvalitetsfaktoren. Dette har vi allerede sett på, og studentene er ikke bedt om å gi noen ytterligere evaluering.

3.4 Forelesningenes kvalitet

I dette avsnittet vil vi prøve å kartlegge hvordan studentene vurderer kvaliteten av forelesningstilbudet. Dette er viktig i seg sjøl, og som en mulig forklaring på at mange dropper forelesninger. Den viktigste bakgrunnsvariabelen må bli studium, men vi er også ute etter å sammenlikne vurderingene til ulike grupper eller kjønn, alder og heltid-deltid.

Tabell 3.13 Vurdering av forelesningenes kvalitet etter studium og kjønn.
Prosent. *)

	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.		
ANTALL							
MENN OG KVINNER	2100	348	362	313	368	412	297
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Overveiende gode	20,7	28,2	19,6	25,9	21,2	6,3	27,3
Varierende	69,9	65,5	68,0	67,7	71,7	77,9	66,3
Overveiende dårlige	9,4	6,3	12,4	6,4	7,1	15,8	6,4
ANTALL MENN	1101	110	157	153	262	320	99
SUM PROSENT	100,1	100,0	99,9	99,9	100,0	100,0	100,0
Overveiende gode	17,3	21,8	15,9	20,9	23,3	6,6	27,3
Varierende	71,8	69,1	71,3	71,2	68,7	77,8	64,6
Overveiende dårlige	11,0	9,1	12,7	7,8	8,0	15,6	8,1
ANTALL KVINNER	999	238	205	160	106	92	198
SUM PROSENT	100,0	100,1	100,0	100,0	99,9	100,0	100,1
Overveiende gode	24,5	31,2	22,4	30,6	16,0	5,4	27,3
Varierende	67,9	63,9	65,4	64,4	72,2	78,3	67,2
Overveiende dårlige	7,6	5,0	12,2	5,0	4,7	16,3	5,6

*) Alle som ikke følger forelesninger er trukket ut. Det samme gjelder de som har svart "vet ikke, i tvil".

Ikke overraskende er det et stort flertall som svarer "varierende" om forelesningenes kvalitet, i alt ca. 70 prosent. Under 10 prosent svarer "overveiende dårlige", mens ca. 1/5 er overveiende fornøyd. Minst fornøyd er NTH-studentene, som er det eneste studium der flere har svart "overveiende dårlige" enn "overveiende gode". Dette er verd å merke seg, all den tid NTH-studentene hadde den klart høyeste utnyttingen av forelesningene. De øvrige studiene som stort sett har langt lavere utnyttingsgrad er samtidig mer fornøyd med kvaliteten. Ved NTH følger de fleste alle forelesninger til tross for en del misnøye med kvaliteten. Ved studier som HF og SV er det mange som dropper forelesninger selv om det ikke er noen generell misnøye. Ut fra dette kan det se ut som om tilbudets kvalitet ikke forklarer så mye av frafallet.

Innenfor de enkelte studiene er det relativt små forskjeller i menns og kvinners vurdering. På HF i Oslo, SV og Jus er det en viss tendens til at kvinnene er mer positive. På mat-nat er det færre kvinner enn menn som er godt fornøyde, men også færre som er misfornøyde.

Tabell 3.14 Vurdering av forelesningenes kvalitet etter alder og kjønn.
Prosent.

Hvordan vurderer du forelesning- enes kvalitet?	Alle	Alder						Uopp- gitt
		17- 20 år	21- 22 år	23- 24 år	25- 26 år	27- 32 år	33 år og over	
ALLE SOM FØLGER FORELESNINGER	2112	269	498	386	314	342	292	11
SUM PROSENT	100,1	100,0	100,0	99,9	100,0	100,1	100,0	()
Overveiende gode	20,5	13,4	12,9	14,2	17,2	23,1	48,6	()
Varierende	69,1	75,1	74,9	75,1	70,7	67,0	46,6	()
Overveiende dårlige	9,1	9,7	11,4	9,8	10,5	8,5	3,1	()
Er i tvil, vet ikke	0,9	1,1	0,4	0,8	1,6	0,9	0,3	()
Ubesvart	0,5	0,7	0,4	-	-	0,6	1,4	()
MENN - ALLE SOM FØLGER FORELESNINGER	1107	142	270	237	184	186	80	8
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	99,9	100,0	100,0	100,2	()
Overveiende gode	16,9	15,5	13,7	11,4	13,6	22,0	41,3	()
Varierende	71,0	70,4	72,6	77,6	72,8	68,3	51,3	()
Overveiende dårlige	10,7	12,0	13,0	10,1	12,0	8,6	5,0	()
Er i tvil, vet ikke	1,2	1,4	0,7	0,8	1,6	1,1	1,3	()
Ubesvart	0,2	0,7	-	-	-	-	1,3	()
KVINNER - ALLE SOM FØLGER FORELESNINGER	1005	127	228	149	130	156	212	3
SUM PROSENT	100,1	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	()
Overveiende gode	24,4	11,0	11,8	18,8	22,3	24,4	51,4	()
Varierende	67,0	80,3	77,6	71,1	67,7	65,4	44,8	()
Overveiende dårlige	7,4	7,1	9,6	9,4	8,5	8,3	2,4	()
Er i tvil, vet ikke	0,5	0,8	-	0,7	1,5	0,6	-	()
Ubesvart	0,8	0,8	0,9	-	-	1,3	1,4	()

Ved siden av at studentenes vurderinger gjenspeiler reelle forskjeller mellom studiene, må vi anta at kvalitetsvurderingene varierer etter gruppe studenter, for eksempel etter alder. Tabell 3.14 viser en svært klar sammenheng: De eldste studentene har en klart mer positiv vurdering av forelesningstilbudet. Andelen som anser forelesningene som overveiende gode er 13-14 prosent i aldersklasse under 25 år, men praktisk talt halvparten blant studentene som er 33 år og eldre. Særlig er denne forskjellen markert blant de kvinnelige studentene. Hva skyldes dette?

Vi må her lete etter flere alternative forklaringer. Normalt skulle ikke tilbudet til de eldste studentene være så mye bedre enn til de yngste, selv om nok dette er tilfelle på jus der undervisningskapasiteten er altfor liten på de lavere avdelingene. Det er heller ikke rimelig å tro at de eldste studentene er mye mindre kritiske enn de yngste. Riktignok skal vi ikke se bort fra at det blant de eldste studentene også kan være en viss tilbakeholdenhet når det gjelder å kritisere undervisningen. Et lengre studieavbrudd kan svekke selvtilliten og dermed tilbøyeligheten til åpen kritikk.

En forklaring med motsatt utgangspunkt kan være at de eldste studentene er mer selektive og bevisste i sine valg av forelesninger; vi har allerede sett at de følger færre forelesninger enn de yngste. Kanskje har også de eldste studentene de beste forutsetninger for å tilegne seg det stoffet som det foreleses over og dessuten lettere for å se de ulike delene av faget i sammenheng.

Når de yngste og eldste studentene skiller seg så klart ut fra hverandre, er det også nærliggende å tilskrive dette en forskjell i studiemotivasjon. Vi må kunne forutsette at de eldste, som ofte har hatt avbrudd i studiene, har en særlig sterk motivasjon for å studere. Dette må gjelde uansett om de tar sikte på å fullføre et avbrutt embetsstudium, eller om de vil supplere avsluttet utdanning med et enkeltfag. De yngste studentene kommer stort sett rett fra videregående skole og stiller nok oftere med en mer uklar motivasjon. Vi kan kanskje snakke om "skoletrette" unge studenter, kanskje særlig ved NTH der også selve studiesituasjonen kan ha viktige fellestrekk med den de unge studentene kjenner fra før av og kanskje er lei av.

Tabell 3.15 Vurdering av forelesningenes kvalitet etter yrkesaktivitet. Prosent.

Hvordan vurderer du kvaliteten på forelesningene?	Alle	Antall timer inntektsgivende arbeid pr. uke					Uopp-gitt
		0 timer	1-7 timer	8-15 timer	16-30 timer	31 t. og over	
ALLE SOM FØLGER FORELESNINGENE	2122	1084	271	313	240	175	39
SUM PROSENT	99,9	99,9	100,0	100,1	100,0	100,0	100,0
Overveiende gode	20,5	18,5	18,1	16,3	23,8	42,9	5,1
Varierende	69,0	71,0	73,4	73,2	62,5	47,4	87,2
Overveiende dårlige	9,1	9,4	8,1	9,3	11,7	5,7	7,7
Er i tvil, vet ikke	0,8	0,6	0,4	1,0	1,7	1,7	-
Ubesvart	0,5	0,4	-	0,3	0,4	2,3	-

Vi ser her at den sammenhengen vi fikk mellom alder og vurdering av forelesningenes kvalitet igjen har mye å gjøre med yrkesaktivitet. Særlig de heltids yrkesaktive er svært godt fornøyde, eller er det bedre å si at de er selektive? Betyr det at de må prioritere strengt og rett og slett ikke har tid til å følge dårlige forelesninger? En annen mulig forklaring kan være at yrkesaktive som følger noen forelesninger er spesielt sterkt interesserte og motiverte og at studiet betyr en avveksling for dem? Kanskje studiet i større grad har en egenverdi for heltids yrkesaktive?

3.5 Årsaker til ikke å følge forelesninger

Alle som følger mindre enn 75 prosent av forelesningene ble spurt om årsakene til dette.

Tabell 3.16 Årsaker til å følge færre enn 75 prosent av forelesningene etter studium. Prosent.

Årsaker	Studium						
	Alle studier	Oslo				NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.		
Sum - alle som har fulgt mindre enn 75%	1179	239	264	225	165	118	168
Prioriterer andre oppgaver	45,4	48,5	56,1	41,3	41,2	25,4	47,6
For stort tilbud	4,3	8,8	5,3	1,8	3,0	0,8	3,6
Foretrekker selvstudier	32,7	30,5	23,5	49,3	25,5	42,4	28,0
Dårlige forelesere	24,3	16,3	26,9	21,8	21,2	61,0	12,5
Lite pensumrelevante	6,1	12,6	6,4	1,3	4,2	2,5	7,1
Gir lite utenom boken	22,1	10,9	16,7	30,2	26,1	53,4	10,1
Prioriterer hovedoppgave	1,6	0,4	0,4	5,8	2,4	-	-
Kurskollisjon/fulle forelesninger	6,2	3,8	9,8	-	4,2	5,1	14,9
Andre årsaker	28,8	29,7	31,1	28,9	27,3	23,7	29,2

Den klart viktigste årsaken til å droppe forelesninger er at andre oppgaver blir prioritert. Disse "andre oppgavene" kan både ha med studiet å gjøre (for eksempel lesing) og med andre gjøremål. Nest viktigste grunn er at selvstudier foretrekkes. Derneft fulgte at foreleserne er dårlige og at forelesningene gir lite utover det som står i bøkene. Vi får altså bekreftet våre tidligere funn som tydet på at undervisningstilbudets omfang ikke har noen betydning. NTH-studentenes svarmønster skiller seg klart ut ved at de mye oftere en de andre oppgir dårlige forelesere og at forelesningene gir lite i tillegg til det som står i bøkene. Tilsvarende betyr prioritering av andre oppgaver mindre. At de foretrekker selvstudier passer også inn i mønsteret. Vi får altså

bekreftet at det er mye større misnøye med kvaliteten av forelesningene på NTH enn i de andre studiene. Mange tar konsekvensen av det og kutter ut forelesninger, men de fleste velger likevel å følge dem. At så mange oppgir at forelesningene gir lite utover det som står i bøkene kan ut fra dette virke overraskende, de burde i såfall ikke ha så mye å tape på å droppe forelesninger. Er det her det "skolemessige" preget ved NTH som slår igjennom?

De to kategoriene "prioriterer hovedoppgaven" og "kurskollisjoner/fulle forelesninger" var ikke blant de opprinnelige svaralternativene på skjemaet, og har dermed fått færre kryss enn de ellers ville ha fått. Derfor er det bemerkelsesverdig mange i Bergen som oppgir den siste av de to kategoriene. Tyder det på et dårlig tilrettelagt tilbud? HF-studenter både i Oslo og Bergen bekrefter for øvrig at tilbudet er godt - få skremmes bort av dårlige forelesere eller av at forelesningene gir lite i tillegg til bøkene.

Studenter kan altså droppe forelesninger enten fordi de gir lite rent undervisningsmessig eller fordi de har andre gjøremål ved siden av studiet. Vi skal derfor se på hvordan årsakene til å droppe forelesninger varierer med alder og kjønn og etter yrkesaktivitet.

Tabell 3.17 Årsaker til å følge færre enn 75 prosent av forelesningene etter alder og kjønn. Prosent.

	Alle	Alder						Uopp- gitt
		17- 20 år	21- 22 år	23- 24 år	25- 26 år	27- 32 år	33 år og over	
ALLE SOM HAR FULGT MINDRE ENN 75%	1179	65	178	211	217	306	195	7
1 Prioriterer andre oppgaver	45,4	26,2	33,1	33,2	39,2	56,5	65,6	()
2 For stort tilbud	4,3	7,7	2,8	8,1	6,0	2,9	0,5	()
3 Foretrekker selv- studier	32,7	43,1	43,8	39,8	35,0	28,4	15,9	()
4 Dårlige forelesere	24,3	41,5	45,5	36,0	25,8	11,8	5,1	()
5 Lite pensumrelevante forelesninger	6,1	4,6	5,6	3,8	6,5	9,2	4,6	()
6 Gir lite utover bøkene	22,1	32,3	39,9	33,6	23,0	12,1	4,6	()
7 Andre årsaker	31,2	24,6	22,5	29,4	31,8	36,9	33,3	()
MENN - ALLE SOM HAR FULGT MINDRE ENN 75%	666	40	103	128	122	186	82	5
1 Prioriterer andre oppgaver	41,0	25,0	31,1	25,8	34,4	55,9	59,8	()
2 For stort tilbud	3,8	5,0	1,0	8,6	4,9	2,2	-	()
3 Foretrekker selv- studier	37,8	47,5	51,5	44,5	34,4	33,3	23,2	()
4 Dårlige forelesere	26,7	37,5	49,5	38,3	32,8	9,1	6,1	()
5 Lite pensumrelevante forelesninger	4,8	2,5	5,8	2,3	4,9	5,4	7,3	()
6 Gir lite utover bøkene	26,3	32,5	45,6	39,8	22,1	15,1	8,5	()
7 Andre årsaker	30,0	30,0	18,4	29,7	33,6	33,9	30,5	()
KVINNER - ALLE SOM HAR FULGT MINDRE ENN 75%	513	25	75	83	95	120	113	2
1 Prioriterer andre oppgaver	51,1	28,0	36,0	44,6	45,3	57,5	69,9	()
2 For stort tilbud	5,1	12,0	5,3	7,2	7,4	4,2	0,9	()
3 Foretrekker selv- studier	25,9	36,0	33,3	32,5	35,8	20,8	10,6	()
4 Dårlige forelesere	21,2	48,0	40,0	32,5	16,8	15,8	4,4	()
5 Lite pensumrelevante forelesninger	7,8	8,0	5,3	6,0	8,4	15,0	2,7	()
6 Gir lite utover bøkene	16,8	32,0	32,0	24,1	24,2	7,5	1,8	()
7 Andre årsaker	32,7	16,0	28,0	28,9	29,5	41,7	35,4	()

Kvinner oppgir oftere enn menn at de prioriterer andre oppgaver, sjeldnere at de foretrekker selvstudier, at foreleserne er dårlige og at forelesninger gir lite utover det som står i bøkene. Menn dropper forelesninger oftere enn kvinner fordi de er misfornøyde med selve tilbudet, kvinner oftere enn menn fordi de har andre gjøremål.

Det er også et svært klart mønster når det gjelder alder, og tendensen er den samme for begge kjønn. En klar tendens i andelen som prioriterer andre oppgaver og en sterk reduksjon i andelen som er misfornøyde med tilbudet (det vil si de tre kategoriene "foretrekker selvstudier", "dårlige forelesere", og "forelesninger gir lite utover bøkene"). De yngste dropper altså forelesninger fordi de har annet å gjøre, for eksempel fordi de er yrkesaktive. De to hovedkategoriene av årsaker er klart komplementære, dette forventer vi å finne enda klarere når vi ser på yrkesaktivitet.

Tabell 3.18 Årsaker til å følge mindre enn 75 % av forelesningene etter yrkesaktivitet. Prosent.

	Alle	Antall timer inntektsgivende arbeid pr. uke					Uopp- gitt
		0 timer	1-7 timer	8-15 timer	16-30 timer	31 t. og over	
ALLE SOM HAR FULGT MINDRE ENN 75 % AV FORELESNINGENE	1182	423	122	185	198	239	15
Prioriterer andre oppgaver	45,7	20,1	24,6	45,4	71,2	82,4	()
For stort tilbud	4,5	7,8	4,1	5,4	2,0	0,4	()
Foretrekker selvstudium	32,9	41,8	47,5	33,5	26,3	15,1	()
Dårlige forelesere	24,7	30,3	40,2	31,4	21,2	4,6	()
Lite pensumrelevant	6,1	6,4	7,4	9,7	8,1	0,8	()
Gir lite utenom bøkene	22,2	30,0	32,8	24,3	14,6	7,1	()
Andre årsaker	31,2	34,3	36,1	35,1	25,3	25,1	()

Utslagene i tabellen er som vi kunne vente. De ikke-yrkesaktive og de som jobber under 8 timer pr. uke oppgir vesentlig studierelevante årsaker, i relativt liten grad at de prioriterer andre oppgaver. "Andre oppgaver" kan, som vi tidligere har nevnt, ha blitt tolket som "andre studieformer", dessuten vil studenter med omsorgsvaner være i denne kategorien. De som jobber mye, oppgir nesten bare prioritering av andre årsaker. Dårlige forelesere og forelesninger som gir lite utover bøkene betyr lite. Nå skal vi ikke tolke dette som om de heltids yrkesaktive er så spesielt fornøyde med tilbudet. Når de svarer som de gjør har det vel sammenheng med at de rett og slett ikke har anledning og at noen vurdering av kvaliteten overhodet ikke er aktuelt.

Som en foreløpig oppsummering kan vi tale om to ytterpunkter av studenter med sine respektive grunner til ikke å følge alle forelesninger. Heltids vesentlig yngre studenter som dropper forelesninger på grunn av misnøye med

kvaliteten eller relevansen av tilbudet, og yrkesaktive, vesentlig noe eldre, studenter som ikke har anledning til å utnytte hele tilbudet. NTH-studentene er typiske for den første kategorien, der er det også at vi finner den mest utbredte misnøyen med kvaliteten.

3.6 Ønske om alternative forelesningstidspunkt

Kan vi nå tenke oss et undervisningsopplegg som fanger opp flere av de studentene som enten er yrkesaktive eller har omsorgsansvar? Enkelte studier har allerede i dag et tilbud til deltidsstudenter med blant annet kveldsundervisning. Har studentene sterke ønsker om et utvidet tilbud av forelesninger utenfor de vanlige tidspunktene? Disse spørsmålene skal vi ta opp i dette avsnittet.

Tabell 3.19 Ønske om kveldsforelesninger etter studium og kjønn. Prosent.

		Studium					
		Oslo				NTH	Bergen
	Alle studier	HF	SV	Jus	Mat. nat.	siv. ing.	HF
ANTALL MENN OG KVINNER		2584	419	464	374	437	461
SUM PROSENT	100,0	100,1	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0
Ja	21,7	20,5	25,6	27,5	21,1	13,2	23,3
Nei	56,0	57,8	50,9	51,1	60,2	67,7	47,3
I tvil	12,7	11,5	13,1	12,8	11,4	13,9	13,1
Ubesvart	9,6	10,3	10,3	8,6	7,3	5,2	16,3
ANTALL MENN	1365	142	207	187	308	360	161
SUM PROSENT	100,0	100,1	99,9	100,0	100,0	100,1	100,1
Ja	20,1	21,8	25,1	28,9	20,1	11,4	21,1
Nei	59,9	59,2	50,2	55,6	61,7	70,3	51,6
I tvil	12,9	10,6	15,9	10,7	12,7	13,1	13,7
Ubesvart	7,1	8,5	8,7	4,8	5,5	5,3	13,7
ANTALL KVINNER	1219	277	257	187	129	101	268
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,1	100,0	100,0	100,0	100,0
Ja	23,5	19,9	26,1	26,2	23,3	19,8	24,6
Nei	51,6	57,0	51,4	46,5	56,6	58,4	44,8
I tvil	12,4	11,9	10,9	15,0	8,5	16,8	12,7
Ubesvart	12,5	11,2	11,7	12,3	11,6	5,0	17,9

Vel en femtedel av studentene har angitt et ønske om kveldsforelesninger. Ønsket er mest utbredt på jus og samfunnsfag, minst på NTH, men utslagene er ikke særlig store. Heller ikke finner vi klare utslag etter kjønn, bortsett fra på NTH der de kvinnelige studentene har

et slikt ønske langt hyppigere enn de mannlige. Samtidig husker vi at jentene på NTH var de eneste som i noen grad oppga at tilbudet var for stort og hvor få fant det for lite. Vi må tolke det dithen at de ikke ønsker seg flere forelesninger, men en større tidsmessig spredning.

Tabell 3.20 Ønske om helgeforelesninger etter studium. Prosent.

		Studium					
		Oslo				NTH	Bergen
	Alle studier	HF	SV	Jus	Mat. nat.	siv. ing.	HF
ABSOLUTTE TALL	2584	419	464	374	437	461	429
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	100,0
Ja	9,8	8,6	12,9	13,1	6,9	4,1	14,0
Nei	68,3	68,5	64,0	65,2	73,2	81,3	56,4
I tvil	8,9	8,8	8,0	10,7	8,9	9,1	8,4
Ubesvart	12,9	14,1	15,1	11,0	11,0	5,4	21,2

Svært få, bare ca. 1/10, av studentene har noe ønske om et forelesningstilbud i helgene. Ønsket er mest utbredt på HF i Bergen, vi husker at her var det relativt mange som aldri fulgte forelesninger. Er dette studenter bosatt i lang reiseavstand fra Bergen? NTH-studentene ønsker seg i minst grad helgeforelesninger. Det har nok sammenheng både med deltidsstudenter og et stramt undervisningsopplegg ellers i uka, slik at helgene ofte brukes til lesing.

Tabell 3.21 Ønske om ferieforelesninger etter studium. Prosent.

		Studium					
		Oslo				NTH	Bergen
	Alle studier	HF	SV	Jus	Mat. nat.	siv. ing.	HF
ABSOLUTTE TALL	2584	419	464	374	437	461	429
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1	100,0
Ja	8,9	14,6	11,0	9,9	7,8	1,1	10,0
Nei	68,0	61,6	63,8	65,0	72,3	86,6	57,3
I tvil	9,9	10,7	10,3	13,1	9,4	6,5	10,3
Ubesvart	13,1	13,1	14,9	12,0	10,5	5,9	22,4

Heller ikke ferieforelesninger er det noe utstrakt ønske om, omtrent på samme nivå som helgeforelesninger. Her er det også HF-studentene som skiller seg ut, mens omtrent ingen ved NTH vil ha forelesninger i

feriene. Igjen er det grunn til å sette dette i sammenheng med deltidsstudenter. Det er altså studentene ved de løst organiserte studiene som har det mest utbredte behovet for en spredning i tid av forelesningstilbudet. Vi antar at behovet har nær sammenheng med studentenes aktiviteter utenom studiet. Men det er trolig også en sammenheng med selve studiestrukturen og undervisningsopplegget. De løse studiene gir helt andre muligheter enn de faste til fleksible studietidsordninger.

Tabell 3.22 Ønske om kveldsforelesninger etter alder og kjønn. Prosent.

		Alder						
	Alle	17- 20 år	21- 22 år	23- 24 år	25- 26 år	27- 32 år	33 år og over	Uopp- gitt
ANTALL								
KVINNER OG MENN	2584	280	521	454	391	493	432	13
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,1	100,0	99,9	100,0	100,0	()
Ja	21,7	17,5	19,6	18,7	18,9	22,9	30,8	()
Nei	56,0	55,4	64,9	60,8	63,9	54,2	36,1	()
I tvil	12,7	20,7	12,1	13,7	8,7	13,4	9,7	()
Ubesvart	9,6	6,4	3,5	6,8	8,4	9,5	23,4	()
ANTALL MENN								
	1365	148	276	277	227	286	141	10
SUM PROSENT	100,0	100,0	99,9	99,9	100,0	99,9	100,0	()
Ja	20,1	12,2	19,2	14,4	17,2	25,2	34,0	()
Nei	59,9	60,1	68,8	65,3	67,4	52,4	36,2	()
I tvil	12,9	21,6	10,5	13,7	7,5	14,3	12,8	()
Ubesvart	7,1	6,1	1,4	6,5	7,9	8,0	17,0	()
ANTALL KVINNER								
	1219	132	245	177	164	207	291	3
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	100,0	100,0	()
Ja	23,5	23,5	20,0	25,4	21,3	19,8	29,2	()
Nei	51,6	50,0	60,4	53,7	59,1	56,5	36,1	()
I tvil	12,4	19,7	13,9	13,6	10,4	12,1	8,2	()
Ubesvart	12,5	6,8	5,7	7,3	9,1	11,6	26,5	()

Ønske om kveldsundervisning finner vi i alle aldersgrupper, men mest utbredt blant de aller eldste. Her er det nok yrkesaktiviteten som slår ut. Bortsett fra aldersgruppen 21-22 år er det blant de yngste at kvinnene oftest har uttalt ønske om kveldsforelesninger, mens det er omvendt i de øverste aldersgruppene, særlig blant 27-32-åringene.

Tabell 3.23 Ønske om helgeforelesninger etter alder. Prosent.

	Alder							Uopp- gitt
	Alle	17- 20 år	21- 22 år	23- 24 år	25- 26 år	27- 32 år	33 år og over	
ABSOLUTTE TALL	2584	280	521	454	391	493	432	13
SUM PROSENT	99,9	100,1	100,1	100,0	100,1	100,0	100,0	()
Ja	9,8	6,1	6,0	8,1	7,2	11,0	19,4	()
Nei	68,3	72,9	81,2	74,9	75,2	65,5	40,5	()
I tvil	8,9	13,6	7,7	8,6	7,2	9,5	8,6	()
Ubesvart	12,9	7,5	5,2	8,4	10,5	14,0	31,5	()

Ønsket om helgeforelesninger er klart økende med økende alder. Dette må ses i sammenheng med det store innslaget av heltidsarbeidende blant de eldre studentene.

Tabell 3.24 Ønske om ferieforelesninger etter alder. Prosent.

	Alder							Uopp- gitt
	Alle	17- 20 år	21- 22 år	23- 24 år	25- 26 år	27- 32 år	33 år og over	
ABSOLUTTE TALL	2584	280	521	454	391	493	432	13
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	100,1	99,9	100,0	100,0	()
Ja	8,9	5,0	2,5	5,3	6,6	10,3	23,4	()
Nei	68,0	71,4	83,3	77,8	76,7	63,3	35,2	()
Er i tvil, vet ikke	9,9	16,1	8,6	7,3	5,9	11,6	12,0	()
Ubesvart	13,1	7,5	5,6	9,7	10,7	14,8	29,4	()

Vi finner her mye av det samme mønsteret som ved helgeforelesninger, bare noe klarere: Et stigende ønske om forelesninger i ferien med stigende alder.

Felles for alle de tre alternative forelesningstidspunktene er en høy andel uoppgitt blant de eldste. Kan vi tolke det som om spørsmålet oppleves som irrelevant, det vil si at de ikke ville ha fulgt forelesninger selv om en la om tidspunktene?

Tabell 3.25 Ønske om kveldsforelesninger, helgeforelesninger og ferieforelesninger etter yrkesaktivitet. Prosent.

	Alle	Antall timer inntektsgivende arbeid pr. uke					
		0 timer	1-7 timer	8-15 timer	16-30 timer	31 t. og over	Uopp- gitt
ABSOLUTTE TALL	2595	1227	306	359	318	341	44
ØNSKE OM KVELDSFORELESNINGER							
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,1	99,9	100,0	100,1
Ja	21,7	17,5	18,0	16,2	27,0	42,2	11,4
Nei	56,1	62,1	62,1	61,6	48,4	29,9	61,4
I tvil	12,6	12,5	13,7	15,6	11,0	9,4	20,5
Ubesvart	9,6	7,9	6,2	6,7	13,5	18,5	6,8
ØNSKE OM HELGEFORELESNINGER							
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ja	9,8	6,8	8,2	5,3	12,6	25,2	0,0
Nei	68,4	75,0	78,1	73,8	60,1	37,8	70,5
I tvil	8,9	9,0	5,9	10,3	9,4	8,8	13,6
Ubesvart	12,9	9,1	7,8	10,6	17,9	28,2	15,9
ØNSKE OM FERIEFORELESNINGER							
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	100,1	100,0	99,9	99,9
Ja	8,9	6,1	7,2	5,6	13,5	20,2	4,5
Nei	68,1	76,0	74,2	74,4	56,9	38,1	68,2
I tvil	9,9	8,4	9,8	10,6	12,9	11,7	13,6
Ubesvart	13,0	9,5	8,8	9,5	16,7	29,9	13,6

Som vi kunne vente slår yrkesaktivitet kraftig ut på ønsket om alternative forelesningstider. Men det er bare yrkesaktivitet utover 15 timer som gir utslag. Det er ingen forskjell på de som ikke jobber og som jobber fra 1-7 og fra 8-15 timer. Dette mønsteret er helt tilsvarende for de tre spørsmålene, men ønsket om kveldsforelesninger er vesentlig mer utbredt. Også blant de som ikke jobber eller som jobber lite uttrykker 16-18 prosent at de ønsker kveldsforelesninger. Kan det være at studenter med omsorgsansvar ser kveldsforelesninger som et alternativ men ikke helge- og ferieforelesninger?

Vi velger å tolke tallene dithen at å satse på et større tilbud av forelesninger på kveldstid vil fange opp et betydelig antall studenter. Helge- og ferieforelesninger synes totalt sett å være mindre aktuelt, men for de heltids yrkesaktive vil det være et kjærkomment tilbud.

Samtidig kan det nok være grunn til i det hele tatt å stille spørsmålstegn ved forelesningene som undervisningsform. Et ikke ubetydelig antall heltidsstudenter dropper også store deler av det totale

forelesningstilbudet. Begrunnelsen er ofte manglende kvalitet og faglig relevans, men kan det like gjerne være selve forelesningsformen som fungerer dårlig? Dette vil vi komme tilbake til i kapittel 4 der vi ser på studentenes ønsker om alternative studieformer.

3.7 Vurdering av rettleddningstilbudet

Vi har tidligere vist at noe under halvparten av studentene benytter seg av muligheten til å få personlig rettleddning fra lærerne.

Tabell 3.26 Vurdering av rettleddning etter studium og kjønn. Prosent.

	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH	Bergen
		HF	SV	Jus	Mat. nat.	siv. ing.	HF
ALLE SOM HAR FÅTT RETTLEDNING	1016	179	214	64	158	204	197
SUM PROSENT	100,1	99,9	100,0	100,1	100,0	100,1	100,0
Svært nyttig	27,7	33,5	28,0	29,7	27,8	18,6	30,5
Ganske nyttig	55,0	48,0	51,9	46,9	57,0	66,2	54,3
Lite nyttig	8,5	9,5	11,7	14,1	6,3	6,4	6,1
Bortkastet	1,5	2,2	0,9	3,1	1,3	1,5	1,0
Ubesvart	7,4	6,7	7,5	6,3	7,6	7,4	8,1
MENN - ALLE SOM HAR FÅTT RETTLEDNING	558	56	95	38	115	164	90
SUM PROSENT	100,1	100,0	100,1	99,9	100,0	99,9	100,0
Svært nyttig	28,9	33,9	29,5	36,8	27,8	20,1	38,9
Ganske nyttig	54,8	46,4	51,6	44,7	56,5	64,0	48,9
Lite nyttig	8,8	14,3	13,7	10,5	7,8	7,3	3,3
Bortkastet	1,3	1,8	1,1	5,3	0,9	1,2	-
Ubesvart	6,3	3,6	4,2	2,6	7,0	7,3	8,9
KVINNER - ALLE SOM HAR FÅTT RETTLEDNING	458	123	119	26	43	40	107
SUM PROSENT	100,0	99,9	99,9	99,9	99,9	100,0	100,0
Svært nyttig	26,4	34,1	26,9	19,2	27,9	12,5	23,4
Ganske nyttig	55,2	48,8	52,1	50,0	58,1	75,0	58,9
Lite nyttig	8,3	7,3	10,9	19,2	2,3	2,5	8,4
Bortkastet	2,0	2,4	0,8	-	2,3	2,5	2,8
Ubesvart	8,1	7,3	9,2	11,5	9,3	7,5	6,5

Hovedinntrykket er at de studentene som har fått personlig rettleddning har

hatt godt utbytte av det. Over 1/4 sier det har vært svært nyttig, og over 80 prosent sier svært nyttig eller ganske nyttig. Bare noen ganske få gir til kjenne negative vurderinger. Mangel på utbytte kan derfor neppe forklare at så vidt mange ikke bruker tilbudet. Det er heller ingen entydig sammenheng mellom utnyttingsgrad og vurdering fra studium til studium. Jusstudentene har riktignok klart laveste bruk, og også noen dårlige erfaringer, mens NTH-studentene har både høy utnyttingsgrad og en noe reservert reaksjon: få sier "svært nyttig", men få sier også "lite nyttig" eller "bortkastet".

Det er ikke noen påfallende forskjeller mellom studiene, det er vel grunn til å anta at erfaringene kan variere sterkt mellom de ulike lærerne i et og samme fag. Vi ser heller ikke noen klare forskjeller mellom menn og kvinner, men det er en del færre kvinner enn menn som sier "svært nyttig" ved jus, NTH og i Bergen.

Tabell 3.27 Vurdering av rettledning etter alder og kjønn. Prosent.

		Alder						
		Alle	17- 20 år	21- 22 år	23- 24 år	25- 26 år	27- 32 år og over	Uopp- gitt
ALLE SOM HAR FÅTT RETTLEDNING								
	1016	68	170	175	186	241	170	6
SUM PROSENT	100,1	100,0	100,1	99,9	100,0	100,0	100,0	()
Svært nyttig	27,7	16,2	20,5	26,3	25,8	33,6	34,1	()
Ganske nyttig	55,0	67,6	62,0	53,1	58,6	49,4	48,8	()
Lite nyttig	8,5	5,9	10,5	11,4	5,4	10,4	5,3	()
Bortkastet	1,5	4,4	1,2	1,7	1,6	1,2	0,6	()
Ubesvart	7,4	5,9	5,3	7,4	8,6	5,4	11,2	()
MENN - ALLE SOM HAR FÅTT RETTLEDNING								
	558	31	94	116	102	146	65	4
SUM PROSENT	100,1	100,1	100,0	100,0	100,1	100,0	99,9	()
Svært nyttig	28,9	19,4	22,3	25,0	25,5	35,6	38,5	()
Ganske nyttig	54,8	71,0	62,8	52,6	63,7	46,6	44,6	()
Lite nyttig	8,8	6,5	8,5	1,21	2,9	11,6	7,6	()
Bortkastet	1,3	-	1,1	1,7	2,0	1,4	-	()
Ubesvart	6,3	3,2	5,3	8,6	5,9	4,8	9,2	()
KVINNER - ALLE SOM HAR FÅTT RETTLEDNING								
	458	37	76	59	84	95	105	2
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	()
Svært nyttig	26,4	13,5	18,4	28,8	26,2	30,5	32,4	()
Ganske nyttig	55,2	64,9	61,8	54,2	52,4	53,7	51,4	()
Lite nyttig	8,3	5,4	13,2	10,2	8,3	9,5	3,8	()
Bortkastet	2,0	8,1	1,3	1,7	1,2	2,1	1,0	()
Ubesvart	8,1	8,1	5,3	5,1	11,9	4,2	11,4	()

Det er en viss tendens til at det blir en mer positiv vurdering med økende alder. Andelen som har svart "svært nyttig" øker, men den øker på bekostning av "ganske nyttig". Det blir ikke noen færre som svarer lite nyttig. Her kan det se ut til at de eldste som bruker rettledningstilbudet mest, også er mest positive. Dette kan både ha noe å gjøre med at behovet øker på høyere nivå i studiet, og med at eldre, mer erfarne studenter kan bruke rettlederne bedre.

Tabell 3.28 Vurdering av rettledning etter yrkesaktivitet. Prosent.

	Alle	Antall timer inntekstgivende arbeid pr. uke					Uopp- gitt
		0 timer	1-7 timer	8-15 timer	16-30 timer	31 t. og over	
ALLE SOM HAR FÅTT RETTLEDNING	1022	492	131	155	136	94	14
SUM PROSENT	100,1	99,9	99,6	100,0	99,9	100,1	()
Svært nyttig	27,6	25,2	28,2	29,0	30,1	36,2	()
Ganske nyttig	55,0	56,1	60,3	49,0	55,1	47,9	()
Lite nyttig	8,5	9,1	7,6	11,0	4,4	9,6	()
Bortkastet	1,5	2,0	-	-	3,7	1,1	()
Ubesvart	7,5	7,5	3,5	11,0	6,6	5,3	()

Vi har tidligere påpekt at også heltids yrkesaktive gjør relativt hyppig bruk av rettledningstilbudet. Vi antok at denne gruppen kanskje hadde et særlig stort behov. Tallene i tabell 3.28 bekrefter dette - det er helt tydelig at de som arbeider mest også har den mest positive vurderingen. Et økt innslag av deltidsstudenter letter belastningen på andre undervisningstilbud, mens behovet for rettledning opprettholdes, ja, kanskje økes.

3.8 Vurdering av bibliotekstjenesten

Tabell 3.29 Vurdering av bibliotekstjenesten etter studium og kjønn. Prosent.

	Studium						
	Alle studier	Oslo				NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.		
ALLE SOM BRUKER BIBLIOTEK	1311	288	291	111	172	214	235
SUM PROSENT	100,0	100,1	100,1	100,0	100,0	100,0	99,9
Svært god	27,4	27,8	16,2	17,1	38,4	40,7	25,5
Tilfredsstillende	58,5	59,4	65,3	64,0	52,3	53,3	55,7
Ikke tilfredsstillende	9,3	8,0	13,1	16,2	6,4	2,3	11,5
Ubesvart	4,8	4,9	5,5	2,7	2,9	3,7	7,2
MENN - ALLE SOM BRUKER BIBLIOTEK	689	104	123	61	122	180	100
SUM PROSENT	100,0	100,1	100,1	100,0	100,1	100,0	100,0
Svært god	31,8	31,7	18,7	19,7	38,5	39,4	33,0
Tilfredsstillende	57,0	54,8	65,9	62,3	52,5	57,2	50,0
Ikke tilfredsstillende	8,4	8,7	11,4	18,0	6,6	2,8	11,0
Ubesvart	2,8	4,8	4,1	-	2,5	0,6	6,0
KVINNER - ALLE SOM BRUKER BIBLIOTEK	622	184	168	51	50	34	135
SUM PROSENT	100,1	99,9	100,1	100,0	100,0	100,0	100,0
Svært god	22,8	25,5	14,3	15,7	40,0	47,1	20,0
Tilfredsstillende	61,3	63,0	65,5	64,7	52,0	44,1	60,0
Ikke tilfredsstillende	11,3	7,6	14,9	19,6	8,0	-	12,6
Ubesvart	4,7	3,8	5,4	-	-	8,8	7,4

Totalt sett er det lite misnøye med bibliotekstjenesten. Mer enn 1/4 mener den er svært god, og bare ca. 1/10 mener den ikke er tilfredsstillende. Studentene på samfunnsfag og jus er klart mest kritiske, mens NTH-studentene er mest fornøyde. Heller ikke her finner vi noen klar tendens til at de hyppigste brukerne er mest fornøyde, selv om jusstudentene både er de som bruker biblioteket minst og som samtidig er lite fornøyde. Misnøye med kvaliteten er neppe noen vesentlig årsak til ikke-bruk - til det er jo også reaksjonene for positive.

Et annet mønster er at de kvinnelige studentene jevnt over er mer kritiske enn de mannlige.

Tabell 3.30 Vurdering av bibliotekstjenesten etter alder og kjønn.
Prosent.

	Alle	Alder						Uopp- gitt
		17- 20 år	21- 22 år	23- 24 år	25- 26 år	27- 32 år	33 år og over	
ALLE SOM BRUKER BIBLIOTEK	1311	84	228	232	260	298	202	7
SUM PROSENT	100,0	100,0	99,9	100,1	100,1	100,0	100,0	()
Svært god	27,4	22,6	24,1	31,5	25,0	29,9	27,7	()
Tilfredsstillende	58,5	63,1	62,3	58,2	63,5	54,0	53,5	()
Ikke tilfredsstillende	9,3	8,3	9,6	7,8	8,5	11,7	8,4	()
Ubesvart	4,8	6,0	3,9	2,6	3,1	4,4	10,4	()
MENN - ALLE SOM BRUKER BIBLIOTEK	689	42	134	137	144	167	69	6
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	99,9	99,9	100,0	99,9	()
Svært god	31,8	31,0	28,4	32,8	31,9	32,3	30,4	()
Tilfredsstillende	57,0	61,9	53,7	62,8	60,4	50,3	50,7	()
Ikke tilfredsstillende	8,4	7,1	8,2	3,6	7,6	12,6	8,7	()
Ubesvart	2,8	-	9,7	0,7	-	4,8	10,1	()
KVINNER - ALLE SOM BRUKER BIBLIOTEK	622	42	104	95	116	131	133	1
SUM PROSENT	100,1	100,0	99,9	100,0	100,0	99,9	100,0	()
Svært god	22,8	16,7	16,3	29,5	16,4	26,7	27,1	()
Tilfredsstillende	61,3	64,3	69,2	52,6	68,1	59,5	56,4	()
Ikke tilfredsstillende	11,3	11,9	10,6	13,7	1,2	12,2	9,0	()
Ubesvart	4,7	7,1	3,8	4,2	4,3	1,5	7,5	()

Heller ikke yrkesaktivitet slår særlig klart ut på vurderingene av bibliotekstjenestens kvalitet. Andelen som sier den er svært god varierer verken mye eller systematisk. Derimot er det noen flere blant de som jobber mye som angir "ikke tilfredsstillende". Kan det være åpningstidene som gjør bibliotekbruken problematisk? I så fall er det spørsmål mer om tilgjengelighet enn kvalitet.

At bibliotekstjenestens kvalitet ikke oppleves vesentlig forskjellig mellom menn og kvinner, studenter i ulike aldersgrupper og etter yrkesaktivitet er vel egentlig ikke overraskende. Samtidig kunne en også ha ventet at ulike kategorier av studenter har ulike forutsetninger for å utnytte tilbudet. I så fall kan vi ikke finne at det slår ut med de bakgrunnsvariablene vi har brukt.

3.9 Vurdering av hovedfagsveiledningen

I spørreskjemaet tok vi med en del spørsmål spesielt beregnet på hovedfagsstudenter i oppgaveskrivingsfasen. Vi spurte dem blant annet om de hadde fått tilstrekkelig veiledning og om veiledningen var tilfredsstillende. Hvis studentene ikke syntes de hadde fått nok veiledning, eller hvis de mente veiledningen ikke var god nok, ba vi dem spesifisere nærmere hva som var særlig problematisk i deres veiledningsforhold. Svarene er gjengitt i tabellen nedenfor.

Tabell 3.31 Veiledningsproblemer blant studenter som skriver hovedoppgave etter studium. Prosent.

Har du arbeidet med hovedoppgave dette semesteret?	Alle studier	Studium				
		Oslo			NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Mat. nat.		
ALLE SOM ARBEIDER MED HOVEDOPPGAVE.						
ABSOLUTTE TALL	446	84	116	96	53	97
HAR FÅTT FOR LITE ELLER IKKE TILFREDSSTILLEND E VEILEDNING.						
SUM PROSENT	37,9	34,5	44,8	40,6	39,6	28,9
Veilederen er for dårlig orientert om emnet	6,1	4,8	4,3	9,4	7,5	5,2
Usikker på hvilke krav som stilles til en hovedoppgave	4,5	4,8	4,3	3,1	7,5	4,1
Lite hjelp til utforming, vanskelig å komme igang	3,8	4,8	2,6	6,3	1,9	3,1
Veiledning gis ut fra veilederens spesielle interesser	2,2	2,4	2,6	2,1	3,8	1,0
Veiledning kommer for sent og fører til ekstraarbeid	0,9	-	1,7	1,0	1,9	-
Veilederen strukturerer oppgaven for mye	-	-	-	-	-	-
Andre problemer	7,4	6,0	7,8	6,3	7,5	9,3
To eller flere av de problemene som er nevnt ovenfor	9,4	6,0	17,2	10,4	5,7	4,1

Tabellen viser at 37,9 prosent av de hovedfagsstudentene som arbeidet med hovedoppgaven enten hadde fått for lite eller ikke god nok veiledning. Størst synes dette problemet å være blant SV-studentene, mens HF-studentene i Bergen er mest tilfreds med situasjonen. Ingen av de veiledningsproblemene som er tatt med i skjemaet synes å være spesielt sterkt knyttet til bestemte studier, selv om en del realfags- og NTH-studenter har spesielle problemer med dårlig orienterte veiledere. Vi skal også merke oss at 17,2 prosent av SV-studentene oppgir at de har flere av de problemene som er listet opp.

Mest interessant er det kanskje likevel at ingen av studentene i undersøkelsen klager over at veilederen strukturerer oppgaven for mye. Dette er en nokså klar indikasjon på at studentene i liten grad opplever press og tvang fra veilederens side. Inntrykket styrkes dessuten av at så få har problemer med veiledere som er for mye sentrert om egne spesielle interesser. Alt i alt synes det som om studentene ønsker mer engasjement fra veilederens side.

4 ØNSKER OM ENDRINGER I UNDERVISNINGSTILBUDET

I de foregående avsnittene har vi tatt for oss studentenes vurdering av det eksisterende undervisningstilbudet. Her vil vi se nærmere på de ønskene om endringer i tilbudet som kommer fram i svarene på våre spørsmål. Vi har allerede sett at det finnes et utbredt ønske om forelesninger på kveldstid og en noe mindre sterk interesse for forelesninger i helgene og feriene. I spørreskjemaet har vi imidlertid også spørsmål som går mer direkte på undervisningens innhold, og det er disse spørsmålene vi her vil ta for oss.

4.1 Mer eller mindre pensumretting?

Tabell 4.1 Ønske om pensumretting av undervisningen etter studium og kjønn. Prosent.

	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.		
ANTALL							
KVINNER OG MENN	2584	419	464	374	437	461	429
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1
Mer	13,2	16,5	15,1	14,7	11,2	8,5	13,8
Mindre	9,6	12,4	14,2	5,9	9,6	6,1	8,9
Som i dag	54,2	51,3	43,1	58,8	59,3	65,9	47,1
Er i tvil, vet ikke	15,3	14,8	19,6	17,4	13,7	11,3	15,4
Ubesvart	7,7	5,0	8,0	3,2	6,2	8,2	14,9
ANTALL MENN	1365	142	207	187	308	360	161
SUM PROSENT	100,0	100,0	99,9	100,0	100,0	99,9	100,0
Mer	12,5	16,2	13,5	18,7	10,7	8,9	11,8
Mindre	10,3	16,2	16,4	5,3	10,4	6,1	12,4
Som i dag	56,0	49,3	43,0	54,0	60,1	66,9	49,1
Er i tvil, vet ikke	15,2	12,7	22,7	19,3	14,3	9,7	16,8
Ubesvart	6,0	5,6	4,3	2,7	4,5	8,3	9,9
ANTALL KVINNER	1219	277	257	187	129	101	268
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	99,9	100,1	99,9	100,0
Mer	14,0	16,6	16,3	10,7	12,4	6,9	14,9
Mindre	8,8	10,5	12,5	6,4	7,8	5,9	6,7
Som i dag	52,1	52,3	43,2	63,6	57,4	62,4	45,9
Er i tvil, vet ikke	15,5	15,9	17,1	15,5	12,4	16,8	14,6
Ubesvart	9,6	4,7	10,9	3,7	10,1	7,9	17,9

Tabellen viser at over halvparten av studentene er fornøyd med graden av pensumretting slik den er. Minst tilbøyelige til å foreslå endringer er studentene ved NTH der to av tre synes å være fornøyd med tingenes tilstand. Mest innstilt på økt pensumretting er de mannlige jusstudentene, mens mennene ved SV og HF i Oslo er de som i størst grad ønsker mindre pensumretting. Om vi ser bort fra jusstudentene, peker ikke alltid endringsønskene i samme retning. Blant de mannlige HF-studentene er det like mange tilhengere av økt pensumretting som det er tilhengere av minsket pensumretting. Denne polariseringen henger trolig sammen med forskjeller mellom fagene, noe vi vil komme tilbake til seinere.

Tabell 4.2 Ønske om pensumretting av undervisningen etter alder. Prosent.

	Alle	Alder						Uopp-gitt
		17- 20 år	21- 22 år	23- 24 år	25- 26 år	27- 32 år	33 år og over	
ABSOLUTTE TALL	2584	280	521	454	391	493	432	13
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	()
Mer	13,2	17,1	15,5	12,6	13,3	12,4	9,5	()
Mindre	9,6	5,4	9,2	10,8	12,3	11,2	7,2	()
Som i dag	54,2	55,7	59,3	54,8	52,4	51,9	50,7	()
Er i tvil, vet ikke	15,3	16,8	13,1	13,2	14,3	17,2	17,8	()
Ubesvart	7,7	5,0	2,9	8,6	7,7	7,3	14,8	()

Det er en tendens til at de yngste studentene i noe større grad ønsker økt pensumretting enn de eldste. Dette kan tolkes som at de yngste studentene søker faste holdepunkter og er mindre sikre enn de eldste, noe som slett ikke er overraskende. En annen, men beslektet forklaring er at de aller yngste studentene har et større ønske om "matnyttig" undervisning som relateres direkte til målet om å ta eksamen, mens de noe eldre studentene i større grad søker alternative faglige tilnæringsmåter som et supplement til den pensumorienterte undervisningen.

Alder og studietrinn vil naturligvis henge nøye sammen, og mye av aldersforskjellene i tabell 4.2 vil kunne forklares av at vi har med studenter på ulike trinn å gjøre. En nærmere analyse viser ganske riktig at interessen for mer pensumrettet undervisning er størst blant studenter på grunn- og mellomfagsnivå. 15,8 prosent av disse studentene ønsker en mer pensumrettet undervisning, mot 9,8 prosent av studentene på høyere nivå. Denne forskjellen er særlig sterk ved HF-fakultetene, mat-nat og ved NTH, mens det ved SV er en omvendt tendens. Blant jusstudentene er interessen for mer pensumrettet undervisning like sterk på begge nivåer.

Tabell 4.3 Ønske om pensumretting av undervisningen etter yrkesaktivitet. Prosent.

	Alle	Antall timer inntektsgivende arbeid pr. uke					Uopp- gitt
		0 timer	1-7 timer	8-15 timer	16-30 timer	31 t. og over	
ABSOLUTTE TALL	2595	1227	306	359	318	341	44
SUM PROSENT	100,1	99,9	100,0	99,9	100,0	99,9	100,1
Mer	13,3	15,4	11,1	12,5	14,8	7,6	9,1
Mindre	9,6	7,5	11,1	14,5	12,6	7,3	11,4
Som i dag	54,2	56,2	60,5	55,4	46,2	48,4	47,7
Er i tvil, vet ikke	15,3	13,9	10,8	11,7	17,6	24,9	20,5
Ubesvart	7,7	6,9	6,5	5,8	8,8	11,7	11,4

Selv om de som ikke har inntektsgivende arbeid er mest positive til økt pensumretting av undervisningen, er det ingen klar og entydig sammenheng mellom yrkesaktivitet og holdning til pensumretting. Først og fremst viser tabellen at de som jobber 16 timer eller mer pr. uke for en stor del er i tvil om dette spørsmålet, noe som kan tolkes som at de ikke kjenner undervisningstilbudet godt nok. Tabellen viser også at det i alle kategorier av yrkesaktive finnes grupper med ulike interesser og at disse gruppene er omtrent like store. Det er bare blant de ikke-arbeidende at holdningene går i en bestemt retning.

4.2 Frihet i pensumvalg

Valgfrihet i pensumvalg er nær beslektet med pensumretting av undervisningen, selv om det ene spørsmålet angår undervisningen og det andre pensumet. Økt valgfrihet i pensumvalget vil måtte resultere i mindre pensumretting av undervisningen dersom det ikke følges opp med en tilsvarende utvidelse av undervisningstilbudet. Dersom vi ikke forutsetter noen slik utvidelse, skulle vi forvente en negativ sammenheng mellom ønske om pensumretting og holdning til frihet i pensumvalg.

Tabell 4.4 Ønske om frihet i pensumvalg etter studium og kjønn. Prosent.

	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH	Bergen
		HF	SV	Jus	Mat. nat.	siv. ing.	HF
ANTALL							
KVINNER OG MENN	2584	419	464	374	437	461	429
SUM PROSENT	100,0	100,0	99,9	100,0	99,9	100,0	100,1
Større	26,5	31,7	26,9	21,7	21,7	22,1	35,0
Mindre	2,1	3,1	4,1	0,8	1,1	0,7	2,8
Som i dag	53,2	48,9	50,6	62,3	57,0	60,7	40,1
Er i tvil, vet ikke	10,2	10,3	10,1	12,0	13,7	7,8	7,5
Ubesvart	8,0	6,0	8,2	3,2	6,4	8,7	14,7
ANTALL MENN	1365	142	207	187	308	360	161
SUM PROSENT	100,0	100,0	99,9	99,9	100,1	100,0	100,0
Større	27,1	33,1	30,9	26,7	23,4	22,5	34,8
Mindre	2,1	2,1	5,3	1,6	1,0	0,8	3,7
Som i dag	54,6	48,6	47,3	56,1	58,1	61,7	44,7
Er i tvil, vet ikke	9,6	8,5	11,6	12,8	12,7	6,4	5,6
Ubesvart	6,6	7,7	4,8	2,7	4,9	8,6	11,2
ANTALL KVINNER	1219	277	257	187	129	101	268
SUM PROSENT	99,9	100,0	99,9	99,9	100,1	100,0	100,0
Større	25,9	31,0	23,7	16,6	17,8	20,8	35,1
Mindre	2,1	3,6	3,1	-	1,6	-	2,2
Som i dag	51,6	49,1	53,3	68,4	54,3	57,4	37,3
Er i tvil, vet ikke	10,8	11,2	8,9	11,2	16,3	12,9	8,6
Ubesvart	9,5	5,1	10,9	3,7	10,1	8,9	16,8

Svært få ønsker mindre valgfrihet. Dette gjelder uansett studium og kjønn. Omlag én av fire ønsker mer valgfrihet, mens drøyt halvparten er fornøyd med tingenes tilstand. En av ti studenter er i tvil om spørsmålet. Tabellen bekrefter for øvrig vår tidligere hypotese. Det er ved de fakultetene der ønsket om mindre pensumretting av undervisningen kommer sterkest til uttrykk at ønsket om større valgfrihet er sterkest, nemlig ved SV- og HF-fakultetene. Samtidig var det betydelige grupper ved disse fakultetene som ønsket mer pensumretting. Dette forholdet gjør det nødvendig å se nærmere på fag og studietrinn for å finne fram til hvor skillelinjene i disse spørsmålene går.

Det mest interessante ved tabell 4.4 er at ønsket om større frihet i pensumvalget kommer klarest til uttrykk ved HF-fakultetene der man skulle forvente at det fantes en viss valgfrihet allerede i utgangspunktet. Ved realfagene, jus og NTH, der studieopplegg og pensum

er fastere lagt opp, er endringsønskene mindre uttalt. Det noe spesielle resultatet på SV kan skyldes en skjev kjønns sammensetning ved enkelte av fagene. Det mannsdominerte sosialøkonomi-studiet, som er relativt fast strukturert, vil trolig trekke i retning av ønske om økt valgfrihet, mens det kvinneedominerte sosialpedagogikk-studiet, der studentinnflytelsen er sterk, vil trekke i retning av tilfredshet med opplegget.

Vi konfronteres med ulike studiekulturer når spørsmålet om frihet i pensumvalg stilles. Svarene vil trolig avspeile holdninger og ideologier i vel så stor grad som realiteter. Når ønsket om økt valgfrihet kommer så sterkt til uttrykk ved HF-fakultetene, henger dette trolig sammen med en overordnet oppfatning om at en viss valgfrihet og mulighet til individuell tilpasning skal være til stede ved disse studiene. Spørsmålet om grad av valgfrihet vil derfor i større grad relateres til dette hovedsynet enn til den faktiske prosentandel av samlet sidetall som studentene selv kan velge.

Tabell 4.5 Ønske om frihet i pensumvalg etter alder. Prosent.

	Alle	Alder						Uopp- gitt
		17- 20 år	21- 22 år	23- 24 år	25- 26 år	27- 32 år	33 år og over	
ABSOLUTTE TALL	2584	280	521	454	391	493	432	13
SUM PROSENT	100,0	100,1	99,9	100,0	100,0	99,9	100,0	()
Større	26,5	22,9	27,4	27,5	30,9	28,6	19,9	()
Mindre	2,1	1,8	2,3	1,8	2,6	2,4	1,4	()
Som i dag	53,2	60,7	55,7	52,4	50,4	52,5	50,2	()
Er i tvil,								
vet ikke	10,2	10,4	10,7	9,7	7,9	10,1	11,8	()
Ubesvart	8,0	4,3	3,8	8,6	8,2	6,3	16,7	()

På samme måte som de aller yngste studentene ønsket mer pensumretting av undervisningen er de også i minst grad innstilt på mer frihet i pensumvalget. Samtidig viser tabellen at de aller eldste synes å innta samme holdning som de aller yngste. Mest utbredt er ønsket om økt valgfrihet i aldersgruppen 25-26 år.

I forbindelse med spørsmålet om pensumretting av undervisningen så vi at det var en nøye sammenheng mellom alder og studietrinn når det gjaldt holdningene. En rimelig hypotese ville være at vi fant en tilsvarende sammenheng i forbindelse med spørsmålet om valgfrihet. Tabellen nedenfor viser imidlertid at dette ikke uten videre er tilfelle.

Tabell 4.6 Ønske om frihet i pensumvalg etter studium og studietrinn. Prosent.

	Studium						
	Alle studier	Oslo				NTH	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.	siv. ing.	
ALLE PÅ GRUNN- OG MELLOMFAGSNIVA	1567	279	241	275	294	193	285
SUM PROSENT	100,1	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1
Større	28,4	35,1	30,3	19,6	20,7	22,3	40,7
Mindre	2,2	3,2	3,7	0,7	0,7	0,5	3,9
Som i dag	52,5	46,2	47,7	63,3	60,5	62,2	37,2
Er i tvil, vet ikke	11,7	12,2	11,2	13,1	15,0	11,9	6,7
Ubesvart	5,3	3,2	7,1	3,3	3,1	3,1	11,6
ALLE PÅ HØYERE NIVA	948	125	208	88	132	270	125
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Større	23,8	25,6	24,0	27,3	25,0	22,2	21,6
Mindre	2,0	3,2	4,8	1,1	1,5	0,7	0,0
Som i dag	56,9	59,2	56,7	61,4	51,5	59,3	52,0
Er i tvil, vet ikke	8,0	7,2	8,7	9,1	11,4	5,2	9,6
Ubesvart	9,3	4,8	5,8	1,1	10,6	12,6	16,8

Sett under ett er studentene på det laveste studietrinnet noe mer innstilt på økt frihet i pensumvalget enn de øvrige studentene. Når vi ser på hvert enkelt lærested endres imidlertid dette inntrykket. På SV- og HF-fakultetene styrkes inntrykket av at studentene på det laveste trinnet ønsker størst valgfrihet. På jus og mat-nat er forholdet motsatt. Som en foreløpig konklusjon kan vi si at ønsket om valgfrihet styrkes over tid ved de fastere strukturerte studiene, mens det avtar ved studier med løsere struktur.

Tabell 4.7 Ønske om frihet i pensumvalg etter yrkesaktivitet. Prosent.

	Alle	Antall timer inntektsgivende arbeid pr. uke					
		0 timer	1-7 timer	8-15 timer	16-30 timer	31 t. og over	Uopp- gitt
ABSOLUTTE TALL	2595	1227	306	359	318	341	44
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,1	99,9	99,9	100,0	100,0
Større	26,5	24,7	30,7	32,0	28,6	20,8	31,8
Mindre	2,1	2,6	1,0	1,9	2,2	1,2	4,5
Som i dag	53,2	55,3	55,6	50,4	48,4	52,2	43,2
Er i tvil, vet ikke	10,2	9,8	6,9	10,3	11,3	13,8	9,1
Ubesvart	7,9	7,6	5,9	5,3	9,4	12,0	11,4

Størst ønske om frihet i pensumvalg finner vi blant de som jobber inntil 30 timer pr. uke, mens de ikke-arbeidende og heltidsarbeidende er minst interessert i økt valgfrihet. Ønsket om individuell tilpasning synes å ha størst gjennomslagskraft blant de studentene som deler tiden noenlunde likt mellom studier og inntektsgivende arbeid. Dette resultatet er slett ikke overraskende.

4.3 Studentmedvirkning

Tabell 4.8 Ønske om tilrettelegging for studentmedvirkning, diskusjon og samtale i undervisningen etter studium og kjønn. Prosent.

	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.		
ANTALL							
KVINNER OG MENN	2584	419	464	374	437	461	429
SUM PROSENT	99,9	99,9	100,1	100,0	100,0	100,1	100,0
Mer medvirkning	45,3	40,6	44,2	69,0	38,2	40,1	43,4
Mindre medvirkning	1,3	2,6	1,3	0,8	1,6	0,7	0,9
Som i dag	33,2	37,2	31,9	18,2	41,0	39,3	29,6
Er i tvil, vet ikke	12,5	13,8	14,9	9,1	13,0	11,1	12,6
Ubesvart	7,6	5,7	7,8	2,9	6,2	8,9	13,5
ANTALL MENN	1365	142	207	187	308	360	161
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0	99,9	100,0
Mer medvirkning	43,7	40,8	44,4	66,8	38,6	38,6	39,8
Mindre medvirkning	1,4	3,5	0,5	1,1	2,3	0,8	0,6
Som i dag	34,8	34,5	29,5	20,9	40,6	39,7	36,0
Er i tvil, vet ikke	14,3	16,2	20,8	9,6	14,0	12,2	14,9
Ubesvart	5,8	4,9	4,8	1,6	4,5	8,6	8,7
ANTALL KVINNER	1219	277	257	187	129	101	268
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,0	100,0	100,1	99,9	99,9
Mer medvirkning	47,1	40,4	44,0	71,1	37,2	45,5	45,5
Mindre medvirkning	1,2	2,2	1,9	0,5	-	-	1,1
Som i dag	31,5	38,6	33,9	15,5	41,9	37,6	25,7
Er i tvil, vet ikke	10,5	12,6	10,1	8,6	10,9	6,9	11,2
Ubesvart	9,7	6,1	10,1	4,3	10,1	9,9	16,4

Nær halvparten av studentene ønsker at forholdene legges bedre til rette for studentmedvirkning i undervisningen. Det siktes her til deltakelse i faglige diskusjoner og samtaler. Et helt ubetydelig antall ønsker mindre diskusjon og samtaler, mens en tredel er fornøyd med situasjonen slik den er. Ved jus, NTH og HF i Bergen er kvinnene mer innstilt på slik medvirkning enn mennene, ved de øvrige lærestedene finner vi ikke slike forskjeller mellom kjønnene. Jusstudentene skiller seg ut som særlig opptatt av dette spørsmålet. Når to av tre jusstudenter ønsker mer diskusjon og samtaler, må dette tolkes som et uttrykk for den spesielle situasjonen ved fakultetet. Overfylte forelesninger og kurs fører til en anonymisering av studentene. Denne anonymiseringen oppleves som et stort problem. Viljen til økt deltakelse er likevel tilstede dersom forholdene ble lagt bedre til rette. Jentene på jus ser dessuten ut til å være særlig innstilt på slike tiltak.

Tabell 4.9 Ønske om tilrettelegging for studentmedvirkning i undervisningen etter alder. Prosent.

		Alder						
		Alle	17- 20 år	21- 22 år	23- 24 år	25- 26 år	27- 32 år	33 år og over
								Uopp- gitt
ANTALL								
KVINNER OG MENN	2584	280	521	454	391	493	432	13
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	100,1	100,0	100,0	100,0	()
Mer medvirkning	45,3	48,2	54,1	47,4	48,3	42,4	31,7	()
Mindre medvirkning	1,3	0,7	0,8	0,7	1,5	2,2	1,9	()
Som i dag	33,2	35,0	30,9	30,2	32,5	34,3	37,7	()
Er i tvil,								
vet ikke	12,5	11,1	10,7	12,8	11,8	14,8	12,5	()
Ubesvart	7,6	5,0	3,5	9,0	5,9	6,3	16,2	()
ANTALL MENN	1365	148	276	277	227	286	141	10
SUM PROSENT	100,0	100,0	99,9	99,9	100,1	100,0	100,0	()
Mer medvirkning	43,7	39,2	50,4	44,0	46,3	42,0	36,2	()
Mindre medvirkning	1,4	0,7	1,4	0,7	1,8	2,1	1,4	()
Som i dag	34,8	41,2	33,3	33,9	35,7	33,9	33,3	()
Er i tvil,								
vet ikke	14,3	15,5	12,3	12,6	11,0	17,5	16,3	()
Ubesvart	5,8	3,4	2,5	8,7	5,3	4,5	12,8	()
ANTALL KVINNER	1219	132	245	177	164	207	291	3
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,1	100,0	99,9	100,0	100,2	()
Mer medvirkning	47,1	58,3	58,4	52,5	51,2	43,0	29,6	()
Mindre medvirkning	1,2	0,8	-	0,6	1,2	2,4	2,1	()
Som i dag	31,5	28,0	28,2	24,3	28,0	34,8	39,9	()
Er i tvil,								
vet ikke	10,5	6,1	9,0	13,0	12,8	11,1	10,7	()
Ubesvart	9,7	6,8	4,5	9,6	6,7	8,7	17,9	()

De eldste studentene er minst innstilt på et større tilbud av diskusjon og samtaler i forbindelse med undervisningen. Kanskje er det i denne aldersgruppen at studentmedvirkningen i utgangspunktet er størst? Forskjellen mellom kjønnene innen de ulike aldersgruppene er betydelig. For kvinnene er interessen klart synkende med alderen, mens den synes å være noe mer stabil for mennenes del. De yngste jentene kommer i en særstilling, hele 58 prosent av dem er innstilt på mer diskusjon og samtale i forbindelse med undervisningen. Trolig gjenfinner vi her en del av jentene fra jus og NTH. Omvendt er det for de aller yngste av guttene. Tallene kan tyde på at jentene opplever anonymiteten i rollen som fersk student som et større problem enn guttene. Kan dette bety at

de yngste guttene i større grad enn jentene ønsker å bevare anonymiteten for å skjule usikkerhet, mens jentene på sin side ønsker å tre ut av anonymiteten og styrke selvtilliten og den faglige sikkerheten?

På samme måte som de yngste studentene er mest innstilt på økt studentmedvirkning er det de som studerer fag på lavere trinn som i størst grad etterlyser diskusjon og samtaler. Dette gjelder særlig NTH, HF i Bergen og SV. På HF i Oslo er forholdet motsatt, mens det ikke er noen sammenheng mellom studietrinn og holdning til diskusjoner og samtaler på jus og mat-nat.

Tabell 4.10 Ønske om tilrettelegging for studentmedvirkning i undervisningen etter yrkesaktivitet. Prosent.

		Antall timer inntektsgivende arbeid pr. uke					
		0 timer	1-7 timer	8-15 timer	16-30 timer	31 t. og over	Uopp- gitt
ABSOLUTTE TALL	2595	1227	306	359	318	341	44
SUM PROSENT	100,1	100,0	100,1	100,0	100,1	100,0	100,0
Mer medvirkning	45,2	46,0	55,6	51,0	44,7	29,6	25,0
Mindre medvirkning	1,3	1,3	1,0	1,1	1,6	1,5	2,3
Som i dag	33,4	34,4	29,4	30,6	32,4	35,2	47,7
Er i tvil, vet ikke	12,6	10,8	8,5	13,4	12,9	21,4	13,6
Ubesvart	7,6	7,5	5,6	3,9	8,5	12,3	11,4

Mest innstilt på samtaler og diskusjoner i tilknytning til undervisningen er de som jobber mellom én og 7 timer pr. uke. Etter dette daler interessen med økningen i antall arbeidstimer. Dette må forklares ut fra deltidsstudentenes og de heltidsarbeidernes arbeidssituasjon. De har trolig selv mindre overskudd til å delta aktivt i undervisningen. Tallene kan også støtte en hypotese om at disse studentene i større grad enn heltidsstudentene er brukere av undervisningstilbudet og i mindre grad bidragsyttere i forbindelse med utviklingen av et faglig miljø.

4.4 Yrkesretting og praktisk trening

Begrepene "yrkesretting" og "praktisk trening" krever noen innledende kommentarer. De betyr neppe det samme i ulike studier og behøver heller ikke å henge sammen med hverandre. Mer praktisk trening i studiet behøver ikke å innebære større grad av yrkesretting. Spørsmålet om yrkesretting har nær sammenheng med situasjonen på arbeidsmarkedet. Økte problemer med å få jobb for kandidater fra et bestemt studium reiser naturlig nok spørsmålet om studiet er godt nok tilpasset kravene fra arbeidsmarkedet. Et ønske om mer praktisk trening kan være et svar på dette, men det kan også ha sammenheng med behov for endringer i selve studiemåten.

Tabell 4.11 Ønske om yrkesretting og praktisk trening etter studium og kjønn. Prosent.

	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH	Bergen
		HF	SV	Jus	Mat. nat.	siv. ing.	HF
ANTALL							
KVINNER OG MENN	2584	419	464	374	437	461	429
SUM PROSENT	99,9	100,0	99,9	100,0	99,9	99,9	100,0
Mer	47,8	49,6	40,3	65,2	41,6	46,2	47,1
Mindre	1,5	2,1	1,9	0,8	0,9	1,3	1,9
Som i dag	30,0	25,8	33,2	20,9	39,1	33,6	25,6
Er i tvil, vet ikke	12,5	14,6	15,9	10,4	12,4	10,6	10,7
Ubesvart	8,1	7,9	8,6	2,7	5,9	8,2	14,7
ANTALL MENN	1365	142	207	187	308	360	161
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	100,1	100,0
Mere	46,6	43,0	44,4	66,3	43,8	45,0	38,5
Mindre	1,8	2,1	2,9	1,6	1,0	1,4	3,1
Som i dag	33,0	31,7	31,9	21,4	38,6	35,6	32,3
Er i tvil, vet ikke	12,4	15,5	15,5	9,1	12,0	10,6	14,3
Ubesvart	6,2	7,7	5,3	1,6	4,5	7,5	11,8
ANTALL KVINNER	1219	277	257	187	129	101	268
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9
Mer	49,2	53,1	37,0	64,2	36,4	50,5	52,2
Mindre	1,1	2,2	1,2	-	0,8	1,0	1,1
Som i dag	26,7	22,7	34,2	20,3	40,3	26,7	21,6
Er i tvil, vet ikke	12,6	14,1	16,3	11,8	13,2	10,9	8,6
Ubesvart	10,3	7,9	11,3	3,7	9,3	10,9	16,4

Snaut halvparten av studentene ønsker mer vekt på yrkesrettet eller praktisk trening innenfor faget. Jusstudentene er særlig opptatt av dette spørsmålet, mens SV- og realfagsstudentene er de som er minst interessert i en øket vektlegging på dette. Tabellen viser at det er visse kjønnsforskjeller når det gjelder dette spørsmålet: kvinnene på HF og NTH er mer interessert enn mennene, mens det omvendte er tilfelle på SV og realfag. Her har vi trolig med forskjeller mellom de ulike fagene å gjøre. Kjønnssammensetningen er som kjent svært skjev i enkelte fag. Definisjonen av begrepene yrkesretting og praktisk trening vil dessuten variere sterkt fra fag til fag, noe som har stor betydning for hvordan man besvarer et slikt spørsmål.

Tabell 4.12 Ønske om yrkesretting og praktisk trening etter alder og kjønn.
Prosent.

	Alle	Alder						Uopp- gitt
		17- 20 år	21- 22 år	23- 24 år	25- 26 år	27- 32 år	33 år og over	
ANTALL								
KVINNER OG MENN	2584	280	521	454	391	493	432	13
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	100,0	100,1	99,9	100,0	()
Mer	47,8	50,4	56,2	50,0	53,7	43,6	33,1	()
Mindre	1,5	1,4	1,2	0,9	2,6	2,2	0,9	()
Som i dag	30,0	31,1	26,7	30,6	27,4	30,8	34,3	()
Er i tvil, vet ikke	12,5	12,1	12,1	10,1	9,5	15,8	14,6	()
Ubesvart	8,1	5,0	3,8	8,4	6,9	7,5	17,1	()
ANTALL MENN	1365	148	276	277	227	286	141	10
SUM PROSENT	100,0	100,1	100,0	100,1	100,0	99,9	100,0	()
Mer	46,6	45,3	51,4	47,7	50,7	44,4	34,0	()
Mindre	1,8	1,4	1,8	1,1	2,6	2,4	1,4	()
Som i dag	33,0	38,5	30,1	33,6	33,5	31,1	34,8	()
Er i tvil, vet ikke	12,4	10,8	14,9	9,4	6,2	16,1	17,0	()
Ubesvart	6,2	4,1	1,8	8,3	7,0	5,9	12,8	()
ANTALL KVINNER	1219	132	245	177	164	207	291	3
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	100,1	99,9	100,0	99,9	()
Mer	49,2	56,1	61,6	53,7	57,9	42,5	32,6	()
Mindre	1,1	1,5	0,4	0,6	2,4	1,9	0,7	()
Som i dag	26,7	22,7	22,9	26,0	18,9	30,4	34,0	()
Er i tvil, vet ikke	12,6	13,6	9,0	11,3	14,0	15,5	13,4	()
Ubesvart	10,3	6,1	6,1	8,5	6,7	9,7	19,2	()

Tabellen viser at de eldste studentene, uansett kjønn, er minst positive til yrkesretting og praktisk trening i forbindelse med undervisningen. Dette må kunne forklares ut fra at det er i disse gruppene vi finner flest studenter med erfaring fra yrkeslivet. Disse vil ikke ha de samme behovene som studenter uten tilsvarende bakgrunn. Mens kjønnsforskjellene er ganske påtakelige i aldersgruppene inntil 26 år, ser de ut til å forsvinne når vi tar for oss de to øverste aldersgruppene. De yngste jentene er langt mer positive til yrkesretting og praktisk trening enn de jevnaldrende guttene, men denne forskjellen forsvinner altså med tiden.

Dersom vi ser på ønske om yrkesretting og praktisk trening etter studietrinn, finner vi at dette varierer sterkt fra studium til studium. På HF er det grunn- og mellomfagsstudentene som i størst grad etterlyser

slik trening. Behovet ser imidlertid ut til å avta med tiden. For språkfagenes del kan dette forklares med at mange opplever grunn- eller mellomfaget som utilstrekkelig i yrkeslivet fordi det i for liten grad dekker daglig praktisk språk. På SV og jus er utviklingen motsatt. Der øker interessen for yrkesretting og praktisk trening etterhvert som studiet nærmer seg slutten. Dette må sees i forhold til de jobbene studentene kan forvente å få. SV- og jusstudentene har ofte typiske saksbehandlerjobber i utsikt, og utdanningen passer ikke i alle tilfelle like godt til det slike jobber innebærer. Jurister, sosiologer og sosialøkonomer er godt skolert innen sitt fagområde, men de har ikke fått noen opplæring i administrative rutiner og saksbehandlerpraksis. Filologene kan kanskje oppleve overgangen fra studium til yrke som noe mindre problematisk, spesielt hvis de planlegger å ta pedagogisk seminar med tanke på en undervisningsjobb.

Tabell 4.13 Ønske om yrkesretting og praktisk trening etter yrkesaktivitet. Prosent.

	Alle	Antall timer inntektsgivende arbeid pr. uke					Uopp- gitt
		0 timer	1-7 timer	8-15 timer	16-30 timer	31 t. og over	
ABSOLUTTE TALL	2595	1227	306	359	318	341	44
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,1	99,9	99,9	100,1	100,0
Mer	47,7	50,8	45,8	53,8	46,2	34,9	36,4
Mindre	1,5	1,5	2,0	1,9	0,6	2,1	0,0
Som i dag	30,1	28,5	34,3	28,1	30,8	32,0	38,6
Er i tvil, vet ikke	12,6	11,9	10,8	11,1	12,9	17,9	13,6
Ubesvart	8,1	7,3	7,2	5,0	9,4	13,2	11,4

Akkurat som når det gjaldt økt studentmedvirkning i undervisningen gjennom diskusjoner og samtaler er de heltidsarbeidende minst innstilt også på yrkesretting og praktisk trening. Dette må vi selvsagt se i lys av denne gruppens arbeidssituasjon og praktiske erfaring. Å ha en deltidsjobb ser derimot ikke ut til å svekke interessen for yrkesretting og praktisk trening. Størst interesse finner vi nemlig i den gruppe som jobber mellom 8 og 15 timer pr. uke. Dette kan henge sammen med at de deltidsarbeidende ofte har jobber uten relevans for studier og videre yrkesplaner, mens de heltidsarbeidende kanskje allerede i en viss utstrekning sitter i stillinger som ligger nær opp til et framtidig arbeidsfelt. Et eksempel på dette siste fenomenet er ansatte innen politi- og lensmannsetaten som studerer jus og ansatte i skoleverket som har cand.mag.-graden og som nå studerer hovedfag.

4.5 Oppgaveskriving

Tabell 4.14 Ønske om oppgaveskriving med kommentarer og rettleiding fra lærer etter studium og kjønn. Prosent.

	Studium						
	Alle studier	Oslo				NTH	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.	siv. ing.	
ANTALL							
KVINNER OG MENN	2584	419	464	374	437	461	429
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	99,9	100,0	99,9	100,1
Mer	36,4	40,6	37,7	54,5	35,9	16,7	36,6
Mindre	3,7	1,4	2,6	-	3,7	12,1	1,4
Som i dag	46,9	43,0	44,0	40,6	47,1	60,7	44,3
Er i tvil, vet ikke	5,8	8,1	7,5	2,7	7,8	2,8	5,4
Ubesvart	7,2	6,9	8,2	2,1	5,5	7,6	12,4
ANTALL MENN	1365	142	207	187	308	360	161
SUM PROSENT	99,9	99,9	99,9	100,0	99,9	100,1	100,0
Mer	33,6	39,4	39,1	55,1	33,8	16,4	34,8
Mindre	5,0	2,1	2,4	-	3,2	13,1	1,9
Som i dag	50,1	41,5	45,9	40,6	51,9	60,6	47,2
Er i tvil, vet ikke	5,6	9,9	7,2	2,7	7,8	2,5	6,2
Ubesvart	5,6	7,0	5,3	1,6	3,2	7,5	9,9
ANTALL KVINNER	1219	277	257	187	129	101	268
SUM PROSENT	100,0	100,1	100,0	100,0	100,2	100,0	100,0
Mer	39,5	41,2	36,6	54,0	41,1	17,8	37,7
Mindre	2,3	1,1	2,7	-	4,7	8,9	1,1
Som i dag	43,3	43,7	42,4	40,6	35,7	61,4	42,5
Er i tvil, vet ikke	5,9	7,2	7,8	2,7	7,8	4,0	4,9
Ubesvart	9,0	6,9	10,5	2,7	10,9	7,9	13,8

Her er forskjellen mellom lærestedene særlig iøyenfallende. Størst er interessen for oppgaveskriving ved jus der over halvparten av studentene etterlyser et utvidet tilbud. Ordningen med obligatoriske fakultetsoppgaver fungerer ikke etter intensjonene sålenge studentene ikke kan regne med å få oppgavene tilbake med rettelser og kommentarer. Fakultetet er i en umulig situasjon når det på den ene siden understreker overfor studentene viktigheten av å skrive oppgaver og på den andre siden ikke kan tilby skikkelig oppfølging. At studentene ved jus innser viktigheten av skriftlige oppgaver understrekes ved at ikke en eneste av dem ønsker mindre oppgaveskriving.

I rak motsetning til jus står NTH. Bare én av seks studenter ønsker mer oppgaveskriving. Ved NTH finner vi også den eneste gruppen av betydning som ønsker mindre oppgaveskriving. Ved de øvrige fakultetene ønsker omlag 40 prosent av studentene mere oppgaveskriving. Kvinnene kan synes å være noe mere positive til oppgaveskriving enn mennene, bortsett fra på SV og jus.

Tabell 5.15 Ønske om oppgaveskriving med kommentarer og rettleiding fra lærer etter alder og kjønn. Prosent.

		Alder						
	Alle	17- 20 år	21- 22 år	23- 24 år	25- 26 år	27- 32 år	33 år og over	Uopp- gitt
ANTALL								
KVINNER OG MENN	2584	280	521	454	391	493	432	13
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,1	99,9	100,0	99,9	100,0	()
Mer	36,4	42,5	40,1	30,4	39,1	39,1	28,5	()
Mindre	3,7	3,6	6,0	4,4	3,1	2,4	2,5	()
Som i dag	46,9	45,0	47,4	53,3	45,5	44,6	44,9	()
Er i tvil, vet ikke	5,8	3,9	3,5	4,8	7,2	6,9	7,9	()
Ubesvart	7,2	5,0	3,1	7,0	5,1	6,9	16,2	()
ANTALL MENN								
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,1	100,1	100,0	99,9	100,1	()
Mer	33,6	39,2	35,9	25,6	34,8	36,0	31,2	()
Mindre	5,0	4,7	7,6	6,9	4,0	2,1	4,3	()
Som i dag	50,1	47,3	51,1	55,6	48,9	49,3	44,7	()
Er i tvil, vet ikke	5,6	4,1	3,3	5,1	6,6	7,3	7,8	()
Ubesvart	5,6	4,7	2,2	6,9	5,7	5,2	12,1	()
ANTALL KVINNER								
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,1	100,0	100,0	100,1	99,9	()
Mer	39,5	46,2	44,9	37,9	45,1	43,5	27,1	()
Mindre	2,3	2,3	4,1	0,6	1,8	2,9	1,7	()
Som i dag	43,3	42,4	43,3	49,7	40,9	38,2	45,0	()
Er i tvil, vet ikke	5,9	3,8	3,7	4,5	7,9	6,3	7,9	()
Ubesvart	9,0	5,3	4,1	7,3	4,3	9,2	18,2	()

I alle aldersgrupper unntatt blant de aller eldste er kvinnene mer positivt innstilt til oppgaveskriving enn mennene. Interessen kan dessuten se ut til å avta noe med alderen, men resultatet er langt fra entydig på dette punktet. Aldersgruppen 23-24 år skiller seg ut som mindre positiv enn de øvrige gruppene under 33 år uten at vi her kan finne noen rimelig forklaring på dette.

Dersom vi tar utgangspunkt i studietrinn i stedet for alder, finner vi at studenter på de lavere trinnene i større grad enn viderekomne studenter etterlyser mere oppgaveskriving. Særlig gjelder dette på jus og mat-nat. På NTH finner vi likevel et noe annet mønster. Der er andelen som ønsker mindre oppgaveskriving størst blant 1. og 2. årsstudentene. Vi kan her tydelig se forskjellen mellom utdanningsinstitusjonene. Satt på spissen kunne vi si at NTH-studentene raskt suges inn i et velsmurt utdanningsmaskineri som kan bli litt vel effektivt for enkelte, mens de ferske jusstudentene sliter seg gjennom en ensom tilværelse der kravene er store og tilbudene små.

Tabell 4.16 Ønske om oppgaveskriving med kommentarer og rettleiding fra lærer etter yrkesaktivitet. Prosent.

	Alle	Antall timer inntektsgivende arbeid pr. uke					
		0 timer	1-7 timer	8-15 timer	16-30 timer	31 t. og over	Uopp- gitt
ABSOLUTTE TALL	2595	1227	306	359	318	341	44
SUM PROSENT	99,9	100,1	100,0	100,0	99,9	100,0	100,0
Mer	36,3	35,9	36,3	41,5	39,6	31,1	25,0
Mindre	3,7	4,2	3,6	3,6	2,2	2,6	11,4
Som i dag	46,9	49,3	46,1	45,7	44,0	43,4	45,5
Er i tvil, vet ikke	5,8	4,6	7,8	4,7	5,3	10,3	4,5
Ubesvart	7,2	6,1	6,2	4,5	8,8	12,6	13,6

Studenter som jobber mellom 8 og 30 timer pr. uke ser ut til å være særlig innstilt på en økning i tilbudet om oppgaveskriving. Kanskje er oppgaveskriving en arbeidsform som passer særlig godt nettopp for denne gruppen studenter. Denne gruppen kan i mindre grad enn de som ikke jobber i det hele tatt dra nytte av det øvrige undervisningstilbudet. Selvstendig arbeid med skriftlige oppgaver og oppfølging i form av rettleiding og kommentarer fra lærer kan lettere kombineres med deltidsarbeid enn å følge forelesninger. Oppgaveskriving med oppfølging gir dessuten en utmerket anledning til å teste kunnskapene. Mye tyder på at deltidsstudenter vil ha særlig behov for slik evaluering underveis i studiet.

4.6 Seminarer og lærerledede kollokvier

Tabell 4.17 Ønske om tilbud om seminarer og lærerledede kollokvier etter studium og kjønn. Prosent.

	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH	Bergen
		HF	SV	Jus	Mat. nat.	siv. ing.	HF
ANTALL							
KVINNER OG MENN	2584	419	464	374	437	461	429
SUM PROSENT	100,1	99,9	100,0	100,1	100,0	100,0	100,1
Utvidet	48,9	48,7	43,5	76,2	48,1	37,5	44,1
Innskrenket	1,4	2,1	1,3	0,3	1,8	0,9	2,1
Som i dag	28,0	28,6	35,6	11,8	34,3	24,9	30,1
Er i tvil, vet ikke	13,4	13,6	10,8	7,5	10,5	25,4	11,0
Ubesvart	8,4	6,9	8,8	4,3	5,3	11,3	12,8
ANTALL MENN	1365	142	207	187	308	360	161
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1	99,9	100,1
Utvidet	47,3	47,9	46,4	71,1	46,8	36,1	46,0
Innskrenket	1,6	2,8	1,4	0,5	2,3	1,1	1,9
Som i dag	29,8	34,5	34,3	15,5	35,4	27,2	31,7
Er i tvil, vet ikke	14,8	9,2	12,6	10,2	11,4	25,8	9,9
Ubesvart	6,5	5,6	5,3	2,7	4,2	9,7	10,6
ANTALL KVINNER	1219	277	257	187	129	101	268
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	100,0	100,1	100,0	100,0
Utvidet	50,7	49,1	41,2	81,3	51,2	42,6	42,9
Innskrenket	1,2	1,8	1,2	-	0,8	-	2,2
Som i dag	25,9	25,6	36,6	8,0	31,8	16,8	29,1
Er i tvil, vet ikke	11,7	15,9	9,3	4,8	8,5	23,8	11,6
Ubesvart	10,4	7,6	11,7	5,9	7,8	16,8	14,2

Halvparten av studentene ønsker et utvidet tilbud av seminarer og lærerledede kollokvier, mens et helt ubetydelig antall ønsker en reduksjon i slike tilbud. Jusstudentene er igjen i en særstilling i det 71 prosent av mennene og 81 prosent av kvinnene ønsker et større tilbud. Dette spørsmålet er igjen en bekreftelse på de vanskelige forholdene ved dette fakultetet. Tilbudet om kurs fungerer ikke etter intensjonene på jus fordi søkningen er altfor stor. På den måten får kursene mer preg av å være forelesninger og studentene mister den anledningen til nærmere kontakt med lærerne som kursene var ment å gi. De overfylte kursene egner seg dessuten dårlig til samtaler og diskusjon med aktiv deltakelse fra studentenes side. Savnet av slike tilbud er allerede dokumentert i tabell 4.8.

Også ved de øvrige lærestedene finnes det et relativt stort udekket behov for seminarer og kollokvier. Størst synes det å være ved Mat-Nat og HF i Oslo mens det er minst ved NTH. NTH-studentene skiller seg imidlertid ut ved at én av fire er i tvil om spørsmålet. Dette kan henge sammen med selve spørsmålsformuleringen. Begrepene seminar og kollokvium er nok fremmede for en rekke av NTH-studentene.

Tabell 4.18 Ønske om tilbud om seminarer og lærerledede kollokvier etter alder. Prosent.

	Alle	Alder						Uopp- gitt
		17- 20 år	21- 22 år	23- 24 år	25- 26 år	27- 32 år	33 år og over	
ABSOLUTTE TALL	2584	280	521	454	391	493	432	13
SUM PROSENT	100,1	99,9	99,9	100,0	100,1	99,9	100,0	()
Utvidet	48,9	43,9	53,7	47,8	54,0	50,5	41,2	()
Innskrenket	1,4	0,7	1,3	1,5	2,6	1,2	1,2	()
Som i dag	28,0	25,0	25,7	30,6	28,6	31,6	25,0	()
Er i tvil,								
vet ikke	13,4	23,2	14,8	11,5	9,0	9,9	14,8	()
Ubesvart	8,4	7,1	4,4	8,6	5,9	6,7	17,8	()

Interessen synes å være minst blant de aller yngste og de aller eldste. Dette er nok en bekreftelse på at disse aldersgruppene er minst tilbøyelige til å foreslå endringer i undervisningstilbudet. Størst synes interessen å være blant de som er mellom 21 og 22 og 25 og 26 år. Aldersgruppa 23-24 år skiller seg igjen ut på samme måte som den gjorde det når det gjaldt oppgaveskriving. Sett under ett er det bare små forskjeller mellom viderekomne studenter og studenter på lavere nivå når det gjelder dette spørsmålet. Tar vi for oss hver enkelt lærested, finner vi likevel at viderekomne HF-studenter i langt større grad enn grunn- og mellomfagsstudenter etterlyser et utvidet seminar- og kollokvietilbud.

Tabell 4.19 Ønske om tilbud om seminarer og lærerledede kollokvier etter yrkesaktivitet. Prosent.

	Alle	Antall timer inntektsgivende arbeid pr. uke					Uopp- gitt
		0 timer	1-7 timer	8-15 timer	16-30 timer	31 t. og over	
ABSOLUTE TALL	2595	1227	306	359	318	341	44
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0
Utvidet	48,8	48,2	53,3	54,3	52,8	39,6	31,8
Innskrenket	1,4	1,7	0,3	0,8	2,5	0,9	2,3
Som i dag	28,0	28,5	29,1	29,5	25,2	24,9	38,6
Er i tvil, vet ikke	13,4	13,9	10,8	10,6	10,4	20,2	11,4
Ubesvart	8,3	7,7	6,5	4,7	9,1	14,4	15,9

De heltidsarbeidende er ofte i tvil om dette spørsmålet, noe som nok henger sammen med at de kjenner det eksisterende undervisningstilbudet dårligere enn andre grupper. Arbeidssituasjonen gjør at de ikke har anledning til å utnytte det i særlig utstrekning. Størst etterspørsel etter denne typen tilbud finner vi blant de som jobber inntil 30 timer pr. uke.

4.7 Tilrettelegging for selvstudier

Tabell 4.20 Ønske om tilrettelegging for selvstudier etter studium og kjønn. Prosent.

	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.		
ANTALL							
KVINNER OG MENN	2584	419	464	374	437	461	429
SUM PROSENT	100,1	99,9	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0
Ja	19,1	23,6	18,5	17,1	18,5	17,6	19,1
Nei	49,5	42,0	50,6	56,7	55,4	50,5	42,0
I tvil	19,8	23,6	18,5	17,1	17,4	21,3	20,5
Ubesvart	11,7	10,7	12,3	9,1	8,7	10,6	18,4
ANTALL MENN	1365	142	207	187	308	360	161
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1	100,0
Ja	19,0	20,4	21,7	20,3	19,8	16,7	16,8
Nei	50,5	43,7	46,9	52,4	54,5	51,7	48,4
I tvil	20,2	24,6	21,3	16,6	18,2	21,7	19,9
Ubesvart	10,3	11,3	10,1	10,7	7,5	10,0	14,9
ANTALL KVINNER	1219	277	257	187	129	101	268
SUM PROSENT	100,0	100,1	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ja	19,1	25,3	16,0	13,9	15,5	20,8	20,5
Nei	48,3	41,2	53,7	61,0	57,4	46,5	38,1
I tvil	19,3	23,1	16,3	17,6	15,5	19,8	20,9
Ubesvart	13,3	10,5	14,0	7,5	11,6	12,9	20,5

19 prosent av studentene ønsker mer tilrettelegging av studiene for selvstudier, mens halvparten svarer "nei" på spørsmålet. 20 prosent er i tvil. Dette spørsmålet kan i større grad enn de foregående oppfattes som kontroversielt. En tilrettelegging for selvstudier kan gå på bekostning av utviklingen og bevaringen av et aktivt studiemiljø. At man svarer "nei" på spørsmålet om studiet bør legges om for å passe bedre til selvstudier, kan ikke bare tolkes som at svarerne personlig ikke har behov for en slik omlegging eller at studiet allerede er godt nok tilrettelagt for selvstudier. Det kan like gjerne bety at de generelt er imot tiltak som vil gjøre det lettere å studere på egenhånd fordi dette kan føre til en desintegrasjon av studiemiljøet på lengre sikt.

Det er blant kvinnene på HF i Oslo at interessen for selvstudiumsopplegg er størst, mens den er minst blant kvinnene på jus. Ellers er det grunn til å merke seg at det i det fast strukturerte NTH-systemet finnes en like sterk interesse for opplegg for selvstudium som ved de øvrige lærestedene.

Tabell 4.21 Ønske om tilrettelegging for selvstudier etter alder. Prosent.

	Alle	Alder						Uopp- gitt
		17- 20 år	21- 22 år	23- 24 år	25- 26 år	27- 32 år	33 år og over	
ABSOLUTTE TALL	2584	280	521	454	391	493	432	13
SUM PROSENT	100,1	100,1	100,0	100,0	100,0	100,1	100,0	()
Ja	19,1	24,3	16,3	17,4	21,5	19,7	17,6	()
Nei	49,5	48,6	52,8	52,0	50,9	50,3	41,4	()
I tvil	19,8	20,4	24,2	20,7	16,9	18,7	16,7	()
Ubesvart	11,7	6,8	6,7	9,9	10,7	11,4	24,3	()

Det er blant de aller yngste studentene at vi finner den største interessen for opplegg for selvstudium. Noe overraskende er det kanskje at vi ikke finner en større andel blant de eldste studentene ettersom det er blant disse at yrkesfrekvensen er høyest.

Tabell 4.22 Ønske om tilrettelegging for selvstudier etter studium og studietrinn. Prosent.

	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.		
ALLE PÅ GRUNN- OG MELLOMFAGSNIVA	1567	279	241	275	294	193	285
SUM PROSENT	100,1	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0
Ja	22,3	30,5	17,4	17,5	22,1	21,8	23,5
Nei	47,5	36,9	50,6	55,3	54,4	49,2	39,3
I tvil	21,1	24,7	20,3	18,5	17,7	23,3	22,5
Ubesvart	9,2	7,9	11,6	8,7	5,8	5,7	14,7
ALLE PÅ HØYERE NIVA	948	125	208	88	132	270	125
SUM PROSENT	100,0	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0
Ja	14,3	10,4	20,2	14,8	12,1	14,8	9,6
Nei	54,9	56,8	53,8	63,6	60,6	51,5	49,6
I tvil	18,4	23,2	16,3	14,8	15,9	19,6	19,2
Ubesvart	12,4	9,6	9,6	6,8	11,4	14,1	21,6

Dette er et av de spørsmålene der studietrinn slår sterkest ut. Det er på de lavere studietrinnene at vi finner den sterkeste interessen for selvstudier. Forskjellen mellom studiestedene er imidlertid betydelige. Forskjellen mellom studiestedene er imidlertid betydelige. På HF-fakultetene er interessen for slike opplegg 2-3 ganger så sterk på de lavere nivåene som den er blant de viderekomne. Også ved mat-nat og NTH går tendensen i samme retning, men er likevel noe svakere. SV-fakultetet er eneste undervisningssted der tendensen er motsatt.

Tabell 4.23 Ønske om tilrettelegging for selvstudier etter yrkesaktivitet. Prosent.

	Alle	Antall timer inntektsgivende arbeid pr. uke					Uopp- gitt
		0 timer	1-7 timer	8-15 timer	16-30 timer	31 t. og over	
ABSOLUTTE TALL	2595	1227	306	359	318	341	44
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0
Ja	19,0	18,5	12,4	16,4	24,2	25,2	15,9
Nei	49,6	51,3	57,5	52,9	45,9	38,7	34,1
I tvil	19,7	19,6	21,6	22,0	16,4	18,2	25,0
Ubesvart	11,6	10,6	8,5	8,6	13,5	17,9	25,0

Her ser vi en klar og forventet tendens til at det er de som jobber mest som i størst grad etterspør opplegg for selvstudier. Minst er interessen blant de som jobber inntil 7 timer pr. uke. Noe uventet etterspør de ikke-arbeidende selvstudiumsopplegg i større grad enn de deltidsarbeidende som jobber inntil 15 timer. Dette kan være en indikasjon på at det blant de ikke-arbeidende finnes en del studenter som har andre forpliktelser, i første rekke omsorgsarbeid.

4.8 Ønsket eksamensfrekvens

Tabell 4.24 Ønsket eksamensfrekvens etter studium og kjønn. Prosent.

	Studium						
	Alle studier	Oslo				NTH	Bergen
		HF	SV	Jus	Mat. nat.	siv. ing.	HF
ANTALL							
MENN OG KVINNER	2584	419	464	374	437	461	429
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,1	100,1	99,9	100,0	100,0
Ønsker større mellomrom	5,4	4,8	2,4	3,5	8,7	9,1	3,7
Ønsker mindre mellomrom	20,9	31,7	31,7	12,6	10,3	10,8	27,3
Foretrekker nåværende ordning	56,2	43,4	46,1	75,7	62,2	63,6	48,7
Er i tvil, vet ikke	14,0	14,6	16,2	7,8	14,4	14,3	15,6
Ubesvart	3,5	5,5	3,7	0,5	4,3	2,2	4,7
ANTALL MENN	1365	142	207	187	308	360	161
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	100,0	99,9	99,9	99,9
Ønsker større mellomrom	6,8	4,9	3,4	6,4	9,7	8,9	3,1
Ønsker mindre mellomrom	17,8	26,8	34,3	16,0	9,7	10,8	21,7
Foretrekker nåværende ordning	59,0	46,5	43,5	70,1	63,3	64,4	57,1
Er i tvil, vet ikke	13,4	16,2	14,0	7,5	14,6	13,9	13,7
Ubesvart	2,9	5,6	4,8	-	2,6	1,9	4,3
ANTALL KVINNER	1219	277	257	187	129	101	268
SUM PROSENT	100,1	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1
Ønsker større mellomrom	3,9	4,7	1,6	0,5	6,2	9,9	4,1
Ønsker mindre mellomrom	24,3	34,3	29,6	9,1	11,6	10,9	30,6
Foretrekker nåværende ordning	53,1	41,9	48,2	81,3	59,7	60,4	43,7
Er i tvil, vet ikke	14,6	13,7	17,9	8,0	14,0	15,8	16,8
Ubesvart	4,2	5,4	2,7	1,1	8,5	3,0	4,9

Et solid flertall av studentene ønsker å beholde nåværende eksamensordning, men tilfredsheten er ikke like stor i alle grupper. Mest fornøyd er jusstudentene. Dette må ses på bakgrunn av at man der fikk en ny og etterlengtet studieordning høsten 1984. Overgangen fra 3

avdelinger til 5 med årlige eksamener har tydeligvis blitt godt mottatt. I den grad det er misnøye på jus, gjelder nok dette i første rekke viderekomne studenter som følger den gamle studieordningen og ønsker kortere mellomrom mellom eksamenene.

Minst fornøyd med eksamensfrekvensen er HF- og SV-studentene som særlig etterlyser kortere mellomrom mellom eksamenene. Dette er ikke særlig overraskende ettersom det for de fleste av disse studienes del er relativt langt mellom eksamenene, særlig når man har nådd hovedfagsnivå. På NTH og mat-nat er det et visst innslag av studenter som ønsker færre eksamener. Dette reflekterer studieopplegget ved disse lærestedene på en rimelig måte.

Tabell 4.25 Ønsket eksamensfrekvens etter alder og kjønn. Prosent.

		Alder						
	Alle	17- 20 år	21- 22 år	23- 24 år	25- 26 år	27- 32 år	33 år og over	Uopp- gitt
ANTALL								
KVINNER OG MENN	2584	280	521	454	391	493	432	13
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,1	100,0	100,0	100,1	100,0	()
Ønsker større mellomrom	5,4	6,8	5,4	5,3	7,4	3,9	4,6	()
Ønsker mindre mellomrom	20,9	17,1	16,5	16,7	24,6	27,0	22,5	()
Foretrekker nåværende ordning	56,2	50,0	62,8	63,9	55,5	52,1	49,8	()
Er i tvil, vet ikke	14,0	22,1	12,7	10,4	10,2	13,2	18,3	()
Ubesvart	3,5	3,9	2,7	3,7	2,3	3,9	4,9	()
ANTALL MENN	1365	148	276	277	227	286	141	10
SUM PROSENT	99,9	100,1	100,0	99,9	99,9	99,9	100,0	()
Ønsker større mellomrom	6,8	9,5	6,5	5,4	10,1	5,6	4,3	
Ønsker mindre mellomrom	17,8	16,9	14,9	14,4	17,2	22,4	22,7	()
Foretrekker nåværende ordning	59,0	43,9	64,1	66,4	59,0	55,9	56,7	()
Er i tvil, vet ikke	13,4	25,7	14,1	10,1	11,0	11,5	13,5	()
Ubesvart	2,9	4,1	0,4	3,6	2,6	4,5	2,8	()
ANTALL KVINNER	1219	132	245	177	164	207	291	3
SUM PROSENT	100,1	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	()
Ønsker større mellomrom	3,9	3,8	4,1	5,1	3,7	1,4	4,8	()
Ønsker mindre mellomrom	24,3	17,4	18,4	20,3	34,8	33,3	22,3	()
Foretrekker nåværende ordning	53,1	56,8	61,2	59,9	50,6	46,9	46,4	()
Er i tvil, vet ikke	14,6	18,2	11,0	10,7	9,1	15,5	20,6	()
Ubesvart	4,2	3,8	5,3	4,0	1,8	2,9	5,8	()

Dersom vi ser bort fra de aller yngste og de aller eldste studentene, som ofte er i tvil, ser det ut til at ønsket om kortere mellomrom mellom eksamenene stiger med alderen. At den yngste aldersgruppen har en større andel med tvilere, må ses i sammenheng med at de har mindre erfaring med eksamensordningene. Når andel som er i tvil også er høy blant de eldste kvinnene, tyder dette på at det i denne gruppen finnes mange ferske studenter.

I mange studier kommer eksamenene relativt tett i begynnelsen, mens fagenhetene blir større mot slutten. Dette gjelder særlig HF- og SV-fagene, noe som forklarer at de eldste studentene er mer innstilt på hyppigere eksamener. Dersom vi ser tallene i forhold til studietrinn, finner vi at det særlig er hovedfagsstudentene ved HF og SV i Oslo som ønsker kortere mellomrom mellom hver eksamen, det vil i praksis si at de ønsker flere eksamener enn den ene avsluttende. Blant NTH-studentene, og til dels også realfagsstudentene, gjør en helt annen tendens seg gjeldende. Der er de viderekomne studentene stort sett svært fornøyd med studieordningen og eksamensfrekvensen slik den er, mens studenter på lavere trinn i større grad ønsker endring. 1. og 2. årsstudentene på NTH heller i retning av å ville ha hyppigere eksamen, mens realfagsstudentene på begynnernivå er splittet, noe som trolig kan forklares ut fra forskjeller mellom fagene.

Tabell 4.26 Ønsket eksamensfrekvens etter yrkesaktivitet. Prosent.

Er det for store eller for små mellomrom mellom eksamenene?	Alle	Antall timer inntektsgivende arbeid pr. uke						Uopp-gitt
		0 timer	1-7 timer	8-15 timer	16-30 timer	31 t. og over		
ABSOLUTE TALL	2595	1227	306	359	318	341		44
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,1	100,1	100,0	100,0		100,0
Ønsker større mellomrom	5,4	5,6	4,6	7,8	3,5	4,4		9,1
Ønsker mindre mellomrom	20,8	20,5	15,4	18,7	30,5	21,1		15,9
Foretrekker nåværende ordning	56,3	56,1	64,7	56,3	52,8	53,4		50,0
Er i tvil, vet ikke	13,9	14,5	11,8	13,1	9,4	18,5		18,2
Ubesvart	3,5	3,3	3,6	4,2	3,8	2,6		6,8

Tabellen viser to særlig interessante trekk. Den høye andelen av heltidsarbeidende som er i tvil tyder på at disse studentene ikke bare kjenner undervisningstilbudet dårlig, men at de også har mindre bestemte oppfatninger om eksamenssystemet. Kan dette tolkes som at en unormalt stor andel av denne gruppen ikke når fram til eksamen? Det andre interessante funnet er at over 30 prosent av dem som jobber mellom 16 og 30 timer pr. uke ønsker eksamen oftere. Her er dessuten andelen som er i tvil lavere enn for de øvrige gruppene. De som jobber "full tid" har altså sterkere meninger om dette spørsmålet enn andre grupper, og holdningene går i en bestemt retning. Å kombinere studier med 2-4 hele arbeidsdager pr. uke er krevende. Behovet for å måle studieprogresjonen

kan oppleves som særlig sterkt. Noe tilsvarende så vi når det gjaldt spørsmålet om oppgaveskriving med kommentarer og rettleiding fra lærer. Dersom tendensen til å kombinere inntektsgivende arbeid og studier holder seg, eller kanskje til og med øker, kan man i en rekke fag oppleve at kravet om mindre fagenheter og kortere tidsrom mellom hver eksamen kommer sterkere til uttrykk. Innen en del fag vil man da oppleve at ikke bare studentmassens sammensetning endres, men at endringer i studiestruktur og undervisningsopplegg tvinger seg fram.

4.9 Endringsønsker innen de enkelte fagene

Etter å ha gjennomgått de ulike endringsønskene etter lærested, kjønn, alder, studietrinn og yrkesaktivitet, vil vi nå ta for oss holdningene slik de kommer til uttrykk på hvert enkelt fag. For å forenkle framstillingen vil vi ikke presentere alle svarkategoriene for hvert av spørsmålene, men heller nøye oss med å ta ut hovedtallene. I praksis vil dette si at vi bare tar med andelen som ønsker økning i tilbudet hvis andelen som ønsker et mindre tilbud er ubetydelig. Dette gjelder spørsmålene om frihet i pensumvalg, studentmedvirkning i form av diskusjon og samtaler, yrkesretting og praktisk trening, oppgaveskriving med rettleiding og seminar- og kollektivtilbud. Når det gjelder spørsmålene om eksamensfrekvens og pensumretting av undervisningen, tar vi med ytterpolene, mens vi for spørsmålet om selvstudier bare tar med de som ønsker tilrettelegging for slike studier. Alle disse spørsmålene vil så bli sett under ett slik at vi lettere kan finne fram til bestemte mønstre i holdningene ved hvert enkelt fag.

Tabell 4.27 Endringsønsker blant HF-studentene i Oslo og Bergen.
Prosent.

	Alle	Histo- rie	Nor- disk	Eng- elsk	Fransk
ANTALL HF-STUDENTER OSLO OG BERGEN	813	279	225	185	124
Mer pensumretting av undervisning	15,6	11,8	14,7	14,1	28,2
Mindre pensumretting av undervisning	10,5	8,2	8,4	20,0	4,8
Mer frihet i pensumvalg	33,5	24,7	40,4	51,9	12,9
Mer studentmedvirkning/diskusjon/samtale	42,7	36,9	40,9	48,1	50,8
Mer yrkesretting og praktisk trening	49,4	26,2	49,8	66,5	75,8
Mer oppgaveskriving med rettleiding	39,6	35,5	51,6	29,2	42,7
Utvidet seminar-/kollokvietilbud	47,6	49,5	54,7	31,9	54,0
Tilrettelegging for selvstudier	21,6	15,1	20,0	29,7	27,4
Lengre tidsrom mellom hver eksamen	4,3	2,2	3,1	8,6	4,8
Kortere tidsrom mellom hver eksamen	30,5	24,0	36,0	36,2	26,6
ANTALL HF-STUDENTER OSLO	404	124	114	92	74
Mer pensumretting av undervisning	17,3	18,5	12,3	13,0	28,4
Mindre pensumretting av undervisning	12,1	10,5	10,5	19,6	8,1
Mer frihet i pensumvalg	32,2	26,6	35,1	52,2	12,2
Mer studentmedvirkning/diskusjon/samtale	41,3	39,5	40,4	41,3	45,9
Mer yrkesretting og praktisk trening	50,5	26,6	50,0	64,1	74,3
Mer oppgaveskriving med rettleiding	41,6	37,1	58,8	29,3	37,8
Utvidet seminar-/kollokvietilbud	49,8	58,1	54,4	37,0	44,6
Tilrettelegging for selvstudier	24,3	25,8	16,7	23,9	33,8
Lengre tidsrom mellom hver eksamen	5,0	3,2	1,8	8,7	8,1
Kortere tidsrom mellom hver eksamen	32,9	31,5	36,0	38,0	24,3
ANTALL HF-STUDENTER BERGEN	409	155	111	93	50
Mer pensumretting av undervisning	13,9	6,5	17,1	15,1	28,0
Mindre pensumretting av undervisning	8,8	6,5	6,3	20,4	-
Mer frihet i pensumvalg	34,7	23,2	45,9	51,6	14,0
Mer studentmedvirkning/diskusjon/samtale	44,0	38,4	41,4	54,8	58,0
Mer yrkesretting og praktisk trening	48,4	25,8	49,5	68,8	78,0
Mer oppgaveskriving med rettleiding	37,7	34,2	44,1	29,0	50,0
Utvidet seminar-/kollokvietilbud	45,5	42,6	55,0	26,9	68,0
Tilrettelegging for selvstudier	19,1	6,5	23,4	35,5	18,0
Lengre tidsrom mellom hver eksamen	3,7	1,3	4,5	8,6	-
Kortere tidsrom mellom hver eksamen	28,1	18,1	36,0	34,4	30,0

Det mest iøyenfallende trekket ved tabellen er hvor små forskjellene er mellom de to universitetene. Ved begge universitetene utmerker historie seg som et fag der endringsønskene generelt er svakere enn ved de andre fagene. Ved historie i Oslo er det riktignok et stort antall som ønsker en utvidelse i tilbudet om seminarer og kollokvier. På nordisk, og da i noe sterkere grad i Oslo enn i Bergen, er det et utbredt ønske om mer oppgaveskriving med

rettledning og et utvidet seminar- og kollokvietilbud. 36 prosent av nordiskstudentene ved begge universiteter ønsker dessuten å ha eksamen oftere. Halvparten av nordisk-studentene ønsker mer yrkesrettet undervisning og mer praktisk trening. Ønsket om større frihet i pensumvalget kommer sterkere til uttrykk i Bergen enn i Oslo.

De to språkfagene, engelsk og fransk, viser tilsvarende trekk ved begge universiteter. Engelskstudentene ønsker mindre pensumretting og mer valgfrihet, mens franskstudentene ønsker en mer pensumrettet undervisning. Tallene er her nærmest identiske for de to universitetene. Felles for engelsk- og franskstudentene i Oslo og Bergen er dessuten et sterkt ønske om mer yrkesretting og praktisk trening, noe som helst kan tolkes som et utvidet tilbud om språkøvelser. For språkfagene gjelder dessuten at yrkesretting og praktisk trening kan bety nokså forskjellige ting. Praktisk trening kan forstås som større anledning til å snakke språket, noe som ikke nødvendigvis gir uttelling i yrkeslivet. I en lærerjobb vil for eksempel kjennskap til grammatikk og litteratur være vel så avgjørende. Mer studentmedvirkning i undervisningen etterlyses også ved språkfagene, og dette kommer noe sterkere til uttrykk i Bergen enn i Oslo.

Når forskjellen mellom universitetene er så små som de er, tyder dette på at vi mer har å gjøre med fagkulturer enn med institusjonskulturer. Engelskstudiet framstår som relativt strengt strukturert og innrettet mot pensum. Franskstudiet er i så måte engelskstudiets motsetning. Begge språkfagene viser tegn på at undervisningen er mer lærerdominert og mindre praktisk rettet enn det studentene kunne ønske.

En samlande karakteristikk av nordiskstudiet ut fra studentenes ønsker blir at det gir for lite oppfølgende undervisning i form av grupper, seminarer og oppgaveskriving. Ønsket om hyppigere eksamener understreker behovet for evaluering og testing av kunnskaper underveis. Historiestudiet ser ut til å være det av HF-studiene som kommer best ut når studentene setter opp lister over ønsker om endringer i undervisningstilbudet.

Tabell 4.28 Endringsønsker blant SV-studentene i Oslo. Prosent.

	Alle	Sosi- aløko- nomi	Sosio- logi	Peda- go- gikk	Sos.pe- dago- gikk
ANTALL SV-STUDENTER	453	136	168	93	56
Mer pensumretting av undervisning	15,5	14,0	26,8	1,1	8,9
Mindre pensumretting av undervisning	14,3	15,4	13,1	17,2	10,7
Mer frihet i pensumvalg	27,4	33,1	26,8	28,0	14,3
Mer studentmedvirkning/diskusjon/samtale	44,6	51,5	48,8	33,3	33,9
Mer yrkesretting og praktisk trening	40,6	47,8	41,7	33,3	32,1
Mer oppgaveskriving med rettledning	38,9	44,9	51,2	25,8	8,9
Utvidet seminar-/kollokvietilbud	45,0	47,8	45,2	43,0	41,1
Tilrettelegging for selvstudier	18,8	16,9	19,6	21,5	16,1
Lengre tidsrom mellom hver eksamen	2,4	2,2	1,2	4,3	3,6
Kortere tidsrom mellom hver eksamen	32,2	39,0	40,5	23,7	5,4

Det synes å være større innbyrdes forskjeller mellom SV-studiene enn mellom HF-studiene. Dette kan ses i sammenheng med at studiene ved SV-fakultetet er svært ulikt organisert. Likevel følger ikke forskjellene i holdninger alltid disse strukturelle forskjellene. Sosiologi og sosialøkonomi danner ut fra flere av variablene en egen gruppe med pedagogikk og sosialpedagogikk som motpol. Generelt synes endringsønskene å komme svakere fram ved de to siste enn ved de første.

Tilbud om økt studentmedvirkning med diskusjon og samtale, yrkesretting og praktisk trening og oppgaveskriving med rettlledning etterlyses på sosiologi og sosialøkonomi. Studentene ved disse fagene synes også i stor utstrekning å ønske kortere tidsrom mellom hver eksamen. Ikke alle trekkene er like entydige, og det foreligger en tydelig splittelse mellom de som ønsker mer pensumretting av undervisningen og de som ønsker større valgfrihet. Dette kan bare delvis forklares ut fra forskjellige holdninger hos studenter på grunnnivå og de viderekomne studentene. 2. avdelings-studentene på sosialøkonomi er mer innstilt på pensumretting enn de som befinner seg på de lavere nivåene i studiet, men det er ingen forskjell med hensyn til ønske om større frihet i valg av pensum. Blant sosiologistudentene finnes et annet og enda mer komplisert mønster: grunnfagsstudentene er splittet i synet på pensumretting av undervisningen, mens det hersker større enighet om økt frihet i pensumvalget. Hovedfagsstudentene er på sin side for en stor del innstilt på mer pensumrettet undervisning mens de deler seg i synet på valgfrihet. Sosiologi hovedfag er et av de få stedene der det finnes en gruppe av et visst omfang som ønsker mindre valgfrihet; 12,3 prosent ønsker dette, mens 13,7 prosent ønsker større frihet i pensumvalget.

Sosialpedagogikkstudentene og pedagogikkstudentene viser mange fellestrekk når det gjelder endringsønsker, men pedagogikk-studentene har likevel noe sterkere ønsker, særlig når det gjelder mindre pensumretting og mer frihet i pensumvalg, mer oppgaveskriving og kortere tidsrom mellom eksamenene. Sosialpedagogikkstudentene kan ut fra disse tallene karakteriseres som en svært tilfreds gruppe, noe som ikke er overraskende med tanke på den innflytelsen de har på organiseringen av undervisningen.

Tabell 4.29 Endringsønsker blant realfagsstudentene i Oslo. Prosent.

	Alle	Mate- matikk	Infor- matikk	Fysikk
ANTALL REALFAGSSTUDENTER	428	118	105	45
Mer pensumretting av undervisning	11,7	16,9	2,9	8,9
Mindre pensumretting av undervisning	9,8	6,8	3,8	4,4
Større frihet i pensumvalg	22,2	20,3	15,2	11,1
Mer studentmedvirkning/diskusjon/samtale	38,3	42,4	27,6	33,3
Mer oppgaveskrivning med rettleiding	36,0	51,7	19,0	33,3
Mer yrkesretting og praktisk trening	42,1	40,7	39,0	40,0
Utvidet seminar-/kollokvietilbud	48,4	55,1	41,0	37,8
Tilrettelegging for selvstudier	19,2	18,6	23,8	15,6
Lengre tidsrom mellom hver eksamen	8,9	8,5	8,6	8,9
Kortere tidsrom mellom hver eksamen	10,0	5,9	11,4	8,9

	Kjemi	Geo- logi	Bio- logi	Andre realfag
ANTALL REALFAGSSTUDENTER	41	39	54	26
Mer pensumretting av undervisning	14,6	5,1	20,4	15,4
Mindre pensumretting av undervisning	19,5	17,9	13,0	23,1
Større frihet i pensumvalg	31,7	28,2	29,6	38,5
Mer studentmedvirkning/diskusjon/samtale	39,0	33,3	50,0	53,8
Mer oppgaveskrivning med rettleiding	39,0	30,8	35,2	42,3
Mer yrkesretting og praktisk trening	36,6	43,6	48,1	57,7
Utvidet seminar-/kollokvietilbud	58,5	43,6	51,9	50,0
Tilrettelegging for selvstudier	22,0	12,8	16,7	19,2
Lengre tidsrom mellom hver eksamen	7,3	12,8	7,4	11,5
Kortere tidsrom mellom hver eksamen	12,2	2,6	16,7	19,2

Også ved det matematisk-naturvitenskapelige fakultetet er det betydelige forskjeller fagene imellom. På kjemi og biologi er det misnøye i forbindelse med pensumrettingen av undervisningen, men denne misnøyen går i begge retninger. Dette fenomenet henger delvis sammen med forskjeller i holdninger på de ulike nivåene i studiet.

Hovedfagsstudentene på kjemi er særlig innstilt på mindre pensumretting, mens grunnivåstudentene på biologi er av motsatt oppfatning. Det sammensatte holdningsmønsteret kan imidlertid også være et uttrykk for reelle motsetninger studentgruppene i mellom og på tvers av nivåene.

På geologi er tendensene mer entydige og trekker i retning av mindre pensumretting av undervisningen og mer frihet i pensumvalget. Her er det hovedfagsstudentene som gjør utslaget, mens studentene på grunnivå er mer indifferente til disse spørsmålene. Matematikkstudentene ønsker til en viss grad mer pensumretting. Dette bekrefter inntrykket av at det er grunnivåstudentene som er av denne oppfatningen ettersom matematikk for en stor del er et grunntrinnsstudium. I likhet med matematikk-studentene ønsker kjemistudentene en utvidelse av tilbudet om

oppgaveskriving, seminarer og kollokvier. Kjemistudiet domineres også av studenter på grunnnivå.

Informatikk- og fysikkstudentene skiller seg ut på sin måte ved stort sett å ha relativt svake endringsønsker. Informatikk er et fag med mange studenter, og den relativt høye andelen som ønsker tilrettelegging for selvstudier understreker det sterke innslaget av deltidsstudenter.

Realfagsstudenter synes å være godt fornøyd med eksamensfrekvensen. Dette inntrykket holdes ved like når vi ser på hvert enkelt fag. Det er i første rekke andelen av biologistudenter som ønsker hyppigere eksamener som avviker fra det generelle mønsteret.

Tabell 4.30 Endringsønsker blant sivilingeniørstudentene ved NTH. Prosent.

	Alle	Berg A Berg B	Bygg	Elek- tro
ANTALL NTH-STUDENTER	461	47	99	86
Mer pensumretting av undervisning	8,5	17,0	9,1	3,5
Mindre pensumretting av undervisning	6,1	4,3	3,0	11,6
Større frihet i pensumvalg	22,3	23,4	15,2	20,9
Mer studentmedvirkning/diskusjon/samtale	39,9	42,6	42,4	37,2
Mer yrkesretting og praktisk trening	45,6	42,6	58,6	55,8
Mer oppgaveskrivning med rettlledning	16,7	12,8	21,2	15,1
Mindre oppgaveskrivning	12,1	10,6	15,2	9,3
Utvidet seminar-/kollokvietilbud	37,7	34,0	30,3	45,3
Tilrettelegging for selvstudier	17,8	21,3	18,2	14,0
Lengre tidsrom mellom hver eksamen	9,1	17,0	12,1	5,8
Kortere tidsrom mellom hver eksamen	10,8	8,5	5,1	14,0
	Kjemi	Maskin	Almen	Skip
ANTALL NTH-STUDENTER	58	78	54	39
Mer pensumretting av undervisning	8,6	6,4	5,6	15,4
Mindre pensumretting av undervisning	10,3	5,1	5,6	0,0
Større frihet i pensumvalg	32,8	26,9	27,8	10,3
Mer studentmedvirkning/diskusjon/samtale	34,5	41,0	42,6	38,5
Mer yrkesretting og praktisk trening	25,9	44,9	27,8	48,7
Mer oppgaveskrivning med rettlledning	15,5	15,4	14,8	20,5
Mindre oppgaveskrivning	15,5	6,4	9,3	23,1
Utvidet seminar-/kollokvietilbud	46,6	34,6	42,6	30,8
Tilrettelegging for selvstudier	17,2	14,1	22,2	23,1
Lengre tidsrom mellom hver eksamen	5,2	9,0	7,4	7,7
Kortere tidsrom mellom hver eksamen	6,9	15,4	14,8	12,8

Selv om hver avdeling ved NTH har sine særtrekk er det likevel vanskeligere å finne like klare mønstre her som ved de øvrige lærestedene. Noen av avdelingene er dessuten så små slik at man skal være forsiktig med å trekke for bastante konklusjoner på basis av vårt

tallmateriale. Noen trekk synes likevel å gå igjen: Ved de to berglinjene ønsker studentene mer pensumretting av undervisningen, men vil ikke av den grunn gi avkall på friheten i pensumvalg. Bergstudentene ønsker dessuten lengre tidsrom mellom hver eksamen.

Ved de to allmennavdelingene og ved maskin går tendensen i motsatt retning. Der ønsker man først og fremst større frihet i pensumvalget og kortere tidsrom mellom eksamenene. Yrkesretting etterlyses ved bygg- og elektroavdelingene.

NTH er (ved siden av sosialpedagogikk) det eneste lærestedet der vi finner grupper av en viss størrelse som synes de belastes med for mye oppgaveskriving. Det er særlig på skip, kjemi og bygg at denne oppfatningen er utbredt. Samtidig er det omtrent like mange som etterlyser mer oppgaveskriving. Forskjellene synes ikke å følge studietrinn, slik at vi her står overfor en splittelse blant studentene i synet på dette tilbudet.

5 STUDENTENES VURDERING AV EGEN INNSATS OG STUDIEPROGRESJON

Vi har relativt få resultatvariabler i vårt datamateriale, det vil si opplysninger om målbar fremgang i studiene. Vi har for eksempel ingen opplysninger om eksamensresultater eller antall semestre brukt på studier. Vi kan heller ikke si noe om hvem som kommer til å fullføre og hvem som vil avbryte utdannelsen. Det vi har å støtte oss til er opplysninger om utdanning til nå, antall semestre på hovedfag og tidligere avbrudd. I tillegg kommer spørsmålene om studieprogresjon så langt i studiene og studentenes vurdering av hvilken oversikt de har over faget i inneværende semester. Vi vil i dette kapitlet ta for oss en del av disse dataene og forsøke å skape et bilde av studentenes vurdering av egen innsats og progresjon. Dette vil vi se i forhold til sentrale bakgrunnsvariable som studium, kjønn og alder.

5.1 Faglig oversikt

Tabell 5.1 Følelse av faglig oversikt og sikkerhet etter studium og kjønn. Prosent.

Har du brukbar faglig oversikt eller føler du deg usikker?	Studium						
	Alle studier	Oslo				NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.		
ANTALL							
KVINNER OG MENN	2584	419	464	374	437	461	429
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1	100,0	100,1
Sikker på å være i rute	15,1	13,6	15,5	12,6	15,6	16,9	15,9
Nokså sikker på å være i rute	35,0	31,5	30,4	40,6	37,3	41,9	28,9
Usikker på å ha nådd langt nok	37,4	40,1	39,2	37,7	33,9	34,9	38,7
Usikker på å kunne fullføre	7,7	9,1	9,5	6,7	7,8	2,2	11,2
Ubesvart	4,8	5,7	5,4	2,4	5,5	4,1	5,4
ANTALL MENN	1365	142	207	187	308	360	161
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,0	100,1	100,0	100,0	100,1
Sikker på å være i rute	17,8	18,3	15,5	15,0	15,6	20,0	23,0
Nokså sikker på å være i rute	38,9	32,4	33,8	43,9	39,9	43,1	34,2
Usikker på å ha nådd langt nok	34,1	38,7	39,6	33,7	34,1	30,8	30,4
Usikker på å kunne fullføre	5,0	4,2	6,3	5,9	6,2	1,9	7,5
Ubesvart	4,2	6,3	4,8	1,6	4,2	4,2	5,0
ANTALL KVINNER	1219	277	257	187	129	101	268
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	100,0	100,0
Sikker på å være i rute	12,1	11,2	15,6	10,2	15,5	5,9	11,6
Nokså sikker på å være i rute	30,7	31,0	27,6	37,4	31,0	37,6	25,7
Usikker på å ha nådd langt nok	41,1	40,8	38,9	41,7	33,3	49,5	43,7
Usikker på å kunne fullføre	10,7	11,6	12,1	7,5	11,6	3,0	13,4
Ubesvart	5,4	5,4	5,8	3,2	8,5	4,0	5,6

Når vi deler inn materialet etter studium og kjønn, ser vi at det er store forskjeller mellom de ulike gruppernes vurdering av faglig status. Gjennomgående er mannlige studenter sikrere på å være i rute enn kvinnelige. Dersom vi legger sammen de to kategoriene "sikker" og "nokså sikker", ser vi at mennene føler seg sikrere enn kvinnene ved samtlige studier, og ikke bare det: Selv nå vi tar for oss det studiet der andelen "sikre" eller "nokså sikre" menn er lavest (SV: 15,5 prosent + 33,8 prosent), ser vi at det er flere av disse der enn det er "sikre" eller "nokså sikre" kvinner ved noen av de seks studiene. Forskjellen mellom kjønnene er størst ved HF i Bergen og NTH og minst ved SV. Tallene antyder også store institusjonelle forskjeller: Mennene ved HF i Bergen er sikrere enn mennene ved HF i Oslo, mens kvinnene ved HF i Oslo er sikrere enn kvinnene ved HF i Bergen. På samme måte er mennene ved NTH sikrere enn mennene ved mat-nat, mens kvinnene er sikrere enn kvinnene ved NTH.

Dersom vi opererte med gjennomsnittsverdier, ville vi se at variasjonene ikke var så store. Med en skala som går fra 1 for "sikker på å være i rute" til 4 for "usikker på å kunne fullføre studiene", får vi et gjennomsnittstall på 2,4. Den laveste verdien har menn ved NTH med 2,15, mens vi finner den høyeste blant kvinnene ved HF i Bergen (2,62). Gjennomsnittet ligger altså for samtlige grupper et sted mellom de midterste kategoriene.

Riktigere er det kanskje likevel å se på ytterkategoriernes størrelse. Det er disse som gir det beste målet på hvor sammensatt gruppen er. Størst spredning finner vi blant de mannlige HF-studentene i Bergen og blant kvinnene på SV og mat-nat. Minst er spredningen blant kvinnene ved NTH og blant jusstudentene.

Tabell 5.2 Følelse av faglig oversikt og sikkerhet etter alder og kjønn. Prosent.

		Alder						
	Alle	17- 20 år	21- 22 år	23- 24 år	25- 26 år	27- 32 år	33 år og over	Uopp- gitt
ANTALL								
KVINNER OG MENN	2584	280	521	454	391	493	432	13
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,0	99,9	99,9	99,9	100,0	()
Sikker på å være i rute	15,1	7,1	13,4	16,3	17,1	17,4	16,4	()
Nokså sikker på å være i rute	35,0	36,8	41,7	38,3	35,0	30,4	27,8	()
Usikker på å ha nådd langt nok	37,4	44,6	38,2	36,1	37,6	35,9	35,0	()
Usikker på å kunne fullføre	7,7	8,2	4,6	3,7	5,9	9,7	13,9	()
Ubesvart	4,8	3,2	2,1	5,5	4,3	6,5	6,9	()
ANTALL MENN								
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,1	100,0	100,0	100,0	100,0	()
Sikker på å være i rute	17,8	8,1	16,7	20,2	18,5	19,6	20,6	()
Nokså sikker på å være i rute	38,9	39,9	47,1	41,2	37,9	32,2	33,3	()
Usikker på å ha nådd langt nok	34,1	40,5	33,7	31,4	35,7	33,9	31,9	()
Usikker på å kunne fullføre	5,0	7,4	2,2	2,5	3,1	8,0	7,8	()
Ubesvart	4,2	4,1	0,4	4,7	4,8	6,3	6,4	()
ANTALL KVINNER								
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	()
Sikker på å være i rute	12,1	6,1	9,8	10,2	15,2	14,5	14,4	()
Nokså sikker på å være i rute	30,7	33,3	35,5	33,9	31,1	28,0	25,1	()
Usikker på å ha nådd langt nok	41,1	49,2	43,3	43,5	40,2	38,6	36,4	()
Usikker på å kunne fullføre	10,7	9,1	7,3	5,6	9,8	12,1	16,8	()
Ubesvart	5,4	2,3	4,1	6,8	3,7	6,8	7,2	()

De aller yngste studentene er de mest usikre, dette gjelder for kvinner såvel som for menn. i denne aldersgruppen er heller ikke forskjellen mellom kjønnene så veldig stor. Mennenes følelse av usikkerhet ser så ut til å øke sterkt frem mot 23-24 års alderen for siden å avta noe. Kvinnenes følelse av sikkerhet øker moderat fram mot 25-26 års alderen

for så å avta og nærme seg det nivået den hadde blant de aller yngste. De eldste kvinnene er altså like usikre som de yngste, mens dette ikke gjelder for de eldste mennene. Et stort innslag blant de eldste kvinnene av ferske studenter eller studenter med relativt lange avbrudd på grunn av omsorgsplikter kan være en forklaring på dette. Mennene har kanskje i større utstrekning hatt avbrudd i studiene på grunn av inntektsgivende arbeid enn kvinnene. Dette gir kanskje mindre disponering for usikkerhet enn avbrudd i forbindelse med fødsler og pass av barn og kan forklare noe av forskjellen.

Selv om våre tall viser betydelige forskjeller etter studium, alder og kjønn, må vi likevel advare mot altfor vidtrekkende slutninger. Vi beveger oss her i et område der fenomenene ikke så lett lar seg kvantifisere. Faglig oversikt, følelse av sikkerhet om rute med studiene og følelse av usikkerhet på om man har kommet så langt som man burde eller om man kan fullføre studiene; dette er altså sammen relativt upresise spørsmål der det må gis vidt rom for tolkning og der det samtidig må gis forbehold. Man kan være i rute med vanlig progresjon men samtidig ha manglende oversikt, samtidig som man kan følge en egen opptrukket plan som ikke stemmer overens med den normerte og være i rute og ha den oversikten som den egne planen tilsier.

5.2 Studieprogresjon

Hvor pålitelige er våre tall som et mål på studieframgang? Er opplevd sikkerhet et godt uttrykk for reelle muligheter? Eksamensresultater og frafallsprosjenter ville trolig være de beste målene å sette opp mot de resultatene vi til nå har kunnet vise. Om studiefracfall vet vi omtrent ikke noe, om eksamensresultater vet vi derimot noe mer. Vi vet for eksempel at strykprosjenten blant jusstudentene, særlig på de lavere avdelingene, er skremmende høy (Universitetet i Oslo, Eksamensstatistikk) og at resultatene for øvrig også er relativt dårlige. Ut fra svarene på våre spørsmål framstår likevel ikke jusstudentene som spesielt usikre. Både kvinner og menn ligger omtrent på gjennomsnittet.

Vi har ingen tilgjengelig statistikk som viser at kvinner klarer seg spesielt mye dårligere enn menn ved eksamen. Dersom vi ser på de kvinne-dominerte SV-fagene sosialpedagogikk og pedagogikk, finner vi der relativt lave strykprosjenter (12,5 prosent som høyeste strykprosjent ved en enkelt eksamen våren 1984, ingen som strøk ved 12 av 16 eksamener. En gjennomsnittsprosjent på 4 prosent ved pedagogikk, ingen strøk ved sosialpedagogikk. Ingen trakk seg under eksamen.) Ser vi på det mer mannsdominerte sosialøkonomistudiet, finner vi heller ikke der noen spesielt høy strykprosjent, men den var likevel høyere der enn ved de to tidligere nevnte fagene. (Kandidater som strøk eller trakk seg ved 20 av 29 eksamener. Samlet strykprosjent på 7 prosent) Dersom kvinnene stryker i større grad enn mennene på SV, må det altså være ved de mannsdominerte fagene de stryker, for ved de kvinne-dominerte fagene er det uhyre få som stryker overhodet. Om dette mønsteret holder seg ved de andre fakulteter skal vi ikke etterprøve her. Vi vil i stedet se nærmere på andre relevante opplysninger fra vår egen undersøkelse som kan bestyrke eller avkrefte en hypotese om at kvinnene klarer seg dårligere enn mennene. Opplysninger om studieprogresjon må kunne brukes

som en indikator på hvordan studentene klarer seg. Vi har spurt vårt utvalg om de har fulgt normal studieprogresjon så langt i studiene.

Tabell 5.3 Studieprogresjon hittil i studiene etter studium og kjønn. Prosent.

Har du fulgt normal studieprogresjon så langt i studiene?	Alle studier	Studium					
		Oslo				NTH siv. ing.	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.		
ANTALL							
KVINNER OG MENN	2584	419	464	374	437	461	429
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0
Ja, normal progresjon	53,6	41,8	40,5	55,3	47,6	91,1	43,6
Nei, har gått raskere fram	5,3	4,5	7,3	6,7	8,0	0,2	5,6
Nei, har gått seinere fram	36,1	49,4	45,3	35,0	38,9	6,3	43,6
Er i tvil, vet ikke	3,2	2,9	4,7	1,3	3,9	1,3	4,9
Ubesvart	1,7	1,4	2,2	1,6	1,6	1,1	2,3
ANTALL MENN	1365	142	207	187	308	360	161
SUM PROSENT	99,9	99,9	99,9	100,0	99,9	100,0	99,9
Ja, normal progresjon	55,9	39,4	42,0	50,3	46,4	90,0	36,6
Nei, har gått raskere fram	6,8	7,0	8,2	11,2	9,4	0,3	9,3
Nei, har gått seinere fram	32,2	48,6	42,0	35,8	38,0	6,9	46,6
Er i tvil, vet ikke	3,2	2,1	5,8	1,1	4,5	1,7	4,3
Ubesvart	1,8	2,8	1,9	1,6	1,6	1,1	3,1
ANTALL KVINNER	1219	277	257	187	129	101	268
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,0	99,9	100,1	100,0	100,1
Ja, normal progresjon	51,0	43,0	39,3	60,4	50,4	95,0	47,8
Nei, har gått raskere fram	3,7	3,2	6,6	2,1	4,7	-	3,4
Nei, har gått seinere fram	40,5	49,8	47,9	34,2	41,1	4,0	41,8
Er i tvil, vet ikke	3,2	3,2	3,9	1,6	2,3	-	5,2
Ubesvart	1,6	0,7	2,3	1,6	1,6	1,0	1,9

Også denne tabellen viser at det er en forskjell mellom kvinner og menn, men den er likevel langt mindre enn den var når det gjaldt spørsmålet om følelse av oversikt og sikkerhet. Alt i alt går mennene raskere fram enn kvinnene. Flere følger normal studieprogresjon, og flere sier de

går raskere fram enn studieplanen skulle tilsi. Svært mye av disse forskjellene forsvinner likevel når vi ser på de enkelte fagene: for enkelte studier endres bildet faktisk til det motsatte. Ved HF i Bergen, NTH og jus er det en høyere andel blant mennene enn blant kvinnene som går seint fram. Det fenomenet som derimot holder seg konstant er at det ved samtlige studier (unntatt ved NTH) finnes en betydelig gruppe menn som sier at de går raskere fram, mens dette gjelder for betraktelig færre kvinner. Inntrykket av at kvinnene er seinere enn mennene ser ut til å forandres til en forskjell mellom studier. Ved studier der progresjonen er relativt dårlig (HF-fagene og enkelte av SV-fagene) er det en overvekt av kvinner, mens der hvor det store flertallet følger normal progresjon er det få kvinner (NTH). Når vi ikke kontrollerer for studium, vil kvinnene framstå som seinere enn mennene.

Tabell 5.4 Studieprogresjon hittil i studiene etter alder og kjønn. Prosent.

Har du fulgt normal studieprogresjon så langt i studiene?	Alle	Alder						Uopp-gitt
		17-20 år	21-22 år	23-24 år	25-26 år	27-32 år	33 år og over	
ANTALL								
KVINNER OG MENN	2584	280	521	454	391	493	432	13
SUM PROSENT	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	()
Ja, normal progresjon	53,6	76,8	73,7	65,6	52,2	31,0	29,6	()
Nei, har gått raskere fram	5,3	7,1	6,7	7,3	4,9	4,9	1,6	()
Nei, har gått seinere fram	36,1	10,4	15,9	23,8	38,9	58,4	61,1	()
Er i tvil, vet ikke	3,2	3,9	2,9	2,2	2,0	4,3	4,2	()
Ubesvart	1,7	1,8	0,8	1,1	2,0	1,4	3,5	()
ANTALL MENN	1365	148	276	277	227	286	141	10
SUM PROSENT	99,9	99,9	100,0	100,0	99,9	99,9	99,9	()
Ja, normal progresjon	55,9	74,3	74,3	70,4	56,8	29,7	25,5	()
Nei, har gått raskere fram	6,8	7,4	8,7	9,0	5,7	5,6	2,8	()
Nei, har gått seinere fram	32,2	10,8	12,7	18,1	33,0	59,1	62,4	()
Er i tvil, vet ikke	3,2	4,7	3,6	1,4	0,9	4,5	5,7	()
Ubesvart	1,8	2,7	0,7	1,1	3,5	1,0	3,5	()
ANTALL KVINNER	1219	132	245	177	164	207	291	3
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,0	100,0	100,1	100,1	99,9	()
Ja, normal progresjon	51,0	79,5	73,1	58,2	45,7	32,9	31,6	()
Nei, har gått raskere fram	3,7	6,8	4,5	4,5	3,7	3,9	1,0	()
Nei, har gått seinere fram	40,5	9,8	19,6	32,8	47,0	57,5	60,5	()
Er i tvil, vet ikke	3,2	3,0	2,0	3,4	3,7	3,9	3,4	()
Ubesvart	1,6	0,8	0,8	1,1	-	1,9	3,4	()

Naturlig nok synker andelen som har fulgt normal studieprogresjon med alderen. Den synker imidlertid raskere for kvinner enn for menn. For kvinnene finner den største endringen sted fra 23-24 års alderen, mens den for mennenes del kommer et par år senere. For mennene synker andelen så drastisk fra 27 år, mens endringen her er noe mindre for kvinnene. Det er naturlig å se disse to ulike utviklingstrekkene i sammenheng med kjønnsbestemte livsfaseforskjeller og kjønnsrollemønstre. Trolig er det barnefødsler som forklarer en del av det tidlige fallet i andelen som følger normal studieprogresjon blant kvinnene, mens den noe seinere endringen i mønstret for mennenes del nok henger sammen med overgang til lønnet arbeid som hovedbeskjeftigelse. Dette er hypoteser vi vil komme tilbake til i et seinere notat der yrkesaktivitet og omsorgsarbeid vil bli blant hovedtemaene.

5.3 Avbrudd i studiet

Vår andre særlig relevante informasjon om framdrift i studiene knytter seg til spørsmålet om tidligere avbrudd i studiene av minst ett semesters varighet.

Tabell 5.5 Tidligere avbrudd i studiet etter studium og kjønn. Prosent.

	Studium						
	Alle studier	Oslo				NTH	Bergen HF
		HF	SV	Jus	Mat. nat.	siv. ing.	
ANTALL KVINNER							
OG MENN	2584	419	464	374	437	461	429
SUM PROSENT	100,1	100,0	100,0	100,1	100,0	100,0	100,0
Ja	41,4	58,7	59,3	35,3	35,2	8,7	51,7
Nei	56,8	39,6	38,8	63,4	63,4	89,8	45,0
I tvil	0,1	-	-	0,3	-	0,2	-
Ubesvart	1,8	1,7	1,9	1,1	1,4	1,3	3,3
ANTALL MENN	1365	142	207	187	308	360	161
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	100,0	100,0
Ja	37,9	58,5	57,0	35,8	37,3	9,7	61,5
Nei	60,9	38,7	42,5	62,6	62,0	88,6	37,9
Ubesvart	1,2	2,8	0,5	1,6	0,6	1,7	0,6
ANTALL KVINNER	1219	277	257	187	129	101	268
SUM PROSENT	100,1	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1	100,1
Ja	45,3	58,8	61,1	34,8	30,2	5,0	45,9
Nei	52,2	40,1	35,8	64,2	66,7	94,1	49,3
I tvil	0,2	-	-	0,5	-	1,0	-
Ubesvart	2,4	1,1	3,1	0,5	3,1	-	4,9

Tabellen viser at det er flere med slike avbrudd blant kvinner enn blant menn, men igjen endres bildet når vi tar for oss hvert enkelt fakultet eller lærested. Mens det finnes uhyre få med avbrudd ved NTH, er andelen betraktelig høyere ved HF og SV. Ved realfagene, der det er få kvinner, er prosenten som har hatt avbrudd høyere blant menn enn blant kvinner. Ved HF i Bergen, der mennene er få, har kvinnene også en lavere avbruddsfrekvens. Ved HF i Oslo og ved jus er det ingen forskjell mellom kjønnene med hensyn til avbruddsfrekvens, mens SV-fakultetet er det eneste lærestedet der totalinntrykket av at kvinnene oftere har hatt avbrudd enn mennene bevares, men også der ville dette inntrykket trolig endres dersom vi tok for oss hvert enkelt fag. Igjen viser det seg at den høye kvinneandelen ved studier der avbruddsfrekvensen er høy forklarer totalinntrykket av kvinnene som mer tilbøyelige til studieavbrudd enn mennene.

Tabell 5.6 Tidligere studieavbrudd etter alder og kjønn. Prosent.

Har du hatt avbrudd i studiene i ett semester eller mer?	Alle	Alder						Uopp-gitt
		17-20 år	21-22 år	23-24 år	25-26 år	27-32 år	33 år og over	
ANTALL								
KVINNER OG MENN	2584	280	521	454	391	493	432	13
SUM PROSENT	100,1	100,0	100,0	100,0	100,0	99,9	100,0	()
Ja	41,4	11,8	20,7	28,6	41,9	67,5	67,6	()
Nei	56,8	86,4	77,9	70,3	55,8	31,4	28,5	()
I tvil	0,1	0,4	0,2	-	-	-	-	()
Ubesvart	1,8	1,4	1,2	1,1	2,3	1,0	3,9	()
ANTALL MENN	1365	148	276	277	227	286	141	10
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,1	100,0	100,0	100,0	100,0	()
Ja	37,9	11,5	19,6	23,1	37,0	68,2	67,4	()
Nei	60,9	87,8	80,1	75,8	60,8	31,1	29,1	()
Ubesvart	1,2	0,7	0,4	1,1	2,2	0,7	3,5	()
ANTALL KVINNER	1219	132	245	177	164	207	291	3
SUM PROSENT	100,1	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	()
Ja	45,3	12,1	22,0	37,3	48,8	66,7	67,7	()
Nei	52,2	84,8	75,5	61,6	48,8	31,9	28,2	()
I tvil	0,2	0,8	0,4	-	-	-	-	()
Ubesvart	2,4	2,3	2,0	1,1	2,4	1,4	4,1	()

Tabellen gir et enda klarere bilde av kjønnsbestemte livsfaseendringer og kjønnsrollemønstre enn den tilsvarende for studieprogresjonen gjorde. De yngste kvinnene og mennene har omtrent samme andel med tidligere avbrudd. Fra 23-24 års alderen ser vi en markert tendens til avbrudd blant kvinnene, mens denne endringen kommer i neste aldersgruppe for mennenes del. Når vi så tar for oss de to eldste alderskategoriene, viser det seg at andelen med tidligere avbrudd er omtrent identisk for begge kjønn. Vi ser dette i sammenheng med den tidligere lanserte hypotesen om at kvinnene avbryter studiene fra 23-års alderen på grunn av barnefødsler, mens mennene avbryter noe seinere og da først og fremst på grunn av inntektsgivende arbeid. I hvilken grad andre forhold, som for eksempel avtjening av verneplikt, kan spille inn tar vi ikke stilling til her.

5.4 Sammenhengen mellom faglig oversikt og studieprogresjon

Vi vil nå gå over til å se på om det er en sammenheng mellom oversikt over faget og følelse av sikkerhet på den ene siden og studieprogresjon og tidligere studieavbrudd på den andre. En rimelig hypotese ville være at de studentene som har fulgt en normal studieprogresjon er de som har størst følelse av sikkerhet i forhold til faget.

Tabell 5.7 Følelse av faglig oversikt etter studieprogresjon. Prosent.

Har du brukbar faglig oversikt eller føler du deg usikker?	Studieprogresjon					Ubesvart
	Alle	Normal	Raskere	Seinere	I tvil, vet ikke	
ABSOLUTTE TALL	2595	1389	138	940	84	44
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,1	100,0	100,0	100,0
Sikker på å være i rute	15,0	16,6	28,3	10,4	15,5	20,5
Nokså sikker på å være i rute	35,1	40,0	40,6	27,4	29,8	34,1
Usikker på å ha nådd langt nok	37,3	35,6	26,1	41,1	44,0	31,8
Usikker på å kunne fullføre	7,7	3,4	2,9	14,9	8,3	4,5
Ubesvart	4,9	4,3	2,2	6,2	2,4	9,1

Tabellen bekrefter vår hypotese om en sammenheng mellom studieprogresjon og følelse av oversikt og sikkerhet. De som følger normal studieprogresjon er langt sikrere enn de som er seine. Samtidig viser tabellen at en forsering av progresjonen går sammen med en styrking av den opplevde sikkerheten. Vi må her kunne forutsette et samspill mellom de to faktorene, og skal være forsiktige med å trekke raske konklusjoner om årsakssammenhenger. Er det graden av opplevd sikkerhet som bestemmer progresjonen, eller er det slik at progresjonen i seg selv bestemmer følelsen av sikkerhet?

Tabell 5.8 Følelse av faglig oversikt etter tidligere avbrudd i studiene.
Prosent.

Har du brukbar faglig oversikt, eller føler du deg usikker?	Tidligere avbrudd				
	Alle	Ja	Nei	I tvil	Ubesvart
ABSOLUTTE TALL	2595	1073	1474	2	46
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	()	99,9
Sikker på å være i rute	15,0	15,4	14,9	()	13,0
Nokså sikker på å være i rute	35,1	30,5	38,7	()	21,7
Usikker på å ha nådd langt nok	37,3	36,5	37,9	()	39,1
Usikker på å kunne fullføre	7,7	11,3	4,7	()	19,6
Ubesvart	4,9	6,3	3,8	()	6,5

Også mellom tidligere avbrudd og opplevelsen av oversikt og sikkerhet synes det å være en klar sammenheng. Her kan vi kanskje i noe større grad forvente en årsakssammenheng slik at avbrudd svekker følelsen av å være på høyden med de faglige kravene som stilles.

5.5 Bruk av undervisningstilbudet og faglig oversikt

Det neste steget i vår analyse er å se om det er noen sammenheng mellom utnyttningen av undervisningstilbudet og følelsen av sikkerhet.

Tabell 5.9 Følelse av faglig oversikt etter bruk av forelesningstilbudet.
Prosent.

Har du brukbar faglig oversikt eller føler du deg usikker?	Bruk av forelesningstilbudet					
	Alle	Minst 75 %	25- 75 %	Mindre enn 25%	Aldri	Ube- svart
ABSOLUTTE TALL	2595	1266	519	337	326	147
SUM PROSENT	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Sikker på å være i rute	15,0	13,9	15,0	13,9	19,9	16,3
Nokså sikker på å være i rute	35,1	41,5	33,9	28,2	24,2	23,8
Usikker på å ha nådd langt nok	37,3	38,9	40,3	42,4	31,3	15,0
Usikker på å kunne fullføre	7,7	4,3	8,1	12,2	16,9	4,8
Ubesvart	4,9	1,4	2,7	3,3	7,7	40,1

Tabellen viser at andelen som er usikker på å kunne fullføre studiene øker markert ettersom deltakelsen på forelesningene avtar. Blant de som følger 75 prosent av forelesningene eller mer er det 4,3 prosent som tilhører kategorien for de mest usikre, mens andelen for de som aldri

følger forelesningene er hele 16,9 prosent. Andelen som føler at de har best oversikt utvikler seg imidlertid ikke på samme måte etter utnyttingsgrad. Den er faktisk større blant de som aldri følger forelesningene. Dette kan tolkes slik at vi finner et stort antall viderekomne studenter i denne gruppen, og at disse i større grad enn andre er i gang med hovedoppgaveskriving eller liknende og av den grunn nedprioriterer undervisningen. Disse studentene står foran avslutningen av studiene og vil trolig ha en ganske god oversikt over egen faglig status.

Tabell 5.10 Følelse av faglig oversikt etter bruk av rettlledningstilbudet. Prosent.

Har du brukbar faglig oversikt eller føler du deg usikker?	Bruk av rettlledningstilbudet					
	Alle	10 ganger el. mer	3-9 ganger	1-2 ganger	Aldri	Ubesvart
ABSOLUTTE TALL	2595	103	324	594	1445	129
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,0	100,1	100,0	100,1
Sikker på å være i rute	15,0	30,1	24,7	17,5	10,9	14,0
Nokså sikker på å være i rute	35,1	42,7	39,2	35,4	35,0	17,8
Usikker på å ha nådd langt nok	37,3	18,4	28,1	36,4	42,6	20,2
Usikker på å kunne fullføre	7,7	1,9	3,7	7,1	9,3	7,8
Ubesvart	4,9	6,8	4,3	3,7	2,2	40,3

Mønsteret fra forrige tabell gjentar seg i denne, men er her enda mer entydig: Jo større kontakt med lærer for rettlledning, desto større følelse av oversikt og sikkerhet. De to "sikre" kategoriene øker jevnt med antall ganger rettlledning, mens de to "usikre" avtar tilsvarende. Vi skal imidlertid være forsiktig med å trekke konklusjoner om en årsakssammenheng. Det kan nemlig være slik at det er de studentene som i utgangspunktet har størst faglig sikkerhet som benytter seg av rettlledningstilbudet.

Tabell 5.11 Følelse av faglig oversikt etter bruk av lesesal. Prosent.

Har du brukbar faglig oversikt eller føler du deg usikker?	Bruk av lesesal						
	Alle	Nesten hver dag	2-3 dager i uka	Inntil 1 dag i uka	Aldri	Fast plass	Ubesvart
ABSOLUTTE TALL	2595	748	412	312	630	373	120
SUM PROSENT	100,0	99,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1
Sikker på å være i rute	15,0	16,0	8,3	13,1	15,4	23,1	10,0
Nokså sikker på å være i rute	35,1	43,2	38,8	29,2	27,1	37,0	22,5
Usikker på å ha nådd langt nok	37,3	35,8	44,9	44,2	39,7	27,1	21,7
Usikker på å kunne fullføre	7,7	3,3	7,3	10,6	13,7	4,0	9,2
Ubesvart	4,9	1,6	0,7	2,9	4,1	8,8	36,7

Også mellom bruk av lesesal og følelse av oversikt og sikkerhet synes det å være en sammenheng. Sikrest er de som har fast plass og de som bruker lesesalen hver dag, mens innslaget av svært usikre øker med avtakende lesesalsbruk. Også her finner vi imidlertid en relativt stor andel "helt sikre" blant de som aldri bruker lesesalen. Dette kan vi igjen tolke som at det finnes et stort innslag viderekomne studenter som arbeider mye på egenhånd i denne kategorien.

Vi har kunnet påvise tydelige sammenhenger mellom utnytting av lærestedets tilbud og følelse av faglig oversikt og sikkerhet. Vi skal likevel være forsiktige med å tolke dette som årsakssammenhenger. Det er nok riktigere å se på det som uttrykk for et samspill mellom de to faktorene. En kontinuerlig og planmessig bruk av tilbudene styrker nok sikkerheten, men en slik utnytting forutsetter samtidig at en viss sikkerhet finnes. I en undervisningssituasjon der studentene i høy grad er overlatt til seg selv, kreves det en viss oversikt og sikkerhet for å kunne bruke tilbudet. På samme tid som de studentene som bruker en stor del av tilbudet nok får igjen for dette i form av økt følelse av sikkerhet, kan vi også forutsette at de "sikreste" studentene samtidig er de som vet å utnytte tilbudet best.

5.6 Årsaker til usikkerhet

På vårt spørsmål om studentene følte at de hadde fått en brukbar oversikt over faget eller om de følte seg usikre, svarte 37,3 prosent at de var usikre på om de hadde kommet så langt som de burde, mens 7,7 prosent oppga at de var usikre på om de ville være i stand til å fullføre studiene. I alt 45 prosent var altså usikre med hensyn til faglig status og oversikt. Vi ba i spørreskjemaet de som følte seg usikre om å angi årsakene til dette. I dette avsnittet vil vi se nærmere på hvilke grunner til usikkerhet som ble oppgitt og inndele dem etter kjønn og lærested.

Tabell 5.12 Årsaker til usikkerhet blant HF-studentene etter kjønn og lærested. Prosent.

	HF Oslo				HF Bergen		
	Alle	Alle	Menn	Kvinner	Alle	Menn	Kvinner
ALLE USIKRE	420	206	61	145	214	61	153
Dårlig startgrunnlag for studiene	12,6	12,6	13,1	12,4	12,6	9,8	13,7
For stort pensum	34,8	35,0	37,7	33,8	34,6	24,6	38,6
Andre gjøremål							
hindrer pensumlesing	46,9	49,5	45,9	51,0	44,4	44,3	44,4
Ikke tid til							
all undervisning	22,9	30,1	29,5	30,3	15,9	14,8	16,3
Dårlig grunnlag for å følge forelesninger	5,5	5,8	4,9	6,2	5,1	3,3	5,9
Mangler oversikt over faglige krav	28,3	30,1	24,6	32,7	26,6	24,6	27,5
Problemer med konsentrasjon/interesse	11,2	11,2	9,8	11,7	11,2	9,8	11,8

I likhet med hva vi tidligere har kunnet påvise når det gjaldt forslag til endringer i undervisningsopplegget, ser vi også her at HF-studentene i Oslo og i Bergen for en stor del inntar de samme holdningene. Kjønnsskjellene ser heller ikke ut til å slå spesielt sterkt ut. På ett område er imidlertid forskjellene markante: Oslostudentene oppgir langt hyppigere enn Bergenstudentene at de ikke har tid til å følge undervisningen fullt ut. Kan dette forklares ut fra forskjeller i undervisningstilbudets omfang, eller er det innslaget av studenter med inntektsgivende arbeid som varierer?

Viktigste årsak til usikkerhet, uansett lærested og kjønn, er at man ikke har tid til å lese hele pensum på grunn av andre gjøremål. Dette henger selvfølgelig sammen med pensumets størrelse, som er nest viktigste usikkerhetsårsak, men det må også ses i sammenheng med yrkesaktiviteten blant HF-studentene, som er svært høy. Når mellom en fjerdedel og en tredjedel av de usikre sier de mangler oversikt over de kravene som stilles i faget, må dette ses i sammenheng med pensumstørrelsen og den sviktende lesningen og oppfølgingen av undervisningen. Dårlig startgrunnlag eller dårlig grunnlag for å følge med i undervisningen og sviktende interesse ser ut til å være relativt perifere problemer ved HF-fakultetene.

Tabell 5.13 Årsaker til usikkerhet blant SV-studentene etter kjønn. Prosent.

	Alle	Menn	Kvinner
ALLE USIKRE	226	95	131
Dårlig startgrunnlag for studiene	6,6	8,4	5,3
For stort pensum	12,4	12,6	12,2
Andre gjøremål hindrer pensumlesing	66,8	64,2	68,7
Ikke tid til all undervisning	30,5	32,6	29,0
Dårlig grunnlag for å følge forelesninger	6,6	7,4	6,1
Mangler oversikt over faglige krav	29,2	32,6	26,7
Problemer med konsentrasjon/interesse	14,2	17,9	11,5

SV-studentene viser et svarmønster som ligner svært mye på HF-studentene. Også her er manglende tid til å lese pensum og følge undervisningen hovedproblemer. Det store innslaget av yrkesaktive blant SV-studentene gjør trolig sitt til at to tredjedeler av de som føler seg usikre oppgir andre gjøremål som årsak. Pensumets størrelse ser derimot ikke ut til å være noe stort problem. Manglende oversikt over faglige krav er et utbredt problem, og vi skal også merke oss at 17,9 prosent av de mennene som er usikre oppgir manglende interesse og konsentrasjonsproblemer som en årsak.

Tabell 5.14 Årsaker til usikkerhet blant jusstudentene etter kjønn. Prosent.

	Alle	Menn	Kvinner
ALLE USIKRE	166	74	92
Dårlig startgrunnlag for studiene	2,4	4,1	1,1
For stort pensum	12,7	12,2	13,0
Andre gjøremål hindrer pensumlesing	50,6	47,3	53,3
Ikke tid til all undervisning	19,9	18,9	20,7
Dårlig grunnlag for å følge forelesninger	4,2	4,1	4,3
Mangler oversikt over faglige krav	38,0	44,6	32,6
Problemer med konsentrasjon/interesse	20,5	24,3	17,4

Også jusstudentene har tydeligvis problemer med å få tid til å strekke til på grunn av andre gjøremål. Det mest interessante funnet her er likevel at så mange oppgir manglende faglig oversikt som grunn til usikkerhet. Dette må ses i sammenheng med den tidligere påviste etterspørselen etter undervisning som gir tilbakeføring, noe som henger sammen med den spesielt vanskelige situasjonen på jus. Når relativt få oppgir at de ikke får tid til all undervisning, rimer dette bra med det noe svakere innslaget av yrkesaktive blant jusstudentene sammenliknet med HF og SV. Grunnlag for å begynne studiene og for å følge undervisningen ser ikke ut til å være noe problem, mens vi skal merke oss at såvidt mange, særlig blant mennene, oppgir sviktende interesse som årsak til usikkerhetsfølelsen.

Tabell 5.15 Årsaker til usikkerhet blant realfagsstudentene etter kjønn. Prosent.

	Alle	Menn	Kvinner
ALLE USIKRE	182	124	58
Dårlig startgrunnlag for studiene	11,0	9,7	13,8
For stort pensum	29,1	26,6	34,5
Andre gjøremål hindrer pensumlesing	37,4	34,7	43,1
Ikke tid til all undervisning	23,1	25,0	19,0
Dårlig grunnlag for å følge forelesninger	5,5	4,8	6,9
Mangler oversikt over faglige krav	25,3	28,2	19,0
Problemer med konsentrasjon/interesse	19,8	17,7	24,1

Blant realfagstudentene synes det å være større forskjeller mellom kjønnene enn det er ved de øvrige lærestedene. Riktignok oppgis også her manglende tid til å lese hele pensum på grunn av andre gjøremål som viktigste årsak av kvinner og menn, men mennene legger mer vekt på manglende faglig oversikt og problemer med å få med all undervisningen, mens kvinnene er særlig opptatt av pensumets størrelse når de skal forklare usikkerheten. I motsetning til hva som er tilfelle på SV og jus er det kvinnene som har størst konsentrasjons- og interesseproblemer på mat-nat. I den grad startgrunnlaget og grunnlaget for å følge undervisningen i det hele tatt er noe problem, synes dette også å ramme kvinnene hardere enn mennene.

Tabell 5.16 Årsaker til usikkerhet blant sivilingeniørstudentene ved NTH etter kjønn. Prosent.

	Alle	Menn	Kvinner
ALLE USIKRE	171	118	53
Dårlig startgrunnlag for studiene	5,3	5,1	5,7
For stort pensum	46,8	44,1	52,8
Andre gjøremål hindrer pensumlesing	30,4	30,5	30,2
Ikke tid til all undervisning	3,5	3,4	3,8
Dårlig grunnlag for å følge forelesninger	8,2	5,1	15,1
Mangler oversikt over faglige krav	32,2	23,7	50,9
Problemer med konsentrasjon/interesse	26,9	28,8	22,6

De usikre NTH-studentene viser et helt annet svarmønster enn de øvrige studentene. Pensumets størrelse er her hovedproblemet, mens det nærmest er uaktuelt å oppgi som grunn til usikkerhet at man ikke får med seg undervisningen. Det moderate innslaget av studenter som jobber ved siden av studiet gjør at andelen som henviser til andre gjøremål synker. Andre gjøremål kan i denne sammenhengen like gjerne være faglig relevante aktiviteter som utenomfaglige. For NTH-studentenes del er det rimelig å tro at det store antallet obligatoriske kurs og laboratoriearbeid kan gå på bekostning av lesinga. Mest interessant med

tallene fra NTH er likevel forskjellen mellom kvinner og menn. Vi har også tidligere ant at kvinnene her har særlige problemer. Spesielt illustrerende i så måte er det at halvparten av de usikre kvinnene har problemer med oversikten og at en del av dem også viser til manglende startgrunnlag og grunnlag for å følge undervisningen.

Bak de tallene vi her har presentert vil det helt opplagt skjule seg store forskjeller fagene i mellom. Vi vil imidlertid ikke her gå gjennom hvert enkelt fag med hensyn til de sju årsaksspørsmålene, men nøyer oss heller med å se på hver enkelt årsakskategori for så å nevne hvilke fag som skiller seg ut med en særlig høy andel usikre som oppgir nettopp denne årsaken. Vi tar bare med fag eller avdelinger der minst 15 studenter har oppgitt at de er usikre på å ha nådd langt nok i studiene eller om de i det hele tatt kan fullføre.

"Jeg startet studiene med for dårlig grunnlag. Hadde for lite forkunnskaper": Fransk, matematikk, fysikk og sosialøkonomi.

Dette er fag der kravene til forkunnskaper nok kan oppleves som særlig harde. Slik gymnaset og videregående skole har vært og til dels er bygd opp, er nok særlig fransk og sosialøkonomi eksempler på fag der tillegggskunnskaper kommer godt med. Kravene til matematikk-kunnskaper i sosialøkonomifaget vil sikkert oppleves som svært harde dersom man ikke har real- eller naturfaglinje.

"Pensum er for stort i forhold til semesterets lengde eller antall vekttall": NTH Elektro, NTH Kjemi, nordisk, biologi, kjemi og engelsk.

Vi skal legge merke til at ingen av de fire SV-fagene eller jus oppleves som spesielt pensumtunge. Det kan være grunn til å merke seg at kjemiavdelingen ved NTH og de to nær beslektede realfagene kjemi og biologi utmerker seg i denne sammenheng. Nordisk- og engelskstudiene med blandingen av språk og litteratur vil lett framstå som omfattende.

"Jeg har ikke tid til å lese hele pensumet på grunn av andre gjøremål": Sosialpedagogikk, sosiologi og pedagogikk.

Ingen av disse tre fagene oppfattes som spesielt pensumtunge. Årsaken til at de slår så sterkt ut på denne variabelen må være at de har et særlig sterkt innslag av studenter med inntektsgivende arbeid.

"Jeg har ikke tid til å følge undervisningen fullt ut": Informatikk, sosiologi og sosialøkonomi.

Informatikk er i likhet med sosiologi et fag med særlig mange deltidsstudenter. En medvirkende årsak til at informatikkfaget skiller seg ut i denne sammenheng er nok også at studentene bruker mye tid foran EDB-terminal, noe som kan gå på bekostning av andre gjøremål. Innslaget av deltidsstudenter er noe lavere ved sosialøkonomi enn ved de to andre nevnte fagene slik at forklaringen her trolig må søkes i at disse studentene har problemer med å prioritere mellom ulike faglige relevante aktiviteter.

"Jeg har for dårlig grunnlag for å følge med på en tilfredsstillende måte under forelesningene": Sosialøkonomi og NTH kjemi.

Disse to fagene går igjen med spesielt sterke utslag på flere av årsaksvariablene. For sosialøkonomi gjaldt dette startgrunnlaget for studiene overhodet og tid til å følge undervisningen, for kjemi gjaldt det pensumets størrelse. En viss tendens til opphopning av belastninger som kanskje kan ses i sammenheng med de forkunnskapene den videregående skolen gir i disse fagene og i støttedisciplinene, kan ses på som mulig årsak til følelsen av utilstrekkelighet.

"Jeg er usikker fordi jeg mangler oversikt over hva en bør kunne i faget": NTH bygg, kjemi, jus, fransk og fysikk.

Igjen dukker enkelte gjengangere opp. Fransk- og fysikkstudentene viser også til dårlig startgrunnlag, men kjemistudentene har klaget over for stort pensum. Her synes altså en viss opphopningseffekt å gjøre seg gjeldende. Jusfaget har vi allerede beskrevet: en manglende faglig oversikt kan henge sammen med lite tilbakeføring fra faglige autoriteter. Vi skal også minne om at franskstudentene etterlyser mer pensumrettet undervisning, noe som er et uttrykk for et ønske om et klarere grunnlag for å vite hva som kreves av kunnskaper.

"Jeg har vanskeligheter med konsentrasjonen. Studiene er lite interessante": NTH bygg, matematikk, NTH elektro og NTH kjemi.

Tre NTH-avdelinger skiller seg ut i denne sammenhengen. Betyr dette at NTH-studenter i mindre grad enn andre studenter starter sine studier ut fra faglig motivasjon? Eller er undervisningsopplegget ved NTH for lite inspirerende og engasjerende? At matematikk skiller seg ut i denne sammenhengen kan henge sammen med at det er et grunnstudium som for manges vedkommende bare utgjør en nødvendig innfallsport til andre emner de er mer spesielt interessert i.

6 OPPSUMMERING OG VIDERE DISKUSJON

6.1 Innledning

De foregående kapitlene er redigert omkring ulike tema: Bruk av forelesninger, rettleiding og andre tilbud, evaluering av tilbudet, ønsker om endringer og studentenes vurderinger av egen innsats og progresjon. Feltene er presentert hver for seg, og vi har i liten grad gjort forsøk på å karakterisere ulike studentgruppers tilpasning til hele studietilbudet. I dette oppsummeringskapitlet vil vi i liten grad presentere nye data, men plukke opp funn fra de tidligere kapitlene og sette bitene sammen i et annet mønster.

Først vil vi presentere noen karakteristiske trekk ved ulike grupper studenter etter studium, kjønn og yrkesaktivitet. Deretter vil vi se på om bestemte studiemåter henger sammen. Gjennomgangen er basert på tabeller i foregående kapitler. Til slutt vil vi prøve å finne mer underliggende mønstre, mønstre som ikke direkte henger sammen med studium og bakgrunnsvariable. I denne siste delen av dataanalysen har vi tatt i bruk faktoranalyse til å lete opp bestemte mønstre i datamaterialet.

6.2 Studiemåter ved de ulike studiene

Ut fra de resultatene om bruk av undervisningstilbudet som vi har presentert, skulle det være mulig å beskrive visse undervisningsprofiler for de ulike studiene. Vi kan ikke ved hjelp av våre tall si noe direkte om hvordan arbeidsbelastningen varierer fra studium til studium. Når det gjelder for eksempel forelesninger har vi spurt om avvik fra det totale tilbudet, ikke om antall forelesninger pr. uke. Høy lesesalsbruk behøver ikke være ensbetydende med mange timers lesing, men kan bety at lesingen i høy grad foregår på lærestedet. Den reelle arbeidsbelastningen kan vi først si noe om når vi har resultatene fra vår tidsnyttingsundersøkelse klare.

Gjennomgående er det relativt store likheter mellom HF- og SV-studenter når det gjelder utnytting av studietilbudet. De har lav utnyttingsgrad av forelesninger og lesesal, men relativt mange har benyttet seg av rettleidingstilbudet. Også biblioteksbruken er høy, særlig på HF. Studiene ved disse fakultetene gir muligheter for en relativt fleksibel tilpasning til studentrollen. Det er mulig å tilegne seg stoffet selv om en bare følger deler av forelesningstilbudet. En side ved disse studiene, særlig HF, får vi ikke tak i gjennom vår kartlegging av bruken, nemlig gruppeundervisningen. Svært mye av kjernestoffet på grunn- og mellomfagsnivå undervises i mindre og relativt fast organiserte grupper. Dermed får forelesningene kanskje en annen funksjon, ved at de mer formidler supplerende og utdypende stoff.

Den høye biblioteksbruken i HF-fag og noen av SV-fagene (særlig sosiologi og pedagogikk) har nøye sammenheng med studieformen. Biblioteksbruk er uttrykk for en aktiv informasjonssøking fra studentenes side, og den øker da også sterkt fra grunn- og mellomfagsnivå til hovedfagsnivå.

Litt overraskende var det at mange SV- og HF-studenter er interessert i mindre pensumretting og har et større ønske om valgfrihet enn gjennomsnittet. Umiddelbart skulle en anta at dette er studier med høy grad av valgfrihet og med en undervisningsform som er mindre pensuminnrettet enn ved andre studier. Mange ønsker imidlertid også mer pensumretting ved disse studiene, så bildet er ikke entydig. Ønsket om valgfrihet kan skyldes at studenter ved nettopp disse studiene forventer seg stor valgfrihet.

Andre særpreg ved HF- og SV-studiene er et visst ønske om oftere eksamener, relativt høy grad av usikkerhet og også reelt sett mye forsinkelser og avbrudd. Disse funnene har nok sammenheng med hverandre. Ønsket om oftere eksamen kan være et uttrykk for at de vil legge bak seg de ulike delene fagene er satt sammen av, framfor å måtte eksamineres i samtlige på en gang. En skal ikke nødvendigvis tolke svarene i retning av at studentene vil ha mer finoppdelte fag. Forsinkelser og avbrudd kan ha like mye å gjøre med høy yrkesaktivitet som med selve undervisningsopplegget. Det er trolig også et større innslag av studenter som bare tar sikte på enkeltstående fag.

Realfagene og særlig NTH utgjør det andre ytterpunktet. Her er bruken av forelesninger betydelig høyere, det samme gjelder bruken av lesesal. I tillegg kommer EDB-terminal og laboratorium, særlig ved enkelte fag. Ser vi alle undervisningstilbudene under ett, er utnyttingsgraden langt høyere både ved realfag og NTH enn det vi fant ved HF- og SV-fagene. Det behøver ikke nødvendigvis bety at den totale arbeidsbelastningen er større, men at hele studiesituasjonen er mer regulert og gir mindre frihet i tilpasningen. Lavere yrkesaktivitet kan forklare en del, men kanskje ligger det også i selve realfagenes oppbygning at de gir en fastere studiestruktur og et fastere undervisningsopplegg. Realfagene er i større grad enn samfunnsfag og humanistiske fag sammensatt av byggeklosser satt oppe på hverandre. Hopper man over en del, blir det vanskelig å gå videre til neste trinn.

Bruk av rettledning atskiller seg fra HF og SV på den måten at det er flere ikke-brukere, men samtidig langt flere som har oppsøkt lærere for rettledning mange ganger. Dette gjelder igjen særlig NTH. Sett i forhold til samfunnsfagene og de humanistiske fagene finner vi visse likhetspunkter mellom NTH og realfag. Skilnadene mellom dem er imidlertid også store, med en betydelig høyere kapasitetsutnyttning ved NTH. Det synes altså som om både faglig innhold (teknisk og naturvitenskapelig vs. humanistiske fag og samfunnsfag) og studiestruktur/undervisningsopplegg har betydning. Et fast studieopplegg som NTH's gjør det nødvendig å henge med på det meste av studietilbudet. Kanskje er dette "jagpreget" med på å dempe studentenes lyst på større valgfrihet?

Noen karakteristiske trekk ellers ved NTH-studentene er at de stort sett er fornøyd med omfanget av oppgaveskriving, de er oftere enn andre misfornøyd med kvaliteten på forelesningene, og er dessuten sikrere på sin egen progresjon. Studieopplegget gir med andre ord bedre meldinger tilbake til studenten som gjør det lettere å bestemme egen framgang. NTH og realfag er de eneste studiene der det er et visst ønske om sjeldnere eksamen, men hvor det samtidig er omtrent like mange som ønsker oftere eksamen. Stort sett er de fornøyd med eksamensordningen som den er.

Jusstudentene kommer i en tredje hovedkategori. De er utpregete lesesalsbrukere, selv om de sjelden har faste plasser. På alle de øvrige undervisningskategoriene skårer de lavt. Bare få har oppsøkt lærere for rettledning, og de bruker biblioteket sjeldnere enn andre studenter. Resultatene gjenspeiler dels jusstudiets faglige innhold og oppbygning, men kanskje i vel så stor grad at studiet i dag er overfylt.

Den vanskelige studiesituasjonen på jus viser seg også i et sterkt ønske om studentmedvirkning, yrkesretting og praktisk trening, oppgaveskriving og seminarer/kollokvier. Jusstudentene savner i særlig grad å kunne delta mer i undervisningen, og å bryte anonymiteten og passiviteten. Derimot er de svært tilfreds med å ha fått en studieordning med oppdeling i flere avdelinger. Ingen andre studier kan vise til så mange studenter som ønsker nåværende eksamensordning.

For alle studier gjelder det at viderekomne studenter endrer sin studiemåte i retning av færre forelesninger og mindre lesesalsbruk, men betydelig høyere grad av rettledning og bibliotekbruk. Dette gjenspeiler en utvikling mot en mer selvstendig, aktivt oppsøkende og selektiv studiemåte. Den rene kunnskapstilegnelsen viker for mer viderebearbeiding og til dels selvstendig etablering av ny kunnskap gjennom hovedfagsarbeidet.

6.3 Studerer kvinner og menn på forskjellig måte?

Finner vi så karakteristiske forskjeller i studiemåte og evaluering av studietilbudet mellom menn og kvinner? Siden menn og kvinner er ulikt fordelt på studier, fag og nivå, må vi prøve å se på stabile trekk på tvers av disse forskjellene.

De mest karakteristiske forskjellene er at kvinner i alle studier utnytter en større del av forelesningstilbudet enn menn. Tar vi hensyn til alder, finner vi at dette mønsteret ikke gjelder de midterste alderskategoriene. Fra 22-23-års alderen reduserer kvinnene sin utnytting mye mer enn menn. Det er nærliggende å anta at det skyldes studenter med omsorgsansvar. Vi finner altså både et kjønnsrollemønster og et livsfasemønster når det gjelder studiemåte. Dette slår i liten grad ut når det gjelder bruk av rettledning og bibliotek.

Brutt ned på studium har kvinner verken flere avbrudd eller mer forsinket studieprogresjon enn menn, slik vi kan måle det gjennom våre data. Derimot tilkjenner jentene en langt høyere grad av usikkerhet om egen studieprogresjon og oversikt over faget. Mest slående her er den store forskjellen blant NTH-studentene. De mannlige NTH-studentene var langt sikrere enn de mannlige studentene i andre studier, blant kvinnene var det heller omvendt. Blant de mannlige NTH-studentene oppga 63,1 prosent at de var sikre eller nokså sikre på å være i rute, blant kvinnene var det 43,5 prosent. Skyldes det at det er vanskelig å være "myke jenter i harde realfag"? Kanskje, men vi finner nesten ingen slik forskjell blant realfagsstudentene i Oslo. Her er forskjellene heller mindre enn i noen av de andre studiene. Selve realfagene i seg selv kan ikke forklare dette. Kan hende har det mer å gjøre med studiets oppbygning og undervisningsmåte, at for eksempel NTH-studiet gir for få pustehull til lesing og fordypning innimellom alle forelesningene og

laboratorieøvingene. Hvis det samtidig er slik at jentene i større grad enn guttene prøver å henge med på all undervisning, kan det gå ut over tid til lesing og fordypning. Resultatet kan bli en følelse av konstant å være på etterskudd, noe de mannlige studentene i større grad enn de kvinnelige klarer å leve med.

Kanskje har selve det mannsdominerte studiemiljøet og studiekulturen betydning. Svarene på hvorfor vi får disse klare utslagene finner vi ikke i vårt materiale, men de går i samme retning som det andre undersøkelser har påvist.¹⁾

6.4 Sammenhengen mellom yrkesaktivitet og studiemåte

Som ventet fant vi at økt yrkesaktivitet fører til redusert bruk av studietilbudet. Men dette er bare hovedtendensen, mønsteret er langt mindre klart enn en skulle tro. Det er bare forelesningsbruken som faller relativt jevnt med økende antall timers yrkesaktivitet pr. uke.

For de andre undervisningstilbudene er bruken temmelig konstant med økende arbeidstid inntil et visst nivå for så å falle relativt raskt. Dette nivået er ikke det samme for alle studieformer. Bruk av bibliotek og rettledning holder seg konstant helt til vi kommer til de heltids yrkesaktive (over 30 timer pr. uke). Lesesalsbruken reduseres fra 16 timers arbeidstid.

At det er en såvidt elastisk sammenheng mellom arbeidstid og bruk av studietilbudet kan ha mange årsaker. Yrkesaktiviteten kan plasseres slik i tid på døgnet/uka at det er forenlig med studiet. Det viser seg da også at yrkesaktive med arbeid på dagtid har sterkere reduksjon av studieaktiviteten med økende antall arbeidstimer enn de som har mer utradisjonell arbeidstid.

Yrkesaktiviteten er høyest blant hovedfagsstudentene. På dette nivået er studiet som vi har sett mer preget av selvstendighet og frihet. Dermed kan en lettere kombinere studiet med yrkesaktivitet enn tilfellet er for grunn- og mellomfagsstudenter. Dessuten er det grunn til å regne med at mange hovedfagsstudenter har jobber som er direkte relevante for studiet. Dette vil vi få kartlagt gjennom tidsnyttingsundersøkelsen som ble gjennomført våren 1985. En bør nok likevel stille spørsmålstegn ved om studentene i dag har en hensiktsmessig gjennomføring av hovedfaget. Mange bruker lang tid, uten at det bare behøver å henge sammen med yrkesaktivitet. Spesielt under arbeidet med hovedfagsavhandlingen burde studentene i størst mulig grad ha anledning til å kunne konsentrere seg fullt ut om studiet. Vi vil komme nærmere tilbake til dette i neste delrapport fra prosjektet.

1) Blant annet i Elin Kvande: Kvinner og høyere teknisk utdanning, delrapport "Integrert eller utdefinert?" IFIM, SINTEF, Universitetet i Trondheim, NTH, Studieadministrasjonen, 1984.

Våre funn viser at studenter som jobber fra 1-7 timer pr. uke faktisk har en høyere utnyttingsgrad enn de ikke-yrkesaktive. Det må bety at jobbingen først og fremst går på bekostning av fritida, men det kan også hende at tid til lesing reduseres. Studenter med jobb ved siden av må ha en mer "effektiv" tidsdisponering dersom tid brukt til studier skal opprettholdes. Fritida er kanskje viktigste salderingspost, men det kan også tenkes å ha konsekvenser for tilknytningen til studiemiljøet.

6.5 Sammenhengen mellom de ulike undervisningstilbudene

Til nå har vi sett på bruk av hvert enkelt undervisningstilbud for seg. I dette avsnittet vil vi gå litt inn på hvilke sammenhenger det er mellom de ulike undervisningsformene. Er det for eksempel slik at studenter som bruker lesesalen mye også er flittige forelesningsgjengere? Er det en generell tendens til at de som skårer høyt i bruk av ett tilbud også bruker de øvrige, eller er det slik at studenter gjør enten det ene eller det andre?

Vi vil ikke her presentere tabeller men bare trekke fram de viktigste funnene. Det som kan slås fast er at enten finner vi at høy bruk av et tilbud henger sammen med høy bruk av et annet, eller så er det ingen sammenheng. Ikke i noe tilfelle er det noen negativ sammenheng, vi finner altså ingen tendenser til enten-eller-bruk.

Studenter som bruker forelesninger mye benytter også lesesalen ofte. Videre er det en klar sammenheng mellom bruk av forelesninger og laboratorium. Dette stemmer godt med at realfag og NTH har høy utnyttning av forelesninger, dessuten er bruk av laboratorium er stort sett begrenset til disse studiene. Studenter med høy brukerfrekvens av forelesninger i kombinasjon med lesesal eller laboratorium er studenter som tilbringer mye tid på lærestedets område. Sammenhengen mellom forelesninger og bruk av EDB-terminal er mindre klar. Det kan skyldes at terminalbruk er særlig hyppig i informatikk med mange deltidsstudenter, og at terminaltilbudene er vanligst blant viderekomne studenter.

At vi ikke finner noen sammenheng mellom bruk av forelesninger og rettledning og bibliotek har nok også sitt opphav i at studiemåten endrer seg med nivå. Viderekomne studenter har hyppig rettledning og biblioteksbruk, og med mindre vekt på forelesninger. Dette viser seg også ved at studenter som hyppig søker rettledning oftere har fast lesesalsplass og bruker bibliotek mye. Vi får altså bestyrket inntrykket av de viderekomne studentene: Aktiv informasjonssøkning og selektivitet når det gjelder forelesningstilbudet.

Som vi ser kan mye av de sammenhengene vi finner mellom de ulike studiemåtene forklares ved hjelp av variable som studium og nivå, dessuten betyr yrkesaktivitet mye. Skulle vi si noe mer om dette, måtte vi bryte ned på de ulike fagene og på grunn-, mellom- og hovedfag. Først da kunne vi se på variasjoner i studiemønster innenfor fagene. En slik nedbrytning unnlater vi å gjøre, dels fordi gruppene blir for små, og dels fordi det ikke faller innenfor prosjektets ramme å gå inn på universitetspedagogiske problemer i detalj.

I steden har vi valgt å nærme oss dette spørsmålet ved hjelp av en annen type metodikk enn det vi har brukt til nå. Resultatene er hittil utelukkende blitt presentert gjennom bi- og trivariate tabeller. I det avsluttende avsnittet vil vi prøve å finne strukturer i materialet ved hjelp av et mer avansert verktøy.

6.6 Underliggende mønstre

I dette avsnittet vil vi forsøke å komme et skritt videre og gi en mer helhetlig vurdering av funnene i datamaterialet. I et såvidt omfattende materiale som vårt er det selvsagt vanskelig, for ikke å si umulig, å skape en totaloversikt der alle forhold tas med i betraktning på samme tid. Bildet er for stort og komplisert til at vi kan oppfatte alle detaljene og nyansene samtidig. Vi har derfor behov for å organisere materialet på en annen måte enn vi har gjort til nå slik at vi kan få fram hovedtrekkene og de viktigste forbindelsene mellom fenomenene.

Det vi er på jakt etter i vårt analysearbeid er mønstre. Vi ønsker å finne ut om det finnes grupper av studenter som har bestemte felles kjennetegn. Vi har allerede sett at lav utnytting av undervisningstilbudet henger sammen med følelse av faglig usikkerhet. Er det noe vi har utelatt i dette bildet? Danner det seg for eksempel et mønster der vi kan fastslå at lav utnyttingsgrad og manglende oversikt igjen henger sammen med bestemte ønsker om endringer i undervisningsopplegget og at også svak studieprogresjon hører med i det samme bildet? Og videre: er det slik at dette mønsteret gjenfinnes i større grad ved noen fag enn ved andre?

For å lete etter slike mønstre i materialet har vi gjennomført en faktoranalyse der vi bruker 22 av spørsmålene i undersøkelsen som utgangspunkt. Vi vil ikke her gi noen detaljert redegjørelse for denne metoden, men nøyer oss med å komme med noen kommentarer og presiseringer. Det vi ønsker er å finne mønstre av egenskapskombinasjoner, eller faktorer, der de 22 spørsmålene i spørreskjemaet danner utgangspunktet. Når vi leter etter slike mønstre, forventer vi likevel ikke å finne grupper der hvert enkelt individ på alle punkter svarer til mønsteret. Ingen enkelt person vil ha alle de egenskapene som listes opp i forbindelse med hver enkelt faktor. Poenget med denne analysemetoden er å finne grupper av studenter som når vi ser dem under ett, tilfredsstiller flere av de aktuelle egenskapene enn det som er tilfelle dersom vi så hele utvalget under ett.

Vi unnlater å presentere alle de tallene vi har fått ut som resultat av faktoranalysen. Isteden går vi rett til konklusjonene. I det følgende vil vi presentere ni forskjellige mønstre av egenskapskombinasjoner, eller faktorer, som vi har funnet i materialet. Disse faktorene vil vi se nærmere på i lys av de bakgrunnsvariable vi har brukt i dette notatet, nemlig studiested, kjønn, alder, yrkesaktivitet, nivå og fag.

Faktor 1

- Ønsker forelesninger i helgene/på kveldstid eller i feriene.
- Ønsker et utvidet seminar- og kollokvietilbud.
- Har relativt sein studieprogresjon.

- Mener at undervisningsopplegget er for lite.
- Har hatt tidligere avbrudd i studiene.
- Ønsker mer oppgaveskriving med rettledning
- Er usikker med hensyn til faglig oversikt.
- Bruker ikke EDB-terminal
- Ønsker mer studentmedvirkning, diskusjon og samtale.
- Utnytter relativt lite av det eksisterende forelesningstilbudet.

Denne første faktoren peker i retning av en gruppe som ønsker forelesninger utenom vanlig arbeidstid og som i tillegg ønsker en undervisningsform som er mer basert på smågrupper. De utmerker seg dessuten ved å ha relativt dårlig studieprogresjon, tidligere avbrudd og en viss grad av faglig usikkerhet. Dersom vi ser denne faktoren i forhold til bakgrunnsvariablene, finner vi at den i større grad gjelder for eldre studenter enn for yngre og at den slår sterkest ut for de som har inntektsgivende arbeid av lengre varighet enn 15 timer pr. uke. Den gjelder også i noe større grad for kvinner enn for menn, men her er forskjellene små. De fagene som peker seg ut i forbindelse med denne faktoren er jus, sosiologi, nordisk, pedagogikk, historie og sosialpedagogikk. Faktoren peker ut en bestemt type deltidsstudenter som har problemer med den faglige framdriften og som ønsker et undervisningstilbud som i større grad kan aktivisere dem. Kombinasjonen av studier og arbeid fordrer imidlertid at det her etableres et nytt undervisningstilbud som legges til andre tider enn det eksisterende.

Faktor 2

- Bruker lesesal relativt ofte.
- Ønsker mer studentmedvirkning, diskusjon og samtale.
- Ønsker et utvidet seminar- og kollokvietilbud.
- Utnytter tilbudet om rettledning eller veiledning.
- Bruker biblioteket relativt ofte.
- Mener at undervisningstilbudet er for lite.
- Bruker laboratorium.

Her har vi funnet et mønster som peker i retning av flittig arbeidende studenter som ønsker en styrking av undervisningen i mindre grupper. Lesesalsbruken og særlig utnyttningen av veiledningstilbudet peker i retning av at de befinner seg på et relativt høyt nivå i studiet. Denne faktoren er "kjønnsnøytral". Samtidig gjelder den særlig studenter midt i 20-årene. Den slår sterkest ut for viderekomne studenter og synes dessuten å henge sammen med deltidsarbeid inntil 15 timer pr. uke. Fem fag peker seg ut: Jus, kjemi, geologi, biologi og kjemiavdelingen ved NTH. Vi har her å gjøre med en særlig effektiv gruppe studenter som kombinerer utstrakt grad av lesing med deltidsarbeid og som likevel ønsker en utviding av undervisningstilbudet med mer vekt på mindre grupper.

Faktor 3

- Ønsker forelesninger i helgene/feriene eller på kveldstid.
- Mener at forelesningenes kvalitet er overveiende god.
- Utnytter tilbudet om rettledning eller veiledning.
- Ønsker mindre yrkesretting og praktisk trening.

- Mener å ha relativt god faglig oversikt.
- Ønsker mindre studentmedvirkning, diskusjon og samtale.
- Ønsker ikke tilrettelegging for selvstudier.

Ønsket om forelesninger til andre tider gir en antydning om at dette er studenter som har arbeid på heltid. De skiller seg imidlertid ut fra den første gruppen ved å ønske en nedtoning av yrkesretting, studentmedvirkning og tilrettelegging for selvstudier. Tilfredsheten med forelesningenes kvalitet og følelsen av oversikt kan tyde på at dette er en gruppe studenter som i første rekke ønsker å utnytte det eksisterende tilbudet bedre uten selv å involveres sterkere. Den faglige tryggheten kan dessuten sees i sammenheng med utnyttingen av veiledningstilbudet. For denne gruppen er tidspunktet for undervisningen og ikke innholdet det primære ankepunktet. Endringsønskene kan heller ikke sies å være motivert ut fra sikkerhet og dårlig progresjon, slik det nok var tilfelle for den første gruppen.

Faktoren slår sterkest ut for de aller eldste studentene og henger i en viss grad sammen med heltids yrkesaktivitet. Den slår like sterkt ut for kvinner som for menn, men gjelder i noe sterkere grad for viderekomne enn for studenter på grunnivå. Det er særlig fagene sosialpedagogikk og informatikk som slår ut på denne faktoren. Når to så ulike fag utmerker seg, krever dette ytterligere forklaringer. Ønsket om mindre yrkesretting og praktisk trening betyr trolig helt forskjellige ting ved de to fagene. Ved informatikk er det grunn til å se dette i sammenheng med terminalarbeid, mens det kan være en kritikk av praksisordningen ved sosialpedagogikk.

Faktor 4

- Har ikke hatt tidligere studieavbrudd.
- Bruker ikke biblioteket.
- Har raskere enn normal studieprogresjon.
- Utnytter ikke rettlednings- eller veiledningstilbudet.
- Utnytter relativt mye av det eksisterende forelesningstilbudet.
- Ønsker større tidsrom mellom hver eksamen.

Denne gruppen utmerker seg ved å gå raskt fram og primært basere seg på å følge forelesningene. Ønsket om sjeldnere eksamener peker i retning av fag der eksamenene kommer relativt tett. Den lave utnyttingsgraden av bibliotek og rettledning kan tyde på at dette dreier seg om studenter på grunnivå. Når vi ser på bakgrunnsvariablene, viser dette seg å holde stikk. Disse studentene er dessuten svært unge og har i liten grad inntektsgivende arbeid ved siden av studiene. For øvrig er faktoren kjønnsnøytral. Den kan særlig settes i forbindelse med fagene matematikk og jus og de aller fleste av avdelingene ved NTH. Faktoren er nærmeste komplementær til den første. Dette er unge mennesker som ønsker en rask start på studiene. Når de sier de går raskere fram enn hva normal studieprogresjon skulle tilsi, må dette likevel tas med et forbehold. En del av disse studentene er trolig så unge at de ennå ikke har vært opp til noen eksamen slik at det er noe tidlig å vurdere den faktiske progresjonen.

Faktor 5

- Ønsker mer frihet i pensumvalg.
- Er misfornøyd med forelesningenes kvalitet.
- Ønsker økt tilrettelegging for selvstudier.
- Ønsker mindre pensumretting av undervisningen.
- Bruker laboratorium.
- Bruker EDB-terminal.
- Ønsker mindre oppgaveskriving med rettledning.

Vi kan her ane et opprør mot en for sterk strukturering av studieopplegget og undervisningen. Bruken av laboratorium og EDB-utstyr avslører realfags- og NTH-studentene. Ønsket om økt tilrettelegging for selvstudier tyder på et behov for å trekke seg tilbake og få overskudd til fordypning. Misnøyen med forelesningenes kvalitet kan tyde på at disse studentene synes de tvinges til å disponere dagen på en utilfredsstillende måte og at tid kastes bort.

Denne faktoren henger ikke særlig sterkt sammen med noen av de bakgrunnsvariablene vi har tatt med. Ser vi på de enkelte fagene, finner vi likevel at kjemi ved mat-nat og kjemiavdelingen og de to allmennlinjene ved NTH skiller seg ut. Det er grunn til å vurdere dette som særlig krevende studier der studentene i perioder ønsker å trekke seg tilbake for å fordype seg i det teoretiske stoffet, og da gjerne med en viss frihet i forhold til pensum. Et stort forelesningstilbud, som det dessuten er en del misnøye med, og mye EDB- og laboratoriearbeid kombinert med skriftlige oppgaver, som kanskje er obligatoriske, kan vanskeliggjøre slik fordypning.

Faktor 6

- Ønsker mer pensumretting av undervisningen.
- Ønsker kortere mellomrom mellom hver eksamen.
- Bruker lesesalen relativt ofte.
- Mener undervisningstilbudet er for stort.
- Ønsker mer tilrettelegging for selvstudier.
- Bruker biblioteket relativt ofte.
- Mener forelesningenes kvalitet er dårlig.

Her har vi funnet fram til en gruppe studenter som ønsker mer strukturering av studieopplegget og undervisningen og som finner det nåværende tilbudet for stort og for dårlig. Ønsket om tilrettelegging for selvstudier og bruk av lesesal og bibliotek peker i retning av en relativt selvstendig studenttype med en selektiv og kritisk bruk av undervisningstilbudet. Behovet for å føle faglig framgang avspeiler seg i ønsket om flere eksamener.

Faktoren slår sterkest ut for studenter i aldersgruppen 25-26 år, men synes ikke å henge sammen med de øvrige bakgrunnsvariablene. De fagene som peker seg ut er spredt over flere fakulteter: geografi, biologi, sosialøkonomi, engelsk, fransk og nordisk. Disse studentene er særlig opptatt av effektivitet og målrettethet i studiene. Derfor kan de også tenke seg å trekke seg noe tilbake og heller utnytte de delene av undervisningstilbudet som er særlig eksamens- og pensumrelevant.

Faktor 7

- Utnytter relativt mye av det eksisterende forelesningstilbudet.
- Mener forelesningstilbudet er for stort.
- Mener forelesningenes kvalitet er overveiende god.
- Bruker ikke EDB-terminal.
- Ønsker mer frihet i pensumvalg.
- Ønsker mer yrkesretting og praktisk trening.

I denne gruppen finner vi studenter som har et omfattende forelesningstilbud som de er tilfreds med, men som kanskje også tar for mye av tiden deres. Ønsket om større frihet i pensumvalg kan tolkes i retning av noe mindre fastlagte strukturer.

Vi kan forbinde relativt unge studenter på grunnnivå med denne faktoren. En tendens til kvinnedominans synes også å være tilstede. Det er særlig fagene engelsk og fransk vi kan forbinde med denne faktoren. Når studentene etterlyser yrkesretting og praktisk trening, er det nok særlig praktiske språkøvelser det siktes til.

Faktor 8

- Har relativt sein studieprogresjon.
- Er usikker med hensyn til faglig oversikt.
- Ønsker mer yrkesretting og praktisk trening.
- Ønsker mindre frihet i pensumvalg.
- Bruker laboratorium.
- Bruker EDB-terminal.

Med denne faktoren har vi truffet på en gruppe studenter som ønsker å bøte på den faglige usikkerheten og kanskje også bedre progresjonen gjennom strengere strukturering av studieopplegget. De ønsker mindre frihet i pensumvalg og mer yrkesretting og praktisk trening.

Det er en tendens til at aldersgruppen 25-32 år slår noe sterkere ut på denne faktoren enn hva som er tilfelle for de øvrige aldersgruppene. Ellers kan ikke faktoren settes i forbindelse med bestemte bakgrunnsfaktorer. Det er særlig ved realfagene informatikk, geografi og biologi at vi finner denne studenttypen.

Faktor 9

- Ønsker mindre yrkesretting og praktisk trening.
- Bruker laboratorium.
- Ønsker mer tilrettelegging for selvstudier.
- Ønsker mer oppgaveskriving med rettledning.
- Utnytter relativt mye av det eksisterende forelesningstilbudet.

Her kan det synes som om praktiske øvelser (laboratoriebruk - yrkesretting og praktisk trening) går på bekostning av anledningen til fordypning og selvstendige studier (oppgaveskriving og tilrettelegging for selvstudier). Noen tilsvarende trekk så vi i forbindelse med Faktor 5, men mønstrene er likevel forskjellige. Mens vi i faktor 5 så at forelesninger, oppgaveskriving og obligatorisk pensum syntes å komme i

veien for fordypning, er det her trolig laboratoriearbeidet og forelesningene som fortrenger mer selvstendig arbeid.

Faktor 9 kan forbindes med relativt unge kvinner som ikke har inntektsgivende arbeid ved siden av studiene, og fagene kjemi og biologi og kjemiavdelingen ved NTH peker seg ut. Dette bekrefter det inntrykket vi allerede har fått: Laboratorieøvelser og mer eller mindre obligatoriske forelesninger fortrenger muligheten for fordypning og arbeid med skriftlige oppgaver.

Faktoranalysen viser at det er mulig å finne fram til underliggende mønstre med hensyn til utnytting og vurdering av undervisningstilbudet og ønsket om endringer. De ni faktorene framstår stort sett som meningsfylte, og det er mulig å gjenkjenne utnyttings- og vurderingstyper på basis av analysen. Det er likevel klart at de ulike typene har en sterk tilknytning til bestemte fagmiljøer og bakgrunnsegenskaper hos studentene. Når vi lager indekser på basis av faktorene og ser disse i forhold til sentrale bakgrunnsegenskaper som fag, kjønn, alder og yrkesaktivitet, finner vi nettopp at de ni faktorene i sterkere eller svakere grad kan forbindes med en eller flere av bakgrunnsvariablene.

Den konklusjonen vi kan trekke av dette er at det bare gir begrenset mening å se på utnytting og vurdering av undervisningstilbudet som isolerte atferds- og holdningsvariabler. Hvis vi ønsker å trenge dypere ned i problematikken, er det nødvendig å se utnytting og vurdering av undervisningstilbudet i en videre sammenheng.

Vi har tidligere i dette notatet (kapittel 2) lansert et skille mellom studiestruktur og undervisningsopplegg. Organiseringen av det enkelte studium er på mange måter nøkkelen til forståelse av utnyttingen og vurderingen av det tilbudet som gis. Organiseringen av studiet har ikke minst betydning for hvem som rekrutteres til det. NHT-studiet, med sin faste struktur og sitt skolepregete undervisningsopplegg vil nødvendigvis primært måtte rekruttere heltidsstudenter uten betydelige forpliktelser utover studiet. Dette reflekteres i at enkelte studentgrupper reagerer på en tendens til overorganisering og ønsker å trekke seg noe tilbake og arbeide mer selvstendig i perioder.

HF-fagene, jus og enkelte av SV-fagene er åpnere i den forstand at også studenter med en mer perifer tilknytning til universitetsmiljøet kan følge dem. Dette får betydning for vurderingen og utnyttingen av det tilbudet som gis. Ønsker om kveldsundervisning, nærmere individuell oppfølging og økt studentengasjement er eksempler på holdninger hos studentgrupper som ønsker en sterkere integrering innenfor en relativt løs struktur, men som nok samtidig ønsker å fortsette sin "dobbeltilværelse" som yrkesaktiv og student.

Selv om studiestruktur, undervisningsopplegg og muligheter for å kombinere studier og arbeid er nøkler til forståelsen av ulikheter i utnytting og vurdering av undervisningstilbudet, skal vi likevel ikke se helt bort fra at individuelle ønsker og tilpasninger kan følge sin egen logikk. Ønsker om tilbaketrekking eller integrering, om individuell eller kollektiv organisering og om fastere eller løsere strukturer følger ikke nødvendigvis faggrensene. Innenfor helt ulikt organiserte studier vil vi kunne finne studenter med sterkt beslektede tilpasninger og behov. Samtidig vil vi innenfor ett og samme fag se at holdningene er divergerende. Dette hører også med i det sammensatte bildet vi har forsøkt å tegne.

ENGLISH SUMMARY

THRIVING OR THROTTLING?

Student behaviour and their evaluation of university studies

This report is the first comprehensive presentation of the data from the Norwegian research project "Study Conditions and How Students Use Their Time". The main idea behind this project has been to present a picture of the way in which students use their time, what they do at university and how they evaluate what universities have to offer. One of our primary objectives has been to survey the extent to which students earn money, participate in student organizations, have family obligations and to see how these conditions affect study progression and the way students make use of what the university has to offer.

The Institute for Studies in Research and Higher Education started this project in 1984. A questionnaire was sent to 3,700 university students. In addition, 1,200 students were selected for a more detailed questionnaire about the use of their time. We base this report on some of the results from our study, namely that part which concerns how students utilize and evaluate what universities have to offer.

This study does not concern the total Norwegian student population. We have selected certain faculties and subjects at the Universities of Oslo and Bergen and at the Norwegian Institute of Technology in Trondheim. We have constituted our sample in such a way that we think it will be representative of the Norwegian university student population.

"Female" and "male" subjects

Different institutions and subjects are quite distinct from each other concerning student constellation. Male students are strongly dominant in science subjects and economics and at the Institute of Technology, while women dominate languages, pedagogics and social-pedagogics. We find the youngest students at the Institute of Technology, while the majority of students over twenty-six are especially noticeable in subjects such as history, Scandinavian languages and in most social science subjects. We find the widest age distribution and most balanced sex ratio in law. Labour force participation and age are closely connected, such that we find the majority of those in employment in subjects where most students are over twenty-six.

Structure of studies and teaching arrangements

The connection between student numbers and the utilization of opportunities is presumably closely associated with the structure of different courses and the way in which teaching is organized. Rigidly structured studies, such as civil engineering at the Institute of Technology, are not too suitable for part-time students or others who have major responsibilities other than their studies. Such studies usually require compulsory attendance and full-time effort. In contrast, it is easier to combine the more loosely structured studies in the humanities and social sciences with part-time work and family responsibilities.

Half empty auditoriums?

Approximately half of the students in our study follow more than 75 % of the lectures offered within their subject, but 1/8 of the students never attend lectures. There are great variations between subjects areas. Attendance is highest at the Institute of Technology and lowest among students studying history, sociology or pedagogics. Working students, of course, attend fewer lectures than those who don't work in addition to their studies. Nonetheless, gainful employment up to 15 hours weekly has relatively little influence on the extent to which students utilize what the university offers.

Supervision for some

Personal supervision by academic staff is utilized by about 40 % of the students. Law students take less advantage of this opportunity than other students due to the special conditions in the faculty of law at the University of Oslo where the student teacher ratio is extremely high. During our study, it was 67 to 1, corresponding ratios in the humanities are between 6 and 15 to one, these are somewhat higher in the social sciences. Because of this situation, only 16 % of the law students received supervision.

The connection between supervision, gainful employment and attending lectures is not very clear. If students work more than 30 hours a week they seek supervision less often, but still, 28 percent of these students received supervision.

Reading rooms - a problem for the faculty of law

Seventy-one percent of the law students use the university's reading rooms. Those who least use reading rooms are students at the University of Bergen studying history, Scandinavian languages, sociology, pedagogics, and social pedagogics, while the most diligent reading room users are students at the Institute of Technology. One can however not conclude that technology students read more than other students because many students do most of their reading outside the university.

Gainful employment affects the use of reading rooms only when the number of hours worked weekly exceeds 15. Among those who work full-time, only one in five uses the reading rooms. Law students have the greatest reading room problems. In this faculty, almost 80 percent of the students said that it was often difficult to get a place in a reading room. This was only marginally problematic for students in other faculties.

Fifty percent of all students use the library. Students at the faculties of humanities and social sciences use the library most. Library use is not affected by being gainfully employed if students work less than 31 hours weekly.

Data technology is primarily used by natural science students at the Institute of Technology. The availability of such equipment appears to be somewhat better at the Institute of Technology than in the natural

sciences at the University of Oslo. Delayed study progress due to the availability of technical equipment affects students in Oslo more than students at the Institute of Technology.

A wider range of courses

Very few students think that the range of courses and amount of work is too much, but one in four wishes that there were more variety. Half of the law students think this, something which again reflects the difficulties in this faculty. To the extent that students find too much course variety, this particularly applies to the youngest female students. We can expect the older students to be more selective, while the youngest, and especially girls, attempt too much, which can hinder more serious reflection and study.

Reserved attitudes about the quality of lectures

We can not say that students think about their lectures with great enthusiasm; 70 % thought that the quality of their lectures was rather varied; only 20 % thought that on the whole they were good; while 9 % thought that on the whole they were bad. The greatest discontent was expressed by students at the Institute of Technology and those studying social sciences. Slightly more women than men were satisfied with their lectures. Moreover, older students are much more satisfied than younger ones, which may be because they have learned to pick out those parts which are most relevant for them.

The most common reasons for students not attending lectures are due to external conditions. A large proportion of students mention however that they prefer to study alone. Among those who follow less than 75 percent of their lectures, one in four mentioned that the quality of the lectures was the reason they didn't attend and almost as many thought that the lectures contained very little more than the books they were reading.

Evening lectures

The infusion of part-time students results in a demand for lectures outside normal working hours. Twenty-three percent of the students would like evening lectures, while 14 percent would like lectures on weekends and 10 percent during vacations. It is interesting to notice that a large percentage of the students at the Institute of Technology would like evening lectures even though gainful employment among these students is rather low. Girls at the Institute of Technology were especially interested in evening lectures.

Girls would like to be more active

Wishes to change particular studies vary by sex, age and course of study. Even if the differences are not great, it appears that female students, more than male, would like reforms. Though more men than women would like greater freedom of choice in choosing subjects, women students would like to be more active in instruction, essay writing, seminars and colloquiums. Young girls, especially, appear to want to be

less anonymous and to strengthen their self-confidence through increased activity.

The examination system is different in different subjects, and this is closely related to the way in which courses are organized. Law students appear to be very satisfied with the new faculty regulations which structure the study of law into five sections, each with annual examinations. Students in the humanities and social sciences would prefer examinations more often.

Men more confident than women

The feeling that one is doing all right in one's studies varies by sex and subject area. Male students are much more positive in their evaluation of their own academic status than women. In all subjects, men feel much more academically secure than women. Those male students who feel least secure, those in social sciences, are more positive in their evaluation of their own academic status than the most secure women, natural science students. We find the greatest insecurity among women in humanities, while male students at the Institute of Technology are most secure about their academic status.

Almost half of the students in this study had normal study progression. Six percent were faster than average, and thirty-six percent were slower than average. At the Institute of Technology, over 90 percent of the students had normal study progression, while this applied to slightly less than 40 percent of the women in the social sciences and to the men who studied humanities.

Gender roles and study interruption

Thirty-eight percent of the male and forty-five percent of the female students have interrupted their studies for the duration of at least one semester. Again, this primarily applies to those in the humanities and social sciences. Men and women show definite life cycle differences pertaining to study interruptions. While women interrupt their studies in their early twenties because of childbearing, men interrupt their studies somewhat later and mainly because they go into full-time employment.

Utilization increases security

Feeling academically competent and secure appears to be closely related to the degree to which one utilizes what the university offers. This particularly applies to seeking and receiving supervision; we see that academic security increases when one takes advantage of this opportunity. Students who are insecure about being able to complete their studies are overrepresented among those who never follow lectures and never use the reading rooms.

Reasons for academic insecurity largely appear to be because other things hinder getting through the curriculum. This especially applies to students in the social sciences who often have activities in addition to their studies which hinder them in following a full course of study.

Students at the Institute of Technology and those in humanities appear to have the most problems with a curriculum which is too wide. Law students are least secure in assessing the academic demands upon them than other students and this reflects the very difficult study conditions which they have. In this faculty, interaction between students and staff is inadequate.

NAVF's UTREDNINGSINSTITUTT

NORGES ALMENVITENSKAPELIGE FORSKNINGSRÅD

WERGELANDSVEIEN 15 - OSLO 1 - TELEFON (02) 20 65 35

Oslo, oktober 1984

Undersøkelse av studentenes tidsbruk og studieforhold

NAVF's utredningsinstitut har fått i oppdrag å undersøke hvordan studentene utnytter sin tid, og særlig hvilke konsekvenser det har for studieeffektiviteten at studiene kombineres med inntektsgivende arbeid eller omsorgsarbeid. Videre vil undersøkelsen kartlegge studentenes vurdering av universitetenes undervisningsopplegg, av eksamensordninger og tilbud for øvrig. Universitetet i Oslo, Norsk Studentunion, Kultur- og vitenskapsdepartementet og Rådet for forskning for samfunnsplanlegging (NAVF) støtter undersøkelsen.

Undersøkelsen skal gi et helhetsbilde av aktiviteten til alle registrerte studenter. Det er derfor viktig at alle svarer, både de som er vanlige studenter, de som er deltidsstudenter og de som av en eller annen grunn ikke er kommet i gang med studiene dette semesteret.

Skjemaet er sendt ut til studenter ved høyst ulike typer studier, og det er ikke mulig å utforme alle spørsmål slik at de er like relevante for alle. Vi ber deg likevel å fylle ut skjemaet så langt det passer for deg.

Alle opplysninger vil bli behandlet konfidensielt og bare benyttet til statistiske analyser. En vil bruke elektronisk databehandling ved bearbeidningen av materialet. Nummeret på skjemaets første side refererer til en liste med navn og adresser. Dette er nødvendig for at vi skal kunne vite hvem vi skal sende purrebrev til. Listen vil bli makulert etter at hele undersøkelsen er gjennomført, slik at ingen spørreskjemaer senere skal kunne knyttes til enkeltpersoner.

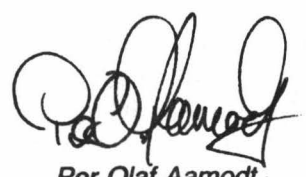
Besvarelsen av skjemaet er frivillig, og du kan også unnlate å svare på enkeltspørsmål. Vi håper likevel at du vil bidra til undersøkelsen ved å fylle ut skjemaet og returnere det til oss før 15. november. Det er viktig med en høy svarprosent hvis undersøkelsen skal gi et riktig bilde. Eventuelle henvendelser om undersøkelsen bes rettet til Per Olaf Aamodt ved Utredningsinstitutet. Resultatene av undersøkelsen vil bli publisert i tre eller fire delrapporter fra NAVF's utredningsinstitut. I tilknytning til undersøkelsen vil det bli foretatt en egen tidsnyttingsundersøkelse vårsemesteret 1985. Et mindre antall studenter vil da få et tidsregistreringsskjema hvor tid brukt til studier, studenttillitsvern og inntektsgivende arbeid skal noteres.

Vi takker på forhånd for hjelpen!

Med hilsen
NAVF's utredningsinstitut

Ötto Hauglin

Per Olaf Aamodt

NAVF'S UTREDNINGSinSTITUTT

NORGES ALMENVITENSKAPELIGE FORSKNINGSRÅD
WERGELANDSVEIEN 15 - OSLO 1 - TELEFON (02) 20 65 35

Oslo, oktober 1984

STUDENTENES TIDSBruk OG STUDIEFORHOLD

Besvares av alle

Tidligere utdanning, fag dette semester og studiemål

Tidligere utdanning utover grunnskolenivå:

Gymnaslinje eller linje ved videregående

skole, studieretning for allmenne fag:

Annen videregående utdanning:

Høgskoleutdanning:

Universitetsutdanning (oppgi alle eksamener og fag. Eksempel på svar: Ex.phil., mellomfag i statsvitenskap, semesteremne i EDB og grunnfag i norsk eller 20 vektall i matematiske fag, 10 vektall i fysiske fag)

.....

Fag, emner og studietrinn i dette semester (eksempel på svar: Sosiologi mellomfag, 2. avd. jus, 5 vektall kjemi og 5 vektall fysikk):

Studiemål (eksempel på svar: Mag.art.sosiologi, cand. philol., cand.mag., grunnfag tysk og engelsk, ingen eksamen eller studiemålet er meget usikkert):

.....

Har du fulgt normal studieplan eller studieprogresjon så langt i studiene (sett kryss)?

1 ☐ Ja

3 ☐ Nei, jeg har gått senere fram

2 ☐ Nei, jeg har gått raskere fram

4 ☐ Er i tvil, vet ikke

Når ble du registrert som student ved universitetet for første gang? År 19. vår/høstsemesteret

Har du hatt avbrudd i studiene i ett semester eller mer?

1 ☐ Ja

2 ☐ Nei

Din utnyttning og vurdering av universitetets tilbud

Mener du at **undervisningstilbudet** (forelesninger, kollokvier og lærerledede seminarer) er for stort eller for lite i det faget du studerer i dette semesteret?

1 ☐ For stort undervisningstilbud

3 ☐ Passe stort undervisningstilbud

2 ☐ For lite undervisningstilbud

4 ☐ Er i tvil, vet ikke

Har du fulgt **forelesningene** for ditt fag/kull i dette semesteret?

1 ☐ Ja, minst 75 prosent

3 ☐ Ja, men færre enn 25 prosent

2 ☐ Ja, mellom 25 og 75 prosent

4 ☐ Nei, aldri

Hvis du svarte ja på forrige spørsmål; Hvordan vurderer du kvaliteten av forelesningene?

1 ☐ Overveiende gode

3 ☐ Overveiende dårlige

2 ☐ Varierende

4 ☐ Er i tvil, vet ikke

Hvis du har fulgt færre enn 75 prosent av forelesningene dette semesteret, oppgi årsaken (sett kryss ved alle alternativ som passer):

1 ☐ Har prioritert andre oppgaver (inntektsgivende arbeid, omsorgsplikter, organisasjonsarbeid m.m.)

4 ☐ Dårlige forelesere

2 ☐ For stort tilbud på forelesninger, seminarer og kollokvier

5 ☐ Forelesningene er lite pensumrelevante

6 ☐ Forelesningene gir lite i tillegg til det som står i bøkene

3 ☐ Foretrekker selvstudier

7 ☐ Andre årsaker, spesifiser:

Besvares av alle

Ville du ha fulgt flere forelesninger om disse hadde vært holdt

om kvelden?	1 ☐ Ja	2 ☐ Nei	3 ☐ Er i tvil, vet ikke
i week-enden?	1 ☐ Ja	2 ☐ Nei	3 ☐ Er i tvil, vet ikke
i sommerferien?	1 ☐ Ja	2 ☐ Nei	3 ☐ Er i tvil, vet ikke

Har du benyttet anledningen til å få personlig rettledning fra lærere i treffetiden i dette semesteret?

1 ☐ Ja, minst 10 ganger	3 ☐ Ja, 1-2 ganger
2 ☐ Ja, 3-9 ganger	4 ☐ Nei, aldri

Hvis du svarte ja på forrige spørsmål: Har rettledningen vært nyttig?

1 ☐ Ja, svært nyttig	3 ☐ Lite nyttig
2 ☐ Ja, ganske nyttig	4 ☐ Bortkastet

Har du benyttet lesesalen dette semesteret?

1 ☐ Ja, nesten hver dag	3 ☐ Ja, maximum en dag i uka
2 ☐ Ja, 2-3 ganger i uka	4 ☐ Nei, aldri
	5 ☐ Har fast hovedfagsplass

Hvis du svarte ja på forrige spørsmål: Er det vanskelig å få plass på lesesalen?

1 ☐ Ja, ofte	3 ☐ Ja, men sjelden
2 ☐ Ja, noen ganger	4 ☐ Nei, aldri

Har du benyttet biblioteket eller utlånstjenesten dette semesteret?

1 ☐ Ja, minst en gang i uka	3 ☐ Nei, aldri
2 ☐ Ja, men mindre enn en gang i uka	

Hvis du svarte ja på forrige spørsmål: Hvordan vurderer du bibliotekets tjenester?

1 ☐ Svært god	3 ☐ Ikke tilfredsstillende
2 ☐ Tilfredsstillende	

Har du bruk for plass ved EDB-terminal dette semesteret?

1 ☐ Ja, i høy grad	2 ☐ Ja, i noen grad	3 ☐ Nei

Hvis du svarte ja på forrige spørsmål: Er plass ved EDB-terminal lett tilgjengelig?

1 ☐ Ja, lett tilgjengelig	2 ☐ Mindre tilgjengelig	3 ☐ Nei, har ikke vært tilgjengelig dette semesteret

Har mangel på plass ved EDB-terminal ført til forsinkelser i studiene?

1 ☐ Ja, forsinkelser, ett semester eller mer
2 ☐ Ja, forsinkelser, men mindre enn ett semester
3 ☐ Nei, men mangel på plass har ført til ekstraarbeid, kveldsarbeid o.l.
4 ☐ Nei, mangelen har hatt liten betydning

Har du bruk for laboratorieplass eller vitenskapelig utstyr dette semesteret?

1 ☐ Ja, i høy grad	2 ☐ Ja, i noen grad	3 ☐ Nei

Hvis du svarte ja på forrige spørsmål: Er laboratorieplass eller vitenskapelig utstyr lett tilgjengelig?

1 ☐ Ja, lett tilgjengelig	2 ☐ Mindre tilgjengelig	3 ☐ Nei, har ikke vært tilgjengelig dette semesteret

Har mangel på laboratorieplass og vitenskapelig utstyr ført til forsinkelser i studiene?

1 ☐ Ja, forsinkelser, ett semester eller mer
2 ☐ Ja, forsinkelser, men mindre enn ett semester
3 ☐ Nei, men mangel på plass eller utstyr har ført til ekstraarbeid, kveldsarbeid o.l.
4 ☐ Nei, mangelen har hatt liten betydning

Besvares av hovedfagsstudenter

Hvor mange semestre har du vært hovedfagsstudent, medregnet høstsemesteret 1984? semestre

Hvor mange semestre regner du å bruke i tillegg før du er ferdig, ikke medregnet høstsemesteret 1984? semestre

Har du arbeidet med hovedoppgaven dette semesteret?

1 ☐ Ja, mye

2 ☐ Ja, noe

3 ☐ Nei

Hvis du svarte ja på forrige spørsmål: Hvor mange ganger har du drøftet hovedoppgaven med en veileder dette semesteret (før 20. oktober)?

Ca. ganger

Får du tilstrekkelig veiledning i forbindelse med hovedoppgaven?

1 ☐ Ja

2 ☐ Nei

3 ☐ Er i tvil, vet ikke

Hvordan vurderer du kvaliteten av veiledningen i forbindelse med hovedoppgaven?

1 ☐ Meget god

2 ☐ Tilfredsstillende

3 ☐ Ikke tilfredsstillende

Hvis du er kommet i gang med hovedoppgaven og mener at du har fått for lite eller ikke tilfredsstillende veiledning, sett kryss ved **det alternativ som passer best** for din situasjon.

1 ☐ Veilederen har gitt lite hjelp til utformingen av oppgaven, slik at det har vært vanskelig å komme i gang med arbeidet.

2 ☐ Mangelfull veiledning gjør at jeg føler meg usikker på om jeg arbeider med interessante problemstillinger og om jeg har utformet oppgaven riktig.

3 ☐ Jeg føler meg usikker på hva som kreves av en hovedoppgave. Veiledningen er usikker og mangelfull, så jeg vet ikke hvor jeg står.

4 ☐ Veiledningen gis i for stor grad ut fra veilederens spesielle interesser. Veilederen er for lite villig til å gå inn på min måte å tenke på.

5 ☐ Veilederen er for dårlig orientert om emnet jeg skriver om.

6 ☐ Veiledningen kommer for sent, slik at jeg stadig får ekstraarbeid med å omarbeide oppgaven.

7 ☐ Veilederen strukturerer oppgaven for mye. For lite overlates til mitt eget initiativ.

8 ☐ Ingen av de disse alternativene passer for min situasjon.

Eventuelle kommentarer:

Besvares av alle

Noen spørsmål om eksamensordning og undervisningsopplegg

Mener du at det er for store eller for små mellomrom mellom eksamenene som fører fram til ditt studiemål?

- 1 ☐ Ville foretrekke større mellomrom mellom eksamenene, dvs. større fagenheter
 2 ☐ Ville foretrekke mindre mellomrom mellom eksamenene, dvs. mindre fagenheter
 3 ☐ Foretrekker nåværende ordning
 4 ☐ Er i tvil, vet ikke

Mener du at undervisningen innenfor ditt fag dette semesteret burde være mer eller mindre konsentrert om et obligatorisk pensum?

- 1 ☐ Mer pensumrettet
 2 ☐ Mindre pensumrettet
 3 ☐ Som i dag
 4 ☐ Er i tvil, vet ikke

Mener du at det innenfor ditt fag dette semesteret burde være større eller mindre mulighet til eget valg av pensum?

- 1 ☐ Større valgfrihet
 2 ☐ Mindre valgfrihet
 3 ☐ Som i dag
 4 ☐ Er i tvil, vet ikke

Mener du at undervisningsopplegget i ditt fag dette semesteret burde legges om, slik at studentene trekkes mer eller mindre med i faglige diskusjoner og samtaler?

- 1 ☐ Mer diskusjon og samtaler
 2 ☐ Mindre diskusjon og samtaler
 3 ☐ Som i dag
 4 ☐ Er i tvil, vet ikke

Mener du at det bør legges mer eller mindre vekt på yrkesrettet eller praktisk trening (oppøving av ferdigheter som kan brukes i senere virksomhet – f.eks. praktisk trening i språkbruk) innenfor ditt fag dette semesteret?

- 1 ☐ Mer praktisk trening
 2 ☐ Mindre praktisk trening
 3 ☐ Som i dag
 4 ☐ Er i tvil, vet ikke

Mener du at studiene burde inneholde mer eller mindre oppgaveskriving med kommentarer og rettleiding fra lærere?

- 1 ☐ Mer oppgaveskriving
 2 ☐ Mindre oppgaveskriving
 3 ☐ Som i dag
 4 ☐ Er i tvil, vet ikke

Mener du at det er ønskelig med et utvidet (større) eller innskrenket (mindre) tilbud av seminarer og/eller lærerledede kollokvier?

- 1 ☐ Utvidet tilbud
 2 ☐ Innskrenket tilbud
 3 ☐ Som i dag
 4 ☐ Er i tvil, vet ikke

Mener du at studiene i ditt fag dette semesteret bør legges om, slik at det blir lettere å lese på egen hånd?

- 1 ☐ Ja
 2 ☐ Nei
 3 ☐ Er i tvil, vet ikke

Mener du at du har fått en brukbar oversikt over ditt fag dette semesteret, eller føler du deg usikker (sett ett kryss)?

- 1 ☐ Føler meg sikker på å være i rute med studiene
 2 ☐ Føler meg nokså sikker på å være i rute med studiene
 3 ☐ Føler meg usikker på om jeg er kommet så langt som jeg burde ha kommet i studiene
 4 ☐ Føler meg usikker på om jeg vil være i stand til å fullføre studiene

Hvis du føler deg usikker på om du er kommet så langt som du burde ha kommet eller er usikker på om du vil være i stand til å fullføre studiene, oppgi årsaken (sett kryss ved alle alternativer som passer):

- 1 ☐ Jeg startet studiene med for dårlig grunnlag. Hadde for lite forkunnskaper
 2 ☐ Pensum er for stort i forhold til semesterets lengde eller antall vekttall
 3 ☐ Jeg har ikke tid til å lese hele pensumet og/å. andre gjøremål
 4 ☐ Jeg har ikke tid til å følge undervisningen fullt ut
 5 ☐ Jeg har for dårlig grunnlag til å følge med på en tilfredsstillende måte under forelesningene
 6 ☐ Jeg er usikker fordi jeg mangler oversikt over hva en bør kunne i faget
 7 ☐ Jeg har vanskeligheter med konsentrasjonen. Studiene er lite interessante

Besvares av alle

Har du inntektsgivende arbeid eller studenttillitsverv ved siden av studiene i dette semesteret (sett kryss ved det eller de alternativ som passer)?

- 1 ☐ Har ikke inntektsgivende arbeid eller studenttillitsverv
 2 ☐ Har inntektsgivende arbeid (ekskl. lønnede studenttillitsverv)
 3 ☐ Har studenttillitsverv

Hvis du har inntektsgivende arbeid eller studenttillitsverv: Hvor mange timer bruker du i gjennomsnitt på denne virksomheten pr. uke?

Ca. timer

Nedenfor har vi oppgitt fire aktiviteter. Ranger disse etter hvor mye av din tid de har lagt beslag på i dette semesteret. Den aktivitet som har lagt beslag på mest tid, rangeres som nr. 1. Den som har krevd nest mest tid rangeres som nr. 2 osv. Ranger bare aktiviteter som har lagt beslag på noe av din tid i dette semesteret.

	Rang
Studier	☐
Inntektsgivende arbeid	☐
Studenttillitsverv	☐
Omsorgsarbeid	☐

Anslå hvor mye tid du brukte til inntektsgivende arbeid og studier siste sommerferie:

Studier (lesing og bearbeiding av pensumrelevant stoff)	ca. uker
Studierelevante reiser (f.eks. for språkstudier)	ca. uker
Inntektsgivende arbeid	ca. uker
Ferie	ca. uker

Hvordan vurderer du de fremtidige arbeidsmulighetene for kandidater som har det samme studiemål som deg selv (sett ett kryss)?

- 1 ☐ Svært gode
 2 ☐ Ganske gode
 3 ☐ Hverken gode eller dårlige, både gode og dårlige
 4 ☐ Ganske dårlige
 5 ☐ Svært dårlige
 6 ☐ Er i tvil, vet ikke

Hva tror du din årsinntekt vil være etter endt utdanning? Se bort fra at inflasjonen vil virke inn på lønningene (sett ett kryss på hver linje)?

Årsinntekt i 1984-kroner	Under 110 000	111 000– 130 000	131 000– 160 000	161 000– 200 000	Over 200 000
I den første jobben					
Etter 15 års yrkeserfaring					

Besvares av studenter med inntektsgivende arbeid i semesteret

Oppgi hvorfor du har et inntektsgivende arbeid i semesteret (sett kryss ved alle alternativ som passer):

- 1 ☐ Trenger inntektene, fordi det ikke er mulig å få lån eller stort nok lån i Statens Lånekasse for utdanning
 2 ☐ Ønsker inntektene for å unngå en alt for stor gjeldsbyrde
 3 ☐ Vil holde kontakt med arbeidsplassen
 4 ☐ Vil oppnå praksis for å få poeng til lukkede studier
 5 ☐ Beholder jobben (på heltid eller deltid) for å få ansiennitet til lønnsopprykk
 6 ☐ Ønsker en kombinasjon av teori og praktisk arbeid
 7 ☐ Arbeidet er hovedbeskjeftigelse, studiene er bibeskjeftigelse
 8 ☐ Arbeidet er en del av studieplanen, arbeidet er nyttig for studiene
 9 ☐ Ingen av disse alternativene passer

Besvares av studenter med inntektsgivende arbeid i semesteret

Oppgi når du utfører det inntektsgivende arbeidet (sett kryss ved alle alternativ som passer)

- 1 ☐ Arbeid på dagtid 3 ☐ Arbeid om natten (også nattevakt)
 2 ☐ Arbeid på kveldstid 4 ☐ Week-end-arbeid
 5 ☐ Skiftarbeid, periodearbeid, valgfri eller varierende arbeidstid

Besvares av alle

Er du berettiget til lån i Statens Lånekasse for utdanning?

- 1 ☐ Ja, til fullt lån 3 ☐ Nei, jeg har ikke fulgt normal studieplan
 2 ☐ Ja, til redusert lån 4 ☐ Nei, jeg har for høye inntekter fra andre kilder
 5 ☐ Er i tvil, vet ikke

Hvis du er berettiget til lån i Statens Lånekasse for utdanning: Benytter du lånemulighetene fullt ut?

- 1 ☐ Ja 2 ☐ Nei 3 ☐ Er i tvil, vet ikke

Viktigste kilde til livsopphold og andre finansieringskilder høstsemesteret 1984:

Viktigste kilde til livsopphold (sett ett kryss)

Andre kilder (sett kryss ved alle aktuelle alternativ)

1. Lån og stipend fra Statens Lånekasse for utdanning	☐	☐
2. Andre stipend	☐	☐
3. Andre banklån	☐	☐
4. Lån fra foreldre, andre slektninger og privatpersoner	☐	☐
5. Gaver, bidrag eller (forskudd på) arv fra foreldre, andre slektninger og privatpersoner	☐	☐
6. Ektefelles/samboers inntekt	☐	☐
7. Gratis kost og losji hos foreldre eller andre slektninger	☐	☐
8. Hel eller delvis permisjon med lønn fra arbeidsgiver	☐	☐
9. Oppsparte midler – inkl. avkastning av formue (renter, utbytte o.l.)	☐	☐
10. Inntekt fra arbeid i sommerferien og andre ferier	☐	☐
11. Inntekt fra eget arbeid i løpet av semesteret	☐	☐
12. Barnetrygd, barnebidrag	☐	☐
13. Bostønad	☐	☐
14. Alderstrygd, pensjon	☐	☐
15. Attføringsstønad, arbeidsledighetstrygd, sosialhjelp, uføretrygd	☐	☐
16. Annet	☐	☐

Hvordan betrakter du dine/husholdningens inntekter – lån, arbeidsinntekter og annet – sammenlignet med det du mener er nødvendig for å ha en rimelig levestandard (sett kryss ved et alternativ)?

Enslig (evt. m/barn)**Gift/samboer (evt. m/barn)**

- 1 ☐ Mine lån og andre inntektskilder er tilstrekkelige 1 ☐ Husholdningens lån og andre inntektskilder er tilstrekkelige
 2 ☐ Mine lån og andre inntektskilder er for små 2 ☐ Husholdningens lån og andre inntektskilder er for små

Hvis dine/husholdningens inntekter er for små: Hvordan ville du foretrekke å øke dem (sett ett kryss)?

- 1 ☐ Ved å oppta lån eller større lån i Lånekassa hvis det var mulig
 2 ☐ Ved deltidsarbeid hvis det var mulig å få en passende jobb
 3 ☐ Foretrekker å ha en lav levestandard i studietiden for å unngå en alt for stor gjeldsbyrde eller å bli sinket i studiene av deltidsarbeid

Besvares av alle**Omsorgsarbeid**

Har du **tidligere** hatt omsorgsplikter som har gjort at du ikke har kommet i gang med studiene, at du har utsatt eksamener eller har hatt avbrudd i studiene?

1 ☐ Ja2 ☐ Nei

Hvis du svarte ja på forrige spørsmål: Hvem **hadde** du slike omsorgsplikter overfor?

1 ☐ Barn3 ☐ Ektefelle/samboer2 ☐ Foreldre4 ☐ Andre

Har du omsorgsplikter i **dette semesteret**?

1 ☐ Ja2 ☐ Nei

Hvis du svarte ja på forrige spørsmål: Hvem har du slike omsorgsplikter overfor?

1 ☐ Barn3 ☐ Ektefelle/samboer2 ☐ Foreldre3 ☐ Andre**Besvares av studenter som har omsorg for barn som trenger barnepass**

Hvem passer barnet/barna mens du er opptatt med studier (sett kryss ved alle alternativ som passer)?

1 ☐ Passer barnet/barna selv, kombinerer studier og barnepass2 ☐ Ektefelle/samboer3 ☐ Barnets/barnas besteforeldre4 ☐ Eldre søsken, andre slektninger eller naboer5 ☐ Har plass i barnehage6 ☐ Har plass i barnepark7 ☐ Har plass i fritidshjem8 ☐ Har dagmamma/praktikant9 ☐ Barnet/barna greier seg selv0 ☐ Ingen av disse alternativene passer

Ville du ha foretrukket en annen løsning av barnepasset i studietiden?

1 ☐ Ja2 ☐ Nei3 ☐ Er i tvil, vet ikke

Hvis du svarte ja på forrige spørsmål: Hvilken løsning ville du ha foretrukket?

.....

.....

Besvares av alle**Tilknytning til studentmiljøet**

Er du med i en gruppe av studenter hvor du kan diskutere faglige problemer (utenom formell seminar- og kollokvievirksomhet)?

1 ☐ Ja, en fast gruppe2 ☐ Ja, en løst sammensatt gruppe3 ☐ Nei

Hvis du har gått glipp av en forelesning, vil du da uten vanskeligheter kunne få referat av forelesningen fra dine medstudenter?

1 ☐ Ja, sikkert2 ☐ Ja, men jeg ville ha betenkeligheter med å spørre3 ☐ Nei, jeg kjenner ikke de andre studentene godt nok

Besvares av alle

Formålet med studiene

Hva er årsaken til at du har valgt ditt studiemål (sett ett kryss på hver linje)?

	Stor betydning	En viss betydning	Ingen betydning	Vet ikke/ ikke aktuelt
1. Studerer for å få et interessant yrke	☐	☐	☐	☐
2. Studerer av interesse for faget, for å utvide min horisont	☐	☐	☐	☐
3. Studerer for å kunne gjøre en samfunnsinnsats	☐	☐	☐	☐
4. Studerer for å utnytte gode karakterer, eller spesielle evner og talenter	☐	☐	☐	☐
5. Studerer for å få muligheter til gode inntekter	☐	☐	☐	☐
6. Studiene gir innpass i studentmiljøet, setter pris på den sosiale kontakten med andre studenter	☐	☐	☐	☐
7. Studiene gir poeng til lukkede studier	☐	☐	☐	☐
8. Studerer pga. vanskeligheter med å få jobb	☐	☐	☐	☐
9. Er (har vært) i arbeidslivet, studiene forbedrer mulighetene på arbeidsmarkedet	☐	☐	☐	☐
10. Er i arbeidslivet, en eksamen vil gi høyere lønn i jobben	☐	☐	☐	☐
11. Studerer fordi jeg er uvisst på hva jeg ellers skulle gjøre	☐	☐	☐	☐

Noen bakgrunnsopplysningerKjønn: 1 ☐ Mann 2 ☐ Kvinne

Fødselsår:

Sosial bakgrunn:
Oppgi hovedforsørgers yrke da du var 14 år gammel
(hovedforsørger var den person som bidro mest til husholdningens inntekter):

.....

Geografisk bakgrunn:
Oppgi bostedsfylke da du var 14 år gammel:

.....

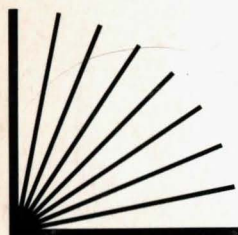
Famileforhold:1 ☐ Ugift, tidligere gift2 ☐ Gift/samboer

Antall barn i husholdningen som du har omsorgsplikter
overfor:

Yngste barns alder: år

Eventuelle kommentarer (til alle spørsmål i skjemaet):

Delrapport 1 fra prosjektet: Studentenes tidsbruk og studieforhold.

NAVF's utredningsinstitutt
Norges allmennvitenskapelige forskningsråd
Wergelandsveien 15, 0167 Oslo 1
Telefon (02) 20 65 35.

Institute for Studies in Research and Higher Education
The Norwegian Research Council for Science and the Humanities
Wergelandsveien 15, 0167 Oslo 1, Norway